

Bu proje Avrupa Birliği ve
Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli, ANKARA

İNFAZ Oturlarını

PROJE PAYDAŞLARI

Adalet Bakanlığı

Türkiye Adalet Akademisi

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

UNICEF Türkiye

ULUSLARARASI ÇOCUKLAR İÇİN ADALET SEMPOZYUMU DANIŞMA KURULU ÜYELERİ

Av. Seda Akço

Prof. Dr. Aliye Mavili Aktaş

Prof. Dr. Halil İbrahim Bahar

Dr. Yusuf Solmaz Balo

Seyfullah Çakmak

Prof. Dr. Bülent Çiçekli

Prof. Dr. Ahmet Gökçen

Doç. Dr. Taner Güvenir

Prof. Dr. Mehmet Akif İnanıcı

Vehbi Kadri Kamer

Prof. Dr. Mehmet Karakaş

Abdurrahman Kavun

Gökten Koçoğlu

Prof. Dr. Ferhunde Öktem

Prof. Dr. Figen Şahin

Dr. Yalçın Şahinkaya

Prof. Dr. Sevdâ Uluğtekin

Prof. Dr. Betül Ulukol

Prof. Dr. Feridun Yenisey

© Kitabın yayın hakları proje paydaşlarına aittir.

Aralık, 2013 ANKARA

ISBN: 978-605-86005-9-1

Türkiye Adalet Akademisi Yayın No: 29

Bu eserde yer alan görüşler yazarlarına ait olup, proje paydaşlarının resmî görüşünü yansıtmamaktadır.

AB'nin finansal, UNICEF'in teknik desteğinde Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında yürütülen "Çocuklar için Adalet" Projesi;

1. Adil yargılama hakkının yaşama geçirilmesi, çocukların ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarına son çare olarak başvurulması ilkeleri çerçevesinde çocuk adalet sisteminde çocuk haklarının korunmasını,
2. Çocuk adalet sistemi çalışanları için uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış bir hizmet içi eğitim programının hazırlanmasını,
3. Özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların bireyselleştirilmiş iyileştirme Sistemi (BİSİS) çerçevesinde bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmasını, hedeflemektedir.

Detaylı bilgi için: www.cocuklaricinadalet.com

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli
ANKARA

İNFAZ
Oturumları

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ YAYINLARI

SAHİBİ

Hüseyin YILDIRIM

*Türkiye Adalet Akademisi Adına, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı
Yargıtay Üyesi*

GENEL EDİTÖR

Murat KÖSE

Hâkim

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Hakan ÖZTÜRK

Hâkim

YAYIN KURULU

Hüseyin YILDIRIM

*Türkiye Adalet Akademisi Başkanı
Yargıtay Üyesi*

Doç. Dr. Fikret ERKAN

Danıştay Genel Sekreter Yardımcısı

Dr. Hasan Mutlu ALTUN

Anayasa Mahkemesi Raportörü

Ayşe Neşe GÜL

TAA Eğitim Merkezi Müdürü

Mehmet GEDİK

TAA Genel Sekreter Vekili

GRAFİK TASARIM

Netvizyon Mediapark

YAYIN YÖNETİM MERKEZİ

Türkiye Adalet Akademisi

*Ahlatlıbel Kampüsü, İncek Bulvarı, 06095
Çankaya - Ankara*

Tel: 312 489 81 80 Faks: 312 489 81 01

e-posta: taad@taayayinlari.gov.tr

general_editor@yahoo.com

article.makale@taa.gov.tr

www.taa.gov.tr

BASKI

Dumat Ofset

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

05 - 07 ARALIK 2012
Hilton Oteli
ANKARA

İNFAZ
Oturumları

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Yüksel HIZ, Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Proje Kıdemli Sorumlusu.....VIII

Sunuş

Hüseyin YILDIRIM, Yargıtay Üyesi, Türkiye Adalet Akademisi Başkanı.....IX

Eş Zamanlı Panel Oturumları - I. GÜN (13.30 - 15.00)

SON ÇARENİN ÖTESİ: BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ İYİLEŞTİRME SİSTEMİ

"İyileştirmede Bireyselleştirme Kavramı ve BİSİS"

Gülçin ŞENYUVA, Uzman Psikolog, Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu.....3

"Çocuklarda Bireyselleştirilmiş İyileştirmenin Önemi"

Habil KANOĞLU, Şube Müdürü, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Gen. Md.lüğü.....7

"BİSİS'in Geliştirme Süreci ve Uygulaması"

Sabri HATİPOĞLU, Sosyal Çalışmacı, Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu.....11

"BİSİS'teki Etik ve Pratik Sorunlar ve Çözüm Önerileri"

Prof. Dr. Kültegin ÖGEL, Acıbadem Üniversitesi ve YENİDEN Derneği.....15

"BİSİS Temelinde Suç ve İyileştirme Üzerine Genel Değerlendirme"

Vehbi Kadri KAMER, Eğitimden Sorumlu Daire Başkanı, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Gen. Md.lüğü.....19

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları - I. GÜN (15.30 - 17.00)

DÖRT DUVAR ARASINDA: CEZA İNFAZ KURUMLARINDA KALAN

ÇOCUKLAR..... 29

Eş Zamanlı Panel Oturumları - II. GÜN (11.15 - 12.30)

"Anti-sosyal Ergenler: Birey, Aile, Sosyal Çevre, Sorun Nerede?"

Yrd. Doç. Dr. Nilay PEKEL ULUDAĞLI, Başkent Üniversitesi, Psikoloji Bölümü.....58

“Okula Giden ve Tutukevinde Bulunan Ergenlerin Zorbalık Tanımları ve Zorbalık Davranışları ile Zorbalığın Ahlakî Kabulü”
Sevtap YEŞİL, *Uzm. Psikolog, Kırıkkale Denetimli Serbestlik Müdürlüğü*.....65

“Çocuk Eğitimevleri ve Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Kalmakta olan Ergenlerin Ahlakî Yargı Düzeylerinin İncelenmesi”
Fazilet BAYAR, *Başkomiser, Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü*..... 70

Eş Zamanlı Panel Oturumları - II. GÜN (13.30 - 14.45)

“Improving Conditional Release Practices” / “Koşullu Salıverme Uygulamalarının Geliştirilmesi”
Marianne MOORE, *Uluslararası Danışman, Justice Studio-İngiltere*.....81

“Türkiye’de Koşullu Salıverme Sistemi’nin Geliştirilmesi”
Av. Seda AKÇÖ, *İstanbul Barosu*.....103

“Tahliye Sonrası Bir Destek Mekanizması Örneği Olarak Gençlik Destek Hattı”
Selin BERGHAN, *Sosyolog, ÖZ-GE-DER*.....110

“Suça Sürüklenen Çocuklar Nasıl Üretken Bireyler Haline Gelir?”
Mehmet BOĞA, *Cumhuriyet Savcısı, Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığı*.....121

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları - II. GÜN (15.15 - 16.45)

CEZA İNFAZ KURUMLARINDA YAPILAN ÇALIŞMALARLA SİVİL TOPLUM KATILIMI.....151

Eş Zamanlı Uzman Tartışması Oturumları - III. GÜN (11.15 - 12.30)

ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE BAĞIMSIZ İZLEME MEKANİZMALARI.....183

ÖNSÖZ

Çocuk suçluluğu, gelişim dönemi özellikleri ve gelecek yaşama etkileri nedeniyle diğer suç grupları arasında daha özel bir öneme sahiptir. Ruhsal, zihinsel, fiziksel yönden tam bir olgunluğa erişmemiş, toplum içindeki rol ve görevlerini henüz kavrayamamış olarak nitelendirebileceğimiz ergenlik çağındaki gencin, kendisinde gözlemlenen hızlı gelişmesinin yarattığı dengesizliğin yanı sıra yanlış ebeveyn tutumları, olumsuz davranış kalıplarını destekleyen sosyal çevre, bilgi ve deneyim eksikliği çocuğun istenmeyen ve öngörülme tepkiler göstermesine ve eylemlerde bulunmasına neden olabilmektedir. Ayrıca çocuğun sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadığı zorluklar, normal dışı davranışlar ile sağlıksız ortamlara yönelmesine ve yaşamının daha ilk dönemlerinde suçla karşılaşmasına neden olabilmektedir.

Suçta sürüklenerek ceza infaz kurumlarına gelen çocukların kurumda buldukları süreç içerisinde, eksik ya da yetersiz sosyalleşmelerine neden olan etkenlerin ortaya çıkarılması ve elde edilen bilgiler doğrultusunda uygun müdahalelerin yapılması temel alınarak, çocuğun yeniden toplumsallaşma sürecini kolaylaştırılması hedeflenmektedir. Bu hedefler istikametinde yürütülen çalışmalar, ülkemizde taraf olduğu çocuk hakları sözleşmesi, ulusal ve uluslararası mevzuat ile çocuğun yüksek yararı ilkesine dayanmaktadır.

Bu çalışmalar kapsamında Avrupa Birliği'nin mali, UNİCEF'in teknik desteği ile Adalet Bakanlığı koordinatörlüğünde; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK), Adalet Akademisi iş birliğinde, Çocuk Koruma Kanunu'nun etkin bir şekilde uygulanmasını ve çocukların adil yargılanma, çocuk adalet sisteminde etkin sektörler arası iş birliği ve özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocuklara sağlanan yüksek standartlara uygun hizmetler çerçevesinde, çocukların bütün haklarının yasal bir zeminde tam olarak yaşama geçirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda 2012-2014 yılları arasında yürütülmekte olan Çocuklar İçin Adalet Projesi'nin önemli bir aktivitesi olan "Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu" Adalet Akademisinin sorumluluğunda 5-7 Aralık 2012 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sempozyum, Koruma/Önleme, Yargılama, İnfaz başlıklarından oluşmuş ve sempozyumdaki bildiriler ve sunumlar bu üç başlık altında kitaplaştırılmıştır.

Uluslararası ve ulusal mevzuata göre, 0-18 yaş arası tüm çocukların ihtiyaçlarının giderilmesi ve her türlü riskten korunması devletin sorumluluğu altındadır. Bu amaç doğrultusunda hizmet veren tüm kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerin ortak bir dil, tutum ve anlayış geliştirmeleri büyük önem arz etmektedir.

Bu amaç doğrultusunda çocuğu bütünsel bir bakış açısıyla ele alan ve üç gün süren "Uluslararası Çocuklar İçin Adalet Sempozyumu" ile; çocuklarla ve çocuklar için çalışan her düzeyde profesyonelin yararlanabileceği bireysel, kurumsal, ulusal ve uluslararası boyutları olan bilgi ve deneyimlerin tartışılması ve çocuğun yüksek yararına hizmet etmesi sağlanmıştır.

Bu sempozyumun gerçekleşmesinde emeği geçen, destek veren ve katkıda bulunan tüm paydaşlara teşekkürlerimizi arz eder, bu alanda yapılacak çalışmalarına tüm ilgililerin katkıda bulunmasını dilerim.

Selam ve Sevgilerimizle.

YÜKSEL HIZ
Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
Proje Kıdemli Sorumlusu

SUNUŞ

Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Türkiye Adalet Akademisi paydaşlığında; Avrupa Birliği'nin finansal, UNICEF'in teknik desteğinde yürütölen "Çocuklar için Adalet Projesi" kapsamında Ankara'da 05-07 Aralık 2012 tarihlerinde uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir. Bu sempozyum dolayısıyla, ceza adalet sisteminin suçta sürüklenen çocuklar için son çare olmasının; mağdur ve suçta sürüklenen çocukların haklarının korunması bakımından kurumlar arası etkin iş birliğinin önemi özellikle vurgulanmıştır.

Çocuklar, toplumun özel ve hassas bir şekilde korunması gereken kesimini oluşturmaktadır. Onlar, toplumun gelecek kuşakları, umudu ve güç kaynağıdır. Bu nedenle çocuklar güçlü ve mutlu yarınlara güvencesidir. Bu bağlamda, çocukların gelişimlerine gereken önem ve değer verilmelidir. Çocukların doğal güçsüzlükleri nedeniyle hukuk kuralları ile korunmaları onların gelişimlerinin daha sağlıklı olması bakımından önemlidir. Bu suretle, çocuk haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası hukuk kapsamındaki düzenlemeler, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal, ahlaki ve sosyal bakımdan gelişimlerini güvence altına almaktadır. Söz konusu bu düzenlemeler, çocukların onurunu ve saygınlığını koruması bakımından toplumun yararını da yakından ilgilendirmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yaşama hakları, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları şeklinde çocuk haklarına yer verilmektedir. Hukukumuzda da, başta Anayasa'da olmak üzere, çocukların korunmaya muhtaç durumları nedeni ile özel olarak korunmaları, yüksek yararlarının dikkate alınması, istismara ve şiddete karşı haklarının korunmasını öngören düzenlemeler bulunmaktadır.

Uluslararası ilkeler ile büyük ölçüde uyum içinde olan çocuk adalet sistemine ilişkin temel ilkeler ise Çocuk Koruma Kanunu'nda belirlenmiştir. Suça sürüklenen çocukların, kişisel gelişim süreçlerinin devamlılık göstermesi ve suçta sürüklenme nedenlerindeki farklılıklar, onların yetişkin sanık ve suçlulardan ayrı olarak muameleye tabi tutulmalarını gerektirmektedir. Ceza adalet sistemindeki özel yaklaşım, çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin gerektirdiği tüm sosyal, kültürel, eğitsel, psikolojik ve tıbbi yardımlardan yararlandırılmalarını, onların sosyalleştirilerek yeniden topluma kazandırılmalarını amaçlamaktadır. Çocuklar bakımından korunmaya muhtaçlık, suç mağduru çocuklar kadar suçta sürüklenen çocukları kapsar şekilde değerlendirilmelidir. Çocuklarla ilgili koruma mekanizmalarının yeterince geliştirilmemesi ve onlara yönelik yanlış uygulamalar, toplumun her bakımdan büyük bedeller ödemesine yol açacaktır.

Çocuk haklarına saygı çerçevesinde çocuklara hayatta ilerleyebilme şansı verecek her türlü çalışmanın hem bireysel hem de kurumsal ölçüde desteklenmesi önemlidir. Bu suretle; çocuk adalet sisteminde çocukların haklarının korunması, çocuk adalet sistemi çalışanları için hizmet içi eğitimlerin gerçekleştirilmesi ve özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocuklara bireye özel rehabilitasyon hizmetlerinin sunulmasını temel hedefler olarak kabul eden bu projede ve proje etkinliklerinde sorumluluk paylaşmaktan dolayı memnuniyetimizi ifade eder, söz konusu sempozyum kitaplarının tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

HÜSEYİN YILDIRIM

Yargıtay Üyesi

Türkiye Adalet Akademisi Başkanı

Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu

İNFAZ

Eş Zamanlı Panel Oturumları

I. GÜN (13.30 - 15.00)

SON ÇARENİN ÖTESİ: BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ İYİLEŞTİRME SİSTEMİ

Oturum Başkanı: Cevat GÜL,
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı

"İyileştirmede Bireyselleştirme Kavramı ve BİSİS"

Gülçin ŞENYUVA, *Uzman Psikolog,*
Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

"Çocuklarda Bireyselleştirilmiş İyileştirmenin Önemi"

Habil KANOĞLU, *Şube Müdürü,*
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Gen. Md.lüğü

"BİSİS'in Geliştirme Süreci ve Uygulaması"

Sabri HATİPOĞLU, *Sosyal Çalışmacı,*
Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

"BİSİS'teki Etik ve Pratik Sorunlar ve Çözüm Önerileri"

Prof. Dr. Kültegin ÖGEL, *Acıbadem Üniversitesi ve YENİDEN Derneği*

"BİSİS Temelinde Suç ve İyileştirme Üzerine Genel Değerlendirme"

Vehbi Kadri KAMER, *Eğitimden Sorumlu Daire Başkanı,*
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Gen. Md.lüğü

OTURUM BAŞKANI CEVAT GÜL, ADALET BAKANLIĞI CEZA TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI

BİSİS kendisini yenilemesi amaçlanan bir modeldir. Yine BİSİS her hükümlünün özelliklerini, risklerini ve ihtiyaçlarını saptayan araştırma ve değerlendirme formu dediğimiz ARDEF uygulamasıyla başlayan ve elde edilecek verilere göre her hükümlünün kişilik özellikleri dikkate alınmak suretiyle onun ihtiyaçlarına uygun iyileştirme planı hazırlanmasını ve bu planın uygulanmasını öngören bir sistemdir.

Çocuklar için Adalet Projesinin amaçlarından bir tanesi, hedeflenen şeylerden bir tanesi de bu bahsettiğimiz BİSİS'in UYAP'a entegrasyonunun sağlanmasıdır. Bu panelde ve oturumda uygulamacılar ve baştan beri bu projede çok değerli katkıları olan hocamızla birlikte BİSİS masaya yatırılacak.

Bireyselleştirme kavramı nedir, çocuklarda bireyselleştirilmiş iyileştirmenin önemi nedir ve yine bir pilot uygulama örneğinden hareketle BİSİS'in gelişim süreci ve uygulaması nedir? Uygulamada karşılaşılabilecek sorunlar ve bunların çözüm yolları nedir? Bunlar konuşulup BİSİS temelinde suç ve iyileştirme üzerine de genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Şimdi ben daha fazla vakit almak istemiyorum. Bundan sonra artık sözü konuşmacılara bırakmak istiyorum. İlk olarak "İyileştirmede Bireyselleştirme Kavramı ve BİSİS" konulu sunumuna yapma üzere sözü Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Uzman Psikolog Sayın Gülçin Şenyuva'ya bırakıyorum. Buyurun. Bu arada zamanı olumlu kullanabilmek için, sonra da sorulara kısa da olsa zaman ayırabilmek için sunumlarımızı 15'er dakika içerisinde tamamlarsak memnun olurum.

"İYİLEŞTİRMEDE BİREYSELLEŞTİRME KAVRAMI VE BİSİS"

UZM. PSİKOLOG GÜLÇİN ŞENYUVA,

MALTEPE ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Evet, hepiniz hoş geldiniz. İlk olarak görev benim. Bireyselleştirmede iyileştirme kavramına ve BİSİS sürecine girmeden, biraz BİSİS'ten bahsedeceğim. Sürece baktığımızda öncelikli olarak risk ve ihtiyaç kavramlarından ve uygunluk kavramlarından bahsedip daha sonra risk-ihtiyaç uygunluk modelinden bahsedip BİSİS'e geçeceğim.

Burada görmekte olduğunuz gibi, ekranda, adına bilye diyebilirsiniz bir sürü şey var ve hepsi aynı renk. Türkiye'deki ceza infaz sisteminde de karşımıza birçok tutuklu ve hükümlü çocukla karşı karşıyayız. Hepsi böyle mi diye soracak olursam gruba, hepsi böyle mi? Değil. Hepsi aslında farklı; kimisi kırmızı, kimisi mavi, kimisi mor... Aslında kimin neye ihtiyacı varsa ona göre hareket etmek gerekiyor. Bir puzzlenin parçaları gibi düşündüğümüzde öncelikli olarak süreç içerisinde uygulanacak müdahale araçlarının ve bu araçların amaçlarının ne olduğunu belirlememiz gerekiyor. Bir sonraki aşamada temel varsayımların belirlenmesi, klinik hedeflerin mutlaka ortaya konulması gerekiyor. Tabi sadece bu üçü yeterli değil. Bu amaç, hedefler ve varsayımlar sonucunda da mutlaka tedavinin nasıl belirleneceği puzzlenin en önemli parçalarından bir tanesini ve bütünleştirici bir etki sağlıyor. Zaten buna da biz, bireyselleştirilmiş iyileştirme diyoruz.

Etkili iyileştirme faaliyetlerinde temel ilkelerimiz ne diye bakacak olursak öncelikli olarak kognitif bir modelin benimsenmiş olması gerekiyor. Mutlaka yapılandırılmış seansların olması gerekiyor. Elimizde yapılandırılmış bir kılavuzun olması gerekiyor. Uzman bir grup tarafından uygulanması ve bu proje esnasında olsun ya da bu uygulama esnasında olsun, mutlaka uygulayacak kişilerin öngördüğü şekilde yapılması gerekiyor ve bu çalışmaların ya da bu iyileştirme faaliyetlerinin ve bireyselleştirme faaliyetlerinin uygulanabileceği bir kurumun olması en önemli ilkelerimizden bir tanesi.

Temel paradigmaya baktığımızda en önemlilerinden bir tanesi risk. Risklerin belirlenmesi ve tanımlanmasından sonra ihtiyaç ve daha sonrası da uygunluk. Peki, risk nedir diye soracak olursam, ne cevap alırım? Evet, risk birazcık bu sanırım. Zararlı durumların belirli bir zaman dilimi içerisinde ortaya çıkma ihtimali olarak tanımlanır risk. Adalet sisteminde riske ise baktığımızda: Kişinin hem kendisine hem de karşısındaki kişiye zarar verme ihtimalinin değerlendirilmesidir. Risk faktörlerine baktığımızda; geçmiş suç yaşantısı olabilir, duygu durumu olabilir... Yaşamış olduğu çevre, madde kullanımı gibi dinamik faktörlerin hepsi bizim için risk faktörlerini oluşturuyor.

Suç davranışında risk unsuru neler? Antisozyal tavırlar, davranışlar, anti-sosyal

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

davranış geçmişi, kişilik özellikleri, evdeki sıkıntılı durumlar, iş ve okul hayatındaki zorluklar, sorunlu gündelik aktiviteler ve madde kullanımınıdır. Hep risk ve tehlikelilik aslında beraber gibi kullanılıp aynıymış gibi göze çarpıyor. Ama aslında risk ve tehlikelilik birbirinden farklıdır. Tehlikeliliği açıklayacak olursak: Mizaç özelliklerinin değerlendirilmesidir. Kişi odaklıdır, tutarlılık üzerine vurgu yapar, geniş kapsamlı bilgi içerir. Oysa risk değerlendirmesine baktığımızda; olası sonucu belirlemeye yöneliktir, sonucu tahmin etmeye yöneliktir, sonucun gerçekleşme olasılığını azaltan veya arttıran faktörleri belirlemek temeldir. Bu nedenle risk aslında sadece bir olasılık değil bir inancı ve algıyı içerirken; tehlikelilik anlamı ve açıklamayı içermez. O yüzden de ceza ve infaz sisteminde ve BİSİS'te ve özellikle Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi'nde risk ve tehlikeliliği birbirinden ayırıştırıp risk değerlendirmesi yapmak önemlidir.

Peki, risk değerlendirmesinde nelere dikkat etmemiz gerekiyor? Zarar riskinin belirlenmesi, yani hangi olaylar gerçekleşir? Zarar riskinin hesaplanması, ne sıklıkta? Maruz kalma senaryolarının oluşturulması, hangi koşullar altında? Risk değerlendirmesi, koşullar bulunuyor mu? Risk yönetiminin belirlenmesi, hangi müdahaleler gerekli?

Peki, hedeflerimiz neler? Öncelikli olarak daha iyi karar verebilmek, tutarlılığı arttırmak, toplumun güvenliğini sağlamak, müdahaleyi yönlendirmek, kişi haklarını korumak ve sorumluluğu değerlendirmektir.

İhtiyaç kavramına bakarsak, ihtiyaçları karşılanmayan, zarar riski altında olduğunu hepimiz biliyoruz ve ihtiyaç ve zarar kavramları bu nedenden ötürü de birbirleriyle ilişkili. Riski-ihtiyaç-uygunluk modeline göre ise kişiler zaten kriminolojik olanlar ve olmayanlar olarak ikiye ayrılıyor. Kriminolojik olanlara baktığımızda ihtiyaçlara; anti sosyal kişilik özellikleri, madde kullanım problemleri, düşük problem çözme becerileri yer alıyor, bir de dürtüsellik, öfke kontrol problemleri. Uygunluk kavramına bakarsak; uygunluk kişinin çevresiyle etkileşimi üzerinden tanımlanmakla beraber nasıl bir müdahalenin yapılması gerektiğini, motivasyonu ve potansiyelini belirtir. Prensibe göre bu stratejilerimiz kişinin öğrenme stili, bilişsel becerileri ve değerlerini içerir.

Modele şöylece kısaca bakacak olursak; kişinin sosyal ve kişisel özelliklerine, kişiler arası ilişkileri, psikolojik faktörlerin etkileşim içerisine girerek bir modelleme varsayımına dayanan, tekrarlama ve pekiştirme yoluyla öğrenilen suçlu davranışın yol açtığıdır. Prensiplerimiz orta ve yüksek risk ihtiyaçlarının belirlenmesi ve buna göre tespit edilmesi, kriminolojik ihtiyaçların belirlenmesidir. Kişinin motivasyonuna ve özelliklerine uygun müdahalenin mutlaka belirlenmesi de temel prensiplerimiz içerisinde yer alıyor.

Şimdi risk değerlendirmesinden bahsettik. İhtiyaç analizi ve uygunluk: Aslında BİSİS dediğimiz sistem de bunların hepsini kapsayan bir sistem. Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi Adalet Bakanlığınca Avrupa Birliği'nin mali desteği ve UNICEF'in teknik desteği ile hazırlandı. Buradaki temel amacımız şöyle: Her hükümlü ve tutuklu için ayrı bir durum saptamasının yapılması, ceza infaz kurumlarında iyileştirme

süreçlerinin planlanması ve uygulanması, hükümlüye özel bir programın yürütülmesi için gerekli iyileştirici ortamın oluşturulması ve sürekli ölçme-değerlendirme ile kendini denetleyen bir modelin işlemesi. Bunlar bizim için niçin önemli? Çünkü bireyselleştirilmiş iyileştirme dediğimiz noktada zaten kişiye özel müdahalenin önemi vurgulanıyor. O kişinin ihtiyaçları nelerse bu ihtiyaçlar doğrultusunda hareket etmek ve ona göre müdahale programlarının geliştirilmesi gerekiyor.

Aslında bu sistemi bir çark gibi düşündüğümüzde risk ve ihtiyaçların tespitinin yapıldığı ARDEF dediğimiz bir formumuz var. Biraz sonra Sabri Bey zaten size bundan ayrıntılı olarak söz edecek. ARDEF çalışmaya başladığı noktada iyileştirici etkinlikler beraberinde çalışır ve bununla beraber de iyileştirici ortam oluştuğunda zaten BİSİS'in en temel noktalarından bir tanesi... Ama asla ve asla unutulmaması gereken bir şey var ki; güvenlik, insan onuruna saygı ve dolu faaliyet vazgeçilmezlerimizin içindedir.

İyileştirici ortam diye bir çark vardı hatırlarsanız. Bu çark ne? Uygun mekânsal koşullar, uzmanlaşma, kurumsal planlama, kurumsal düzenleme ve aile ile iletişimi içeriyor. Tabi bu program sadece bir form mu? Tabi ki değil! Evet, risklerini bulduk, ihtiyaçlarını tespit ettik, müdahale edeceğiz. Peki, bu müdahalenin dışında başka neler yapılması lazım? Sol tarafta gördüğünüz gibi grup lideri etkinlikleri, psiko-sosyal gelişim programları, eğitim ve meslek programları ve genel kültürel etkinlikler var. Psiko-sosyal eğitim meslek ve genel kültür etkinlikleri tahmin edebileceğiniz gibi psiko-sosyal ve eğitim biriminin ve bütün kurumunun etkinliklerini içeren faaliyetler var.

Peki, grup lideri kim? Grup lideri, tutuklu ve hükümlü çocuklarla beraber vakit geçiren, onların etkinliklerine katkıda bulunan, iyileştirme süreci içerisinde destek olan kişilerimiz. Genel olarak görevlerini şöyle tanımlayabiliriz: Günlük gözlem ve rutin oda içi etkinlikler olarak ikiye ayırdığımızda günlük gözlemede o tutuklunun görüşünün gelip gelmemesinden, yemek yiyip yememesinden, uyuyup uyumaması, ziyaret ve görüşlerin takip edilmesi, koğuş defterinin tutulması gibi ayrıntılar var. Şimdi, oda içi etkinliklerde de temizlik ve alan kontrolü, spor, günün değerlendirilmesi, yemek dağıtımında beraber olmak ve günün etkinliği söz konusu.

Bunların üstünden geçmek istiyorum. Kurumlarımızda odalarda birçok çocuk kalıyor. Bu çocukların gözlemlenmesi niçin bizim için önemli? Gerek dışarıdan kötü bir haber alması esnasında olabilir, avukatıyla görüşmesi sıkıntılı geçmiş olabilir. Bunların hepsini gözlemlenme fırsatımız bu grup lideri aracılığı ile mümkün olabilir.

Koğuş defteri ne diye soracak olursanız, koğuş defteri aslında bir nevi hastanelerde, Kültegin Hocanın benzetmesi vardır, hastanelerde ziyaret defteri gibidir. Bilginin daha kolay aktarılmasını sağlayan bir defterdir. Her tutuklu çocuğumuz için bu bilginin aktarılması sağlanırsa bu çok daha sağlıklı ve verimli olacaktır. Oda içi etkinliklerde görmekte olduklarınız, bu çocuklarımızın büyük bir çoğunluğu sosyo-ekonomik seviyesi düşük ve eğitim seviyesi düşük çocuklar. En temel becerilerin dahi kazandırılmasına ihtiyaçları var. Bu yüzden de oda içerisinde temizlikleri,

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

spor yapmaları konusu önemli. Çünkü bu çalışmanın en başında biz pilot uygulama esnasında gördüğümüz temel bir nokta vardı ki, bu çocuklarımız boş zamanlarını nasıl değerlendireceklerini bilmiyor çünkü böyle bir öğretileri yok. Hani bize biri sorsa, boş zamanlarınızda ne yaparsınız? Kitap okurum, sinemaya giderim gibi cevapları verebilirken bu çocuklarımız boş zamanlarını çok uygunsuz şekillerde geçiriyorlar. Ama boş zamanlarını uygun şekilde geçirmeyi öğretebilirsek, aslında o uygunsuz davranışların da bir nevi ortadan kalkmasına sebep olacağız diye düşünüldü.

Genel BİSİS akış şemasına bakıldığında form doldurulur, ARDEF formumuz. Durum saptamasının yapıldığı, acil ihtiyaçların belirlendiği, oda yerleştirmede dikkat edilmesi gereken noktalar ve ihtiyaç listesi görüntülenir. Bunların görüntülenmesinin akabinde bunların hangilerinin uygun olup, uygun olunmadığının değerlendirmesi yapılır. Planlama yapılır, planlamadan sonra uygulamaya geçilir. Yani bu ihtiyaçlar ve bu riskler doğrultusunda çocuğumuzun neye ihtiyacı varsa, hangi müdahaleye ihtiyacı varsa bunlar uygulanır ve altı ay içerisinde izleme, değerlendirme dediğimiz bir süreç var. O sürecin ardından yeniden yapılanmaya gidilir. Bu yeniden yapılanma sürecinde mahrumiyet ve yoksunluk gibi disiplin benzeri şeyler varken bir tarafta da ödüllendirme ve ayrıcalık vardır.

Biraz önce Genel Müdürümün söylemiş olduğu gibi çocuk adalet sistemi içerisinde birçok bakanlık ve genel müdürlük var. BİSİS'in bu süreç esnasında uygunluğu ve yapılandırmasıyla beraber çocuk adalet çalışmasıyla bir birlik içerisinde çalışması ile şartlı tahliye ve değerlendirme ve şartlı tahliye raporu da çok daha sağlıklı işleyecektir ve bizim için de çocukla yapılanlar çok daha iyi olacaktır.

Özetleyecek olursak; mevcut kaynakları kullanır, mevcut imkânlar dâhilinde planlanmıştır. Risk, ihtiyaç ve uygunluk modeline dayanır, yapılandırılmış bir programdır, ölçme ve değerlendirmeye dayanır. BİSİS'in amaçlarını her biri bir özgü program geliştirmek ihtiyacı olan programları almak, etkinliklerin hükümlüye ulaşımını takip edebilmek, iş yükünü azaltmak, kurum içi aktiviteleri izlemek, personel ve mahkûm iletişimini arttırarak olası riskleri önceden tespit etmek, tahmin yapabilmek, ulusal raporlama, erken tahliye için somut veri sağlamak şeklinde özetleyebiliriz.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Gülçin Hanım'a teşekkür ediyoruz. Hem sunumu hem de zamanında bitirdiği için. Kendisi bize özetle bireyselleştirilmiş iyileştirme kavramı nedir ve BİSİS bu anlamda nasıl bir sistemdir, neyi, hangi yöntemle yapmayı hedeflemektedir konusunda sunumda bulundu.

Şimdi bu bireyselleştirilmiş iyileştirme kavramını açıkladıktan sonra bu kavram niçin önemlidir? Daha doğrusu bireyselleştirilmiş iyileştirme niçin önemlidir? Bu konuda sunumunu yapmak üzere sözü Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevlerinde Şube Müdürü olarak görev yapmakta olan Habil Bey'e bırakıyorum. Buyurun Habil Bey.

“ÇOCUKLARDA BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ İYİLEŞTİRMENİN ÖNEMİ”

HABİL KANOĞLU

ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ŞUBE MÜDÜRÜ

Teşekkür ederim Genel Müdürüm. Gülçin Hanım'ın bu dolu, yapılandırılmış BİSİS'i anlatan kıymetli sunumundan sonra benim sunumuma baktığım zaman şöyle değerlendiriyorum. Benimki yarı yapılandırılmış ve başlayanlar için BİSİS kıvamında bir sunum olacak aslında. Gülçin Hanım tabii alandan gelen ve alanda bu programı kuvvetle uygulayan, destekleyen arkadaşlarımızdan biri olması nedeniyle aynı zamanda bir gurur kaynağı.

Ben ise temel felsefesi üstünde biraz durmak istedim. Belki de tarzıma uygun olduğu için yarı yapılandırılmış bir sunum yapmak istiyorum. Evet, bir soru ile başlamak istedim. Onu tanıdınız mı?

OTURUM BAŞKANI

Tanımadık Habil Bey.

HABİL KANOĞLU

Kimse tanımamış. Doğrusu ben de tanımıyorum. Peki, sizce bu kişi kim? Çocuk dendi, neden burada? Peki, ailesi var mı? Bir hastalığı olabilir mi? Eğitim düzeyi nedir? Neye ihtiyacı var, eğer bu çocuk ise tabii! Çocuk diye duyduğum için söylüyorum ve en çok neyi sever? Peki, bunları tanıdınız mı? Bunları hiç birimiz tanımıyoruz.

BİSİS aslında tam da bunlara hizmet eden, bunların ismini, neye ihtiyaçları olduğunun cevabını verecek bir program. Bunu söylerken Genel Müdürlüğe ve yüz yıllık teşkilata haksızlık ve saygısızlık da etmek istemeyiz. Bir proje vesilesiyle yaptıklarımızı öne çıkarmak adına olup bitenleri ve buraya kadar gelmemizi sağlayan süreci yok saymak mümkün değil. BİSİS varsa BİSİS'e ihtiyaç duyulmasını gerektirecek koşullar sağlandığı için var, yani aslında bir birikimin ürünü. Yani aslında onları herhangi biri olarak görmeyen bir anlayışın belki de işte 1920'lerde "Efendiler, ceza infaz kurumu sorunu çok önemlidir!" diyen Büyük Atatürk'ün işaret ettiği o ufku yakalamak isteyen bir teşkilatın çalışmasıdır diye değerlendiriyorum. Ama bunun nüveleri aslında, tohumları, değerli dostum anlatacaklar belki ama ben de söylemek isterim, Ardıc Programı vesilesiyle ve Ardıc Programında yaşanan sıkıntılar sonucunda ortaya çıkan bir şey. Ardıc Programını bilmeyenler için, çocuklar için geliştirilen bir müdahale programı.

Evet, bu Türkiye'de ilk kez 2005 yılında UNICEF'in teknik desteği ile geliştirilen bir program. Hem çocuklara hem ailelere ve hem de çocuklarla çalışan personele yönelik geliştirilen bir programdır. Yani bir medikal anlayışla, anlatımla eczanemizi oluşturduk, çocuklara müdahale edilebilecek ilaçlarımızı oluşturmuştuk. Peki dendi,

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

sonra arkadaşlarımızdan, geri bildirimlerden e ilaçlarımız var ama peki hangi çocuğa hangi ilacı vereceğimizi nereden bileceğiz? E kimi aspirine alerji geliştirirken kimi işte hani ismini de söylemek istemem, Parol ya da başka bir ilaç. Bunu bilebilmenin yolu neydi, yöntemi neydi?

Elbette ki, kurumlarımızdaki uzmanlarımız kendi eğitim formasyonları ve bakış açılarıyla aldıkları görgüyü, okullarından kazandıkları eğitimle kişilere teşhis, tanı ve tedavi sürecini yönlendiriyorlardı. Bütünü yanlış mıydı? Elbette ki değildi ama standart hâle gelmesi, Hakkâri ile İstanbul'un standart hâle gelmesi en büyük arzumuz. Bu ihtiyacın ya da bu ülkünün bir ifadesiydi belki de arkadaşlarımızın dile getirdikleri. BİSİS'in tohumları orada, 2007 yılında atılmış oldu.

Peki, Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi çocuklar için neden önemlidir? Aslında çocuklar için neden daha önemlidir demek gerekiyor. Çocuklar için önemli, peki yetişkinler için önemsiz mi? Gençler için önemsiz olabilir mi? Elbette ki herkes için önemli ama çocuklar için elbette daha önemli. Ulusal ve uluslararası mevzuatın da öngördüğü üzere çocuğun yüksek yararı diye bir kavram etrafında aslında bütün bu mevzuat, çocuklara yönelik mevzuat şekilleniyor. Aslında bunun ifadesi, çocuklar çünkü geleceğimiz çok basit anlatımla. Çünkü yabancı bir katılımcı var mı biliyorum?

OTURUM BAŞKANI

Var.

HABİL KANOÇLU

Onun için söylemeliyiz, bu resmi görenler herhâlde bunun bir atasözü olduğunu anlıyorlardır, çünkü "Ağaç yaşken eğilir." Çocuklar bunun için önemli. Eğer şimdi çocuklara müdahaleyi yapamazsak çocukların ikinci ve üçüncü defasında suç işlemek için zamanları oluyor. İnfaz Kanunu'nun kendilerine vermiş olduğu haklar yetişkinlerden farklı işlediği için çok ağır bir cürüm nedeniyle kurumda bulunan bir çocuk en çok 10 yıl, 15 yıl yatıp çıkabiliyor. 25 yaşında dışarı çıkan biri eğer kendisine özgü bir müdahale programı ve yaklaşımla dışarı çıkmaz ise ikinci bir, ne yazık ki suç işleme riski ile karşı karşıya. Bu nedenle çocuklar daha önemli aslında.

Evet, ergenler, yani çocuklar duygusal, bilişsel, sosyal ve fiziksel yönden gelişime açık, gelişim dönemleri gereği hem duygusal yönden hem bilişsel yönden açıktır. Bu açık olma durumu onlar için aslında bir risk. İhmal ve istismara ve suça sürüklenmeye açık bir alanı ifade ediyor. İşte hani delikanlılık diye tabir edilen dönem, aklın bir karış havada olması dönemi. Düşünüp durduğumuzda hangimiz biraz gülümseyerek, biraz da utanarak hangimiz yasaların suç kabul ettiği ya da Kabahatler Kanunu'na giren işleri yapmamışızdır ki! Ama biz şanslıydık, evet biz şanslıydık ve sürecin önu kesildi aileler tarafından, eğitimcilerimiz tarafından ya da bizle ilgili kişiler tarafından. Ama kurumlarımıza gelen çocuklar ne yazık ki bu önleyici mekanizmalara yeterince sahip olamamaları nedeniyle buradalar ve aynı nedenle bu gelişmeye açık dönem aynı zamanda ihmal edilmeye ve istismar edilmeye açık grupları oluşturmaktadır. Bu

nedenle bir kez daha çocuklar için BİSİS önem arz etmekte.

Bu dönemin içinde bulunan çocuklar için doğru yerde doğru zamanda uygun müdahaleler ya yapılır ya eksik yapılır ya yanlış yapılır. Bu saydığım son ikisi suçta sürüklenmeye davetiye çıkarır. Ama uygun müdahaleyi doğru zamanda ve doğru yerde yaparsak bu riski, olasılığı azaltabiliriz. Büsbütün bunu bitirilebileceğini, bir sosyal bilimci olarak, bir psikolog olarak böyle olamayacağını, tam olarak bunun mümkün olabileceğini düşünmüyorum. Çünkü bütün faktörleri elbette ki minimize etmek ya da tamamen yok etmek, elimine etmek mümkün değil. Ama yapılabileceklerin maksimumunu yapmak yine bizim araçları doğru yerde doğru zamanda kullanmamızla mümkün.

“Sanırım yanlışlıkla gelen bir slayt” demek isterdim ama böyle değil. Vidaları buzdolabında saklanma sıcaklığı konusunu işlemek istiyorum şimdi. Çok da pahalı olmayan bir buzdolabı bunun farkındayım, şimdi çok gelişmişleri, üç kapılısı, dört kapılısı, çok fonksiyonlu olan buzdolapları da var biliyorum ama mütevazı bir buzdolabının yapabileceği şeyleri de burada görme şansına sahibiz. Aslında bir önce söylediğim şeyi burada bir kez daha yinelemek istedim. Vidaları; doğru yerleştirmesek, doğru raflarda durmazsa, tasnifi sağlıklı yapmaz isek; kokarlar, akarlar, bozulurlar, küflenirler ve kokuları birbirine karıştır, bulaşır.

İşte BİSİS ve BİSİS’in içindeki ARDEF bunu sağlamaya yönelik bir şey. Aslında o uygun sıcaklık ortamı, Gülçin’in çok ayrıntılandığı iyileştirici ortamı anlatmaya ben bu buzdolabı ile girmek istedim. Şundan ötürü, evet BİSİS diyoruz, çeşitli sorulardan oluşan araştırma değerlendirme formu var. Evet, doğru, teşhisimizi koyduk. Bu eksi 18 derecelik bir yerde saklanmalı bu et eğer kısa sürede tüketilemeyecekse dedik. Peki, buzdolabımızın bu bölmesi yoksa eğer buzdolabımızda bu bölüm sağlıklı çalışmıyorsa, ısı arasında dengesizlik var ise peki, sıklıkla o bölmeyi kullanıyorsak bir gün eti kullanmak için aldığımızda hastalanma riskimiz çok yüksek, zehirlenme riskimiz çok yüksek. Yani sistemin kendisinin aslında olmazsa olmazı; mekân, uygun sıcaklık, uygun ortam, röntgen cihazımızın çok sağlıklı olması, çok sağlıklı olarak ölçmesi teşhis için çok kıymetliyse de tedavi anlamında eksik kaldığı yine açıkça ifade edilebilir. Bu nedenle risk düzeyleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak Bireyselleştirilmiş İyileştirme Planı’nın ve iyileştirici ortamın oluşturulması çok kıymetli.

Temel hedefimiz çocuklarımızı daha iyi tanıyarak onlara uygun programları yapmak, hazırlamak, fark edilmelerini sağlamak, farkındalıklarını arttırmak. Bizim programımızın amacı mutsuz çoğunluklar değil; gülümseyen, fark edildiği için, görüldüğü için, kendini ifade edebildiği için, herhangi biri olmadığı için mutlu olan bireyler yaratmak. Bunu kurumlarımızda yaratabiliriz. Buna biz inanıyoruz doğrusu. Son cümlemizi de böyle bağlamak istedik aslında.

Suçta sürüklenmiş çocuklar, tutuklu ve hükümlüler arasında iyileştirilmesi en kolay, iyileştirilmediklerinde ise topluma maliyeti en yüksek olan grubu oluşturmaktadır.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Şairin bir cümlesi aslında bu duruma çok uygun. Diyor ki, "Bütün renkler hızla kirleniyordu, birinciliği beyaza verdiler." Evet, çocuklar beyaz! Birinciliği onlar burada almasın diye burada bulunan heyeti saygıyla selamlıyorum, sunumumu tamamliyorum.

***

OTURUM BAŞKANI

Habil Bey'e teşekkür ediyoruz. Şimdi bireyselleştirilmiş iyileştirme kavramını ve bu bireyselleştirilmiş iyileşmenin niçin önemli olduğunu, Habil Bey'in deyişiyle niçin çocuklar için daha önemli olduğunu dinledikten sonra anlaşıyor ki BİSİS bir ihtiyaçtan doğdu, geliştirildi ve bugüne geldi.

Şimdi Antalya L Tipi İnfaz Kurumunda sosyal çalışmacı olarak görev yapmakta olan arkadaşımız Sabri Hatipoğlu bize bu BİSİS projesinin nasıl başladığını, hangi süreçleri atlattığını, gelişiminin nasıl olduğunu ve bugünkü durumunu anlatacak. Buyurun.

“BİSİS’İ GELİŞTİRME SÜRECİ VE UYGULAMASI”

SABRİ HATİPOĞLU

SOSYAL ÇALIŞMACI, ANTALYA L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Yaklaşık 6 senedir sosyal hizmet uzmanı olarak Antalya L Tipi Ceza İnfaz Kurumunda çalışıyorum. 1400 mahkûmun olduğu ve içlerinde sadece 30 tanesinin çocuk olduğu bir kurum, kapalı bir ceza infaz kurumu. Bu bahsedilen Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi’nin orada ne Şekilde uygulandığını bir kapalı kurumda; yani yetişkinlerin de kaldığı, kadınların da kaldığı bir kapalı kurumda nasıl uygulandığını anlatmaya çalışacağım. Ayrıyeten de hem ARDEF’in hem de BİSİS’in geçmiş sürecinden bahsetmeye çalışacağım.

BİSİS Programı çalışmaları 2009 yılında başlamış olup günümüzde hâlâ devam etmektedir. Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi’nin en önemli ürünlerinden olan Araştırma Değerlendirme Formu yani ARDEF, Adalet Bakanlığı ve UNICEF tarafından yürütölen Etkin Hükümlölük Projesi kapsamında geliŐtirilmiŐtir.

Oluşturulan araştırma değerlendirme formu, pilot uygulaması kapsamında 4 ayrı ceza infaz kurumunda toplam 370 çocuk ile görüşmeler sonucunda Şekillenmiştir. Ankara Çocuk Eğitimevinde 42, Ankara Kapalı Çocuk Ceza İnfaz Kurumunda 98, Kayseri İncesu Çocuk Ceza İnfaz Kurumunda 41 ve Maltepe Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumunda ise 198 çocuğa ulaşılmıştır ve bu formlar uygulanmıŐtır.

Oluşturulan ARDEF formu ve sistem 2010 yılında Şubat ayında yapılan çalıŐtayla 4 tane kurumun katılımıyla oluşturulan bir çalıŐtayla tanıtılmıŐtır. Burada herkese aslında ARDEF ve Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi orada anlatıldı ve bu formların pilot uygulaması aslında ondan sonra başladı.

Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Ankara Çocuk Eğitimevi pilot uygulamada olan ceza infaz kurumları. Bunların arasında sadece bizim kurumumuz farklı mahkûmların barındırıldığı ceza infaz kurumu, diğerlerinin hepsi çocuk ceza infaz kurumu.

Yine bu çalıŐtayda artık pilot uygulamaya baŐlamaya karar verildikten sonra ARDEF formu oluŐturulduktan sonra ARDEF formunun ne Şekilde uygulanacağı hem infaz kurum memurları hem de psiko-sosyal servis elemanlarına anlatıldı. Kurumlarda oluşturulacak olan iyileştirme sistemi, iyileştirme ortamının ne Şekilde olacağı anlatıldı. İyileştirici etkinliklerinin ne Şekilde uygulanacağı konusunda eğitim verildi.

Yapılan çalıştay sonrasında kurumlarda başlayan pilot uygulama sürecinde biz bu eğitimi aldıktan sonra kurumlarımıza döndüğümüzde tabi ki bize sistem anlatıldı ve yaklaşık 10’ar kişilik gruplar hâlinde eğitimler alındı. Antalya L Tipi Ceza İnfaz

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Kurumunda yaklaşık 300 personel var. Sadece 10 kişiye program anlatıldı. Bizim bunu tabi ki kurumdaki diğer personele de anlatmamız lazımdı. Bu yüzden kurumda toplantılar düzenlenerek BİSİS sistemi, Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi kurumdaki tüm personele anlatıldı. Bizim o zaman sekiz tane çocuk ünitemiz vardı, şu an üç tane çocuk ünitemiz var ve BİSİS uygulanacak çocuk ünitelerini belirledik. Yani hepsine mi uygulamamız gerekiyor acaba, işte yoksa bir kısmına uygulayıp bir kısmına uygulamayıp aradaki farkı görmemiz mi lazım, sonuçta pilot uygulama. Biz öncelikle üç ünite ile başladık. Birçok ceza infaz kurumları da belli üniteler seçilerek ARDEF ve BİSİS sistemi o koşullarda, ünitelerde uygulanmaya başladı. Çocuklar ile görüşme yapılabilecek bağımsız görüşme odaları oluşturuldu, bu çok önemli.

Bağımsız görüşme odaları kimsenin müdahale edemeyeceği, o anda infaz koruma memurunun ya da psiko-sosyal servis elemanının tamamen çocuğun gizlilik ilkesini gözettiği bir ortamda görüşme yapıldı. Ve bu ortam, bu görüşme odaları bu proje çerçevesinde olan tüm ceza infaz kurumlarında oluşturuldu.

Belirlenen ünitelerdeki tüm çocuklara ARDEF uygulandı ve ihtiyaç analizleri ortaya çıkarıldı. Ortaya çıkan ihtiyaç analizlerine binaen çocuklar Ardıç Programı grup çalışmalarına alındı. Her çocuk kendi ihtiyacı doğrultusunda meslek ve hobi kursları gibi grup çalışması ve eğitim faaliyetine katıldı.

ARDEF formundan biraz bahsetmek istiyorum, ARDEF formunu birinci kısmını infaz ve koruma memuru dolduruyor, diğer kısmını psiko-sosyal servis elemanı dolduruyor. İnfaz ve koruma memurunun doldurması gereken kısım iki bölümden oluşuyor. Bunlardan bir tanesi kuruma kabulde dolduruluyor. Burada; temel bilgiler, genel sağlık taraması, kurum için gerekli bilgiler alınıyor. Daha sonra durum saptaması yapıldığında; suç öyküsü, yaşadığı yerle ilgili, ailevi özellikler, madde kullanımı, eğitim ve çalışma, yaşam tarzı, ekonomik durumu, ruhsal durumu, düşünce, davranışlar ve suça karşı tutum gibi çok böyle basit sorularla bu formu infaz ve koruma memuru doldurduktan sonra psiko-sosyal servis elemanı doldurmaya başlıyor. Psiko-sosyal servis elemanı da; genel ruh sağlığı, depresyon, intihar, anksiyete, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, psikoz travma ve kendine zarar verme ile ilgili bölümleri dolduruyor. Daha sonra süreçte bir durum saptaması elimize ulaşıyor ve bu durum saptamasında; çocuğu suça iten faktörler, çocukla ilgili risk endeksleri, acil ihtiyaçlar, yerleştirme, ihtiyaç listesi ve salıverme kısmına şilişkin bilgi gelmiş oluyor.

Özellikle işte suça iten faktörler hakkında; suç öyküsü, yaşadığı yer, ailevi özellikler, madde kullanımı, eğitim ve çalışma, yaşam tarzı, ekonomik durum, ruhsal durum, düşünce, davranışlar, suça karşı tutumu ile ilgili bize bilgi veriyor. Risk endekslerinden de çocuğun en çok mesela öfke kontrolünden dolayı mı bir suç işledi? İşte diğer şeylerle ilgili bize orada bilgi veriyor, suça iten faktörleri gösteriyor.

En sonunda bize bir uygunluk, yani bu programı çocuğa uygulayabilir miyiz? Bu çocuk için, elimizdeki çocukla, görüşme yaptığımız çocukla örneğin öfke kontrol

programı uygulanması gereken çocukla nasıl bir çalışma yapacağız? Buna ilişkin bir planlama oluşuyor ve plandan sonra uygulama başlıyor. Uygulamadan sonra, bir altı ay sonra tekrar değerlendirme yapıyoruz ve eğer çocuk bu ihtiyacı, bu çalışmaya cevap vermediyse başka türlü bir çalışma planlanıyor.

Bu ARDEF görüşmelerinden iki tane resim koymak istedim. İnfaz koruma memuru ile bizim görüşme yaptığımız yerler çok farklı. İnfaz koruma memurları da kendi bağımsız görüşme odalarında görüşüyorlar. Kesinlikle başka bir memurun müdahalesi söz konusu olmuyor. Her üniteden sorumlu infaz ve koruma memurları belirlendi. Grup liderleri de bunlardan oluşturuldu ve her ünitenin bir grup lideri oldu ve bir personelle çocuk arasındaki iletişim güçlendirilmeye çalışıldı. Çocukların günlük ve haftalık spor programları ve sosyal faaliyet programları oluşturularak aktif katılımları sağlandı.

Mesela biz kurumumuzda çocuklarımızla sabah kahvaltısı yapıyoruz. Ben çok faydası olduğunu düşünüyorum. Niye faydası var mesela ondan kısaca bahsedeyim. Çocuklarla orada kurum müdürümüz, ikinci müdürlerimiz, psiko-sosyal servis elemanlarımız hep beraber sabahları bize ulaşmak isterlerse bize söylemek istedikleri şeyleri hemen anında söyleyebiliyorlar ve o anda çok böyle güzel paylaşım oluyor. Çünkü hakikaten ceza infaz kurumuna gelen çocukların birçoğu oturup belki ailesiyle bile aynı ortamda yemek yememiş, biz bunları konuştuğumuzda bunları öğreniyoruz. Orada bir şeyler paylaşmak, ortak bir şeyler hazırlayıp beraber yemek içmek hakikaten çok güzel oluyor ve çok güzel paylaşımlar oluyor. Personelle çocuklar arasındaki ilişki konusunda çok olumlu gelişmeler olduğuna inanıyorum ben.

Çocuklarla spor faaliyetleri ve öfke kontrol grup çalışmasından örnek koydum. Bunlar tamamen çocukların öfke kontrol çalışması, grup çalışması, çocuğun ihtiyacına binaen yapılıyor. Yani çocuğun eğer öfke riski yoksa yani öfke kontrol ihtiyacı yoksa öfke kontrol grup çalışmasına alınmıyor. Daha önceden bizim sistemimizde böyle de bir sıkıntı vardı. Kurum idarecileri her zaman çocukların, mesela bir program yapılacaksa kimler sorun çıkarmayacaksa onların çıkmasını ister, yani böyle bir yapı vardı daha önceden. Biz daha çok ihtiyacı olan çocukları değil de sorun çıkarmayacak, çalışma esnasında bize problem yaratmayacak çocukları çıkarıyorduk. Ama tabii ARDEF'ten sonra ve BİSİS'ten sonra ihtiyaç analizi oluştu ve biz buna göre oluşan listelerle çocukları grup çalışmalarına Ardıç Programlarına almaya başladık.

Çocukların çalışmanın tabii ki en önemli kısmı yine çocuklarla çalışan aileler. Aileler kurumlara davet edildi ve çocuklar hakkında oluşturulan planlar ailelerle paylaşıldı. Biz ne şekilde bir çalışma yaptığımızı ailelere anlattık. Kısa ve uzun aile eğitimleri uyguladık. Yine bizim çalıştığımız kurumlarda en çok göze çarpan şey özellikle mesai saatleri dışında ve hafta sonları sıkıntı, problem oldu. Bu yüzden hafta sonları ve mesai saati dışında programlar geliştirdik, bunların uygulanmasını sağladık. Bunlar sosyal, kültürel faaliyetlerden örnekler.

Yine BİSİS programı çerçevesinde düzenlenen ünite defterleri, Gülçin arkadaşım

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

bahsetti. Bu ünite defterleri günlük olarak dolduruldu. Eğer çocuğun herhangi bir sıkıntısı varsa en kısa zamanda psiko-sosyal servisle görüşmesi sağlandı. Ünite defterleri de yine bu koşulların girişlerinde duruyor. Pilot uygulamalar yapıldı. 2-3 ay kurumlarda pilot uygulamalar yapıldı. Daha sonra şubat ayından sonra mayıs ayında tekrar toplandı ve sistemin nasıl, pilot uygulamanın ne şekilde geliştiği ya da ilerlediği tartışıldı.

Her kurum kendine ait sunumlar hazırladı ve biz birçok kurumda bu faaliyetlerin hakikaten olumlu yönlerinin daha fazla olduğunu, bu sistemin daha fazla olumlu şekilde işlediğini gördük. Bu yüzden de özellikle çalıştay sonunda bu programın kurumların genel düşüncesi, devam etmesi gerektiğini yönündeydi. Hakikaten çocuklar arasında olan sorunların, olayların en aza indiği ve birçoğunun ortadan kalktığını gördüğümüz için devam etmesi gerektiğini düşündük.

Pilot uygulamalar bittikten sonra tekrar pilot uygulama yapılan kurumlarda bu sistem devam etti. 2012 yılında Temmuz ve Kasım aylarında ceza infaz kurum personelimiz ve UNICEF temsilcileri tekrar toplanarak ARDEF'in son hâline karar verdik ve iyileştirici etkinlikler, iyileştirici ortamla ilgili bir rehber oluşturularak bunlarla ilgili detayları konuştuk. Ayrıca yapılan çalışmada bu BİSİS'in uygulanacağı 20 tane ceza infaz kurumunun eğitim programı da belirlendi. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

***

OTURUM BAŞKANI

Evet, biz de Sabri Bey'e verdiği bilgiler için teşekkür ediyoruz. BİSİS, BİSİS diyoruz ama BİSİS nedir? İçeriği nedir? Nasıl uygulanır ve nasıl başlayıp bu aşamaya kadar geldi, o konuda kısa bir bilgi vermiş oldu bize.

Şimdi Kültegin Hocam. Tanımayan yoktur. Ceza infazı denildiğinde akla gelir. İnfaz sistemi ve ceza infaz sistemine olan katkılardan dolayı hepimiz çok iyi tanıyoruz. Uzun yıllardır çok değerli katkılar sunan bir Hocamız. Bu BİSİS'in de başından bugüne kadar içinde bulunup çok değerli katkılarda bulunmuş, önderlik yapmış ve bugünlere gelmesine katkı sağlamış bir Hocamız.

Öğleden önceki sunumları dinledikten sonra bir arkadaşımız dedi ki, biz kanun yaparken hocaları çağırıyoruz, onların görüşlerini alıyoruz, metinleri ona göre yazıyoruz. Sonra Meclise gönderiyoruz, oradan onay alıyor, geçiyor. Hâkimlerin önüne gidiyor, hâkimler uyguluyorlar. Sonra o kararları biz infaz ediyoruz ama eleştiriye geldiği zaman hocalar geliyor bizi eleştiriyor, siyasetler bizi eleştiriyor, olumsuz taraflardan olumsuz tarafları konusunda. Hâkimler, kararları veren hâkimler, yine geliyor bizi eleştiriyor. Biz ne yapmalıyız?

Şimdi BİSİS diye bir proje, sistem var. Ama bu uygulamada hiç sorunlara yol açmıyor mu? Ne tür pratik ve etik sorunlarla karşılaşabiliriz? Şimdi Kültegin Hocam bunu açıklayacak ama sonunda da bize çözüm yollarını da göstereceği için şimdiden kendisine teşekkür ediyoruz. Buyurun Hocam.

“BİSİS’TE ETİK VE PRATİK SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI”

PROF. DR. KÜLTEGİN ÖGEL

ACIBADEM ÜNİVERSİTESİ VE YENİDEN SAĞLIK VE EĞİTİM DERNEĞİ

Ben öncelikle güzel sözlerinize çok teşekkür ediyorum. Herkese de geldiğiniz için çok teşekkürler. Aslında ben oturarak konuşmam ama uzun zamandır ilk defa oturarak konuşmayı deneyeceğim o yüzden nasıl olacak bilmiyorum...

Aslında konunun başlığı, “Etik ve Pratik Sorunlar” ama burada yapacağım eleştirim değil de ekip çalışmasında BİSİS’i uygularken karşılaşılabilecek sorunlar ortaya çıkıyor zaten ve bu sorular birlikte oluşturduğumuz sorular ve bunları aslında hep birlikte tartışmamız gereken noktalar diye ortaya koyduğumuz bir çalışma diyebilirim.

Çok kısaca bir tekrar edeceğim, aslında üç tane bileşeni var dedik: İyileştirici ortam, iyileştirici etkinlikler ve riskli ihtiyaçların saptanması yani ARDEF. Şöyle bir analogi ile açıklayabiliriz. Aslında burası bir restoran ve restoranda yemeği seçiyoruz, menümüz aslında ARDEF. Ne yiyeceğimize karar vermemize yol açan bileşen ARDEF, yani risk ve ihtiyaçların saptanması. Yediğimiz yemek ise iyileştirici etkinlikler. Nasıl bir program vereceğimizi; öfke kontrolü mü vereceğiz, bağımlılık programı mı vereceğiz? Ama biliyorsunuz bir restoranda menü çok önemlidir, yemek de çok önemlidir ama ambiyans da çok önemlidir. Eğer o restoranda ambiyans iyi değilse o yemeğin tadı güzel olmaz, biz buna da iyileştirici ortam diyoruz aslında. O yemeği getiren garson eğitilmiş mi? Bu işi biliyor mu? Yemeği getirirken o yemeğe inanıyor mu? Ortam, hava iyi mi? Bazen böyle yemek çok iyi olmasa bile o yemekten biz çok güzel karnımızı doyururuz, çok da güzel tat alırsınız. İşte iyileştirici ortam dediğimiz şeye ilişkin böyle bir benzetme yapabiliriz.

Burada bireyselleşme kavramına ilişkin iki küçük açıklama yapayım ondan sonra da pratik sorunlara geçeceğim. Aslında iki tane görevi var bireyselleştirmenin yani risk ve ihtiyaçlarının saptanması. Bir tanesi, düşük riskli olguların yine düşük risk olarak kalması. Dünyadaki çalışmalarda şöyle bir sorun saptanmış: Bazen düşük riskli olguları alıp daha çok şey katacağız derken ortalığı biraz daha karıştırıyoruz. O yüzden düşük riskli olduğunu düşündüğümüz çocukların en azından düşük riskli kalmalarını sağlamak önemli bir görev. Aslında kurumlarda bu nedenden dolayı bazen mükerrerleri ayırmak gibi çabalar var ki işte bu buna ilişkin bir durum, bunu açıklayacak bir durum. Ama önemli bir tarafı daha var. sadece çocukların riskleriyle uğraşmak değil aynı zamanda güçlü yanlarıyla uğraşmak önemli. Yani bu çocukların güçlü yanları neler ve biz bu güçlü yanları geliştirebilir miyiz? Asıl bizim şu anda uygulamaya başladığımız BİSİS’in içinde, bu güçlü yanları saptamaya çalışıyoruz. O yüzden bakınca BİSİS’teki en önemli noktaların bir tanesi de bu güçlü yanların saptanması ve düşük riskli olguların da çocukların da en azından düşük riskli olarak kalmalarını sağlamak olmalı.

Orta ve yüksek riskli olguları tanımlamak çok önemli. Yalnız burada önemli bir konu

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

daha var. Az sonra söyleyeceğim, aslında risk yükseldikçe uygulanacak müdahalenin yoğunluğunun artması gerekiyor. Genelde baktığımız şey nedir? Eğer bir çocuk yüksek riskliyse genelde bazı gruplara girmemeye başlar, birazcık dışlama eğilimi ortaya çıkar. O da çok doğaldır kurum içinde çünkü onunla niye uğraşacağız? Denebilir. Aynı şey Millî Eğitimde de var, okulda da. Eğer 40 çocuktan bir tanesi hiperaktif ise öğretmen 39'uyla ilgilenmeyi tercih eder. Ama risk ve ihtiyaç belirlemede bu nokta çok önemli. Çünkü bizim hedefimiz artık daha çok o yüksek riskli çocuk olmak zorunda.

İyi uygulama için bir kere iyi paradigmamız olacak ki bizim şu an uyguladığımız sistemde temel paradigma olarak bireysel davranış teorisi, bir de tabi sosyal öğrenme teorisi üstünden daha çok gidiyoruz. Adalet sisteminin içine insani hizmeti sokmak, ki şu anda iyileştirici ortam diye kast ettiğimiz büyük ölçüde aslında bu. Ceza ne olsun bir çocuğun bundan faydalanmasını sağlamak ve risk düzeyine göre giderek müdahalenin yoğunluğunu arttırmak az evvel söz ettiğim şey.

Tabi burada bir önemli nokta da bu bireyselleştirmeye girmedi çocuk, istemedi buna girmek, buna katılmak istemedi. Buna hakkı da var, bu bir tercihtir belli bir noktadan sonra. O zaman ona ne yapacağız? Ya da bu riskleri belirlendi ve buna girmeyen bir çocuğa biz nasıl bir destekte bulunacağız? İyileştirme programlarının genelinden yine faydalanacak mı yoksa dışarıda mı kalacak? O yüzden bu çocuklar için de ayrı bir sistemin kurulması gerekiyor. E tabi en önemli faktör de şu, genelde hep dünyadaki sistemler daha çok kriminolojik faktörlere, etkenlere yönelik. Aslında bir sistemi kurarken hem kriminolojik hem de kriminolojik olmayan faktörleri hedeflemek gerekiyor. Aslında bizim panelin bu kısmına kadar konuştuğumuz hep evet, BİSİS ve daha çok da BİSİS'te bireyselleştirmenin güzel yanlarını oldu.

Peki, acaba karanlık tarafta neler var? Ben şimdi birazcık o tarafın avukatlığını yapacak gibi gözükmekle birlikte aslında bizim kendi yaşadığımız sorunları dile getirmeye çalışacağım. Bunlardan bir tanesi personel sayısı. Böyle bir şey için bizim ülkemizin personel sayısı yeterli mi ya da kurumlarda personel sayısını arttırmak gerekli mi? Aslında pilot uygulamalarda şunu gördük, personel sayısı çok büyük bir risk olmuyor. Fakat ceza infaz kurumu sisteminde, ceza infaz sisteminde kurum içinde bir değişiklik yapmak gerekiyor. Yani sistemde bir değişime gitmek gerekiyor, örneğin hazır kuvvetlerin biçimini değiştirmek gerekiyor. Çünkü böyle bir BİSİS sistemi oluşturulduğunda bir grup lideri varsa artık psiko-sosyal servisi grup lideri çıkaracak, hazır kuvvetten birisi çıkarmayacak. Bütün sistemi buna göre kurmak gerekiyor. Tabi personel sayısını biraz daha aslında avantajlı kullanan bir sistem bu. Neden? İşte herkese öfke kontrolü uygulamayacağız, dolayısıyla bazılarını uygulayacağız. Dolayısıyla da az personel sayısına daha çok hitap eden bir sistem olduğunu söyleyebiliriz. O nedenle personel sayısının çok büyük bir problem oluşturacağı kanaatinde değiliz. Tabi ki önemli ama biraz daha arttığı zaman o sistemin yerine oturacağını ve BİSİS'i uygulamak için yeterli zemini oluşturacağını düşünüyoruz.

Personelin bilgi ve becerisi: Aslında burada en çok tıkanılan nokta bu. Çünkü ARDEF'i uygulayacak olan personel, kurumdaki personel. Daha sonrasında bir iyileştirici

ortamı yürütecek olan personel, iyileştirecek ve yürütecek olan yine personel. Bu nedenle personelin sürekli eğitimi gerekiyor. Bizim, bu eğitim sistemini kurmadan BİSİS'i gerçekleştirme şansımız yok. O yüzden de zaten çok belirgin, düzenli yürüyebilecek bir eğitici eğitimi, arkasından da eğitim sistemini kurmamız gerekiyor. Yalnız burada diğerlerinden bir farkımız var, o da şu: Burada bütün kurumu eğitiyoruz, eğitmemiz gerekiyor. Yani sadece işte psiko-sosyale yönelik bir eğitim değil ya da sadece İK'ya yönelik bir eğitim değil. Bütün kurumu ele alıp değiştirmek gerekiyor. Çünkü artık bir sistem getirmiş olacağız.

Peki, acaba bilgiler doğru girilecek mi? Çünkü temeli ne? Risk ve ihtiyaçların saptanması ve bu süreç içinde o bilgiler doğru girilecek mi? Bu da tabii çok önemli bir nokta. Burada tabii iki önemli faktör var yine; bunlardan bir tanesi bilgileri giren kişinin eğitimi. Eğer iyi eğitimliyse, bilgiyi nasıl alacağını biliyorsa ve aldığı bilgiyi iyi yorumlayıp iyi girebiliyorsa o zaman bu sorun olmayacak. Orada tabii yine önemli ölçüde bizim eğitimlerimize dayanıyor. Bir de ikinci nokta, acaba sistem yanlış bilgi girilse de kendisini test edebilecek mi? Kendisinin açıklarını yakalayabilecek mi? Şu anda kurmaya çalıştığımız sistemde bunları yapmaya çalışıyoruz. Ama bu kendi içinde sürekli büyüyecek bir durum. Dolayısıyla bu yaygınlaştığı zaman da bu bilgilerin doğru girilip girilmeyeceğini takip edebilecek bir iç kontrol sistemini de kurmak zorundayız.

Verileri kim görecektir? Aslında çok önemli etik bir sorun bu. Burada tabii katmanların belirlenmesi gerekiyor. Şu anda da UYAP sistemi içinde de yine veriler belli kişiler tarafından görülüyor. Ama burada riskleri ve ihtiyaçları saptarken artık çok özel bilgileri topluyoruz ve bu verilerin bazen görülmesi kurum içinde ayrımcılığa bile yol açabilecek veriler olabilir. O yüzden bunun güvenliğinin sağlanması çok önemli. Artı bunu ilk yaparken de zaten kimin neyi göreceğini çok önceden belirlemek gerekiyor.

Risk analizi kötüye kullanılabilir mi? Yani aslında bir risk analizi yaptık ve çok yüksek risk çıktı ve ona göre bir program uyguladık ve de koşullu salıvermede de salıvermedik. Böyle bir ihtimal var mı? Evet, var. Risk analizi kötüye kullanılabilir mi? Evet, kullanılabilir. Zaten başlangıçtan bunu kabul edip çıkarsak sistemi daha doğru oturabiliriz. O yüzden risk analizinin her şey olmadığını hatırlamak gerekiyor. Çünkü biz sigortacı değiliz, insanla uğraşıyoruz. Evet, sigortacılıkta da aktüeryal sistem var. Burada da biz aktüer bir sistem uyguluyoruz. Ama burada bakmamız gereken nokta şu: Biz sonuçta insanla uğraşıyoruz, dolayısıyla risk analizi her şey değil, bizim de muhakkak bunu değerlendirmemiz gerekiyor. O yüzden sistemde muhakkak uygulayıcının kanaatlerinin de yer alması gerekiyor. Artı, risk analizinin bazı kişiler tarafından da kötüye kullanılabileceğini düşünürsek önlemimizi zaten hem merkezî düzeyde hem de kurumsal düzeyde alabiliriz.

Her şey bir yazılımla çözülür mü? Yani bu bir yazılım sistemleriyle çözülür mü? Hayır, çözülmez ama bu bir sistem oluşturur. Kendini denetleyen, yürüten bir sistem oluşturur. O yüzden sorunun çözümü yazılım değil, yazılımı sadece bir araç olarak görmek lazım. Bu aracın bize çok önemli bir fayda sağladığını bilmek lazım. O nedenle yazılımın çok iyi oturması, bu işin takip sisteminin çok iyi oturması çok önemli tabii ki.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Ama sorun çözen bu değil. Bu sadece bize yol gösteren bir faktör olacak.

UYAP yetecek mi? Bir şey demeyeceğim! Aslında bunun tabanı, zemini son derece uyumlu fakat bugüne kadar gördüğüm benim birazcık yavaş bir sistem. Her açıdan yavaş, sadece fiziki açıdan değil işleyiş açısından da yavaş bir sistem. O yüzden de tabii ki UYAP da kendi iç faktörlerini göze alarak bunu yapıyor. Bu da bizim hepimizin, biliyoruz nedenlerini de biliyoruz ama, birlikte ortak çalışmamızı gerektiren bir konu.

Koşuş sistemiyle bireyselleştirme uyacak mı? Örneğin koşuştan 20 kişi var, 20 kişiden üçünün öfke kontrolüne ihtiyacı var. Ben bu üçünü alırsam ne olacak? Geri kalan 17'si o üç kişi için ne diyecek? Sen gittin de ben niye gitmedim? Ya da senin öfken bozuk, bende öyle bir şey yok demeyecek mi? Evet, bunlar olacak. O yüzden de şu anda kendi içimizde tartışarak bu sorunlara açıklık getirmeye çalışıyoruz. Belki bazı küçük birimlerde bireysel bir program uygulamak, grup programları yerine veya 20 kişiden 17'sinin öfkeye ihtiyacı varsa o zaman bütün koşuşa bunu uygulamak, üç kişiye de fazladan uygulamış oluruz. O yüzden burada da muhakkak esneklik sağlamak gerekecek. Çünkü şu anda Türkiye'de koşuş sistemini değiştirmek gibi bir şansımız yok.

Nitelik nasıl değerlendirilecek? Evet, burada sanki biraz niteliği kaçırmış gibi olacağız ama zaten nitelik böyle bir sistem içerisinde değerlendirilemez. Niteliği değerlendirebilmemiz için, yani BİSİS içinde niteliği değerlendirmemiz için ayrıca kontrol sistemleri kurmamız gerekiyor. Farklı kontrol sistemleri kurmamız gerekiyor. O nedenle de hep BİSİS'in kendi içinde nitelik değerlendirmesinin biraz zayıf kalacağını ön görürsek, yan sistemleri kurarak o nitelik eksikimizi de giderebiliriz diye düşünüyorum.

Dikkat ediyorsanız ben hep biz diye konuşuyorum, çok fena alışmışım. O yüzden ben değiştireyim"değiştirebilirsiniz" diye söyleyeyim ama bu alanda 2003'den beri çalıştığım için alışkanlık olmuş, yıllardır artık oturmuş.

Sistem kendisini nasıl kontrol edecek? Bu çok önemli bir konu o yüzden hem teftiş sisteminin BİSİS'e göre ayarlanması gerekiyor ki bu yapılıyor, artı sistemi aslında en iyi değerlendirecek şey çocukların kendisi ve çocuğun programa katılımı. O yüzden de son öngördüğümüz, öngördüğünüz şey sistemi çocukların da değerlendirmesi. Kendi kurum içinde bu iyileştirici etkinlikleri, iyileştirici ortamı ve ARDEF'in yürüyüşünü sürekli değerlendirecek bir sistemi oluşturabilmek. İşte o zaman zaten sistem kendisini kontrol etmeye başlayacak. Aynı zamanda da çocuğun katılımı gerçekleşmiş olacak.

Bu soruyu siz sormadan ben söyleyeyim, peki ya güvenlik? Aslında şu ana kadar pilot uygulamalarda şunu gördük; BİSİS güvenliği de artan bir faktör, güvenlik de BİSİS'le artan bir faktör. İkisini birbirinden ayırt etmemek gerekiyor.

"BİSİS TEMELİNDE SUÇ VE İYİLEŞTİRME ÜZERİNE GENEL DEĞERLENDİRME"

VEHBİ KADRI KAMER

EĞİTİMDEN SORUMLU DAİRE BAŞKANI, ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Benden önceki değerli konuşmacılar, konunun sosyal hizmetler ve psikolojik yönlerini sizlere açıkladılar, gayet de güzel sunumlar yaptılar. Ben biraz daha konunun hukuki ve sosyolojik boyutlarıyla ele alıp resmi tamamlamak istiyorum.

Dünyaya baktığımızda yaklaşık 7 milyar insanın yaşadığını görmekteyiz. Bunun 1/3'ünü oluşturan 2 milyar 200 milyon insanında çocuk olduğunu anlamaktayız. Yine ülkemizdeki rakamlar dünyadaki rakamlarla benzeşmekte ve ülkemizde 74 milyon insanın üçte birini, 23 milyonunu çocuklar oluşturmaktadır. Bu sebeple çocuk konusunun her yönleriyle üzerinde daha fazla çalışma yapılması gereken bir konu olarak her zaman gündemimizdeki yerini koruması gerektiğini düşünmekteyim.

Çocuklar eğitim sistemi, spor sistemi içinde bulunması gerekirken zaman zaman ceza adalet ve infaz sistemi içinde yer alabilmektedirler. Çocuğun içinde olmasını istemediğimiz ceza ve infaz sistemine dâhil olması hâlinde yapılması gereken çalışmalar bu sempozyumda tartışılacak. Bu kapsamda bana ayrılan süre içinde ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklar için, uygulanan Bireysel İyileştirme Sistemi'nin infaz sistemindeki yeri hakkında bilgi vermeye çalışacağım. Önce biraz uluslararası rakamlara bakalım. Gerçi bu oturumun başında Amerikalı uzmanımız buradaydı, sabah kendisinin değerlendirmelerini biz aldık. Keşke şu anda burada olsaydı da beraber değerlendirmelere devam edebilseydik ama herhâlde ayrılmış kendisi.

Uluslararası rakamlara baktığımızda; İngiltere'de bir yıl içinde 18 yaşın altında 2040 çocuğun çocuk ceza infaz kurumunda bulunduğu ve bir yıl içinde bu ülkede 176 bin çocuğun suç işlediği anlaşılmıştır. Bu çocukların yıllık maliyetinin 4 milyar sterlin olduğu belirlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ne baktığımızda; 2009 yılında 1milyon 900 bin çocuğun suç işlemesi sebebiyle kolluk kuvvetleri tarafından yakalandığını görmekteyiz. Yine bu ülkede 134 bin çocuk, 2939 ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Bunlar son derece büyük rakamlar. Biraz sonra tekrar bu rakamlara döneceğiz. Yine Avusturya'da yapılan bir araştırmada ceza infaz kurumundan salıverilen çocukların %57'sinin suç işlediği anlaşılmıştır. Yakın bir araştırma New York'ta tamamlandı. New York'ta ceza infaz kurumundan salıverilen erkek çocukların %81'i tekrar ceza infaz kurumuna döndüğü belirlendi.

Son zamanlarda yapılan bir çalışma da Avustralya'da gerçekleştirildi. Avustralya'da yapılan bir araştırmada 100 bin ülke nüfusu içinde ceza infaz kurumlarında bulunan çocuk sayısının Amerika Birleşik Devletleri'nde 295, açık ara önde gidiyor!

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Avustralya'da 31, İngiltere'de 23, Fransa'da 6, İspanya'da 2 ve Finlandiya'da ki, dünyanın en düşük ortalamasına sahip, 0,2 olduğu belirlenmiş. Sadece İngiltere ve Amerika'daki rakamlara baktığımızda çocuk suçluluğunun, çocukların suça sürüklenmesi konusunun ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz.

Bu genel bilgidен sonra sunumumun konusu olan BİSİS olarak kısaltılan Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi'nin infaz sistemi içindeki yeri hakkında bilgi vermeden önce çocuk infaz sisteminin amacı üstünde durmamız gerekiyor. Çocuk infaz sisteminin amacı nedir? Bu soruyu cevaplamamız gerekiyor. Bu kapsamda infaz sistemimizin amacı: Suça sürüklenen çocukların tekrar suça sürüklenmelerini önleyecek, sorumluluk sahibi, iletişimi yüksek, problem çözme becerileri gelişmiş ve etkin bireyler olarak yaşamlarına devam edebilmeleridir.

Bu amacı gerçekleştirmek için elbette çocuklara yönelik iyileştirme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Pek çok araştırmada infaz hizmetlerindeki iyileştirme çalışmalarının temelinde hükümlülerin detaylı değerlendirilmesi ve risk ölçümü yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu anlayış çerçevesinde Türkiye'deki ceza infaz kurumlarında kalan çocuklar için 4 pilot kurum baz alınarak; risk, ihtiyaç, uygunluk modeline dayalı bir değerlendirme sistemi oluşturulmuştur. Bu sistemin birinci aşamasında yer alan risk, suça sürüklenen çocuğun tekrar suça sürüklenmesi, kendisi ve başkalarına zarar verme olasılığını ifade etmektedir. İhtiyaç çocuğun suça yönelmesine neden olan faktörlerdir. Bunlar arasında eğitim eksikliği, madde bağımlılığı, yetersiz ebeveyn desteği sayılabilir. Uygunluk ise kişinin ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan müdahalelerden faydalanma potansiyeli ve motivasyonu olarak tanımlanmaktadır.

Sistemin ikinci aşamasında ise Bireyselleştirilmiş İyileştirme Planı'ndan söz etmek gerekmektedir. Bu plan çocuğun; hukuki, eğitim, psiko-sosyal, beden ve ruh sağlığı ihtiyaçlarına ve zarar verme, zarar görme riskine göre en uygun müdahale ve hizmetlere erişimi ile takip ve değerlendirmeleri kapsamaktadır. Son aşamada iyileştirici ortam ise kurum içi düzenlemeler amaca uygun kurum tasarımlarını içermektedir. İyileştirici ortam Bireyselleştirilmiş İyileştirme Planı çerçevesinde doğru gözlem ve sınıflandırmanın yapılmasını, etkin iyileştirme faaliyetlerinin uygulanmasını, aile ve çevrenin sürece katılmasını, kurum yaşamının düzenlenmesini içermektedir. Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi biraz önce ayrıntılı olarak açıkladığım çocuk infaz sisteminin amacının gerçekleştirilebilmesi, diğer bir ifade ile risk ve ihtiyaçların belirlenip bunların ortadan kaldırılması için geliştirilmiş ve hâlâ uygulanmakta olan bir sistemdir. Bu sistem infaz sistemimizin temeli olmazsa olmaz unsurudur.

Başka bir açıdan ise bu sisteme bakıldığında, çocuğun ceza infaz kurumuna alınmasından salıverilmesinin hazırlanmasında, salıverme sonrası gerçekleştirilecek çalışmaların belirlenmesinde, Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi temel rol oynamaktadır.

İyi kurgulanmış bireysel iyileştirme sistemi, bunu uygulayan iyi eğitim almış profesyonel ekip, güçlü kurumlar arası iş birliği sonucu konuşmamın başında ifade ettiğim gibi infaz sisteminin amaçları gerçekleştirilmiş olacaktır. Bu bakış açısı, yani suça sürüklenen çocuklarla ilgili çalışmalarını planlayan, yöneten, Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi sadece ülkemize mahsus bir uygulama olmayıp, tüm dünyada farklı biçimleriyle, farklı içerikte, farklı versiyonlarıyla uygulanmaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde çok sayıda Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi uygulanmaktadır. Bunlara örnek olarak; suça sürüklenen çocuğun yeniden suç işleme riskini değerlendiren BOT 4.1 Sistemi gerçekleştirilmiştir. Bu sistem 95 sorudan oluşmakta olup, 45 dakikalık görüşme sonucu tamamlanmaktadır. Yine çocukların risk ve ihtiyacını belirleyen, özellikle yasadışı hareketlerinin altında yatan motivasyonu ortaya çıkarmaya çalışan CES isimli bir sistem hazırlanmıştır. Bu sistem çocuğun şiddet ve yeniden suç işleme riskine odaklanmış olup, sonuçta öncelikli ihtiyaçlarına uygun özel müdahale planı geliştirmeyi hedeflemektedir.

Sadece çocuklar için değil yetişkinler, kadınlar, mükerrer suç işleyenler için geliştirilen KOMPAS isimli sistem hem ceza infaz kurumlarında bulunan hem denetimli serbestlik altında cezalarını yerine getirmekte olan şiddet ve yeniden suç işleme ihtimali bulunan çocukların riskini ölçmektedir. Bu sistemde 19 kriminolojik alanda yoğunlaşmıştır.

Sunumumda genel hatları ile BİSİS'in ceza infaz sistemi içindeki yeri hakkında bilgi vermeye çalıştım. Bu kapsamda BİSİS çocuğun kalacağı odanın belirlenmesinden koşullu salıverilmesine kadar uygulamalar içeren hukuki yönü bulunan, yine çocuğun katılacağı eğitim ve müdahale programlarını içeren rehabilitasyon yönü bulunan bir sistemdir.

***

OTURUM BAŞKANI

Evet, Vehbi Bey'e de teşekkür ediyoruz sunumundan dolayı.

Şimdi soru-cevap kısmına geçmeden önce bir iki şeye değinmek istiyorum. Birincisi, sunum yapan arkadaşlarımıza teşekkür ettiğimiz gibi yoğun katılımınızdan dolayı öncelikle sizlere de teşekkürü bir borç biliyorum. Umarım diğer salonlarda bu ölçüde doludur. Bazen arkaya gelip ayakta kalan arkadaşlarda gördüm, bu bizi oldukça memnun etti. Dinleyici olmadıktan sonra sunumun da hiçbir anlamı olmaz.

Kurumlardan otobüslerle ya da kendi araçlarıyla gelen arkadaşlarımızın bir form doldurmak üzere kayıt masasına müracaat etmeleri gerektiğini ve bunu size duyurmamı söylediler. Program sonrasında bunu yapabilirsiniz.

Evet, şimdi mikrofon var mı burada? Tamam. Mikrofonumuz da var. Soruları alabiliriz. Eğer soru yöneltirken özellikle cevaplamasını istediğiniz birisi, anlatımlardan hareketle soracağınız soru varsa direkt kişiye de yöneltebilirsiniz ya da genel anlamda bir soru da

sorabilirsiniz. Evet, soru sormak isteyen? Evet, en arkada,

BUKET HANIM, SAKARYA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL HİZMETLER ÖĞRENCİSİ

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Bölümü üçüncü sınıf öğrencisiyim. Belki de öğrenci olduğum için anlamamış da olabilirim. Sorumu Kültegin Bey'e soracağım. Hani düşük riskli dediniz ya, düşük risk olarak bahsettiklerinize burada biraz örnek verir misiniz? Hem zaten bunun bir riski varsa bu riski de biz önlemiyoruz, ortadan kaldırmıyoruz. Niye onu hâlâ düşük risk olarak bırakacağız, bunu anlayamadım. Teşekkür ederim şimdiden.

PROF. DR. KÜLTEGİN ÖGEL

Burada tabii vurgu hatası olmuş birazcık. Düşük riskli ise riskini indireceğiz, indirmeyeceğiz demiyorum ama düşük riskliyi daha yüksek riskli hâle getirmek önemli. Yani mükerrer bir grubun içinde koyduğumuzda oradaki risk yükselecekse eğer o düşük riskliyi en azından orada korumak gerekiyor. Bunu kast ediyoruz zaten bireyselleştirelim derken genelleştirirsek risk potansiyeli yine artacak. Tabii burada risk diye kast ettiğimiz şey ne? Birçok risk var aslında burada tek bir riskten söz ediyoruz. Ama zarar verme riski var, zarar görme riski var, tekrar suç işleme riski var, bağımlılık riski var, sosyal ve ekonomik faktörler riski var, eğitimle ilgili riskler var. O yüzden bir bütün olarak baktığımızda çok farklı riskleri de birlikte değerlendirmek gerekiyor tabii ki.

OĞUZHAN ÇETİN, ADANA E TİPİ CEZA İNFAZ KURUMU

Merhabalar! Burada benim sorum genel olarak herkese, yani sunum yapan kişilere. Şimdi bu BİSİS sisteminde çocuklarımızın risk düzeyleri, ihtiyaçları ve içinde buldukları durumları değerlendirerek birleştirmeliyiz dedi Habil Bey. Şimdi ben altı aydır çocuklarla muhababim kurumda. Çocukların psikolojik, fizyolojik bir sürü ihtiyaçları var. Bilhassa mesela eğitim öğretim ihtiyaçları var, ondan sonra bakım ihtiyaçları var. Burada ailesinden ziyaretçisi gelmeyen çocuklarımız var. Burada bir bütçe veya maddi kaynak ihtiyacı var. Bunu nasıl ve hangi kanuni, hukuki yollarla temin ettiniz veya burada davranış değiştirmekle ilgili bir ne diyeyim, temizlik alışkanlığı kazandırmada, bu da bir ihtiyaç mıdır? Bunlara nasıl çözüm bulundu? Bu da koşuş içindeki ortamda birlikte yaşama konusunda bazı olumsuzluklara vesile olabiliyor, bunu öğrenmek istedim. Bu tür çalışmalar hiç değerlendirmeye alındı mı?

VEHBİ KADRİ KAMER

Gerçi Sayın Genel Müdürüm, Kültegin Hoca varken bize pek söz düşmemesi lazım ama. Evet dediğiniz konular doğru. Fakat biz şunu söylüyoruz: Böyle soru soran arkadaşlarımıza, kurumda bu tip ihtiyaçların karşılanması noktasında sivil toplum örgütleriyle bir kere iş birliğini geliştireceğiz. Bu olmazsa olmaz temelimiz! Yani bu sistem sadece ceza adalet sisteminde düşünülecek konu değil, bunun çok ötesine düşülmesi, görülmesi gereken bir konu. Sivil toplumla işbirliğimizi geliştireceğiz ki Maltepe'de bunun çok güzel örneklerini biz gördük.

İkinci olarak üniversiteler ile işbirliğimizi geliştireceğiz. Üniversiteler bu konuda çok açıklar. Üniversitelerin hangi bölümünün, hangi kapısını çalarsanız çalın mutlaka bir faaliyet düzenleyip geliyorlar yanınıza, karşınıza. Bunun yanında uluslararası uygulamaları araştırıp geliyorlar kurumunuza ve çok güzel çalışmalar görmekteyiz. Bunun örneğini İzmir’de görmekteyiz. Bunların dışında kalan yani bu tip imkânları olmayan kurumlar için de biz Bakanlık olarak her türlü maddi desteği sağlayabilmekteyiz. Bizim bu noktada yeterli bütçemiz var. Siz faaliyeti planlayın, yapılması gereken çalışmaları planlayın, bizimle paylaşın bu noktada hem tecrübemizi aktarınız hem bu konuda gereken ne ise kaynak noktasında bunu size sağlayabiliriz.

OTURUM BAŞKANI

Evet, bir de kişiye özgü Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi dediğimizde, bunu sadece mevcut yaptığımız iyileştirme faaliyetlerinin tamamen dışında o çocuğa özgü, sıra dışı, daha önce hiç uygulanmamış bir şey olarak algılayıp da bunu hangi imkânlarla, nasıl yapacağız diye düşünmemeli.

Zaten infaz kurumlarımızda yürütülmekte olan eğitim ve iyileştirme çalışmaları ve psiko-sosyal servislerin çalışmaları var. İşte bu çalışmaları yürütürken muhatap alacağımız bireyin, kişinin, hükümlünün, kişisel özelliklerini dikkate alarak, bahsettiğim zaten yapılmakta olan çalışmaları onlara özgü, onlara en iyi faydayı sağlayacak şekilde götürmek önemli olan. Ha bazen sizin dediğiniz gibi o kişiye özgü bir durum çıkabilir, ona ilişkin bir ihtiyaç ortaya çıkabilir. Bunu da Vehbi Bey’in söylediği yollarla karşılamak her zaman mümkün.

Evet, sorular artmaya başladı. Buyurun önce öndeki beyefendi elini kaldırdı herhâlde.

MEHMET OLCAR, İNEBOLU CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ

Bu BİSİS’i uygularken anketler yapılıyor. İyileştirme sistemi yapıldıktan sonra belli aralıklarla yapılacak mı yoksa ilk yapıldıktan sonra ya da bu davranış değişikliği nasıl gözlemleyeceğiz? Teşekkür ederim.

PROF. DR. KÜLTEGİN ÖĞEL

Sistem içinde altı aylık değerlendirme var. Aslında biraz daha kısa olsa daha güzel olurdu ama şu an ki imkânlarımız çok elvermiyor, altı aylık değerlendirmelerle devam ediyor. Her altı ayın sonunda planlanan riskler ve ihtiyaçlar karşılandı mı? Ne kadar karşılandı? Çocuk buna ne kadar uyum sağladı? Bu değerlendiriliyor. Sonra altı ayın sonunda tekrar yeni baştan bir Bireyselleştirilmiş İyileştirme Planı oluşturuluyor. Bu çocukla tekrar tartışılıyor ve çocuk da bunu kabul ettikten sonra tekrar bir altı ay devam ediyor. Altı ayın sonunda tekrar değerlendiriliyor. Aslında hem böylece çocuğun gelişimini görmüş oluyoruz hem de aslında kurumun da ne kadar başarılı olduğunu görüyoruz. Kurumda eğer hiçbir aktivite uygulamadıysa onu da görmüş oluyoruz. O nedenle bütünüyle bir tekrar değerlendirme söz konusu oluyor.

OTURUM BAŞKANI

Aynı zamanda sistemi de test etmiş oluyoruz değil mi hocam? Aynı zamanda sistemde kendi kendini test etmiş oluyor bu şekilde ne kadar başarılı olduğunu? Evet beyefendi.

RAMAZAN GÜRŞAN, CEZA TEVFİK EVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ EĞİTİM DAİRE BAŞKANLIĞI YETİŞKİN EĞİTİMİ BÜROSU

Kültegin Hocam'a soracağım; şu an kurumlarda yürütülmekte olan BİSİS iyileştirme programını yeterli buluyor mu? Birde tutuklanan çocuklarımız genel itibarı ile eğitim çağında olması hasebiyle bu yürütülen programı Millî Eğitim Bakanlığının sistemi içine de dâhil ederek hem Adalet Bakanlığı hem Millî Eğitim Bakanlığı ile bir program yapılabilir mi? Böyle bir düşünceniz var mı? Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. KÜLTEGİN ÖGEL

Şimdi, aslında sistemin en eksik tarafı şu: çocuğun bize gelmeden önceki kısmı çok eksik! Çünkü aslında mahkemelerden itibaren bu risk ihtiyaçlarının saptanması gerekiyor ve bizden çıktıktan sonra da yine risk ve ihtiyaçların saptanması ve müdahalenin sosyal hizmetler içinde veya eğitim içinde tekrar devam etmesi gerekiyor. Millî Eğitim içinde öyle bir sistem var, başka bir program içinde kullanıyoruz. Özellikle devamsızlık riskinin takibi için bir sistem kurduk şu an ben projeden çıktım her ama o projede de çocukların temel riskleri yine bir e-okul üstünden saptanıyor. Buradakinden daha farklı bir sistem ama bu erken uyan toplantısında muhtemelen konuşulmuştur. Böyle benzer bir sistem geliyor. Ama Adalet Bakanlığı içindeki diğer şeylerle henüz bağlantı yok. Ama DS için de şu an, denetimli serbestlik için de kurulmuş durumda zaman içinde bunlarında entegre olacağını düşünüyorum.

Yeterli midir sorusuna gelince, aslında ben sözü arkadaşlara vermeyi tercih ederim eğer cevap vermek isterlerse. Ama unutmayalım ki şu anda sadece 4 kurumda hatta 3 kurumda diyelim pilot uygulaması var. O yüzden hani bu kurumunuz için yeterli mi sorusuna arkadaşlar cevap verirse daha iyi olur.

GÜLÇİN ŞENYUVA

Maltepe Çocuk Ceza İnfaz Kurumu ilk kurumlardan bir tanesi. Üç yıl önceki sürece baktığımda şu an muhteşem bir noktadayız. Bizim kurumlarımızda 36 tane oda var. Bu sürece bunların üç tanesiyle başlayabildik. Şu an yaklaşık 25-26 odada bu süreç devam ediyor. Tabi ki eksiklikler var, eksik olmaması mümkün değil. Zaten bir işe tamamd dediğiniz noktada o iş zaten geriye gitmeye başlar, geliştirmek için her zaman çalışmak gerektiğini düşünüyorum. Yeterli mi kısmında, yeterli mi, yeterlidir demem doğru olmaz, yetersizdir demem de doğru olmaz ama eksik noktaları var. Hani Kültegin Hocamın da bahsetmiş olduğu gibi bazı soru işaretleri var. Ama yüzdeye vuracak olursam açıkçası kişisel olarak şu an %80'lerdeyiz gibi geliyor. Diğer bakanlıklarla iş birliği içerisinde olduğunda çok çok daha sağlıklı olacaktır.

OTURUM BAŞKANI

Şimdi bildiğiniz gibi BİSİS henüz nihayetlenmemiş ve devam eden, henüz pilot uygulamaları devam eden bir sistem ve proje. Dolayısıyla bunun yaygınlık anlamında yeterliliğini konuşmak zaten mümkün değil. Şu anda burada buluşumuzun nedenlerinden bir tanesi de bu, devam eden süreç. Yani Çocuklar için Adalet Projesi'nin BİSİS'le olan ilgisi. Bu projenin amaçlarından bir tanesi de BİSİS'in UYAP'a entegrasyonu. Bu yapılmadan zaten sürecin nihayete erdiğini söylemek mümkün değil. Kaldı ki siz, dünyada şöyle bir sistem yok yani olması da mümkün değil; tamam bu mükemmel, artık bunu bulduk, bunun daha ötesi yok diye bulabileceğiniz bir sistem yok. Her zaman gelişmeye, yeniliklere açık olmak durumundasınız. Ama BİSİS bu anlamda daha çok yol kat etmesi gereken bir sistem.

Bundan sonraki şeylere de yetişebilmek için arkadaştan sonra belki bir iki kısa soru daha alabiliriz. Evet buyurun.

METİN SÖNMEZ, SAKARYA L TİPİ CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ

Sabahki oturumumuzda çok değerli hocalarımızdan biri dört yaşındaki bir mağdur çocuktan ve on iki yaşındaki bir failden bahsetmişti. Türkiye'de inkâr edilemeyecek bir gerçek var malumunuz olduğu üzere. Keza adalet sistemimiz çok sert, çok katı bir şekilde işlemekte. Bunun yanında infaz sistemimiz ise tam tersine naif bir şekilde işlemektedir. Adaletin sağlanması açısından ikisinin birbirine paralel bir şekilde yürümesi için kanunlarımızda değişiklik yapılabilir mi? Tabi bu konu bizleri aşabilir ama benim kendi şahsi görüşüm, önerim; infaz rejiminin adaletin sistemiyle birlikte, paralel bir şekilde yürümesi adaletin sağlanması için. Çünkü biri bir taraftan çok naif bir şekilde işliyor, diğeri ise biraz daha sert biraz daha katı bir şekilde. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Evet, bu sizin tabi nereden baktığınıza bağlı. Siz infaz sisteminin içinde yer alan birisi olarak bunun infaz kısmının çok naif olduğunu, öbür tarafın, yargılama aşamasının çok daha sert tedbir ya da önlemler içerdiğini düşünüyorsunuz. Oradan bakanlar da belki bu tarafta farklı sonuçlara varıyorlar. Tabi bu çok kolay bir şey değil. Yani siz hem yargılama aşamasını hem infazı, bunun yanında hem mağdur tarafını hem cezanın yaptırımını hem de iyileştirmeyi dikkate almak ve hepsinin arasında bir denge kurmak zorundasınız. Buyurun.

SİNEM TORUN, PSİKOLOG, UŞAK CEZA İNFAZ KURUMU

Sabahki oturumlarda da konuşmuştuk. Çocukların tutukluluk sürecinde özellikle taşradaki ilçelerde yetişkin ceza infaz kurumlarında kalması var ve mahkemelerin tamamlanması için bu gereklilik, zorunluluk olarak yapılan bir uygulama. Fakat ceza aldıktan sonra tabi ki uygun ceza infaz kurumlarına gönderiliyor. Acaba hani bir de düşük risklilerin riskinin yükseltilmemesi adına ilerleyen süreçte şöyle bir proje ile devam edilebilir mi diye bir fikrimi dile getireceğim. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

ile ortaklaşa bir çalışma içerisinde bir geçiş kurumu yapılabilir mi sırf tutuklu çocuklar için?

OTURUM BAŞKANI

Geçiş kurumundan kastınız?

SİNEM TORUN

Yani hem güvenliği sağlayacak bir kurum hem çocuğun mahkemesüresince korunmasına yönelik hem de yetişkin ceza infaz kurumlarında ihmal edilmelerinin durdurulmasını sağlayacak bir kurum. Çünkü Sabri Hoca'nın da bahsettiği gibi 1040 kişilik bir ceza evinde 30 çocuğun görülmesi çok zor oluyor. Hani mesela spor faaliyetleri üzerinden gidecek olursak, yetişkinlerle aynı imkânlarda çıkmaları çok içimize sinmiyor. Hani, bir ara kurum her ilde tüm bu imkânların sunulabildiği küçük binalar olabilir. Ama bir ara kurum. Yetişkin kurumlarına gelmesinler.

OTURUM BAŞKANI

Ben söylediğinizden şunu anlıyorum yani Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bu süreçte nasıl dâhil edilebilir ya da nasıl bir iş birliğine gidilebilir. O farklı bir konu tartışılabilir ama çok farklı bir şey. Özellikle tutuklu çocuklardan bahsettiğimizde tabii ki ideal olan çocukların ister hükümlü olsun ister tutuklu olsun kendilerine özgü infaz kurumlarında barındırılabilmeleri. Bu, aynı zamanda bugün bahsettiğimiz Bireyselleştirilmiş İyileştirme Sistemi'ne de çok katkı sunacak bir şey.

Çocuklara özgü; uzmanından görevlisine, orada görev yapan infaz koruma memuruna, müdürüne kadar o konuda daha hassas, deneyim sahibi, bilgi sahibi kişileri orada görevlendirmek ve çocuklara daha iyi hizmet verebilmek için bu önemli bir şey. Fakat Türkiye'deki tutuklu çocuk sayısını da dikkate aldığımızda her ile çocuklara özgü bir infaz kurumu ya da tutukevi yapmak mümkün değil. Yani o sayıda çocuğumuz yok, olmasın da, inşallah mevcudu da azalır ama. Yani dolayısıyla burada yapılabilecek olan şey çocuklara özgü infaz kurumu bulunmayan yerlerde mümkün olduğunca onların yine yetişkinlere ait infaz kurumlarıyla aynı çatı altında bulunsa bile ayrı yerlerde ve kendilerine özgü tedbirler alınmak suretiyle tutukluluklarının devam ettirebilmesini sağlamak. Keşke olsa! Ama bu herhâlde dünyanın hiçbir yerinde mümkün değil sırf tutuklu çocuklar için ayrı bir infaz kurumu yapmak. Ne dersiniz Kültegin Hocam?

PROF. DR. KÜLTEGİN ÖGEL

Şu anda planlanan sistemde bazı çalışmalar da var.

OTURUM BAŞKANI

Tabii, yeni şeylerimiz var ama bunun her ile bir çocuk infaz kurumu yapılması mümkün değil. Yoksa bu her zaman gözetilen bir konu. Büyükle beraber kalmak zorunda olmaları, daha doğrusu büyüklerle beraber dediğimizde zaten beraber kalmıyorlar

aynı ceza evini kast ediyoruz. Orada çocuklara ayrılan özel bölümlerde kalmalarını sağlamaya çalışıyoruz.

Evet, son siz soru sormuştunuz herhâlde, sormayanlara söz verelim. Arkadan son kez bir arkadaşımıza söz verelim.

EMRULLAH TURAN, İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK CEZAEVİ MÜDÜRÜ

Kültegin Hocam sunumlarında bir tespitte bulundular. Bu bireysel iyileştirme sistemine geçildiğinde grup liderlerinin çocuklarla beraber faaliyetlere katılacağını bahsederek personel sayısında önemli bir ihtiyaç ortaya çıkmayacağı tespitinde bulundular. Bu tespit doğru bir tespit değil. Sebebi de şudur efendim; ismi üzerinde bireysel iyileştirme sistemi, bir çocuk telefona giderken diğer çocuk spora gidecek, biri avukata giderken biri psikologa çıkacak, dolayısıyla bu tespiti yaparken personel konusu önemli bir konu. Bu konuda hassasiyetle davranılmasını arz ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, teşekkür ediyoruz. Tabi, personel konusu özellikle çocuklara özgü infaz kurumlarındaki oran açısından baktığında çok daha fazla önem arz ediyor. Ama mevcut imkânlar ölçüsünde bunlar kurumlara dağıtılmak durumunda ve personel konusunda herhâlde en hızla yol alan birimlerden bir tanesi Adalet Bakanlığı ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. İdeal olan şey ayrı. Ama ben Kültegin Hocama katılıyorum. Bu sistemde biz daha şu anda başlangıç ve test aşamasındayız. Yani bunlar tabi tam uygulamaya geçildiğinde ortaya çıkacak duruma ve ihtiyaca göre her zaman takviye edilip çözülebilecek sorunlar.

Evet, arkadaşlar bundan sonra başka bir oturum daha var. Bu nedenle oturmak istemiyoruz, vaktimiz yok çünkü. Hem sunumda bulunan arkadaşlarımıza hem de dinlediğiniz için sizlere çok teşekkür ediyoruz. İnşallah faydalı olmuştur.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

İNFAZ

*Eş Zamanlı Uzman
Tartışması Oturumları*

I. GÜN (15.30 - 17.00)

**DÖRT DUVAR ARASINDA:
CEZA İNFAZ KURUMLARINDA KALAN
ÇOCUKLAR**

Moderatör: Doç. Dr. Yüksel BAYKARA ACAR,
Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü

A. Çiğdem ERKUNT, *Adalet Bakanlığı CTE Genel Müdürlüğü*

Aygül NALBANT, *Ankara 10. Aile Mahkemesi*

Emrah KIRIMSOY, *Gündem Çocuk Derneği*

Essafi MONIA, *Hâkim, Tunus*

Hasan MATRAK, *İzmir Çocuk Eğitimevi*

Nafiz CİVELEK, *İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı C.İ.K*

Naci YILDIZ, *Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı C.İ.K*

Samir HMAIED, *Hâkim, Tunus*

DOÇ. DR. YÜKSEL BAYKARA ACAR, KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK YÜKSEK OKULU SOSYAL HİZMETLER BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ

Değerli konuklar, günümüzün son oturumlarından birinde bugün sizlerle birlikte "Dört Duvar Arasında: Ceza İnfaz Kurumlarında Kalan Çocukları" tartışmaya çalışacağız. Öncelikle kendimi tanıtayım: Doçent Doktor Yüksel Baykara Acar, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesiyim. Ben de sizler gibi yıllardır bu alanda çalışanlardan biriyim ve bu oturumda görev almak benim içinde çok mutluluk verici. Tartışmayı çok istediğim ama şu an moderatörlüğünü götürdüğüm bir oturumdayım. Sanıyorum biraz korsan bildiri de yapacağım bu arada, bilmiyorum şu an için planlamadım. Ama sanıyorum ben de bir şeyler söyleyeceğim.

Bugün birlikte oturumu paylaşacağımız diğer konuklarımız: Sayın Çiğdem Erkunt, Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. Sayın Aygül Nalbant, Ankara 10. Aile Mahkemesi; Sayın Emrah Kırımsoy, Gündem Çocuk Derneği. Sayın Essafi Monia, Tunus Hâkim. Sayın Hasan Matrak, İzmir Çocuk Eğitimevi. Sayın Nafiz Civelek, İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu. Sayın Naci Yıldız, Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Sayın Samir Hmaied, Tunus, kendisi hâkim.

Oturumu sanıyorum çok açık bir biçimde tartışmaya vaktimiz olmadı. Şöyle bir planlama yaptık kendi aramızda ve katılımcılarla az çok paylaştık bunu. 5'er dakika, azami 5'er dakika olmak üzere oturumda konuşmacılarımıza bir süre vereceğiz. Kendileri dört duvar arasında kalan çocuklarla ilgili 5 dakika içerisinde söylemek istediklerini bizlerle paylaşacaklar. Daha sonra bununla ilgili herhâlde kendi aramızdaki tartışmamızı yürüteceğiz. Son 15 ya da 20 dakikayı siz değerli konuklarımıza ayırarak bu oturumu tamamlamayı planlıyoruz.

Dilerseniz öncelikle ilk konuşmayı yapmak üzere Sayın Çiğdem Erkunt'a sözümüzü verelim. Buyurun Çiğdem Hanım.

A. ÇİĞDEM ERKUNT KANOĞLU, PSİKOLOG, ADALET BAKANLIĞI CEZA TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Teşekkür ederim. İsmim, Çiğdem Erkunt Kanoğlu, psikolog doktorum. 2003 yılından beri Adalet Bakanlığı'nda görev yapmaktayım. 2003 ve 2006 yılları arasında Bayrampaşa Ceza İnfaz Kurumunda çocuklarla çalışma fırsatım oldu. Daha sonra Personel Eğitim Merkezinde görev aldım. En son olarak da hâlen yürütmekte olduğum AR-GE Şube Müdürlüğü görevindeyim.

Dört duvar arasında çocuk olma konusu tabii 5 dakikayla sınırlandırılacak bir konu değil asla. Bu konudaki düşünceleriniz de asla zamanla sınırlandırılmaz. Benim temel olarak burada gördüğüm ve görmekten mutluluk duyduğum konu, yalnızca alan uzmanları değil bunun dışında öğrencilerimizin, toplumdan pek çok kesimden kişinin çocuk adalet sistemiyle ilgili bir ilgi göstermesi ve sempozyuma yüksek bir katılım sağlanmış olması. Çünkü aslında ne yazık ki ceza infaz kurumunda kalan çocuk, yetişkin

popülasyon için sorumluluğun biraz ceza infaz kurumlarında veya genel olarak Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde olduğu gibi bir algı bulunmaktadır.

Bizlerin her ortamda dile getirdiği, toplumda genel olarak bir farkındalığın bulunması ve çocukların, başta çocukların kurumlarımıza gelmeden önce toplumun içerisinde, daha bu kurumlarla tanışmadan suça sürüklenme süreçlerinin önlenmesi, sekteye uğratılması ve topluma geri kazandırılması. Ne yazık ki bu konudaki duyarlılığımız toplumun bir bireyi olarak benim için bile profesyonel olmama rağmen çok sınırlı kalıyor. Çünkü maalesef bizler genel olarak kötüyle mücadele etmektense iyiyi tercih ediyoruz. Ceza infaz kurumlarında hizmet verdiğimizde, aslında topluma hizmet veriyoruz. Ama toplumda maalesef mahkûma hizmet verdiğimizize ilişkin bir yargı var. Bu hizmeti çok da gerekli şekilde yapmadığımız için yeniden suç işlemeyle doğru şekilde mücadele edemediğimiz gibi bir algı var. Buna ilişkin algıyla mücadele etmek bizim enerjimizi de birazcık azaltıyor.

Şimdi burada çocuk olmak, dört duvarın arasında kalmış çocuk olmak, herkes tarafından aslında farkında olunması gereken bir süreç. Çünkü bu dört duvar arasında kalmış olan çocuk bizden uzak bir birey değil; komşumuzun çocuğu, tanıdığımız bir çocuk, sokakta rastlamış olduğumuz bir çocuk. O çocuk aslında bizlerin toplum içerisindeki sorumluluğumuzu yerine getirememiş olmamızdan dolayı dört duvar arasına giriyor.

Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü son durak olan bu ceza infaz kurumlarına gelen çocukları, çeşitli projelerle, projelerin dışında rutin faaliyetleriyle aslında geri kazanmak anlamında yapılması gereken birçok şeyi yerine getiriyor. Bunları yaparken tek başına olduğunu hissetmemek de aslında personelimizin ihtiyaç duyduğu bir nokta.

Bizlere burada anlatılan çok değerli bir proje var. Uzun soluklu bir proje aslında. Burada sadece BİSİS dile getirildi. ama 2003 yılından beri Adalet Bakanlığında özellikle çocuklara temas eden projeler çok güçlü bir şekilde devam etti. Çocuklarla başlayan bu proje dinamiği yetişkinler ve tüm ceza infaz kurumunda kalan mahkûm popülasyonuna da yaygınlaştırılmaya çalışılıyor. Fakat tekrar söylemek istiyorum, bu projeler sadece ceza infaz kurumları içerisinde sadece ceza infaz kurumu personeline ait sorumluluklarımız gibi değerlendirildiğinde hep güçsüz kalacak, hep zayıf kalacak.

Bu sebeple her şeyden önce bugün burada bulunan tüm katılımcılarımızdan ricamız, bu projelerin bizlere ait projelermiş gibi değerlendirilmemesi bunların toplumsal projeler hâlinde algılanması ve bunlara toplumun içerisinde destek sağlanması. Bu noktada farkındalığı artırmak, sağımızdaki solumuzdaki komşumuz, öğretmenimiz, ailemizdeki her birey bu konuda bir farkındalığa ihtiyaç duyuyorsa lütfen bu konuda o farkındalığın kazandırılması bu sempozyumun bir sorumluluğu olarak algılasın demek istiyorum.

5 dakikamı doldurdum herhâlde çok teşekkür ediyorum, şimdilik bu kadar.

OTURUM BAŞKANI

Çiğdem Hanım'a çok teşekkür ediyoruz, zamanını da çok iyi kullandı. Ama ben sizin söylediğiniz üzerine kısacık hemen bir şey söylemek istiyorum. Toplumsal projelerin toplum destekli olması gerekiyor dediniz, Archerd bu alanda yazan çizen çok önemli bir bilim insanı. Şunu söylüyordu "Çocuk hakları açısından çocuk adalet sistemindeki çocuklar için düşünmemiz gereken temel şey, sosyal refah hizmetlerinin onlar için nasıl düzenlenmesi gerektiğidir. Aslında temel sorun budur." diyor. Aslında burada bu oturumların hepsinde sabahtan beridir bunları tartışıyoruz herhâlde. Bu hepimizin bir projesi olmalı diye düşünüyorum ben de. Tekrar teşekkürler.

Sayın Aygül Nalbant'a da sözü veriyorum hemen.

AYGÜL NALBANT, ANKARA 10. AİLE MAHKEMESİ

Herkese merhaba. Aile mahkemesinde çalışıyorum aslında. Fakat daha öncesinde de hem Millî Eğitim Bakanlığında özellikle riskli bölgelerdeki okullarda hem de Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde çocuklara yönelik çalışmalarda bulundum ki o zaman denetimli serbestlik yoktu. Tahliye sonrası da bizim şube müdürlüğünde yapılıyordu, şube müdürlüğünde çalıştım. Şu anda da yaklaşık yedi seneden beri de aile mahkemesinde çalışıyorum.

Dört duvar arasında çocuklar diye bakıyoruz. Çocuklara yönelik, özellikle cezaevlerine yönelik aslında bütüncül bir bakışımız yok bizim, olaylara göre değişiyor. Bazen, eğer çok kötü, ağır bir suç işlenmişse çocuğa bakışımız değişiyor veya çocukla bir şekilde cezaevlerinde karşılaşmışsak onların yaşadıkları durumlara bakarak bu sefer acıma duygumuzla yaklaşıyoruz, ona göre değişiyor. Yani bütünsel olarak bakmıyoruz cezaevlerindeki çocuklara. Daha doğrusu bununla ilgili bütüncül bir bakışımız, korumaya yönelik bir bakışımız yok.

Benim yıllarca yaptığım çalışmalarda çocuklarla tahliye sonrası da çalışma yaptığım için çocuk, bir de okullarda çocuklar nasıl suça yöneliyorlar, bunu da gözleyebildiğim ve şimdi ailelerle de çalıştığım için daha bütüncül baktığım zaman, şimdi Başkanımızın dediği bir şey var: Şimdi çocuklar belli riskler altında yaşıyorlar. Kurumlar, çok uç noktadaki müdahale yerleri. Oraya kadar aslında çocuklara yapılabilecek bir sürü müdahaleler var. Bu çocuklar ceza infaz kurumunda keşfedilmiyor. Bunların ortaya çıkışı aslında sokakta ve okullarda başlıyor. İlk bulunduğumuz yer okullar oluyor.

Cezaevlerine geldiğimiz zaman tabii burada konumuz cezaevleri. Cezaevlerine geldiğimiz zaman ceza infaz kurumuna bakış açımız da sık sık değişen bir şey. Oradaki ilişkiler, her bir gruba yönelik bakış açılarımız, her şey değişiyor. Cezaevleri, aramızda öğretmen var mı?

KATILIMCI

Var.

AYGÜL NALBANT

Kaçıncı sınıf, lise? Ceza infaz kurumunda değil ama Millî Eğitim Bakanlığında. Millî Eğitim Bakanlığında yok. Şimdi Millî Eğitim Bakanlığında öğretmenlik yapıyorsanız, sınıf içerisinde birkaç tane yaramaz çocuk olduğunda ya da çocuğu altı saat okulda tutmakta ne kadar zorlanıyorsunuzdur. O grup çocuğu da istemeyiz. Peki, şöyle düşünün, bir ceza infaz kurumunu düşünün, yirmi dört saat orada kalacaklar, yıllarca orada kalacaklar ve bu çocukların yapılan araştırmalar göstermiş ki; iletişimde sorunları var, problem çözmelerinde sorunları var, davranış problemleri var, sahipsiz çocuklar, aileyle ilgili sorunları var. Yani bu kadar çok sorunu olan bir grubu aynı yerde tutmakla da sorumlusunuz ve eğitmekle de sorumlusunuz, topluma kazandırmakla da sorumlusunuz. Tabi ki yönetimi zor kurumlar, çocuklar için de uygun olmayan yerler. Yani çocuğun gelişimi açısından, özellikle tutukluları şimdi eğitimevleriyle ilgili arkadaşlar belki daha iyi, farklı bilgiler verecekler ama zamanında Ankara Çocuk İslahevi olsun diğer kurumlarımız olsun dünya çapında örnek gösterilen yerlerdi. Neredeyse çocuk suçluluğu açısından hizmet ihraç eder hâle gelmiştik.

Şimdi çocukların, hele de ergenlik dönemindeki çocuğun belli bir süre içerisinde hiçbir şey yapmadan durması mümkün değil. Mutlaka enerjisini, öfkesini ya kendine yöneltiyor ya çevresine yöneltiyor. Yani hiç olmasın dediğimiz şey! Cezaevlerine gidip de bir gece kaldığımız zaman oradaki şeylerle mücadele etmenin ne kadar zor olduğunu da görürsünüz.

Ben çocuklarla infaz koruma memurları arasındaki iletişim biçimlerini araştıran bir çalışma yaptım. Düşündüğümüz şekilde bir iletişimleri yok onların, çok karmaşık bir iletişim tarzları var. Kavga, dövüş her şey olabiliyor. Ama birbirlerine de muhtaçlar aynı zamanda. İnfaz koruma memurlarından bir tanesi bana şunu söyledi "Biz onların eli, koluyuz. Dünyayla olan bağlantısız, aslında." Çünkü mektup verirken, hastaneye giderken her şey bu grup içerisinde gerçekleşiyor. Bazen kavga ediyorlar ama ceza infaz kurumundan, adliyeden çıkıp gelip de ceza aldığı anda, 10 yıl yatacağını öğrendiği zaman kendini kesmesin diye uğraşan da infaz koruma memuru. Çocukla ilgili bir haber aldığı zaman, mektuplarını okuyorlar çünkü diyelim ki anneye ya da babaya bir şey olduğu zaman onu sakinleştiren infaz koruma memuru. Ama bir kavga gürültü çıkmıyor mu aralarında? Kavga gürültü de çıkıyor. Çünkü ceza infaz kurumu kendi kültürünü de oluşturuyor bu arada, bir alt kültür oluşturuyor. Alt kültürün iletişim biçimleri, problem çözüm biçimleri kendine özgü oluyor. Çünkü fiziki koşullar da sizi buna getiriyor zaten. Çünkü bu kurumların açık kurumlar olması gerekiyor. Tabi ki tutuklu olmanın işte farklılığı var, hukuken de farklılıkları var, ama bununla ilgili düzenlemenin yapılması gerekiyor.

Şimdi buraya gelmeden önce ben eğitimevindeki arkadaşlarla görüştim. Çünkü Ankara Eğitimevi Sincan'a taşınmış. Bilmiyorum eskisiyle yenisini gören var mı? Eskisi bahçe içindeydi ve arkadaşlar diyorlar ki bana "şimdi biz ıslahevinde görmediğimiz şeyleri görmeye başladık." Niye? Fiziki koşulları bu çocuklara uygun değil. Çocuklar

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

kendini kesmeye başladı. Çünkü oradaki yeşil alan azaldı, işte daha küçük bir yere geldiler, odalar değişti, sistem değişti belki tam şeyini bilmiyorum. Yani çocukların olabildiğince dört duvar içerisinde değil toplum içinde olması gerekiyor. Tabi toplumun içinde olması şu demek değildir; istediği gibi de davransın da demek değildir. Bir programınız, bir amacınız olmak zorunda. Bu çocukları yönlendirmek için bu çocuklara amaç edindirmek zorundasınız. Çünkü bu çocuk yirmi yıl kalmayacak içeride. Eninde sonunda tahliye olacak. Bu çocuklar geldiği gibi gidiyorlar aslında, nasıl geldiği gibi gidiyor? Aynı risklere gidiyorlar. Yani siz çocuklara diyelim ki, ceza infaz kurumunda eğitim veriyorsunuz, meslek edindiriyorsunuz, her şeyini yapıyorsunuz. Aile ile ilgili herhangi bir müdahaleniz var mı? Yok. Nereye gidecek? O aileye gidecek. Mecbur, gitmek zorunda veya ailesi yok bu çocuğun sokağa gidecek veya aynı problemlili aileye gidecek. Aile var ama ona sahip çıkmayan, kontrol edemeyen bir ailenin içine gidecek. Burayla ilgili düzenlemeleri de yapmak gerekiyor. O yüzden denetimli serbestlik burada çok önemli.

Yani bunu bir bütünlük içerisinde ele almak gerekiyor. Eğer, sadece bir yer ile ilgili eleştirimizi de yöneltebiliriz, şöyle diyebiliriz böyle diyebiliriz ama bu çözüm değil. Hani fil hikâyesi gibi, fili nereden tuttuğunuz ya da yorumladığınız önemli değil, fili bütün olarak görmek gerekiyor. Bu çocuklarla ilgili hizmeti ilkokuldan itibaren bütün olarak görmek gerekiyor. Bizim çalıştığımız birimdeki sorunlarımızdan birisi suydur, çocukları okula kabul ettirmekte zorlanıyorduk. Okullar istemiyor böyle çocukları. Ama oradan geldi, aslında onun kaçırdığı çocuğu bize gelen, yani o sistemin kaçırdığıydı bize gelen çocuk! Ama artık o istemiyor "sizin çocuklar" diye bahsediyor. Yani Adalet Bakanlığının sanki kendine ait bir çocuk popülasyonu var da bunu topluma sokmak istiyormuş gibi bir durum oluşuyor. Hâlbuki Adalet Bakanlığı, mahkemelerin verdiği kararı uyguluyor, bu çocukları kendisi almıyor. Bu şu demek değil, Adalet Bakanlığı her şeyi çok iyi yapıyor da o yüzden, diğerleri yapmıyor değil. Herkesin bu alanda ciddi anlamda eksiklikleri var.

Yani kurumların dört duvarlıktan çıkarılması, duvarların biraz çocuklar açısından genişletilmesi gerekiyor. Duvarsız yapamazsınız ama sistem kapalı iken de yapılamaz, yetişkinlerden ayırmak zorundasınız. Yetişkinin ya da güvenliğin olduğu yerde öncelik her zaman güvenlik ve yetişkinden yanadır, çocuk en sona kalır. Bu bir gerçektir. Ama bakıyorum ben yeniden Sincan'a taşınmış ve çocukların bulunduğu yerde yüksek güvenlikli cezaevleri var. Kime öncelik verirsiniz yönetim olarak? Çocuklar burada geri plana atılacaktır. Bir, sayı olarak da atılacaktır; bir de bizde böyle bir şey var, bir problem çıktığı zaman hemen orayı kapatıyoruz. Başka bir yere taşıyoruz. Yani şöyle düşünmüyoruz; bu insanların bölge cezaevlerinde olmasının sebebi nedir? Ailelerine yakın olsun. Tutuyoruz, taşıyoruz, orada bir sorun varsa çocuğu hemen başka bir ceza infaz kurumuna gönderiyoruz. Fiziksel olarak düzenleme yapmakla ilgili bir sorunuz var hep oradan yola çıkıyoruz. Çünkü güvenlikle ilgili endişelerimiz var. Ama çocuk cezaevleri bir yetişkin ceza infaz kurumu gibi yönetilemez. Ben isterseniz burada keseyim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz paylaştıklarınız için. Sözü hemen Emrah Hanım'a bırakıyorum.

EMRAH KIRIMSOY, SOSYAL HİZMET UZMANI, GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ

Teşekkürler, tekrar herkese merhaba. İkinci oturumda biraz ağırlık olur. Ama son oturum diyerek en azından biraz gaz vermeye çalışayım. Evet, ismim Emrah, sosyal hizmet uzmanıyım. Özel eğitimde yüksek lisansımı tamamlamıştım şimdi de tekrar sosyal hizmette doktora programına devam ediyorum. Sosyal hizmetten mezun olduktan sonra uzun yıllar kanunla ihtilaf halindeki çocuklarla ilgili çalışmalarda bire bir çalıştım. Bir süredir de özellikle içinde olduğum ve temsil ettiğim Gündem Çocuk Derneği ile çocuk hakları ile ilgili çalışmalara yoğunlaştım. Bir taraftan da bağımsız olarak araştırmalarda danışmanlık yapmaktayım.

Başlığı ilk duyduğumda "Dört Duvar Arasında Çocuklar", aslında neden duvar? Duvarlar acaba olmasa mı? Son çareydi diye zaten işin özü ile ilişkili olarak birçok soru geldi aklıma. Onları şimdi bir kenara bırakacağım. Ama yine de aslında bunu bir taraftan galiba tartışmamız gerekiyor. Duvarsız bir şekilde çocuğa özgü bir adalet sistemi yapılandırabilir miyiz diye tartışmak, bu soru aslında temel çıkış noktası olmalı diye düşünüyorum.

Öte taraftan da duvarlar arasındayken, diye gözlerimi kapatıp düşündüğümde aklıma birden Stamford Deneyi geldi. Belki bazılarınız yakından bilir. Sosyal psikolojide uygulanan bir deneydir, Almanya'da yapılmıştır ve gerçektir. Şöyle ki, yaklaşık olarak 40 denek davet edilir. 10 günlük bir süre boyunca birlikte olunacak bir kurgu istenir onlardan. Bunlardan 20'si mahkûm 20'si gardiyan olarak kurgu içinde rolleri dağılır. Mahkûmlar koşu alanına içine, gardiyanlar da koşu alanının dışında güvenliği sağlamak üzere görevlendirilirler. Sanıyorum çok değil ikinci gün veya üçüncü gününde çatışmalar başlar; gardiyanların kendi aralarında mahkûmlara karşı, mahkûmlar arasında bölünmeler başlar, işte klikleşmeler oluşur; üçüncü veya dördüncü gününde de kan çıkar. Şimdi bu deney aslında tekrar tekrar belki dönüp bakmamız gereken bir nokta. Çünkü kapalı kurum hiyerarşisi ile ilişkili olarak bize çok önemli gerçekleri sunuyor. Öte taraftan da güç ve erkin kontrolsüz olarak kullanıldığında ne kadar tehlikeli olabileceğini ve şiddete dönüşebileceğini ki orada iki veya üç kişi can vermişti yanlış hatırlamıyorsam. Ben hem okuldayken anlatıldığında bir de filmi çıktı galiba ilgilenirseniz bakabilirsiniz, tabi orada biraz daha kanlı bıçaklı süslemişlerdi. Evet, güç ve erkin kontrolsüz kullanımı yani şiddet! Yani kapalı kurumlarda bu kurum kültürüyle ilişkili olarak, ortaya çıkan konu. Hem çocukların kendi aralarında oluşturdukları hiyerarşi hem ister istemez çalışanların, bu infaz koruma memurları olsun, idareciler olsun, orada çalışan psiko-sosyal servis görevlileri olsun, rollerle aslında bu rollerden yararlanan çocuklar arasındaki çatışmaları tekrar tekrar gözden geçirmek gerekiyor sanıyorum.

Geçen yaz çok büyük bir şans eseri Sağlık Bakanlığının ruh sağlığı hastanelerinde

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

kapalı hizmet veren bakım kurumlarını ziyaret etme olanağı buldum. Başka bir çalışma kapsamında. Yine Çocuklar İçin Adalet Projesi kapsamında BSRM ve KBRM'leri ziyaret etme şansı buldum. Bir taraftan hem eski deneyimler hem de bu yıl kısa ve küçücük de olsa tekrar infaz kurumlarını ziyaret etme fırsatı buldum. Tabi aralarında çok fark var. Ama tek ortak özellikleri kapalı olmaları ve kapalı olduklarında oluşan hiyerarşi.

Şimdi böyle bir noktamız varken işin başına dönüp onarıcı adaleti bu süreçte nasıl tahsis edebilirizi tekrar tekrar düşünmemiz gerekiyor... Ki Türkiye bu süreçte çok acı deneyimler, istisna olarak kabul edilen veya istisna olarak kabul edilmeyen birçok olaylarla karşılaştı. En sonda hepimizin de bildiği, medyaya da yansıyan Pozantı olaylarıyla karşılaştık. Yani bir gerçeğimiz var, kapalı kurumlarda bir şiddet, bir kötü muamele bir şekilde ortaya çıkıyor ve bununla ilgili nasıl mücadele edebiliriz, bunun önünü nasıl alınız diye hepimizin kafa yorması gerekiyor diye düşünüyorum.

Şimdi 2011'de sabahleyin belki kapıda siz de alma fırsatı bulmuşsunuzdur umarım, 2011'de İnsan Hakları Ortak Platformu ve Ankara Çocuk Hakları Platformu'nun ortak yürüttüğü bir çalışmanın raporu dağıtıldı. Bu rapor içinde yer almaktan çok mutluluk duyduğum, Yüksel Hanım'ın da içinde bulunduğu bir ekiple çocuk adalet sistemi odağında kanunla ihtilaf hâlinde çocukların durumuna yönelik bir çalışma yapılandırmaya çalıştık. Süremiz az olduğu için çok kapsamlı olmasa da belirli sayıda çocuklarla bire bir görüşme imkânımız oldu ve özellikle kapalı kurum yaşantılarıyla ilgili de aktarımda bulundular.

Bir kere, birçok aşamada kuruma girişten, hem görevliler tarafından hem de çocuklar tarafından gerçekleştirilen bir karşılama ritüelinden söz edildi. Daha sonra oradaki adaptasyon, programlar konusundaki hissettikleri tabii çok değişken, çok da bireysel yanıtlar geldi. Ama bazılarında acı dolu hikâyeler de vardı. Aslında bunları tekrar tekrar yorumlamak gerektiğini düşünüyorum. Mesela orada tahliye sonrasında görüşme yaptığımız çocuğun ifadesinden belki çıkartabiliriz bazı şeyleri: "Hayır, hiçbir şekilde ben unuttum yani. Ben kimseyle konuşmadım bu konuyu, daha da konuşmayacağım. Biraz aklıma gelince işte canım sıkılıyor sinirleniyorum, kötü oluyorum. Ben unuttum, normalde unutuyordum. Yani aklıma getirmiyorum." demesinin nedenlerini bizim belki içimize dönüp sorgulamamız gerekiyor.

Bir de kurum yaşantıları içerisinde çocuklarla ilgili geri bildirim istediğimizde dinlemesini öğrenmeleri lazım şekilde ifadelerle karşılaştık. "Ben kendimi size ifade ediyorsam siz de beni anlıyorsanız işte güzel olur, adalet yerini bulur." bunu 17 yaşındaki bir arkadaşımız paylaşmıştı. Biraz dönüp çocuklara bakmamız gerektiğini vurgulamak istedim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Şimdi hemen sözümüzü Sayın Essafi Monia'ya bırakıyorum. Beş dakikanız var Essafi Hanım buyurun.

ESSAFI MONIA, TUNUS

Adım Essafi Monia, Tunus'ta hâkim olarak görev yapıyorum. Nazik davetiniz için çok teşekkür ediyorum. Tunus'tan meslektaşlarımla bu önemli sempozyuma katılma şansını elde ettiğimden dolayı mutluyum. Burada Tunus'un bu konulardaki deneyimlerini paylaşmak ve çocukların Tunus'taki tutukluluk dönemiyle ilgili bilgi vermek istiyorum. Lütfen İngilizcem konusunda kusuruma bakmayın, biz genelde Fransızca'ya daha hâkimiz. Tunus'taki sistem çocukların sosyal, eğitimsel veya sağlık sistemi, ortam vasıtasıyla, her tür fiziksel, zihinsel şiddet, yaralanma veya cinsel istismardan, terk edilmeden ve ihmalen korunmasını sağlayarak önleyici tedbirlerden yararlanma hakkı olduğunu garanti altına almaktadır. Tunus adalet sisteminde mahkemenin idari yetkilileri veya kamu kuruluşları veya özel sosyal refah kuruluşları ile karşı karşıya gelen çocuklara yönelik yapılan her eylemde en önemli unsur, çocuğun yüksek yararının gözetilmesidir. Buna ek olarak çocuğun ahlaki, duygusal, fiziksel ihtiyaçları ve durumuna ilişkin tüm diğer ilgili durumlar da gözönünde bulundurulmalıdır. Çocukla ilgili alınan tüm önlemlerde öncelik çocuğun aile içerisinde olmasına ve güvenliğine verilmelidir. Kendisinden yasal olarak sorumlu olan kişiler olan ebeveynlerinin sorumluluklarını yerine getirmesi sağlanmalıdır. Bu hayati bir roldür. Ebeveynler çocuğa bakmalıdırlar. Adalet sistemimiz suçta sürüklenen çocuğun ceza infaz kurumunda onurunu ve kendisini koruyan bir muamele görme hakkı olmasını sağlamaktadır. Önleyici ve eğitici yollara öncelik verilmelidir.

Polisin mahkeme veya dava kararı beklerken çocuğu tutukluluğa sevk etmesinden özellikle de kısa süreli durumlarda mümkün olduğunca kaçınılmalıdır. Çocuk, koruma amaçlı olarak ya bir eğitim kurumuna alınmalı ya da bir rehabilitasyon merkezine veya gözetim kurumuna yerleştirilmelidir. Çocuğun sıhhi, fiziksel ve ahlaki korumaya hakkı vardır. Çocuğun ayrıca önleyici tedbirler veya ceza süresindeyken yaşına, cinsiyetine, yeteneklerine ve kişiliğine uyan bakım ve eğitim almaya hakkı vardır. Çocuğun düzenli ve belirli süresi olan izinler alma hakkı da vardır, bu konuda onun için en iyi olan göz önünde bulundurulmalıdır.

Tunus'ta zihinsel veya fiziksel engelli çocuklara bunların dışında ek haklar da sağlanmaktadır. 13 yaşın altındaki çocukların Ceza Kanunu'nu ihlal edemeyeceği addedilmektedir. Çocuğun yaşı 13 ila 15 arasındaysa bu varsayım tartışmaya açıktır. 13 ila 18 yaşları arasında olan çocuklar normal ceza mahkemeleri tarafından değil çocuk hâkimleri veya çocuk mahkemeleri tarafından yargılanmaktadır. 15 yaşın altındaki çocuklar hiçbir davada ebeveynlerinin, öğretmenlerinin, yasal koruyucularının veya yetişkin olan yakınlarından bir tanesinin örneğin bir komşusunun varlığı olmaksızın adli polis tarafından görülemez.

Haff suçlar gibi durumlarda 13 ila 15 yaşları arasındaki çocuklara ceza verilmez. 15 yaşın üstündeki çocuklarda çocuk mahkemesi hâkimi olağan dışı durumlarda çocuğu cezai yaptırımlar için gerçekleştirdiği eyleme veya suçu gerçekleştirenin kişiliğine göre cezalandırabilir. Bu durumda da çocuğun uygun ve özel bir kuruma yerleştirilmesine

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

dikkat edilmektedir. Çocuk mahkemesi hâkimi, çocuklar konusunda uzmanlaşmış birkaç uzmana danıştıktan sonra davayla ilgili karar verebilir. Bu danışılan kişilerin görüşleri yazılı olarak alınmalıdır. Çocuk mahkemesi hâkimi ve işini yerine getirmek için görevlendirdiği herkes ailelerin bütünlüğüne ve çocuğun özel hayatına saygı göstermeye dikkat etmelidir. 15 yaşın altındaki bir çocuk hafif bir suçla ceza aldığıında mahkemeyi beklerken göz altına alınamaz.

Diğer davalarda, kanunlarımızın hükümlerini çiğnememek koşuluyla çocuk yalnızca gerekli bir tedbir olarak veya son çare olarak göz altına alınabilir. Böyle bir durumda çocuk özel bir kuruma yerleştirilmelidir. Eğer bu mümkün değil ise diğerlerinden ayrılacak şekilde bir ceza infaz kurumunun özel bir bölümüne yerleştirilebilir. Göz altı esnasında çocuğa hafta sonu ve resmî tatiller için izin verilebilir. Bu izin adli makamlar tarafından verilir. Dava hakkında kararını verirken çocuk mahkemesi hâkimi veya çocuk mahkemesi çocukla ilgili kararında aşağıdaki tedbirleri almasına kendini yönlendiren nedenleri belirtmek durumundadır: çocuğu eğitim ve mesleki eğitim konusunda yetkili uzman kurumlara yerleştirmeleri için ailesine, ebeveynlerine, yasal koruyucusuna veya çocuğu öğretmenine teslim etmek veya rehabilitasyon merkezine, yetkili tıp kurumuna veya tıbbi eğitim merkezine yerleştirmek. Çocuk mahkemesi hâkimi kendisi veya mahkeme tarafından verilen tedbirlerin ve kararların uygulanmasını kontrol etmekle sorumludur. Çocuk mahkemesi hâkimi durumunu kontrol etmek ve verilen tedbirlere uyup uymadığını kontrol etmek için çocuğu ziyaret etmek durumundadır. Çocuk mahkemesi hâkimi kararı kendi başına verebilir veya halka açık bir dava gerçekleştirebilir. Çocuğun yasal koruyucusu cezanın uygulanmasına engel bir durum var ise hemen bildirmelidir ve acil durumlar haricinde çocuk mahkemesi hâkimi verilen tedbir kararlarının gözden geçirilmesi için her altı ayda bir çocuğu görmelidir. Hâkim bu görevi kendisi veya kamunun, savcının, çocuğun, ebeveynlerin veya çocuğun yerleştirildiği kurumun doktorunun talebi üzerine gerçekleştirebilir. Çocuk mahkemesi hâkimi, çocuğun bulunmadığı bir ortamda karar veriyor ise herhangi bir zamanda önleyici tedbirleri veya cezai tedbirleri veya kararları değiştirme kararına varabilir. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Monia'ya teşekkür ediyoruz. Konuşmasını yapmak üzere sözü hemen Sayın Nafiz Civelek'e bırakıyorum, buyurun.

NAFİZ CİVELEK, ÖĞRETMEN, İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Herkesle merhaba.

Yaklaşık 17 yıllık eğitimciyim. Bunun 12 yılına yakını ceza infaz kurumlarında geçti ve 8 yıldır çocuklarla çalışmaktayım. Ceza infaz kurumunda çocuk olmak veya dört duvar arasında çocuk olmak tabii hiç kimsenin istemeyeceği bir durum. Ama kanunlarımızın verdiği cezaların bir şekilde infaz edilmesi için bu dört duvar dediğimiz ceza infaz kurumlarının olması gerekiyor.

Ceza infaz kurumunda çalışan olmak aslında çok farklı bir şey, çünkü bir şekilde çocuklara, ben daha önce Millî Eğitim Bakanlığında da öğretmen olarak, hatta idareci olarak da görev yaptım. Evet, orada bir program dâhilinde çocuklara bir şey veriyorsunuz, bu gelenekselleşmiş bir durum aslında. Millî Eğitim Bakanlığı bu konunun Cumhuriyet kurulduğundan bu yana devam ettiği bir durum. Ama ceza infaz kurumlarında, işte Adalet Bakanlığında Millî Eğitim Bakanlığına göre çok daha yeni bir durum. Bu nedenle orada görev yapmak ki sadece öğretmenler açısından değil, ceza infaz kurumunda çalışan müdürden hatta ceza infaz kurumunda orada görevli olan savcudan tutun da işte aşçıya kadar herkesin sorumlu olduğu bir durum. Herkesin aynı derecede sorumluluğu almadığı zaman başarının gelmediği bir durum aslında. Bu nedenle herkesin aynı derecede özveriyle çalışması gerekiyor.

Ceza infaz kurumunda çalışmanın aslında iki bileşeni var: Birincisi, orada bulunan çocuklara en uygun şartları hazırlayabilmek. Orada bulunmak zorunda olan, kendi isteğiyle değil, bulunmak zorunda olan çocuğa en insancıl, çocuğun durumuna en uygun şartları hazırlayabilmek gerekiyor. Yani öncelikle fiziki şartların doğru olması gerekiyor. İkincisi ise, bizim ona işte Adalet Bakanlığında çok güzel bir söylem var, yeniden topluma kazandırabilmek. İşte bu amacı gerçekleştirebilmek için neler yapılabileceğine kararlar verip, onları da o fiziki şartlardan da faydalanarak gerçekleştirebilmek gerekiyor.

Evet, öncelikle bir şeylerin etkisiyle fiziki şartlar değişiyor. Bu bizim çok da elimizde olan nedenlerle değil. Bir şekilde biz de etkileyebiliyoruz bu şartları ama birilerinin bize bu konuda yardımcı olması gerekiyor. Ama ikinci bileşen, yani topluma yeniden kazandırmaya yönelik çalışmalarımızı, işte biz asıl yoğunluğumuzu buraya vermek durumundayız. Ama çocuk açısından baktığımızda da dışarı çok farklı bir durum, içeride çok farklı şartlarla karşılaşılıyor. Ama benimle beraber ceza infaz kurumunda çalışan arkadaşlar şunu çok rahat gözlemliyordur ki, dışarıda yaşayan birçok çocuğun yaşadığı şartlardan daha iyi şartlar mevcut ceza infaz kurumlarında. Ben çevremdeki veya ceza infaz kurumundaki çocukların yaşadıkları mahalleleri de biliyorum. Çocuk hayatında sinemaya gitmemiş, tiyatroya hiç gitmemiş. İşte biz bu şartları da sağlıyoruz aslında çocuklara.

Bunları sağlarken hatta şöyle eleştirdi aldığımız zamanlar da oldu; içerideki şartlar o kadar güzel ki çocukları ceza infaz kurumuna girmeye özendiriyorsunuz! Değil tabi bu! Yani böyle bir şey için hiçbir çocuk, sinema seyretmek için, tiyatro izlemek için ceza infaz kurumuna girmek istemez. Ama biz ona o şartları da göstermek durumundayız. Çünkü bir şekilde o çocuğu sonsuza kadar ceza infaz kurumunda tutacak halimiz yok. Bir şekilde kanunlarımızın ona verdiği cezanın infazı gerçekleşecek ve çocuğu tekrar topluma kazandırmış olarak salmak zorundayız. İşte bu nedenle ceza infaz kurumunda çocuk olmak, herhâlde dışarıdaki çocuklara göre de çok farklı bir durum.

Bir de tabi, bizimle beraber ceza infaz kurumunda görev yapan infaz koruma memurlarının da aslında durumlarını bu konuda değerlendirmek gerekiyor. Çünkü

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

çocuklarla en az bizler kadar iletişimde veya ilişkide olan bir meslek grubu ve hep ne yazık ki horlanmış, hep gardiyan denmiş onlara. Aslında o insanlar birer baba veya ağabey veya amca, onların da çevresinde çocuklar var. Onların hiçbirisi zalim değil. Ama türkülerimizde bile "zalim gardiyan" diyoruz onlara. Öncelikle bunların da değerlendirilip bu imajın da düzeltilmesi gerekiyor bana göre. İşte bu bileşenlerin tamamını bir araya getirdiğimiz zaman biz belki o topluma yeniden kazandırma misyonumuzu gerçekleştirmiş olacağız, yani tamamlamış olacağız diyemeyeceğim çünkü ceza infaz kurumlarında çocuklar olduğu sürece bunun tamamlanmasının imkanı yok. Ama en azından biz o misyonumuzu hakkıyla yerine getirmiş olacağız diye düşünüyorum. Saygılar sunarım.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Civelek'e teşekkür ediyoruz. Sözü hemen Sayın Hasan Matrak'a bırakıyorum, buyurun.

HASAN MATRAK, SOSYAL HİZMET UZMANI, İZMİR ÇOCUK EĞİTİMEVİ

Teşekkür ederim. Burada olmaktan dolayı çok mutluyum, özellikle bu konuyu konuşuyor olmaktan dolayı. Çünkü 2002 yılında Bakanlıkta göreve başladığım tarihte, hâlihazırda İzmir Kapalı Çocuk Gençlik Ceza İnfaz Kurumunda bulunan çocuk tutuklular bir bölge kapalı ceza infaz kurumunun, İzmir Bölge Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun kendilerine ayrılmış koşullarındaydılar. Daha sonra bu süreç benim de hocamla birlikte görev aldığım Bergama M Tipi Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna taşındı. Dolayısıyla çocuklar, fiziksel şartları çok yeterli olmamakla birlikte müstakil bir kuruma kavuştular. Şu anda gelinen son nokta da İzmir Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu bir eğitim çalışması nedeniyle çok kısa bir süre orada bulundum.

Sözü nereye getireceğim? Şuraya getireceğim; iyileştirici ortam, bireyselleştirilmiş iyileştirme, fiziki şartlar, sanırım hangi bütçeyi kullanırsak kullanalım, hangi uzman kadrosunu kullanırsak kullanalım, -bilmiyorum bana katılır mısınız?- hiçbirimiz çocuğumuzun kalmasına razı olabileceğimiz bir ceza infaz kurumu inşa edemeyiz.

Bu 2002 ve 2012 yılı arasında bahsettiğim süreç itibarıyla çocuk olmanın, daha doğrusu çalıştığımız kitlenin yaş grubu itibarıyla ergen olmanın toplumun hiçbir kanadında, toplumun hiçbir alanında ne evde ne okulda ne sokakta kolay olduğunu söyleyemeyiz. Biz ergenlerle çalışıyoruz, farkında olmamız gereken en temel şey bu. Onların ceza infaz kurumunda olmaları sadece dışarıdakiler için farklılık. Biz, açık ya da kapalıda bulunan çocukların liseye giden çocuklardan, dışarıda eğitim almayıp çalışan çocuklardan kanunla ihtilafa düşmeleri dışında bir farklarının olmadığını, kanunla ihtilafa düşmenin de maalesef ki oranını çok koymak istemiyorum ama onların elinde bulunmadığını söylemek istiyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Matrak'a çok teşekkür ediyoruz. Sözü Sayın Naci Yıldız'a bırakıyorum, buyurun Naci Bey.

NACİ YILDIZ, MALTEPE ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Herkese merhaba, sayın katılımcılar için.

Aslında ipin hangi ucundan tutacağım, ipin hangi ucundan konuşmaya başlayacağım konusunda biraz tereddüdüm var. 1989 yılında Adalet Bakanlığında Ceza İnfaz Kurumu Müdürü adayı olarak göreve başladım. Bugünkü süreç içerisinde yirmi dört yıllık bir hizmet süresi içerisindeyiz. Nasıl söylersek söyleyelim, nasıl anlatırsak anlatalım, ceza infaz kurumlarını nasıl tarif edersek edelim. Ama biz insanların en değerli varlığını, kendileri için bizim için en değerli varlığını özgürlüğünü elinden aldıysak herhâlde bunun zorluğunu hiçbir şekilde tarif edemeyiz, anlatamayız. Çünkü bir söz var "Bülbülü altın kafese koymuşlar da 'ah vatanım!'" demiş.

Dolayısıyla bu insanların özgürlüğü elinden alınmış ama özgürlüğü elinden alındı diye bunlar bu şekilde kendi kaderlerine mi terk edilecek? Hayır. Ama şöyle bir durum var, eğitim sisteminin yanlış işlediği, adalet sisteminin yanlış işlediği, toplumsal düzenin yanlış işlediği, sosyal noktadaki adaletin ne bileyim birtakım dağılımların yanlış olduğu bir ortamda elbette ki insanın da var olduğu bir ortamda herhâlde suçun da var olduğunu göz ardı edemeyiz, mutlaka var olacaktır. Dolayısıyla suçun var olduğu bir yerde de bunun bir karşılığının olması gerektiği, karşılığının da bir şekilde bu suçu işleyenlere ödetilmesi gerektiğini de herhâlde yadsıyamayız, göz ardı edemeyiz. Dolayısıyla böyle bir ortamda elbette ki ceza infaz kurumları var olacak. O zaman bu var olan kurumların işleyişi ile ilgili ne yapılması gerektiği hususu her zaman tartışıla gelmiştir ve tartışılacaktır. 17. yüzyılda kolunun, bacağının kırılarak cezalarının infaz edildiği bir ortamın göz önünde bulundurulması gereken bir durum olduğunu düşünüyorum. Kaldı ki öyle bir ceza infaz sisteminden bugün çağdaş, modern bir infaz anlayışına geldiysek büyük bir mesafe kat ettik. Ama bu, bugün yeterli midir? Bu, bugün için tam anlamıyla her şey sonuçlandırdı mı? Her şey cevap oldu mu? Değil!

Maltepe Ceza İnfaz Kurumunda bir buçuk yıldır görev yapıyorum. 23 Kasım tarihi itibarıyla aldığım istatistiki bilgilere göre ceza infaz kurumumuzda 256 çocuk var. Yılda ortalama 700 küsur çocuğun geldiği ve 500 küsur çocuğun tahliye olduğu bir kurumda sirkülasyonun, ne bileyim orada yapılan birtakım hizmetlerin ne derece çabuk değiştiğini, ne derece bunlara yetişmenin zor olduğunu takdir edersiniz. Ama buna rağmen ben 184 personelikle birlikte bu çocukların geçici bir süre için bana emanet edildiği o süre zarfında, o sürenin bitiminde, nasıl toplumda iyi vatandaş olma özelliği kazandırabilirim, nasıl topluma uyum sağlayabilirim, sağlatabilirim şeklinde çabaların içerisindeyiz. Bu anlamda onlara yönelik okuma-yazma kursları, onlara yönelik meslek edindirme kursları, onlara yönelik el becerisi kazandırma kursları ve onların geldiği kuruma bir daha gelmemesi için kendileri açısından düşünebilecekleri, yorumlayabilecekleri, o konuda bu suçu bir daha işlememek için kendilerini muhafaza edebilecekleri, sakındırabilecekleri birtakım kavramları, birtakım becerileri kazandırmaya çalışıyoruz. Ama yetmiyor! Bu, bugünkü ortamda baktığımız zaman sadece Adalet Bakanlığı veyahut da sadece o ceza infaz kurumunun personeline ait

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

bir görevmiş gibi değerlendiriliyor. Küçük bir olay meydana geldiği zaman bütün ceza infaz kurumlarının personeli aynı kefeye konuyor, bütün ceza infaz kurumları personeli hiçbir şey yapmamış gibi, bu çocuklarla ilgili çaba göstermemiş gibi hareket ediliyor, bu şekilde değerlendiriliyor.

Baktığımız zaman parası gelmeyen, ailesi olmayan, annesi-babası olmayan, sokakta hayatını sürdüren, yetiştirme yurtlarında kalan çocukların ceza infaz kurumlarına geldiğini görüyoruz. Bu çocuğun cebinde parası yoksa bu çocuğun ayakta kalma noktasında, tahliyeden sonra ayakta kalma durumunda kendisinin elinden tutacak bir müessese, bir kavram, kurum yoksa bu çocuk elbette ki tekrar suç işleyip ceza infaz kurumuna gelecek. 256 çocuğun kayıtlarına baktığım zaman; 33 çocuğun tekrar tekrar mükerrer suç işlemek suretiyle ceza infaz kurumuna geldiğini görüyorum. Özellikle 21 çocuğun iki defa suç işlediğini görüyorum. 7 tutuklunun dört defa suç işleyip ceza infaz kurumuna geldiğini görüyorum, 3 hükümlünün beş defa suç işleyip ceza infaz kurumuna geldiğini görüyorum ve 2 hükümlünün de üç defa suç işleyip tekrar ceza infaz kurumuna geldiğini görüyorum. Demek ki, yani mükerrer suç işleme oranı da bu noktada göz ardı edilmeyecek bir husus olarak görünüyor.

O zaman toplum olarak biz, eğer tahliye ettiğimiz bu gençlerle, eğer bu yetişkinlerle sokakta, caddede, markette, eczanede birlikte yürümeyeceğimiz konusunda bir garantimiz yoksa o zaman bunlara da sahip çıkma konusunda o zaman el birliği yapmak durumundayız diye düşünüyorum kesinlikle ve kesinlikle.

Bir az önce Millî Eğitimden gelen arkadaşımız Aygül Hanım eğitimdeki sıkıntılardan, zorluklardan bahsetti. Aslında esas zorluk bizim elimizdedir diye düşünüyorum ben. Çünkü Millî Eğitime verilen bu gençlerin defterinde hiçbir yazı yok, defterleri boş. Eğer bu defterler düzgün yazılabilirse bugün biz bu yanlış yazılan defterin silinip düzgün yazılmasıyla ilgili uğraşlarımızı herhâlde biraz daha azaltırız diye düşünüyorum. Bunlar aslında çok önemli, bu noktada üzerimize düşen görevlerin çok daha fazla olduğunu düşünüyorum.

Yine bir taraftan tahliye sonrasıyla ilgili hiçbir kurum olarak hiçbir kuruluşun bu çocukların tahliyeden sonra bir şemsiye altında toplanması noktasında, bir şemsiye altında toplanmasıyla ilgili bir düzenlememiz yok hâlâ. Saldım çayıra Mevlam kayıra mantığıyla tahliye ediyoruz. İnanın, Emniyet Müdürlüğüne telefon açıyoruz, çocuğu gelip ceza infaz kurumunun kapısından alıp Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü yuvasına götürmüyor. Ne olacak bu çocuk peki? Tekrar suç işleyip ceza infaz kurumuna gelecek elbette. Çünkü orasını sokakta kalmaktan daha güvenli görüyor kendisi açısından. O zaman bu toplumsal bir görev olsa gerek diye düşünüyorum hepimiz açısından.

Barlarda, pavyonlarda çok affedersiniz, kimsenin parasına ortak değil ama yani tabakların kırıldığı, ne bileyim birtakım şeylerin havada uçtuğu bir ortamda, ceza infaz kurumunda ayağında çorabı olmayan, üzerinde giyecek çamaşır, elbisesi olmayan bir çocuğun durumundan haberdar olmayan bir toplumdan bir şey bekleyemeyiz diye

düşünüyorum. Eğer bu yaraysa hepimizin yarasıdır, kanayan bir yaraysa hepimizin yarısı kanıyor demektir. Duyarlılıksa, bu duyarlılığı bir şekilde sağlamamız lazım. Yani düşünebilen, idrak edebilen, anlayabilen, ifade edebilen bir toplumun bireyleri olarak bunları çok daha güzel dile getirmemiz lazım geldiğini düşünüyorum. Kesinlikle bu önemli bir nokta diye düşünüyorum. Dünya üzerinde 256 hükümlü, tutuklu çocuğun, onunla birlikte 184 personelin bir o kadar personelin aile yakınlarının sorumluluğunu 24 saat üzerinde taşıyan bir meslek dalı olmasa gerek. Diğer teşkilatlara baktığımız zaman akşam saat 17.30 dediğinde kapısını kapatıyor ve bir sonraki mesai günü geldiği zaman kapısını açıyor, hangi işi nerede bıraktıysa o işten devam ediyor. Ama benim iki tane telefonum yirmi dört saat açık ve 24 saat bu insanların öldü mü, kaldı mı, kırdı mı, döktü mü, bunun sorumluluğunu taşıyorum. Bu noktada sağlıklı olacaksınız, bu noktada eğitimci olacaksınız, bu noktada mühendis olacaksınız, bu noktada idareci olacaksınız.

184 personelimizin hiçbir tanesinin çocuk psikolojisiyle ilgili bir eğitimi yok. Ama, sağolsunlar, bu projeyi ihdas edip üreten, hayata geçiren Bakanlık yetkililerine özellikle şube müdürü arkadaşımıza burada teşekkür ediyorum huzurlarınızda. ARDIÇ Projemiz vardı da kurumdaki personel arkadaşlarımız bu noktada bir eğitim almaya başladı. Çocukların durumuyla ilgili ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutukluların durumlarıyla ilgili bir şeyler öğrenmeye başladı. Onların pin kodlarını çözmeye başladı pin kodlarını! Çocuk ceza infaz kurumundaki hükümlü ve tutukluların, bu gençlerin pin kodlarını çözmeye başladı. O nedenle bugün eğer BİSİS'i tartışırıyorsak demek ki çok güzel bir noktadayız diye düşünüyorum.

Ceza infaz kurumları gerçekten farklı bir laboratuvar diye düşünüyorum. Burada özellikle sosyal, psikolojik, ekonomik her türlü tahlili yapabilirsiniz. Her türlü sonucu çıkarabilirsiniz. Çünkü burada aile bağları kopuk, toplumdan kopuk, ne bileyim annesine küskün, babasına küskün, annesi ayrılmış, babası ayrılmış bir sürü genç olduğunu düşünüyoruz. Dolayısıyla bu noktada bu laboratuvar içerisinde her türlü tahlilin yapılabileceğini düşünüyorum. Süreyi aştım galiba, teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Yıldız'a teşekkür ediyoruz ve son konuşmasını yapmak üzere Sayın Samir Hmaied'i konuşmaya davet ediyorum, buyurun.

AMİR HMAİED, HÂKİM, TUNUS

Teşekkür ederim. Herkese merhaba. Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu'nda sizlerle biraraya gelmek gerçekten güzel. Adım Samir Hmaied, Tunus'ta hâkim olarak görev yapıyorum. 2 yıl boyunca çocuk mahkemesinde görev yaptım, şimdi ise ceza infaz hâkimiyim. Bizim sistemimiz mahkemede çocuğun korunmasına dayalı. Meslekdaşımın sistemimiz hakkında yaptığı sunumun ardından birtakım şeyler eklemek aslında benim için zor ancak yine de bazı gözlemlerimden bahsetmeye çalışacağım.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Bizim sistemimizde 13 yaşın altında çocukların cezai sorumluluğu yoktur ve suç işleyen çocuk genelde ailesine verilir. Sistemimizde göz altı çocuk suç işlediğinde kullanılan bir istisnadır. İki çözüm yolumuz bulunmaktadır. Çocuklar gözlemlenmek üzere çocuk tutukevine alınır veya çocuklar için özel olan bir ceza infaz kurumuna gönderilir. Her iki yerde de çocuk özel bir doktor, psikolog ve sosyolog tarafından kontrol edilir. Çocuk ailesiyle doğrudan görüşebilir ve onları her hafta sonu veya hâkimin verdiği karara göre ziyaret edebilir. Tunus'taki sistem bu şekildedir. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Hmaied'e teşekkür ediyorum.

Epey konuşmacımız olunca, zaman da dar olunca, konuşacak da çok şey olunca zamanımız çok daraldı. Ama biliyorum içinizde çok da şey var konuşacak. Aslında başka türlü bir şey düşünüyordum. Ama zaman darlığı açısından biraz size, biraz da konuşmacılarımızın dışında katılımcılara da zaman bırakmak istiyorum.

Şöyle bir soruyla devam etmek istiyorum ben, önce bir şunu sorayım; içinizde kalan, "Ben şu konuşmacının, şu fikrine katılmıyorum" diyeniniz var mı acaba uzmanlar arasında? "Ben buna mutlaka bir şey söylemeliyim, asla aynı fikirde değilim." dediğiniz bir şey varsa onları bir dile getirelim, sonra ben sorumu sorayım sizlere. Buyurun.

KATILIMCI

Bir küçük şey var. Aygül Hocamın kesinlikle gerekli olduğunu belirttiği, benim de hemfikir olduğum aileyle ilgili, aileye ulaşmayla, aileye dokunmayla ilgili bir görüşü vardı. Bu konuda ARDIÇ Programı içinde uygulama modüllerinden bir tanesi de aile bilgilendirme modülü idi. Bu program çerçevesine ailelerin büyük bir çoğunluğuna ulaşıldığını söyleyemem, bazı coğrafi engeller var. Yani sadece kuruma gelen ailelerde uygulanabilen bir sistem ama şu anda aile ile çalışma alanında da Türkiye'de standardı yakalanmış bu konuda bir önceki yine UNİCEF'le yapılan projeden bakanlığın kazandığı bir modülümüz var. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Başka, bir şey söylemek isteyen, "mutlaka bunu söylemeliyim, buradayım." Yok ise hemen ben kısacık bir açıklama yapıp soruma geçmek istiyorum.

Şimdi tüm uzman tartışmalarında baktığımız zaman pek çok olumsuz ama yapılabilen şeyler de gündeme geldi, işte son durak olduğu söylendi, hepimizin sorumluluğu, duyarlı olması gerektiği söylendi. Eğitim, sağlık ve diğer sektörlerdeki sorunlar söylendi, kapalı bir kurumda yaşamının zorlukları ve alt kültürle ilgili bilgiler verildi.

Bunları kısacık özetleyip bıraktığım zaman şöyle bir şey var. Kapalı kurumlarda, kapalı olmasa da kurum yaşantısının getirdiği şöyle bir şey var: Orada çalışan personel, herkes aslında toplumun birer parçası. Yani bizler de oralarda çalışırken toplumdaki değerler, önyargılar, yargılar ile... Buna ister kalıp yargı deyin, ister ön yargı deyin,

ister inanç deyin, isterseniz düşünce deyin ne ise aslında aynen oraya yansıyoruz. Kuş bakışı baktığımız zaman tüm o içimizdekiler ve edindiklerimizi yansıtıyoruz. Ama bizler profesyoneliz, değil mi? Aynı zamanda da yansıtılmamalıyız, profesyonel iş yapıyoruz. Fakat bunları yaparken az çok içimizdekileri ne kadar fark edersek o kadar yansıtmayız, fark etmezsek yansıtığımızın bile farkında olmayız.

Şimdi ben oturumumuzun başlığına baktığımda, çok da hoşuma giden bir başlık, Dört Duvar Arasında Ceza İnfaz Kurumlarında Kalan Çocuklar. Ben şuna inanıyorum, yani hepimizin bir aynası olması gerektiğine inanıyorum. Bunu da ancak insan kendindeki özellikleri, kendisiyle ilgili farkındalıkları ne kadar artırırsa o kadar yapabilir, bu ayna o kadar yararlıdır. O aynayı hiç kendimizden uzak tutmamalıyız. Psikodramaya giderken bir arkadaşım dedi ki bana "sen, gidiyorsun orada soba oluyorsun da ne oluyor?" dedi. "İşte tavşan oluyorsun sığıyorsun, soba oluyorsun yanıyorsun. Ne işe yapıyorsun?" dedi. Ama sonra, yıllar sonra ne kadar işe yaradığını gördüm. Her zaman için sadece iş yaşamında değil, sosyal yaşamda da orada edindiğim, kendini gözlem, iç değerlendirme bana ne kadar katkı sağladığını gördüm.

Oturumumuzun başlığına gelelim, uzatmak da istemiyorum. Aslında benim de çok söyleyecek şeyim var ama... Dört duvar arasında kalan çocuklar! Şöyle düşünelim, empatinin çok önemli olduğunu düşünüyorum, bu bizim kilit noktamız çünkü. Güvenlikten bahsediyoruz da güvenli ortam telepatik ilişkide çok önemli. Sizin, çocukla iletişiminizde sağladığınız o atmosfer aslında treatmentin ilk ayağı, burada empati çok çok önemli. Şimdi empati yapalım, sobayla yaptırmayacağım tabi. Dört duvarın yerinde olsaydınız, o dört duvar dile gelseydi, pek çok şeye şahit olmuş olan bu dört duvar sistemle, sizle, aileyle, çocukla, yaşanan her şeyle ilgili acaba ne söylerdi ve siz aslında değişme ajanları olarak tüm profesyoneller burada neleri değiştirdiniz? Yani duvar size ne söylerdi şunları değiştirelim diyebileceğimiz?

Şu oturumdan hiç değilse, evet şunlar hatalı, evet şunlar sorunlu, şunlar sistemde iyi işlemiyor. Ne koyarız onun yerine ve ne değiştirelim derdi bu dört duvar dile gelse çocuklar adına, çocuğu korumayı düşünüyorsak, çocukların toplumla bütünleşmesini istiyorsak? Hemen uzman konuklarımızdan kısa kısa, biraz böyle beyin fırtınası gibi de yapmak istiyorum. Ondan sonra da siz değerli katılımcılarımıza da, biliyorum sizin de içinizden pek çok şey geçiyor. Sizlere de bu konuda söz hakkı vermek istiyorum. Buyurun.

KATILIMCI

Tabi biraz benim için fazla duygusal oldu dört duvar dile gelse diye başlayınca. Dört duvar dile gelseydi kendi gitmek isterdi herhâlde oradan. Çünkü hepimizin söylediği ortak şey bu, çocuklar kapalı kurumlarda olmamalı. Bununla ilgili bir çalışmanın da olduğunu biliyorum. Ama herhâlde çok yakın değildir. Çocuğun orada olmasını gerektiren şeylerin tamamından da bahsetmemiz lazım tabi. Sadece duvarı dinlemek bizi sadece işin duygu kısmında bırakır; demire, kuma, çimentoya, çakıla da sormak

lazım. O dört duvarı oraya getiren yasayı, o yasanın uygulayıcısını yani dolayısıyla o dört duvarı orada istemiyor isek birkaç sistemin el ele vererek, birkaç kurumun değil, birkaç sistemin el ele vererek o duvarın oradan kaldırılması için gerekli düzenlemeleri yapması gerekir diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Aynı zamanda öneriler de getirmelisiniz. Şu şöyledir, bu da böyle olmalıdır diye de çok net, somut, tüm sistemle ilgili önerilerinizi de dile getirin lütfen. Tabi dört duvar diye geçiyor ama konumuz, söyleyebileceğiniz her şey çocuklar adına, çocukların toplumda korunması adına, bütünleşmesi adına, sistemde işlemeyenler adına aklınıza ne geliyorsa söyleyebilirsiniz. Sadece eleştiri değil, aynı zamanda öneriler de getirmenizi, olumlu eleştirileri de bir taraftan düşünerek yapmanızı istiyorum. Devam edebilirsiniz, diğer konuşmacılarımız da söz hakkı alabilir. Buyurun.

KATILIMCI

Bununla ilgili şöyle bir görüş, meslektaşlarımızla da paylaştığımız bir görüş var; belli yasal sınırlılıklar içinde çocukların hiç kapalı kuruma gitmeden yargılandıkları belli ceza zamanları içinde, işte örnek veriyorum sadece 5 yıla kadar bir cezayla yargılanan çocukların direkt açık kuruma, 5 yılın altında bir cezayla yargılanan çocukların Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki kurumlara, bunun üzerindeki çocukların da eski ceza infaz kurumlarındaki yarı açık ceza infaz kurumu mantığı ile hem çalışabileceği hem eğitim hayatına devam edebileceği kurumlara gitmesi bence şu an konuştuğumuz sorunları minimum seviyeye indirebilir diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Buyurun.

KATILIMCI

Şimdi duvardan bizim beklentimiz eğer çocukların yararına bir şeylerse eğer, bir kere çocuklar açısından o ceza infaz kurumu alt kültürünün ortadan kalkması gerekiyor. Aynı zamanda ceza infaz kurumu çalışanlarının da bir alt kültürü var. Onun da çocukların alt kültürüyle beraber ortadan kalkması gerekiyor ki çocuklara doğru bakış açısıyla bakabilelim. Çocuklar ciddi bir kültürün içine giriyorlar. İlk kez giren çocukları mükerrerlerden ayrı tutmamızın bir nedeni de aslında bu, belki de en önemli nedeni bu. O çocuklardan etkilenmemesi. Çünkü direkt o kültürün içine girdiği zaman uyma davranışı göstermek zorunda, göstermediği zaman dışlanıyor. Aynı şekilde ceza infaz kurumunda çalışmaya başlayan memur için de aynı şey söz konusu. Yeni başlayan memur da eğer orada oluşturulmuş bir informal bir sistem varsa direkt bunun içine giriyor. Bu da onu, sanki eski memur yapıyor. İşte bunların öncelikle değiştirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Buyurun. Tabi gerçekten hüznü bir histi, duvar olmak, o konumda. Ben o kadar hüznü olalım istemedim. Çünkü bunun düşünsel tarafını da gündeme getirmek istiyorum.

ÇİĞDEM ERKUNT

Çok teşekkürler. Yok yok geçiyorum onu. Geçtim zaten, ben duvarın tamamıyla yıkılması gerektiğini düşünüyorum bir taraftan. Ama yaşananlarla ilgili aslında hem çocukların hem de orada çocuklarla birlikte çalışanların travma yaşadıkları ve travmaya tanık olduklarını unutmamak lazım. Travmanın etkileriyle ilgili olarak da uzmanlar daha iyi bilirler; yani bir entegrasyon süreci, bir iyileşme, bir bütünleşme, bir yeniden bağ kurma, güven tahsisıyla ilgili bir süreç gerekiyor aslında. Hani o noktada çocuklarla bire bir çalışırken veya konuşurken hissettiğim en temel şey çocukların adalet duygusunun zedelenmiş olmasıydı.

Yani artık neyin doğru, neyin yanlış olduğu tamamıyla kendilerince tanımladıkları bir değer sistemi üzerine kurulu ve o yüzden gösterdikleri bir öfke, kimi zaman bu kendilerine oluyor, çevresindekilere oluyor. Bunun nedeni adalet duygularının terazisinin zedelenmiş olmasıydı. O yüzden tekrar o adalet duygusunu inşa edebilmek için neler yapabilirizi gözden geçirmemiz gerekiyor. Bu yüzden de aslında yaşananları, yaşadıklarını hem görünür kılmak ve süreçte, zaten bir şekilde telafi mekanizması da dönüyor ama, cezasızlıkla ilgili de çalışmak gerekiyor. Bu çocukların uğradıkları ihlaller var, o cezasızlık sürecini de işletmek gerekiyor diye düşünüyorum.

Bir de her seferinde tüm çocukları kapsayabilecek bir sistem oluşturulmalı ve bunu nasıl sağlarız düşünmeliyiz diye aklıma geldi. Ortada özellikle, bulunduğu bölgeden, etnik kökeninden, engelli olma durumundan, cinsel yönelimden bile çok daha farklı nedenlerle yani başka bir koşu konulmasına neden olan en küçük bir nedenle bile onu tekrar gözden geçirmemiz gerekiyor ayrımcılıkla mücadele ederken.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Buyurun Naci Bey zamanımız çok azalıyor, kısa kısa. Konuklarımıza da zaman kalsın.

NACİ YILDIZ

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Aslında şöyle düşünüyorum ben; duvara hiç gerek kalmayan toplumsal bir düzen oluştursak herhâlde gerek kalmaz diye düşünüyorum. Böyle bir toplumsal düzen var mı bilmiyorum, çok ütöpik mi konuşuyorum onu da bilmiyorum açıkçası. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzüğün 83. maddesinde Kapalı Ceza İnfaz Kurumları Kanunu diyor ki "eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır" diyor. Ama bakıyorum, benim tabelama baktığım zaman, kurumun giriş tabelasına baktığımız zaman "Ceza İnfaz Kurumu" diyor. O zaman eğitim nerede kaldı,

infaz nerede kaldı? O zaman bu kurumun adının değişmesi lazım. O zaman ceza infaz kurumlarının isimlerinin değişmesi lazım. Ceza diye bir kavramın olmaması lazım. Ama hukukçu büyüklerim var burada, toplum adına eğer bu devlet yargılama yapıyorsa, toplum adına, toplumun vicdanını kanatan birilerine bu noktada bir müeyyide uygulayacaksa herhâlde bu toplum veyahut da insanlar böyle bir şeye ihtiyaç duymuşlar. Ama bunun adının gelecekte değişmesi lazım diye düşünüyorum. Yani en azından çocuklar için değişmesi lazım diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler.

AYGÜL NALBANT

Ben burada, aslında karamsarlığın biraz değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Evet, dört duvar arasında olmak, düşünüldüğü zaman çok olumsuz bir durum. Ama dört duvar başlı başına aslında kötü bir durum da değil. Evlerimiz de dört duvar ve korunmak, kollanmak istediğimiz zaman da aslında dört duvarla sınırlandırılmış yerlere kaçarız.

Bence biraz algının değişmesi gerekiyor. Evet, empatik olmak çok önemli ve ceza infaz kurumunda görev yaparken empatik olmak zorundasınız. Ama bunun öbür tarafı var ki, sempatik olmak bu işlevselliğinizi tamamen ortadan kaldıran bir şey. Eğer ceza infaz kurumu çalışanımdan başlayarak ceza infaz alanında hatta genel olarak toplumdaki genel algı ceza infaz kurumlarının cezalandırıcı, izole edici, boğucu, yıkıcı, hayattan çalıcı yerler olmasındansa aslında yeni fırsatlar sunan kurumlar olduğu şeklinde değişebilse bu sürecin daha kolaylaşacağını düşünüyorum.

Bayrampaşa Ceza İnfaz Kurumunda çalışırken, düzenli görüşme yaptığım çocuklarımdan bir tanesiyle koridorda karşılaştık, mahkemeden dönüyordu, çok mutsuzdu. "Ne oldu?" dedim. "33 yıl ceza aldım!" dedi. Şimdi bu haberin karşısında söyleyebileceğiniz çok fazla şey yok. Ama düşündüğünüzde aslında ceza infaz kurumunda hayata bir "Dur!" gelmiyor. Orada hayat devam ediyor ve hayatın sadece farklılaştığı bir yer. Kendi tercihi ile yapmamış olabilir, kendi tercihiyle o kurumun içerisinde bulunmayabilir. Ama o kurumun içerisinde kendisine sunulan veya talep ederek alabileceği tüm koşullar, ceza infaz kurumunda geçireceği hayatı daha kalifiye, kendisi için bir fırsata döndürebilecek bir süreç. Çünkü biz ceza infaz kurumlarında eğitim hizmetini sağlıyoruz, sekteye uğramıyor. Biz ceza infaz kurumunda kültürel faaliyetler sunuyoruz, sekteye uğramıyor. Biz psiko-sosyal destek sağlamaya çalışıyoruz.

Tabi ki bunlar, kurumun koşulları, fiziksel koşullar, personel sayısı gibi birtakım değişkenler sebebi ile aynı kalitede olamayabiliyor ve aynı fırsatları sunamayabiliyoruz. Yani aynı kalitede fırsatları sunmayabiliriz. Ama genel olarak bu algı değiştiğinde, belki ceza infaz kurumunda personel olma algısı toplumda olumsuz olarak değerlendirilmediğinde bizim daha fazla canla başla çalışan personelimiz olacak. O personel daha kalifiye hizmet sağlayacak veya ceza infaz kurumundan çıkan bir

çocuğun topluma geri döndüğü yerde "hım, ceza infaz kurumundan tahliye olmuş" gibi değil, kendisine fırsatlar sunulan ve orada büyütülerek aramıza dönen bir kişiye hoş geldin deme cesaretini gösterecek. Ben o yüzden dört duvarın aslında bir fırsat sunduğu algısına sahip olmamızı, yani olmamız gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Ben de konuşma hakkımı kullanabilir miyim? İzin veriyor musunuz değerli konuklar? Ben de bir uzman olarak.

KATILIMCI

Yalnız bize zaman kalmayacak.

OTURUM BAŞKANI

Bir şey söyleyeyim sadece, özendiricilikle cezalandırıcılık arasında bir gidiş var. Zaten şimdiki savunmalar ve tartışmalar bu alandaki araştırmalarda "siz bu çocukları şımartıyorsunuz, siz bu çocuklara diversion, işte bu tip programlarla şunları sağlıyorsunuz" vs, bunlar bir çeşit savunu aslında.

Ben tabi bulunduğum konum itibarıyla çocuklarla daha çok empati yapan bir insanım. Sizlerle de çok empati yapıyorum, ben de çalıştım orada az çok, doğrudan çalışsam da benim çocuklarla empatim sizle yaptığım empatiye göre daha yüksek. Kendimi onların yerine daha çok koyabiliyorum. Ben orayı bir fırsat alanı olarak değerlendirmiyorum, belki bazı çocuklar için öyle görülebilir. Fırsatı toplumda yaratmalıyız diye düşünüyorum.

Hani bir Danimarka, Finlandiya vs. bunları da çok uzun konuşmamak lazım şimdi ama oralarda bunlar niye bu kadar gelişkin değil? Çünkü fırsatlar toplumda sağlanıyor diye düşünüyorum. Çok da uzatmak istemiyorum. Sizle ayrı düştüğüm noktayı söylemek için bunu söylüyorum.

Buyurun. Başka var mı acaba buradan konuşmak isteyen, başka uzman? Yok, ise hemen konuklara geçiyorum. Buyurun.

ESSAFI MONIA, HÂKİM, TUNUS

Özür dilerim, söz almak istiyorum. Hiçbir yerde mükemmel bir sistem yok ancak tavsiye almaya çalışabiliriz. Biz şundan eminiz ki bir çocuk tutuklanmışsa bu fakirlik, aile, eğitim ve toplumla ilgili bir durum. Ancak TV reklamları ve spotlarıyla veya diğer çözümlerle ebeveynlere çocuklarına göz kulak olmaları için yollar göstermeye çalışmalıyız, hâkimler de herkes gibi çocukların yorumlarına dikkat etmeli, ona tedavi sağlamaya ve cezaevlerinin yetişkinlere ait bir yer olmasını sağlamaya çalışmalı. Önleyici ve eğitici yöntemlere öncelik verilmelidir diye düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI

Ben 10 dakikaya geç başladığımız için biraz daha rahat davrandım. Değerli uzmanlarımız izin verirse artık konuklarımıza da biraz söz hakkı vermek istiyorum. Uygun mudur?

Evet, buyurun, katkınız, söylemek istediğiniz, duvarlar dile gelseden, sistem dile gelseye kadar, eleştirmek istediğiniz ya da katkı vermek istediğiniz bir şey varsa, sormak istediğiniz şeyler varsa hemen alalım, buyurun. Buyurun. Mikrofon alırsanız, çeviri yapılıyor.

KATILIMCI

Aziz Nesin'in bir şiiri var. Bu şiirinde şey der "Çayır çimen olacaksam bir tankın paletleri üzerimden geçmesin, çocuklar oynasın üzerimde, onlar koşuştursun" der. İlla dört duvar olacaksak ceza infaz kurumu duvarları olmak zorunda değiliz. Bir eğitim yuvasının, bir okulun duvarları olmamız, bunu düşünebilmemiz en azından böyle bir algı yaratmamız bile sorunun çözümü için uygun bir düşünce olur diye düşünüyorum.

KATILIMCI

Evet, öncelikle ben hepimizden daha çok empati kuruyorum çünkü sekiz yıldır ceza infaz kurumunda çalışıyorum, o yüzden sizlerden daha fazla empati kurduğumu düşünüyorum.

Söyleyecek olduğum şey şu; aslında bir gazete haberini sizinle paylaşmak istiyorum. Bir gazete haberi, Ankara Çocuk Eğitimevindeki çocukların Ankara'da müzeye dönüştürülen ceza infaz kurumuna götürülmesiyle ilgiliydi. Köşe yazarı şöyle yazmış; "Kendisine uzman diyenler, çocukları ceza infaz kurumuna götürerek, 'İşte eğer yaramazlık yaparsanız sizi böyle kötü şartlarda barındırırız.' demek için çocukları müzeye götürdüler." diye bir başlık atmış. Şimdi, uzman dediği için ben de biraz üzerime alındım ve o çocukları müzeye götüren uzman kişiyi de tanıyorum. Telefon etti, bana söylediği şey şuydu; "O ceza infaz kurumunda bir zamanlar Türkiye Cumhuriyeti'ne başbakanlık yapmış kişilerden biri de yatmıştı ve onun orada ranzası var. Biz oraya, o çocukları, ceza infaz kurumu aslında bir son değil, siz bundan sonra da hayatınıza devam edebilirsiniz, bir başbakan olabilirsiniz demek için götürdük." dedi.

Şimdi burada söylemek istediğim şey belki sizin gözünüzde bir ceza infaz kurumu çalışanı olarak meslektaşlarını koruyor gibi algılanmış olabilir. Muhtemelen de öyle düşündünüz. Peki, ben size bir soru daha sormak istiyorum, "Bu çocuklar tekrar aynı müzeye götürülürler mi?" Sanırım kimse götürmez, ben uzman olarak tekrar bu riski almazdım. O yüzden biraz mesleki körlüklerimizi, evet, mesleki körlük diyorum, Aygül Hanım bahsetmişti fl hikâyesinden gerçekten bu doğru. Herkes maalesef kendi mesleği açısından değerlendiriyor, bütüncül bir bakış açımız yok ve bu nedenle de biz birlikte hareket edemiyoruz. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Buyurun. Buyurun Mehmet Bey. Mikrofon öne doğru gelirse.

MEHMET OLCAR, İNEBOLU M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Şimdi çocukların dört duvar arasında olmaması elbette mümkün değil ama ben Çiğdem Hocama şöyle katılıyorum, bu çocuklar dünyanın her yerinde ceza infaz kurumlarına geliyor, adı ne olursa olsun. Ama gerçekten çocukları iyi düşündüğümüz zaman bu çocukların akıl ve düşünce yapısı olarak suç işlendiğinde nereye gidileceğini bilmiş olsalardı suça sürükleyen eylemlerini yapmayacaktı.

Ben yaklaşık 5 yıl çalıştığım kurumda okuldan atılan, disiplin cezasıyla uzaklaştırılan, daha sonra suç işleyen çocuklarla çalıştım ve bu çocuklar hem dersane hem eğitim alarak fakülteler kazandı ve birincilikle bitiren çocuğum var. Telefonu da bende, istediğiniz zaman verip görüştürebilirim.

Yine kısaca bir anekdot anlatmak istiyorum. Ceza infaz kurumunda bir çocuk bana geldi, bir olayın önlenmesi için bilgi verdi, bilgi paylaşımında bulundu. Çocuğa sorduğumda bana şunu söyledi: "Bu yaşıma kadar kimse benim omzuma elini atmadı, saçımı okşamadı. Benim hayatımdaki en güzel gece senin başımı okşadığın ve omzuma kolunu attığın gündü. Ben o yüzden seni asla unutamam!" dedi ve bir olayı önledik.

Ben şunu söylüyorum yine, inanıyorum ki hiçbir çocuğun ceza infaz kurumuna gelmemesi için bu odada bulunan bütün insanlar bunu kabul ediyor ama geldiği duruma göre de buradan çocuğun tekrar çıktığında düşmemesi için de bunu bir fırsata dönüştürmemizin kaçınılmaz bir yol olduğunu görmemiz gerekiyor. Teşekkür ederim.

Yalnız bir sorum var, Bayan Hâkim Monia'ya. İzinler dedi, hafta sonu izinleri veriyoruz dedi. Bu izinleri yılda kaç defa veriyor, belli bir süresi var mı? Bir de eğitimevlerinde kalan çocuklar var mı?

Şöyle bir açıklama yapmak istiyorum, 21 yaşına kadar eğitimevinde kalabiliyor. 21 yaşından sonra eğer çocuk herhangi bir örgün eğitime devam ediyorsa direkt açık ceza infaz kurumuna gönderiliyor. Ama diğerleri bizim bu kadar yapmış olduğumuz uğraş sonucu eğer ceza sırasında açığa ayrılma hakkı yoksa kapalı ceza infaz kurumuna gönderiliyor. Böyle bir mevzuat değişikliği yapılarak 21 yaşını dolduran doğrudan açık ceza infaz kurumuna gönderilebilir mi diyeceğiz. Ama Bakanlığımızdan yetkili bir kişi şu anda yok herhâlde.

ESSAFI MONIA

Tunus'taki sistem çocuk mahkemesi hâkiminin her 6 ayda bir verdiği kararı gözden geçirmesini ve tutuklanmış olan çocuğu ziyaret etmesini zorunlu kılıyor. Eğer çocuğun sorumlu olduğuna karar verir ise, burada söylemek istemesem de çocuk cezalandırılmalıdır. Bizim sistemimizde verilen kararı her 6 ayda bir gözden geçirme var. Ve ailelerde eğer çocukların sorununu çözmeye yardımcı olabilecekler ise ve

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

çocukla ilgilenebilecekler ise hafta sonları ziyaret edebilirler. Eğer hâkim bunu uygun görüyor ise, her hafta sonu olmasa da veya her çocuk için geçerli olmasa da, çocuğa ailesini hafta sonları ziyaret etme şansı verebiliriz.

OTURUM BAŞKANI

Ne kadar sıklıkla izin demiştiniz değil mi? Tamam. Son bir kişiyi daha alalım çünkü sanıyorum çeyrekte dışarıda olmamız gerekiyor. Buyurun.

ELİF KALELİ, ANKARA ÇOCUK EĞİTİMEVİ

Sosyal hizmet uzmanıyım, yaklaşık on yıldır çalışıyorum. Kapalı kurumda da yedi yıla yakın çocuklarla bilfiil çalıştım. Çocuk eğitimevine geldiğimden beri de üç yıldır çalışıyorum. Birkaç yanlış anlaşılma var herhâlde, bunu bir şekilde düzeltmek istiyorum. Keçiören'deki çocuk eğitimevi ve Yenikent'teki çocuk eğitimevinin arasındaki tek farklılık şu: Mesafe olarak bir farklılık var. Yoksa oradaki yetişkin tutuklularla, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarıyla bir bağlantımız yok. Evet, yakınlaştık. Ama belki Bakanlığın getirdiği bir takdirde toplumdaki biraz uzaklaşma olarak adlandırıldı.

Yalnız şunu görüyoruz ki, Bakanlık bu konuda sonuna kadar bize destek veriyor, toplumla gerçekleştirdiğimiz her türlü faaliyetlerde ve gezilerde yeterli desteği açık ceza infaz kurumundan da almaktayız. Geçtiğimizde şunu da gördük: Diğer çocuklarla aramızda belki Elazığ Çocuk Eğitimevi'nin kapanmış olmasıydı. Şu an eğitim-öğretim faaliyetlerinde ve diğer faaliyetlerimizde Keçiören'e göre daha yüksek bir başarıya ulaştık diyoruz. Uzman arkadaşımıza katılıyorum, evet, şu an bazı faaliyetleri gerçekleştirirken de toplumun bir kesiminden göreceğimiz tedirginlik nedeniyle müzeye tekrar gidemedik ancak getirdiğimiz diğer yenilikler oldu. Kurum içerisindeki işlevişimiz ya da başka faaliyetlerimize devam ediyoruz.

Aygül Hocam'ın dediği bir şey vardı, herhâlde orada şunu kastetti; hani oradaki yeşil alan ya da daha bir serbestlik, şu an çocuklara kısıtlı ortama alınmış olması nedeniyle kendilerine zarar verme vakası oldu denildi ama... Evet, Yenikent'e taşındığımızdan beri bir kez kendine zarar verme vakası oldu, bunun nedeni de oradaki yeşillik değil çocuğun tamamen bireysel sorunlarıyla ilgiliydi.

Bununla ilgili bir yanlış anlaşılma olduysa en azından buradaki kesimi bu konuda bilgilendirmek istedim.

AYGÜL NALBANT

Ben ıslahevlerini hem eski halini hem de yeni halini iyi bilenlerden birisiyim. Şimdi Sincan kaç kilometre Ankara'ya? 30. Sincan'ın kampusunda kaç tane ceza infaz kurumu var sizden başka? Biliyorum, lojmanlara yakın bir yerdesiniz. Bakın, sistemin kampus şekline dönüştürülmeye yönelik bir yaklaşım var. Yani bir araya gelip yönetimi kolaylaştırmak. Ama şöyle bir şey var bakın, bu çocukların kaç tanesi OSTİM'de çıraklık eğitimlerine geliyor?

ELİF KALELİ

12 tanesi.

AYGÜL NALBANT

12 tane. Kaç kilometre, yine soruyorum? OSTİM'e gidiş-geliş, hizmetler, toplum içinde... Şimdi, hep şöyle düşünüyorum biz, fizik açısından düşünüyorum. Ben öyle düşünmüyorum. Sosyal kabul edilebilirlik ve toplum içinde yer alma açısından düşünüyorum ben. Şimdi bizim bu sistem yeşil alanın güzel olup olmaması bakın hep fiziksel açıdan düşünüyorum.

ELİF KALELİ

Organize Sanayi'ye 12 çocuğumuz gidiyor, Ostim'e 8 çocuğumuz gidiyor. Son bir şey söylemek istiyorum...

AYGÜL NALBANT

Bakın şu var, biz cezaevlerinin sisteminde şunu düşünmek zorundayız, çocukların deminden beri konuştuğumuz bir şey var. Şimdi, şunu çok tartışmamız lazım, denetimli serbestlik ne zaman kuruldu, 2005 mi? Denetimli serbestliğin amacı sadece tahliye sonrası mı? Değil. Değil mi? Yani alternatif cezalandırma yani hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine alternatif cezalar üzerine konuşmakla ilgili, bununla ilgili bir gelişme var mı? Yok! Yani elimizde bununla ilgili bir veri var mı? Yok, veri de yok. Ne yaptığımızı bilmiyoruz. Şimdi şöyle bir şey var, ne yaptığımızı bilmiyoruz derken...

OTURUM BAŞKANI

Aygül Hanım kısa kesebilir miyiz?

AYGÜL NALBANT

Ben çok kısa bir şey söyleyeyim. Bakın, biz zor bir alanda çalışıyoruz. Bununla ilgili elimizde düzenli veri ve uzmanlaşmanın olması gerekir. Kurumların da uzmanlaşması gerekir. Şimdi burada arkadaşlarımız var, Ardıc eğitimlerinden geçtiler. Şu anda neredeler diye sorsam, her birisi başka bir ceza infaz kurumunda uzmanlaştıkları alanın dışında çalışıyorlar. Yani çocuk kurumlarında çalışmayan arkadaşlarımız da var şu anda. Şimdi şöyle, siz almış olabilirsiniz, ben eski arkadaşlardan bahsediyorum. Kaç tanesi hâlen çocuk kurumlarında çalışıyor?

OTURUM BAŞKANI

Şimdi değerli konuklar çok affedersiniz, ben otobüsü kaçırmak üzereyim işin gerçeği de bu! Yoksa ben sizi hakikaten daha da uzun, ben gidersem de pek hoş olmayacak tartışmanın devamı ve sanıyorum 17.15'te de otobüs kalkacak. Şimdi karşılıklı tartışma gitmesin, iki cümlelik 30 saniyelik söz hakkını Yaşar Hanım çok ısrarla el kaldırdığı için onu da kesmek istemiyorum. İki cümleye sığdıralım, lütfen Yaşar Hanım.

YAŞAR HANIM

Çok teşekkür ederim. Ben şunu belirtmek istiyorum. Aslında, duvarlar değil tartışma konumuz. Tartışma konumuz şu, biraz çocuğa yönelik bakış açımızın olması gerekiyor. Örneğin eğitimevi açık bir kurum, kapalı, duvarları olan bir kurum değil ama oradaki bir çocukla görüştüğümüzde "eğitimevindeyim, bir eğitim alanındayım" diye cevap vermiyor bize. "Bir ceza infaz kurumundayım, ben ceza infaz kurumunda kalıyorum" diye cevap veriyorsa sorun biraz çocuğa bakış açımızda ve algımızda. O yüzden hani tüm süreçte, sadece ceza infaz sürecinde de değil, yargılama süreci de dâhil olmak üzere çocuğa bakış açımızı biraz değiştirmemiz gerekiyor. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyorum. Üç cümle de edip ondan sonra ben de bitirmek istiyorum. Oturum Başkanı olarak ben de çok katılıyorum Yaşar Hanım'a, zihniyet ne yazık ki uygulamayı çok çok büyük oranda etkiliyor, zihniyetin değişmesi gerekiyor. Benim de söyleyeceklerimin başında bu geliyor.

İkincisi, kanıt temelli uygulama diye son yıllarda hep bunu söylüyoruz ama elimizdeki verileri ne kadar iyi değerlendiriyoruz ona bakmamız lazım. Ama şöyle bir gerçek var ki artık tüm dünyada kabul edilen bir gerçek, çocuğu kapatmak hiçbir işe yaramadığı gibi daha kötüye götürüyor. Toplum temelli tretman programlarını artırmak zorundayız.

Bunu hani bizim bir hocamız derdi lamı cimi yok! Gerçekten bunun üzerinde çalışmak durumundayız. Çünkü bu artık gerçek bir biçimde, bizim de uygulamada gördüğümüz biçimde olumsuz sonuçlar veriyor. Bu uzun oturumda sabırla bizimle birlikte kaldığınız ve paylaşımlarınız için çok teşekkür ediyorum, iyi akşamlar diliyorum.

Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu

İNFAZ

Eş Zamanlı Panel Oturumları

II. GÜN (11.15 - 12.30)

**Oturum Başkanı: Vehbi Kadri KAMER, Daire Başkanı,
Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü**

**"Anti-sosyal Ergenler: Birey, Aile, Sosyal Çevre, Sorun
Nerede?"**

**Yrd. Doç. Dr. Nilay PEKEL ULUDAĞLI,
Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü**

**"Okula Giden ve Tutukevinde Bulunan Ergenlerin Zorbalık
Tanımları ve Zorbalık Davranışları ile Zorbalığın Ahlakî Kabulü"**

**Sevtap YEŞİL, Uzm. Psikolog,
Kırıkkale Denetimli Serbestlik Müdürlüğü**

**"Çocuk Eğitimcileri ve Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza
İnfaz Kurumunda Kalmakta olan Ergenlerin Ahlakî Yargı
Düzeylerinin İncelenmesi"**

**Fazilet BAYAR, Başkomiser,
Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü**

"ANTİ-SOSYAL ERGENLER: BİREY, AİLE, SOSYAL ÇEVRE, SORUN NEREDE?"

YRD. DOÇ. DR. NİLAY PEKEL ULUDAĞLI

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ PSİKOLOJİ BÖLÜMÜ

2003 yılında Çankırı E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda psikolog olarak başladım. İki yıl orada çalıştıktan sonra Ulucanlar Ankara Merkez Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yine psikolog olarak çalışmaya başladım. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalında doktora eğitimime başladım. Ulucanlar'da çalışmaya başladıktan çok kısa bir süre sonra Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından merkez teşkilatta görevlendirildim. Önce Habil Bey'lerle birlikte Çocuk Gözetim, Eğitim ve İyileştirme Şubesinde uzman olarak başladım. Daha sonra çok kısa bir süre çalıştıktan sonra 2005 yılında denetimli serbestlik kuruldu. Temmuz ayında Kanun'un yayınlanmasının hemen ardından Başkanım ile birlikte denetimli serbestliğin Türkiye'de ilk kurulma çalışmalarında birlikte yer aldık, birlikte çalıştık. Yaklaşık yedi yıl bu görevi yürüttükten sonra şube müdürü olarak, Çocuk Denetimli Serbestlik Şube Müdürü olarak tedviren çalıştım. Bu görevi yürüttükten sonra da kariyerime akademik alanda devam etme kararı alarak Başkent Üniversitesine başladım. Şu an tabii ki orada olsam da bir tarafım hâlâ Adalet Bakanlığı. Biraz önce ilk girişte kayıtta kurum bölümüne Adalet Bakanlığı yazdım yanlışlıkla. Hâlâ hücrelerimin bir kısmı, bağımlı, Adalet Bakanlığı ile devam ediyor.

Zaman açısından da sizi çok bekletmemek adına da bir an önce başlayabiliriz belki. Hepimiz için aslında hikâye bu şekilde başlıyor. Her yıl dünyaya binlerce, milyonlarca bebek geliyor ama ne yazık ki bazıları için yaşam düşündüğümüz kadar iyi gitmiyor. Kimi çok güzel bir gelişim ve kariyer gösterirken kimi için ne yazık ki hayat olumsuz bir şekilde devam ediyor.

Ülkemizde 2011 yılında 1.237.000 bebek dünyaya gelmiş. Düşünürseniz aslında gerçekten büyük bir rakam ve TÜİK'in istatistiklerine göre 10-19 yaşları arasında çocuk ve genç nüfusuna baktığımızda 6 milyondan fazla bir rakam var. Bunun 12-18 yaşları arasındaki genç çocuklarımızı düşünürsek bu da yaklaşık 5 milyon gibi bir rakam yapıyor. Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nün yargılanan çocuk sanıkların sayısına dair istatistiğine baktığımızda 2011 yılında 141.000 çocuk ceza ve adalet sistemi içerisine dâhil olmuş. Bu da 5 milyon gibi bir rakamla karşılaştırdığımızda yaklaşık her 100 çocuktan üçünün bizimle karşılaştığını ya da adli sistem içine dâhil olduğunu söyleyebiliyoruz.

Tabii çok önemli bir alan çocuk suçluluğu, dünyada her yıl binlerce araştırma yürütülüyor. Peki, neden bu kadar önemsiyorlar araştırmacılar bu konuyu? Konuma başlamadan önce biraz kısaca ondan bahsetmek istiyorum. Tabii çocukta başlayan

davranım problemlerinin yetişkinlikte de sürme riski var. Ama çok önemli bir şeyin altını çizmek istiyorum: Burada her zaman devam edecek gibi net bir şekilde neden-sonuç ilişkisinden bahsetmiyoruz. Çünkü yapılan bir araştırma şunu gösteriyor; evet, baktığımızda bir kısmı hayatı boyunca düzenli bir şekilde suç işlemeye devam ediyor. Ama çocuklarımızın, gençlerimizin önemli bir kısmı, 10-18 yaşları arasında ciddi bir artış gösteriyor, ama daha sonrasında çok kararlı bir şekilde düşüş var. Yani bir kısmı ergenlikte gösteriyor evet ama daha sonrasında bu davranışlarından vazgeçme eğilimleri çok çok yüksek. Dolayısıyla çocuklara dair politikalarımıza bu bizim için önemli bir çıktı. Sonuç kısmında da biraz bunu ele alacağım.

Çocukların suçluluk, tabi ki duygusal ve davranışsal problemleri suçluluğa neden oluyor. Ama aynı zamanda suçun devam etmesi duygusal ve davranışsal problemleri de artırıyor. Aynı zamanda hepimizin bildiği gibi çocuklar bu sistem içerisine dâhil olduklarında eğitimlerini yarıda bırakıyorlar. Bu durumda iyi bir kariyer sahibi olma, topluma üretici bir yetişkin olarak dâhil olma durumunun sekteye uğramasına neden oluyor.

Bir başka sıkıntı, tabi ki mağdur açısından yaralanma, ölüm gibi ciddi maddi ve psikolojik kayıplar ortaya çıkıyor. Diğer taraftan suça karışan bir bireyin kendisi gibi anti-sosyal özellikler gösteren çocuklar yetiştirme riskleri gerçekten çok fazla ve tabi ki devlet açısından da ciddi bir mali yükü var: Yargılanma giderleri, ceza infaz kurumunda kalma, sağlık giderleri, mağdurun kayıpları ciddi rakamlara ulaşabiliyor. Amerika'da yürütülen bir araştırma, hayatı boyunca tutarlı bir şekilde suç işleyen bir bireyin devlete maliyetinin 1,3 milyon dolarla 1,5 milyon dolar arasında değiştiğini işaret ediyor.

Bunları geçtikten sonra hemen çok kısaca bir terminoloji hatası olmaması adına bir şeyden bahsetmek istiyorum. Anti-sosyal kavramı ile asosyal kavramı çok karışabiliyor. Bunun hemen kısaca biraz üzerinde durmak istiyorum. Asosyalliği biz bireyin yaşına uygun sosyal, yakın beceriler, ilişkiler geliştirememesinin karşılığı olarak kullanıyoruz ama anti-sosyal kavramı bireyin yasalarla karşı karşıya gelmesine neden olan toplumsal kurallara uymaması, sosyal kurallara uymaması, kuralları ihlal etmesini içeren davranışlar ve anti-sosyal özellikler göstermek, anti-sosyal kişilik bozukluğuyla eşit anlama gelmiyor bizim için. Slaytta da gördüğümüz gibi kişinin bir çok kriteri karşılaması gerekiyor. Ama tabi ki en önemli kriter bireyin 18 yaşını doldurmuş olması gerekiyor.

Kısaca bunları geçtikten sonra hemen neler ilişkili, onlardan biraz bahsetmek istiyorum. Tabi bizim karşımıza çıkan en önemli durumlardan ilki belki de mizaç. Mizaç dediğimiz şey bireyin duygusal tarzı. Baktığımızda bebekler de dünyaya geldiklerinde birbirlerinden duygusal tarzda çok fazla farklılık gösteriyorlar. Kimi daha çok ağlıyor, kimi daha uyumlu, daha sessiz. Bu da bebeğin doğuştan bazı biyolojik bir kalıtımın olduğunu bize gösteriyor. Biz literatürde bebeklere ilişkin üçlü bir sınıflandırma yapıyoruz. Birçok sınıflandırma yapıyoruz. Ama en bilinen ve benimsenen mizaç

türleri: Zor mizaçlı bebek, kolay mizaçlı bebek ve yavaş alışan bebek diyor.

Zor mizaçlı bebekler: Bunlar çok sık ağlayan, işte ağlamaya başladığında susturulması daha zor, değişikliklere tepki gösteren, çabuk uyum sağlamayan, duygusal ifadeleri daha negatif çocuklar, çok fazla gülümsemiyorlar bunlar. Bu çocukların, daha büyüdüklerinde, ilerleyen yaşlarda, okul öncesi dönemde ve okul döneminde davranış problemleri geliştirmelerinin çok daha olası olduğu saptanmış. Daha sonra araştırmacılar bir bakmışlar ki evet, böyle bir ilişki var, ama bu durum annenin tutumu ile çok bağlantılı. Eğer anne duyarlıysa, bebeğin ihtiyaçlarına eşzamanlı bir şekilde tepki gösteriyorsa bu ilişkinin ortaya çıkması çok mümkün olmuyor. Bu çocuklar ilerleyen süreçte diğer kolay mizaçlı bebekler gibi akademik başarı, sosyal beceriler konusunda çok daha iyi durumlara gelebiliyorlar.

Bir başka önemli konu; bağlanma tabi ki. Biz, anneyle ya da çocuğun, bebeğin birincil bakıcısıyla yakın ilişkisine bağlanma ismini veriyoruz. Bağlanma da temel olarak genel olarak güvenli ve güvensiz bağlanma biçiminde ayırıyoruz. Biraz önce bahsettiğim gibi anne bebeğin ihtiyaçlarına ne kadar duyarlıysa, bebeğine yakınsa, şefkat gösteriyorsa güvenli bağlanma geliştirmesini bekliyoruz. Yine güvensiz bağlanan bebeklerde davranış problemleri sıklıkla gösterilen literatürde bir durum. Bu çocuklar akranları tarafından, öğretmenleri tarafından uyumsuz, dürtüsel, düşmanca bir tarza sahip olarak adlandırılıyorlar ya da zorlu görevlerde kolaylıkla vazgeçen bir biçimde tanımlanıyorlar. Çocuklar bunlarla çok oynamak istemiyorlar. Öğretmen de büyüdüklerinde çok hoşlanmıyor bu çocuklardan. Ama şunun da altını çizmek istiyorum, her güvensiz bağlanan çocukta da böyle bir sonuç beklemiyoruz. Çünkü çocuk ilerleyen süreçte farklı sosyal etkileşimlere girip bambaşka bir gelişim seyri de gösterebiliyor.

Bir başka önemli kavram; düşük zekâ. Zekâ gerçekten hem anti-sosyal özelliklerin ortaya çıkması hem de sürekliliği konusunda bizim için yordalayıcı bir değişken. Örneğin 5 yaşındaki çocuğun IQ ölçümünün 7 yaşındaki çocuğun saldırgan davranışlarıyla güçlü bir biçimde ilişkili olduğunu gösteren araştırmalar var. Peki, neden ilişkili? Düşük zekâyâ sahip olan çocuklar en çok dil konusunda problem yaşıyorlar. Sözcük dağarcıkları çok geniş değil, kendilerini iyi ifade edemiyorlar ve de herhangi bir çatışma durumu ortaya çıktığında bunlar sözcüklerle kendilerini ifade edip müzakere etmek yerine, bunu yapamadıkları için daha saldırganca tepkiler gösteriyorlar. Bu da tabi ki sosyal ilişkilerini etkiliyor. Bir başka sıkıntı, bu çocuklar sözel becerileri iyi olmadığı için okulda da çok başarılı olmuyorlar. Bu durumda da okula karşı isteksizlik duyuyorlar, çok gitmek istemiyorlar, bir hayal kırıklığı yaşıyorlar çünkü. Akademik olarak başarısız olduklarında da diğer çocuklar bunlarla çok oynamak istemiyor. Okulda genellikle düşük akademik başarısı olan çocuklar çok sevilmiyorlar ve bunlar da daha kendilerine benzer akranlarla bir araya geliyorlar. Bunlar da daha çok davranım problemi gösteren çocuklar oluyor. Ve onlarla etkileşim de çocuğun sıkıntılarını daha da artırıyor.

Tabi ki artık insan davranışını incelediğimiz her durumda biz genetik etkiden söz ediyoruz, araştırmalar bunu gösteriyor. Ama genetik etki çalışmak biraz zor.

Bulduğunuz şey ne kadar genetik, ne kadar çevresel ayırt etmek güç oluyor. Ama araştırma bulguları arasında farklılık olmakla birlikte orta düzeyde bir ilişkiden söz ediyoruz. Yani bu şu anlama geliyor: Bir anne-baba anti-sosyal özellikler gösteriyorsa çocuğunun da gösterme ihtimali orta düzeyde var. Ama bu çocukların kaderi midir? Tabi ki değil. Şunu söylüyor araştırmalar bize: Evet, böyle bir etki var. Ama bu daha çok çocuğun erken yaşlarında, okul öncesi dönemde söz konusu. Çocuk büyüdükçe, farklı sosyal ortamlara, kendisine ait bambaşka benzersiz bir yaşama girdiğinde bu etkilerin üstesinden gelebiliyor.

Bir başka önemli konu bizim için; fizyolojik faktörler. Şimdi normal olarak insanlarda herhangi bir heyecan, tehlike durumunda sempatik sistemimiz çalışmaya başlıyor ve bizi tehlikelere karşı koruyor ve hayatta kalmamızı sağlıyor ve bu tarz herhangi bir durumda kalbimiz daha hızlı atmaya başlıyor, çeşitli hormonlar salgılıyor. Bunlar bizim hayatta daha uyumsal bir şekilde var olmamızı sağlıyor. Ama anti-sosyal özellikler gösteren bireylere baktığımızda bu süreç onlarda böyle işlemediğini gösteriyor bize. Örneğin kalp atım hızları normal bireylerden daha düşük, en önemli farklılık bu. Bu da nelere yol açıyor? Normal bireylerde belirli bir biz uyarılmışlık düzeyi bekliyoruz. Örneğin uzun süre evden dışarı çıkmazsanız bunaldığınızı hissedersiniz ve birileriyle konuşmak, dışarı çıkmak istersiniz çünkü daha fazla uyarıcıyla karşılaşarak genel uyarılmışlık düzeyinizi biraz yükseltmek istersiniz. Anti-sosyal bireylerde genel uyarılmışlık düzeyi normal bireylerden daha altta olduğu için bunlar daha fazla uyarıcı arıyorlar ve bu seviyelerini yükseltmek istiyorlar. Bu nedenle daha fazla risk alma davranışı gösteriyorlar, kendilerini daha fazla tehlikeye atıyorlar. Çünkü uyarılmışlık seviyesinin düşmesi birey için rahatsız edici bir durum, bununla başa çıkabilmek için bu tarz girişimlerde bulunuyorlar.

Bir başka sıkıntı; sağ hemisferde, yani beynimizin sağ yarımküresinde anti-sosyal özellikler gösteren bireylerde düşük bir işlevsellik var. Bu da şu anlama geliyor; sağ hemisferde birçok özelliğimiz belirleyici ama önemli bir durum: Kaçınma tepkisi. Yani tehlikeli durumlarda geri çekilmek, kaçmak, yani bir korku hissinin ortaya çıkması. Bu bireylerde bu işlevin çok iyi çalışmadığını gösteriyor. Çok kaçınmıyorlar, dolayısıyla tehlikeli durumlarda kendilerini sakınmıyorlar. Çocukluk döneminde biz sosyal olarak hatalı bir şey yaptığımızda bir cezalandırmaya maruz kalıyoruz ve bu bizde bir korku doğuruyor ve tekrar aynı şeyi yapmak konusunda sakınıyoruz. Ama davranım problemi olan çocuklarda bu süreç böyle işlemiyor. Onlar korkmuyorlar ve tekrar aynı şeyleri tekrar tekrar kızsalar da fiziksel şiddet görseler de aynı davranışı yapmaya devam edebiliyorlar.

Yine çok kısaca bahsedeceğim, çok vaktinizi almak istemiyorum. Tabi frontal lobumuz bizim beynimizin yani ön kısmı düşünme, muhakeme etme, karar alma becerilerimizde çok çok belirleyici. Bakıldığında bu bireylerin frontal korteksinde hem yapısal olarak bir bozukluk var hem de işlevleri normal bireyler kadar iyi değil. Mesela kan akışı normal bireylerden çok daha yavaş bir şekilde gerçekleşiyor. Yine hamilelik, doğum ve doğum sonrası komplikasyonlara dair araştırma bulguları var. Örneğin doğum sırasında

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

bebeğin oksijensiz kalması, annenin hastalıkları, daha sonrasında bebeğin yetersiz vitamin, demir eksikliği, bunların hepsinin saldırgan davranışla ilişkili olduğuna dair çok çok sayıda araştırma bulguları var.

Aile özellikleri aslında çok bildiğiniz şeyler, çok kısaca özetlemek istiyorum. Tabi, ailenin eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumu çok çok belirleyici. Çünkü düşük sosyo-ekonomik seviyede ailenin yaşam stresi daha fazla olduğu için bunlar çocuklarını disipline ederken daha fiziksel şiddet içeren yöntemleri kullanıyorlar. Bir başka sıkıntı, çocuklarına yeteri kadar gözetim sağlayamıyorlar. Boşanma, yine bildiğiniz çok çok önemli bir değişken. Çünkü boşanma durumunda ebeveynle bağlanma, çocuğun gözetimi, ebeveynle çocuk arasındaki iletişim gibi suçtan koruyan unsurlar sekteye uğruyor.

Tek ebeveynli aileler yine karşımıza çıkan bir sorun. Çünkü bu aileler normalde iki ebeveynin hem maddi hem manevi açıdan kaldıracağı yükü tek başlarına kaldırmaya çalışıyorlar, dolayısıyla etkili bir çocuk gözetimi sağlanamıyor. Kardeş sayısı yine çok çok önemli, normal insanlara göre, suça karışmamış bireylere göre suça karışmış insanlarda kardeş sayısı ortalama 5'den başlıyor ve ucu açık hani 18'lere, 20'lere kadar çıktığını biliyorum. Kardeş sayısının yükselmesi de ailenin hem çocukla ilgilenme konusunda hem maddi kaynaklarının daha az sayıda çocuğa ulaşmasına neden oluyor. Aynı zamanda bu ailelerde daha büyük yaştaki ağabeyler, ablalar davranış standartlarını oluşturma konusunda bir ebeveyn gibi rol almaya çalışıyorlar ama gerçek bir yetişkin modeli olmadıkları için çok başarılı olamıyorlar.

Ailenin özellikleri dışında bazı uygulamaları da bizim için çok önemli. İlki reddedilme. Red, tabi çok geniş bir kavram; işte ebeveynin çocuğunu sık sık eleştirmesi, başka biri olmasını istediğini açıkça ifade etmesi, sevgisini esirgemesi, çocukla ilgilenmemesi, ihmal etmesi, görmezden gelmesi gibi çok geniş bir kavram. Yapılan araştırmalar, ebeveyn tarafından reddedilmeyle çocuktaki ve ergenlikteki davranış problemlerinin çok ilişkili olduğunu gösteriyor. Çünkü ebeveyn tarafından reddedilme, hem çocuğun benlik saygısına zarar veriyor hem de bu çocuklar aileleri ile özdeşleşmiyorlar. Yani herhangi bir negatif, olumsuz bir davranış gösterdiklerinde acaba ailem üzülür mü gibi bir duygusal sorumluluk hissetmiyor ebeveynine karşı. Çünkü onunla duygusal bir bağ geliştirmemiş, rahatlıkla o davranışı gösterebiliyor. Aynı zamanda bu ailelerde duygu çok fazla ön plana çıkmadığı için kendi aile içerisindeki duygusuz iletişim tarzını diğer ilişkilere de genelliyorlar. Bu nedenle de hani bu çocuk bu kadar duygusuzca bir davranışı nasıl yapabildi dediğimiz durumları rahatlıkla gerçekleştirebiliyorlar.

İzleme, yine çok çok önemli bir kavram. İzleme; ebeveynin çocuğu nerede, ne yapıyor, kimlerle birlikte, arkadaşları kim, bunu izlemesi, buna dikkat göstermesi ama izleme hani bir dedektif gibi bir izleme değil. Çocukla, ergenle, ebeveynle etkileşim sırasında doğal, kendiliğinden ortaya çıkan bir süreç. Konuşuyorlar, ne yapıyorsun, bugün nereye gittin, bugün şuraya gittim şeklinde. Doğal bir süreç içerisinde ortaya çıkıyor ve izlemenin gerçekten hem çocuğu problemleri davranıştan korumada hem de akranlardan kolay etkilenmeden koruduğunu gösteriyor. Mesela çocuk eğer ebeveyn

tarafından iyi bir şekilde izleniyorsa arkadaşları madde kullanıyorsa, onların yanında bulunsun bile onlara eşlik etmiyor. Çünkü izlemenin temelinde aynı zamanda iyi bir ilişki olması gerekiyor. Hem ebeveyn karşı kendini sorumlu hissediyor hem de duygusal bir bağı var. Özellikle okul sonrasında ebeveyn izlemesi bizim için çok çok önemli çünkü genellikle oradaki boş zamanda, yapılandırılmadığı için sıkıntılar ortaya çıkabiliyor.

Ebeveynin eğitim beklentisi yine çok çok önemli. Yani çocuğun nereye kadar okumasını istiyor, bunu ne kadar sıklıkla ifade ediyor? Bu durum çocuğun daha üst akademik başarılar elde etmesinde gerçekten etkili bir sonuç olarak karşımıza çıkıyor.

Akranlar yine beklediğimiz gibi çok önemli. Akranları çok önemsiyoruz çünkü evet, sosyal becerilerin, bireyin kimliğinin kazanılmasında akranlar çok önemli. Olmaması gelişim açısından olumsuz bir süreç ama akranın özellikleri de önemli. Eğer anti-sosyal özellikler gösteren bir akran varsa ergenin de o davranışları göstermesi çok çok olası hâle geliyor. Çünkü çok tutarlı bir şekilde bu davranışları doğuruyor. Akranlar, birbirlerinin davranışlarına model olarak, bahaneler yaratarak, uygun ortamlar sağlayarak anti-sosyal davranışı pekiştiriyorlar. Aynı zamanda tabii ki akran baskısı da bizim için bir sıkıntı olarak karşımıza çıkıyor. Peki, akranları dolayısıyla ergen birçok defa sıkıntı yaşıyor, başı derde giriyor ama buna rağmen neden bu çocuklarla arkadaşlığını devam ettiriyor diye sorduğumuzda anti-sosyal özellikler gösteren ergenler biraz önce bahsettiğimiz gibi aileleriyle sorun yaşamaları çok olası. Okulla ilgili sorunlar yaşıyorlar. Yine söylediğim gibi akranlar, diğer çocuklar tarafından reddedildikleri için duygusal destek aramak amacıyla bu çocuklarla bir araya gelip onlarla bir etkileşim içine giriyorlar. Aynı zamanda bu çocukların genellikle sosyal çevreleri çok acımasız, hayatta kalmak, kendini korumak için bir çeteye üye olma ihtiyacı duyuyorlar. Bu durumda da daha fazla bu akranlarla bir araya geliyorlar. Onlarla uzun süreli etkileşim de çocuğun anti-sosyal davranış skalasında çok daha üstlere çıkmasına neden oluyor. Ebeveyn aslında farkında olmadan, çoğu zaman bu akran etkisine neden olabiliyor. Dedğim gibi hem yetersiz izleme hem de yasaklama, çocuğun davranışlarına aşırı yasak getirilmesi tam tersi etki ortaya çıkartabiliyor.

Mahalle yine bizim için önemli bir kavram. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki mahallelerde genellikle suç çok yaygın oluyor, işsizlik çok yaygın oluyor ve çocuk için başarılı, iyi bir yetişkin modeli sağlamak konusunda ne yazık ki sıkıntılar ortaya çıkıyor. Yine mahalle ne kadar güvenli bir mahalledir, rahatlıkla gece dışarı çıkılabiliyor mu? Ya da mahallede işte terk edilmiş binalar, yerler var mı? Işıklıdırma yeterli mi? Çünkü bunlar suç işlemek için uygun mekânlar hâline gelme açısından bizim için risk olarak karşımıza çıkıyor. Yine mahallede oturanlar arasında yakın ilişki var mı? Yani çocuğu izliyorlar mı, takip ediyorlar mı? Çünkü giderek bunu kaybetmeye başlıyoruz. Eskiden biz çocukken, bunu yaparsam anneme söyler falanca teyze, falanca amca babama söyler korkusu yaşarken artık giderek bunu kaybetmeye başlıyoruz. Bu sosyal kontrolün olduğu ya da kolektif etkililik olarak da adlandırılıyor bu. Bu tarz mahallelerde suç işleme olasılığı ya da problem davranışının görünmesinin daha az olası olduğu gösteriliyor.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Son olarak özelliklerde, okul gerçekten bizim için çok önemli. Çünkü okul çocuğa sadece akademik başarı açısından ya da akademik eğitim vermiyor. Aynı zamanda çocuğun sosyal becerilerini geliştiriyor, akranlarla ilişki kurmasını sağlıyor, kültürü öğrenmesini sağlıyor. Dolayısıyla okula daha bağlanan çocuklar, okulda daha başarılı olan çocuklar suçtan da daha uzak duruyorlar. Okula bağlanma çok boyutlu bir kavram. Çocuk okulda kendini rahat, iyi hissediyor mu? Okula ait hissediyor mu? İşte okuldaki eğitimcilerle bağlanmış mı? Onlara hayran mı? Bu özelliklere sahip olan çocukların akademik başarısının daha iyi olmasını bekliyoruz ve akademik başarı yükseldikçe çocuk zaman içerisinde çok daha üst noktalara geliyor. Ama çocuk bunu başaramazsa, akademik olarak başarılı olmazsa, o statüyü, benlik saygısını güçlendirmek konusunda suça daha fazla yöneliyor ve biraz önce de bahsettiğim gibi akademik olarak başarısız çocuklar bir araya gelip kendi gruplarını oluşturup yine riski devam ettirebiliyorlar.

Okul aynı zamanda çocuğun kariyer hedefine sahip olması anlamında da yine bizim için çok önemli. Ceza infaz kurumundaki çocuklarla konuştuğunuzda üniversiteye gitmek ister misin sorusuna evet diyorlar. Peki, sence gidebilir misin dediğinde büyük kısmı yok, gidemem diyor. Bu anlamda genel bir umutsuzlukları var.

Çok kısaca, peki bütün bunları söyledikten sonra ne önerebiliriz biz ailelere ve devlete? Eğitim beklentisi aile açısından bence çok çok önemli. Yani aile net bir şekilde ben senin okumanı istiyorum, ben senin şu mesleği olmanı isterim, şuralara gelmeni isterim demesi çocuğun daha sorumlu davranmasını sağlıyor. Yine izleme, çocuğun boş zamanlarının yapılandırılması çok önemli. Yalnız boş zamanın yapılandırılması çocuğun çalışması anlamında olursa sıkıntı olabiliyor. Çünkü orada sigara içen yetişkinler ya da farklı yaşına uygun olmayan yetişkin modelleriyle karşılaşması sıkıntı olabiliyor.

Devlet açısından, biraz önce bahsettiğim gibi özellikle ergenlik dönemindeki çocukların ceza infaz kurumuna alınması yerine daha kamusal cezalarla toplum içinde kalması, suçtan ergenlikten sonra büyük kısmı vazgeçtiği için üretken, başarılı yetişkin olarak karşımıza çıkmaları açısından önemli. Yine kısmi müdahale yerine bütüncül müdahale yaklaşımını çok çok önemsiyoruz. Çünkü kısmi yapılırsa diğer riskler devam ediyor ve yaptığımız müdahale çalışmalarında çok başarılı olamıyoruz, çocuğun olabildiğince okul sistemi içinde tutunması da yine koruyucu bir faktör. Sabrınız için çok teşekkür ediyorum. Çok sağ olun.

OTURUM BAŞKANI VEHBİ KADRİ KAMER, DAİRE BAŞKANI, ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Evet, biz de güzel sunumu için Nilay Hocamız'a teşekkür ediyoruz. Temelde sunumunu 12 bölümden oluşturmuştu kendisi, beraber keyifle dinledik. Suçun nedenlerinden başladı ve suç işlemeye sebep olan faktörleri mizaçtan başlayarak mahalle ve okulla bitirdi ve en sonunda boş zaman yapılandırması konusunda bizlere çok değerli bilgiler verdi, kendisine teşekkür ediyoruz. Şimdi ikinci sunumu yapmak üzere, Kırkkale Denetim Serbestlik Müdürlüğünde görevli psikolog arkadaşımız Sevtap Hanım sizlerle kendi deneyimlerini paylaşacak.

“OKULA GİDEN VE TUTUKEVİNDE BULUNAN ERGENLERİN ZORBALIK TANIMLARI VE ZORBALIK DAVRANIşLARI İLE ZORBALIĞIN AHLAKİ KABULÜ”

SEVTAP YEŞİL

UZMAN PSİKOLOG, KIRIKKALE DENETİMLİ SERBESTLİK MÜDÜRLÜĞÜ

Merhabalar,

Size bugün bir çalışma anlatacağım ama bu süreçte henüz Adalet Bakanlığı bünyesinde değildim, aranızda biraz yeniyim. O yüzden biraz da heyecanlıyım, mazur görürseniz sevinirim.

Sunumumda size biraz özet hâlinde yüksek lisans tezimi anlatmaya çalışacağım. Farklı bağlamlardaki ergenler zorbalığı nasıl tanımlıyor? Zorbalık biliyorsunuz artık sıkça duyduğumuz bir mevzu. Özellikle okullarda çalışıldığında, okullarda meydana geldiğini düşünüyoruz ama işyerleri, hastaneler ve insanın ve insan topluluğunun olduğu her yerde zorbalık hadisesi mevcut maalesef. O yüzden bunu önlemek adına zorbalığın ne anlama geldiğini bir öğrenmek ve tanımak gerektiğini düşündük. Bunun için okulda ve ceza infaz kurumunda bir çalışma gerçekleştirdim.

Çalışmanın amacı okula devam eden ve tutukevinde bulunan çocukların zorbaca davranışları nasıl tanımladıkları, bundan ne anladıkları, bu davranışlar için hangi terimleri kullandıklarını belirlemek ve zorbalığa dâhil olmadan bu davranışları kabul edilebilir olarak görüp görmemenin etkisinden bahsedeceğim.

Zorbalık çok farklı tanımlanabiliyor. 1970’li yıllardan beri çalışılan bir konu, o zamandan beri tüm dünyada farklı şekillerde tanımlanmış ancak “bullying” terimi ile ortak bir terim oluşturulmuş. Buna göre bu kelime Türkçe’ye zorbalık olarak çevriliyor: Kışkırtma unsuru olmaksızın, aralarında güç dengesizliği bulunan birey ya da grupların kendini savunamayan kişi ya da kişilere karşı zaman içinde, tekrarlı biçimde, karşı tarafı incitme, zarar verme veya korku yaratma amacıyla uyguladıkları fiziksel, sözel veya psikolojik saldırı içeren saldırgan davranışlar olarak tanımlanıyor.

Çeşitli türleri var; vurma, itme, tepme gibi fiziksel zorbalık deniyor. Yalnız bunlarda ortak kriterler var; tekrarlılık, güç dengesizliği ve zarar verme. Yani bir kişiye, bir çocuğun bir çocuğa bir kere vurması zorbalık değil ama sürekli, her gördüğünde o çocuğa vuruyorsa fiziksel zorbalık olarak görülüyor. Eğer bir çocuk, bir çocuk hakkında sürekli kötü konuşmalar sergiliyorsa ve zarar verme niyetli bu tür konuşmalar oluyorsa buna sözel zorbalık diyoruz. Bir çocuğun arkasından ya da bir grup arkasından belirli dedikodular yayma ya da hakaretlerde bulunma gibi davranışlar var ise ilişkisel ya da dolaylı zorbalık deniyor. Son dönemde sanal zorbalık özellikle araştırılıyor. Bu da internet ve cep telefonu teknolojilerinin gelişmesiyle zorbalığın artık dolaylı olarak da çok yaygın olduğunu gösteriyor.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Zorbalığa dört şekilde dâhil olma yolu var: Zorbalığı yapabilirsiniz, zorbalığa uğrayabilir ve kurban olabilirsiniz, zorbalığa uğradığınızı için bunu tekrar siz de yapabilir ve siz de zorba kurbanı olabilirsiniz ya da böyle davranışlar hiç başınıza gelmeyebilir sadece gözleyebilirsiniz.

Yapılan uluslararası çalışmalar zorbalığın farklı bağlamlara ve kültürlere göre farklı şekilde tanımlandığını gösteriyor. İlk olarak "mobbing" terimi ile tanımlanmış. Sonrasında İngilizce'de "bullying" terimi ile ortak karar kılınmış ancak bazı ülkelerde farklı tanımlar var ve bu "bullying" teriminin zorbalığı tam olarak kapsamadığı gözüküyor ya da farklı tanımlar kullanıldığı anlaşılıyor. Mesela Amerika'da "bullying" terimi yerine "fear injection" ya da "victimization" kullanılıyor. Farklı dillerde mesela İtalyancada "propotenza", bu zorbalığın İtalyanca karşılığı ancak daha çok fiziksel şiddet, ilişkisel ve sözelden ziyade daha çok fiziksel şiddet içerdiği görülmüş. Japoncada "ijiyu" terimi ile kullanılıyor, bunun da daha çok sosyal manipülasyon içerdiği görülüyor.

Türkiye'de bir çalışma Doç. Dr. Zehra Uçanak ve arkadaşları tarafından yapılmış ve Türkiye'de zorbalık nasıl tanımlanıyor, hangi kriterleri içeriyor denildiğinde zorbalık teriminin sosyal dışlama içermediği ortaya konmuş. Biz de zorbalığın uzun süreli etkilerinden yola çıkarak; yani zorbalık yapma, zorbaca davranışta bulunmanın maddenin kötüye kullanımı, suçta karışma ve uzun vadede eşe ve çocuğa karşı şiddet gibi etkilerinin olduğundan yola çıkarak, suçta karışma ile ilgisi olduğunu düşünerek, cezaevlerindeki durumu görmek üzere, yani tutukevlerindeki durum nedir acaba ya da buradaki çocuklar nasıl algılıyor zorbalığı, görmek üzere bir araştırma yapmak istedik. Okul grubuyla tutukevi grubunu karşılaştırdık. Çünkü yapılan araştırmalar tutukevlerinde ve cezaevlerinde bu zorbaca davranışlara karşılık farklı terimlerin kullanıldığını ve her davranışın zorbalık olarak görülmediğini ortaya koyuyor.

Mesela "Hoş geldiniz seremonisi" denilen bir şey var. Bir hükümlü geldiğinde koğuş olarak hep birlikte ona bir hoş geldin, fiziksel olarak bir hoş geldin diyorlar. Bunlar yurtdışında yaptığım çalışmalardan, yurtdışında araştırdığım çalışmalardan elde ettiğim bilgiler. Ayrıca bir haraç kesme mevzusu ve bizdeki koğuş ağalığı olarak bilinen baronluk mevzusu var. Bunlar örneğin hani bizim zorbalık tanımı içerisinde yer alan davranışlar. Ancak onlar zorbalık olarak görmüyor.

Zorbalığa dâhil olmayı açıklayan faktörler: Niye zorbalık yapıyor ya da uğruyor gibi sorduğumuzda; genellikle araştırmalar çocukların fiziksel görünüş, yaş, kadın ya da erkek olma, diğerlerinden farklı olma gibi durumlarda zorbalığa maruz kalındığını söylüyor. Ama en çok zorbaca davranışta bulunmayı, zorbalığa ilişkin algılar ve düşünceler, yani bu davranışı kabul edilebilir olarak görüp görmemenin, bu davranışı yapılabilir olarak görüp görmemenin etkilediği de görülmüş. O yüzden bunu araştırmaya çalıştık.

Özetle, okula giden ve tutukevinde bulunan çocuklar arasında zorbalığa dâhil olma arasında bir fark var mı? Bunların zorbalığı kabul edilebilir görme düzeyleri arasında

bir fark var mı? Dâhil oldukları zorbalık statüleri ya da zorba-kurban açısından bir farklılık var mı ve de bu davranışlar için hangi terimleri kullanıyorlar? Araştırma sorularımız bunlardı. Tutukevinde 13-17 yaş arasındaki çocuklar vardı, Ankara Sincan Kapalı'da çalıştık. Çocukların demografik bilgileri sonucu %39,6'sının okulu ilkokul ya da ortaokul düzeyinde bıraktığını, devam edemediğini öğrendik. %71,7'sinin bir yakını suça karışmış, bu çok önemli bir oran bence. En çok da arkadaş, ikinci derece akraba ve birinci derece akrabaları bulunuyor. %83,8'i tutuklu, yani yoğunlukla 0-3 ay dilimi içerisinde oradalar. En çok da mala karşı suç işlenmiş. Bu suç bilgisi çocukların kendisinden alınmadı, dosyalarından temin edildi.

Okul örneklemini ise, biz tutukevinde öncelikle ortamdaki zorbalığa ilişkin davranışların uygun olup olmadığını belirlemek ve ölçüğimizi bu konuda düzenlemek için bir odak grup çalışması yaptık. Bu sırada çocukların yerleşim yeri bilgilerini de almaya çalıştık. Daha çok alt sosyo-ekonomik düzeye sahip yerlerde yaşadıkları, Ankara'da da daha çok Doğanatepe, Çinçin gibi bölgelerde yaşadıklarını öğrendik. Bu sebeple Altındağ'da okuyan ve yaşayan çocuk ergenlerin olduğu bir liseyi seçtik. 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerini aldık. İki tane ölçüğümüz var, demografik bilgi formumuz var; yaş, sınıf düzeyi, ergenin kimle yaşadığı, anne-babanın hayatta olup olmadığı, eğitim düzeyleri anne-babanın ve çalışıp çalışmadıkları, gelir düzeyi, ergenin kardeş sayısı ortak alınan veriler. Tutukevi için ayrıca çevresinde suça karışan birinin olup olmadığı, karıştığı suç türü, tutukevinde bulunma süresi, durumu, tutuklu ya da hükümlü olma durumu eklendi.

Karikatüre göre bu temel çalışmayı oluşturuyor aslına bakarsınız. 39 adet karikatür zorbalık durumlarını içeren bir resim ve altında bu durumu anlatan bir senaryo var. Fiziksel, sözel ve sosyal dışlama dediğimiz ilişkisel zorbalığı içeren senaryolar bunlar. Ayrıca nötr ve olumlu davranışları içeren senaryolar da var. Biz çocukların olumlu ve nötrleri saldırgan olanlardan yani zorbalık içerenlerden ayırt edip etmediklerine de baktık. Ayrıca bu durumları tanımlamak için; zorbalık, dışlamak, alay etmek, korkutmak, sindirmek, eziyet etmek ve taciz etmek kavramlarını kullanıp kullanmıyorlar mı önceki çalışmaya referans alarak buna baktık. Biz odak grup çalışmasında tutukevindeki çocukların "aşağılamak" terimini de sıklıkla kullandıklarını görüp bu kelimeyi de dâhil ettik.

Karikatür iki setten oluşuyor; biri okul, biri tutukevi için. Zorbalık türlerine birer örnek koydum. Örneğin okul için karikatürler aynı yalnız ifadelerde bazılarında değişiklik var. O da okulda bulunmayı ifade etme ve tutukevinde bulunmayı ifade etme yönünden. Bu süreçte Nilay Hanım da bana çok yardımcı oldu, ona tekrar ayrıca teşekkür ediyorum. Fiziksel zorbalık için "Savaş, her teneffüste Okan'a vurmaya başlar!" tutukevi için de "Savaş her kursta ya da eğitim arasında" yani bu tarz tutukevi için uygun durumları belirtmeye çalıştık. Sözel zorbalık için de yine aynı şekilde.

Sosyal dışlama için de mesela "Ceyhun sınıfa girdiğinde" mesela okul için ifade, tutukevinde de "Ceyhun koğuşa girdiğinde" şeklinde değişiyor. Dediğim gibi olumlu

kartlar ve nötr karikatürler de bulunuyor. Zorbalık statülerini belirlemek için de son altı ay için de "sen bu davranışları ne sıklıkla yaptın" kurbanın statüsünü belirlemek için de son altı ay için de "sana bu davranışlar ne sıklıkla yapıldı?" Yanıtlar; hiç, 1 ya 3 kez, 3 ya da 5 kez ve 5'den daha fazla şeklinde alındı. Bunlar genel literatür göz önünde bulundurularak belirlendi. İlk soruya 3 ve daha fazla diyenler son iki şıklı işleyenler zorba, ikinci soruya son iki şıklı söyleyenler kurban, iki soruya da son iki şıklı işaretleyenler zorba-kurban olarak belirlendi.

Zorbalığı açıklayıcı faktörlerden dedik, zorbalığa ilişkin ahlaki kabul ölçeği, bu da Williams ve Guera'nın bir ölçeği. Yalnız biz devamlılık sağlasın diye karikatür ekledik, yine okula ve tutukevine uygun hâle getirmeye çalıştık. Biri, Erdem diğer öğrencilerin arkasından yalanlar ve dedikodular yayar iken tutukevi için koğuştaki diğer çocuklar hakkında diye değişiyor. Dört şıktan oluşuyor ve maksimum 40 puan alıyor çocuk. Ters sorular var, eğer yüksek puan alıyorsa ahlaki kabul düzeyi düşük, yani kabul edilebilir olarak görüyor bu durumu.

Tutukevi çalışması Eylül, Ekim, Kasım 2010 tarihlerinde gerçekleşti, okulda ise Nisan 2011. Bu çalışmalarda bir fark var; tutukevinde uygulayıcı anlattı, yanıtları uygulayıcı aldı. Okulda çocukların yanıtları vermesi beklenirdi. Çünkü tutukevindeki çocukların bazen okuma-yazmada sıkıntı yaşadıkları görüldü.

Bulguları ve tartışmaları biraz özetleyeceğim sizi sıkmamak adına. Biraz ergenlerin eğitim düzeyinden bahsederseniz, tutukevinde dedik%39,6'sı okulu bırakmış. Bunlara sorulduğunda; ekonomik sebepler, akademik başarısızlık, devamsızlık, disiplin cezaları gibi yanıtları var. %18,7'si gelmeden önce devam ediyormuş ve çıktuktan sonra da okula devam etmek istediklerini söylediler. Okulda da 9, 10 ve 11. sınıflar vardı. Anne-baba eğitim düzeyi karşılaştırıldığında tutukevinde bulunan ergenlerin anne-babalarının eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu anlaşıldı ve özellikle annelerde %57,7 oranında okuma-yazma bilmeme oranı var tutukevinde. Babalarda biraz daha birbirine yakın. Anne-baba mesleği açısından değerlendirildiğinde daha çok iki grupta da annelerin ev hanımı olduğu ama tutukevinde bulunan çocukların annelerinin daha çok çalıştığı, bu işlerin de daha çok temizlik ya da hastabakıcılık gibi işler olduğu anlaşıldı. Babalarda daha çok serbest meslek var. Çoğunu söylemek istemiyor çocuklar. Aile geliri konusunda; okula devam eden ergenler daha çok kendilerini düşük ve orta düzeyde olarak tanımlarken, tutukevinde bulunanlar çok düşük olarak tanımlandılar gelir düzeylerini. Bunlar benzer yerlerde yaşıyorlar, benzer yerlerde yetişmişler. Dolayısıyla farklı sosyo-ekonomik grup diyemeyebiliriz. Bunları değerlendirirken bunun aynı sosyo-ekonomik grup içindeki derece farkı olduğu söylenebilir yorumlarken. Kardeş sayısı konusu da şöyle; Nilay Hanım'ın da dediği gibi tutukevinde bulunan çocukların 5 ve daha fazla kardeşleri var. Okula devam edenlerin 1 ve 2.

Genel olarak değerlendirildiğinde; tutukevi kardeş sayısı fazla buradaki çocukların, aile geliri düşük, anne-baba eğitim düzeyi düşük, dolayısıyla ebeveyn denetiminden

uzak ya da uygun anne-babalık becerilerinden uzak ebeveynleri var. Az kaynağı daha çok kişiyle paylaşmak durumundalar. Okulu bırakma da ve bu gelir düzeyiyle de birleştiğinde suça karşı bir yatkınlık yaratabilir ki bunun da suça karışan yakını olma oranının yüksek olması destekliyor gibi görünmekte.

İki örnekleme de daha çok karışmayan statü oldu, yani çocuklar kendilerinin zorbalık yapmadıklarını düşünüyorlar. Ama zorbalığa dâhil olma oranlarında en çok fiziksel zorbalığa dâhil olma oranı yüksek görünüyor. İki örneklem arasında zorbalığın ahlaki kabul edilebilirliğine ilişkin bir fark yok. Benzer düşünüyorlar aslında. Bu onların da çok farklı olmadığını gösteriyor aslına bakarsanız. Ancak suç türüne göre baktığımızda şahsa karşı suça karışan çocuklar bu türden davranışları daha kabul edilebilir görüyor mala karşı suça karışan ve cinsel suça karışan çocuklara göre.

Zorbalık statüsü, yani zorba ya da kurban olmaya göre ahlaki kabul düzeyi tutukevi örnekleminde hiçbir fark yaratmadı. Okul örneklemini için ise fiziksel zorbalıkta ve sözel zorbalıkta karışmayanlara göre zorbaların daha düşük ahlaki kabul düzeyleri olduğu anlaşıldı. Bu da beklendiği gibi zorbaların, bu davranışı daha kabul edilebilir gördüğünü gösteriyor. Çocukların saldırgan olan ve olmayan davranışları olumlu ve hak olarak ayırdığı anlaşıldı.

Son olarak da çocukların kullandıkları terimler. Bizdeki zorbalık terimi İngilizce "bullying" terimine yaklaşmış görünüyor. Zorbaca davranışların alt türlerine bakarsak, fiziksel zorbalık için iki grupta da daha çok; zorbalık, eziyet etmek, korkutmak ve sindirmek terimleri kullanılıyor. Sözel zorbalık için; taciz etmek, rahatsız etmek, alay etmek ve aşağılamak terimleri kullanılıyor. Sosyal dışlama için de çok yüksek bir oranda "dışlamak" terimi kullanılıyor.

Sonuç olarak, sosyo-demografik özellikler ergenlerin suça karışmasında etkili gibi gözüküyor. Tutukevinde yer alan ergenler de okula devam eden ergenler gibi zorbalığa dâhil olabiliyor ve benzer şekilde değerlendiriliyor. Yani bu çocuklar dışarıdakilerden farklı çocuklar değil. Okula devam eden ve tutukevinde bulunan ergenlerin zorbalığın kabul edilebilirliğine ilişkin benzer değerlendirmeleri bulunuyor. Ergenler, saldırgan olan ve olmayan davranışları ayırt ediyor ve benzer kelimeler kullanıyor.

Kısıtlılıklarım da oldu tabi katılımcı sayısı, örnekleme bazı uygulama farkı oldu. Bazı bilgileri sonradan fark ediyorsunuz tabi, o zaman çok da imkânınız olmayabiliyor, almayı unutuyorsunuz ya da etkisini göremiyorsunuz. Bu gibi kısıtlılıklar da oldu. Teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

***

OTURUM BAŞKANI

Evet, son derece yararlı, son derece kaliteli bir sunum oldu. Biz Sevtap Hanım'a teşekkür ediyoruz bu güzel sunumundan dolayı. Ve son konuşmacımız Fazilet Hanım, yine Ankara Çocuk Evi ve Ankara Çocuk İnfaz Kurumlarındaki yaptığı yüksek lisans araştırmasının sonuçlarını bize aktaracak, buyurun.

“ÇOCUK EĞİTİM EVLERİ VE ANKARA ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMUNDA KALMAKTA OLAN ERGENLERİN AHLAKİ YARGI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ”

FAZİLET BAYAR

ÇANKAYA İLÇE EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ BAŞKOMİSERİ

Teşekkür ederim. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde de yüksek lisansımı yaptım. Şimdi oradaki, yüksek lisansımda hazırlamış olduğum tezi bugün sizinle paylaşmak istiyorum, inşallah verimli olur.

Böyle bir konuyu neden seçtim ilk önce ona gireyim. Eğitim bilimleri olunca ergenlerle çalışmak istedik tabii alanda. Polis de olunca suçlu çocuklar olsun dedik. Bununla birlikte peki dedik suçlu çocukların neyine bakalım? Ahlaki yargı düzeylerine şöyle karar verdik, çünkü biliyorsunuz genelde polis olma aşamasında ya da olduktan sonraki devrede... Önleyici hizmet tedbirlerimiz var denetleme görevlerimiz gibi ancak bu suçu önlemede çok yeterli olmuyor maalesef. Biz de dedik ki, hani olduktan sonraki süreçte ahlaki yargının bir etkisi var mı? Buna karar verirken de şöyle bir örnek gelmişti benim aklıma: Mesela toplumda bakıyorsunuz bir ekmek kırıntısı yere düştüğünde etrafta kimsenin olması, büyük ya da küçük olmak ya da gece-gündüz olması fark etmeden onu hemen toparlıyoruz, işte basmamaya çalışıyoruz falan. Bu genelde bizim kültürümüzde olan bir durum ve bununla ilgili hiçbir yasa yok. Hiçbir kural yok. Demek ki ahlaki birtakım şeyler, vicdanla alakalı ve bunun kazanımı ya da kazandırılabilirliği suçla nasıl ilişkilendirilir diye düşündük ve böyle bir tez konusuna karar verdik.

Şimdi ben öncelikle birkaç tanımda bulunmak, daha sonra da bulgulara geçmek istiyorum. Öncelikle ergenlik dönemini tanımlamak gerekirse; çocukla yetişkinlik arasında bir dönemdir. Döneme çocuk olarak giren birey organizmada gerçekleşen fizyolojik ve biyolojik değişiklikler sonucunda yetişkin biçimine dönüşür. Yaş aralıkları ülkeden ülkeye değişim göstermektedir. İnsan hayatının 0-2 yaş döneminden sonraki ikinci kritik gelişim evresidir.

Toplumla giriş süreci yaşayan ergenin, kendini tanımaya ve anlamaya çalıştığı bir dönemdedir. Bu dönemde ergen toplumla karşı karşıya gelirse ve bu çatışmanın sonucunda kurallara uymazsa ortaya suç ve suçluluk çıkar. Çocuk suçluluğu da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince çocuk suçluların gelişim süreci içinde olduklarından yetişkinlerden farklı muamele görmesi ve değişimleri için fırsat verilmesi gerektiğini belirtmekte.

Ahlaki yargı nedir diye baktığımızda; ahlaki bir ikilem durumunda bireyin başkalarının haklarını kendi haklarına karşı tartması ve bir yönde karar vermesidir. Ahlaki düşünce de ahlaki yargıya ulaşmak için gerçekleştirilen zihinsel süreçtir.

Burada, girişte de bahsetmiştim, sosyal bir varlık olması, bireyin başka bireylerle birlikte yaşaması gereğini ortaya çıkarıyor. Diğer yandan bireyin, bireysel ihtiyaçlarını toplumun sosyalliği dışında özgürce gerçekleştirmek isteği var. Bu iki farklı ihtiyacın çatışma yaratmasına neden oluyor, çatışma yaratıyor. Bu unsur bireyin doğduktan sonra yaşamı boyunca içinde yaşadığı toplumun değer yargılarını kabullenmesi gereğini ortaya çıkarmaktadır. Bu süreç ergenin neyin iyi neyin ise kötü olduğuna dair bilincinin geliştiği süreçtir. Bireyin toplumsallaşma sürecinde kendi özgürlüğünü yaşarken başka bireylerin özgürlüğünü kısıtlamaması, dengesini kurulmasında içinde yaşadığı toplumun değer yargıları da önemli bir unsurdur ve kabul edilmelidir ki her toplumda çocuk geleceğin güvencesidir. Bu nedenle eğer çocuğumuza ilgi ya da önem vermiyorsak bu toplum için de aile için de geleceğimize önem vermiyoruz anlamına geliyor. Çocuk suçluluğunun artması da doğal olarak toplumların geleceğinin tehlikeye atılması anlamına gelmekte.

Ben bu araştırmayı yaparken araştırmanın evreni olarak, 2006 ve 2007 yılında Türkiye’de suça karışmış ve Adalet Bakanlığına bağlı çocuk eğitimevleri ile çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumunda kalan ergenler diye belirledik. Örneklem gelince, örnekleme oluşturan ergenlerin kurumlara göre dağılımı, bu alandaki çalışmayı ben 14 Aralık 2006 ve 10 Şubat 2007 tarihleri arasında gerçekleştirdim. Bizzat bu kurumlara Elazığ, İzmir dâhil olmak üzere gidip oralarda o çalışmaları yaptık. Ankara Çocuk Eğitimde benim çalışmayı yaptığım tarihte 24, Elazığ’da 15, İzmir’de 6, Ankara Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda da 90 ergen vardı. Bunların içerisinde sadece İzmir Çocuk Eğitimevi’nde aynı zamanda kız ergenler de kalıyordu, suça karışmış kız ergenler. Ancak benim araştırma yaptığım tarihte kız ergen yoktu. Bu nedenle 135 ergenimizin tamamı erkeklerden oluştu.

Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu düzenlendi ve bu kişisel bilgi formu Sevtap Hanım’ın bilgileriyle hemen hemen tamamen örtüşüyor diyebilirim. Füsun Akkoyun tarafından 1987’de Türkçe’ye uyarlanan Değerlerin Belirlenmesi Testi kullanıldı. Kişisel bilgi formunda; ergenin yaşı, ergenin kardeş sayısı, doğum sırası, öğrenim süresi, kuruma gelme sebebi, kurumda kalma süresi, ailede sabıkalı biri olma durumuna ilişkin bilgiler yer almakta. Bunun kurumla ilgili yapılan kısmında kurumdan bilgi edinildi; yani ne tür suça karışmışlar, kuruma ne zaman gelmişler, ne kadar kalıyorlar gibi.

Değerlerin Belirlenmesi Testi’ni size anlatmak istiyorum. Bu REST tarafından geliştiriliyor. Ahlaki gelişim düzeylerini objektif ölçme amacıyla geliştiriyor REST. Değerlerin belirlenmesi testi Kochberg’in Kuramı’na dayanmakta. Kochberg’in, ahlaki yargı ile ilgili bir kuramı mevcut. O kuramdan yola çıkarak böyle bir ölçek hazırlıyor ve bir seçme testi olarak geliştiriliyor.

Bu testte ne var? Ölçeğimizde bir ikilemi anlatan birbirinden farklı altı öykü var. Her öykü alt başlık olarak 12 düşünce cümlesinden oluşuyor. Deneklerden verilen bu 12 düşünceyi içeren cümleleri kendilerine göre beşli likert ölçeği üzerinde önem sırasına

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

göre işaretlemeleri isteniyor. Daha sonra bu 12 düşünce içerisinde en önemli dört tanesini yine önem sırasına göre dizmesi isteniyor. Esas puanlamayı yapan da bu kısım. Yani o 12 düşünceyi içeren cümlelerin içerisinde seçtiği dört tane ve yine önem sırasına göre dizdiği için oradaki puanlama deneyin puanlamasını veriyor. Tabii bu sıralamayı yaparken ahlaki bir sorun karşısında önem verdiği noktaları da ortaya koymuş oluyor. Teste göre belirlenen evre puanları deneyin en yüksek puanı topladığı evreye atanması yoluyla bulunuyor. Bu evrelerden ikinci evre puanları, somut ve bireysellik ahlaki kararlarda önemli olduğu evreyi gösteriyor. Üçüncü evre puanları toplum tarafından kabul edilmenin ahlaki kararlarda önemli olduğu evreyi gösteriyor. İleride göreceğiz, Yenikent'teki Tutukevinde ikinci ve üçüncü evrede çıktı çocuklar. Dördüncü evre puanları ahlaki kararlarda alınırken yasanın üstünde başka bir gücün kabul edilmediği evreyi gösteriyor ve normalde yapılan araştırmalar, normal yetişkinlerin dördüncü evrede çıktığı, yani bu ülkeden ülkeye de değişmiyor, bütün ülkelerde aşağı yukarı dördüncü evrede genelleme olarak yetişkinlerin çıktığı araştırmalar sonucunda tespit edilmiş. 5A puanları sosyal yapının ahlaki temeli hakkındaki kaygıların öne çıktığı evreyi. Yine bu 5A puanı da biraz sonra değineceğim, çocuk eğitim evrelerindeki çocukların çıktığı evreyi gösteriyor. 5B puanları sezgisel insancılığın ahlaki kararlarda önemli olduğu evreyi. 6. evre puanları ideal sosyal iş birliği prensiplerinin itibar gördüğü ahlak anlayışını gösteriyor. Şöyle bir not iletmek istiyorum size: Yapılan araştırmalar henüz 6. evreye dünya genelinde, yani evrensel bir konu bu, zaten ahlak evrensel bir konu, 6. evrede çok, yani %25'in altında. Yani 6. evreye ulaşabilmesi yetişkinlerin dâhil çok zor görünüyor. A puanları; gelenekleri, keyfiliği ve toplumun sömürülmesi yoluyla ulaşılan refahı reddeden tutumu belirlemektedir. Bu A puanları da çok enteresandır. Ağırlıklı olarak yapılan araştırmalarda üniversite öğrencilerinin A puanlarının yüksek çıktığı, üniversiteyi bitirdikten sonraki yapılan araştırmalara katıldıklarında da yine 4. evreye yükseldiği çıkıyor. A puanları biraz daha asilik içermekte, özellikle üniversite öğrencilerimizin yoğun olarak bulunduğu puanlamadır, evredir.

Şimdi ben birkaç bulgudan söz edeyim. Kişisel bilgi formundan çıkan sonuçlar diğer sunum yapan arkadaşlarla da aynı doğrultuda. Kardeş sayısının 4-6 aralığında olduğu görülmekte. 1-3 yıl aralığında cevap verenler var özellikle tutukevinde, yalnız bunlar 1-3 derken anne ya da babalarının başka eşlerinden olan kardeşlerini kardeş olarak görmüyorlar ve belirtmiyorlar. Orada o nedenle 1-3 arasında bir düşünüş gözlemledik.

Öğrenim durumuna göre bakıldığında yine Sevtap Hanım'la aynı sonuç; 6-8 yıl aralığında olduğu görülüyor. Yine suç türüne bakıldığında mal varlığına karşı suçlar. Mal varlığına karşı suçların içerisinde de ağırlıklı olarak hırsızlık. Ailede sabıkalı durumu olup olmamasına "hayır" cevabı yüksek görünmekle birlikte bazen gizleme ya da kabullenmeme gibi durumların da söz konusu olduğunu kişisel olarak gözlemledim. Çünkü bütün ergenlerle bire bir görüşme yaptık ve özellikle bazen testi benim okumamı istedikleri için tepkileri daha gözlemlenebilirdi. Bu ergenlerin

kuruma göre dağılımı, test sonuçlarının toplu görünüşü. Ben şimdi bunları size parçalayarak anlatacağım.

Burada, bu araştırmada anlamlı farklılık görülen evre puanlarına bakıldığında çocuk eğitimevlerinde kalan ergenlerin evre 5 A ve B düzeyi puanların daha yüksek olduğu. Yani çocuk eğitimevinde kalanlar için şunu söyleyebiliyoruz: Hani yetişkinler 4. evrede çıkıyor diyoruz, burada, tutukevindeki ergenlerin o düzeyden bir basamak daha yukarı çıkabildiğini, verilen eğitimler doğrultusunda bir basamak daha yukarı çıktığını görüyoruz. Bütün evreler dikkate alındığında da yine üst ahlaki gelişim evreleri daha yüksek çıkıyor.

Bu 5A puanı neyi simgeliyordu? Sosyal yapının ahlaki temeli hakkındaki kaygılarının ön plana çıktığı evreyi göstermekte. Artık birey bu evrede en iyi olanın en fazla kişi için iyi olan olduğunu düşünmeye başlamıştır. Kanunların da bireyin haklarının korunması amacıyla hazırlandığını kabul etmiştir. Bunun sonucunda kanunlar bireysel değil toplumsal menfaatler içindir düşüncesindedir. Bu toplumsal menfaat için de kanunların değişebilirliği söz konusudur. Çünkü 4. evre biliyorsunuz hani kanunun üstünde bir güç tanımıyor. Ama bir üst seviyeye çıktığımızda kanunların aslında insanların refahı ve iyiliği için olduğu düşüncesi yaygınlaşıyor.

Tutukevine baktığımızda, bu tutukevindeki kalan ergenlerin de 2. ve 3. evre puanlarının daha yüksek olduğunu, bütün evre dikkate alındığında da alt ahlaki gelişim düzeyinde oldukları gözlemlendi.

Peki, bu evreler ne anlama geliyor? Daha önceki slaytlarda da bahsetmiştim, toplum tarafından kabul edilmenin ahlaki kararda önemli olduğu evreyi göstermektedir. Niyetin ön plana çıktığı ve ödüllendirilmenin gerektiği bireyde ağır basmaya başlamıştır. Böylece evrede birey iyi çocuk yönelimi göstermektedir. Bu kurumda kalan ergenlerin henüz hüküm almamış olması da ergenin iyi çocuk eğilimini etkiliyor görünmektedir.

Bu araştırmamız sonucunda çocuk eğitimevlerinde ergenlere uygulanan iyileştirme ve eğitim çalışmalarının ergenlerin topluma kazandırılmasında olumlu etkisi olduğu sonucu çıkmıştır. Bu çalışmalar tutukevlerinde de uygulanmaktadır. Ancak hükümleri kesinleşmediğinden ergenlerin belirsizlik yaşadıkları ve kapalı bir kurumda bulunmalarının çocuk eğitimevlerindeki kadar olumlu sonuç vermediği gözlenmiştir.

Yapılan araştırma, iyileştirme çalışmalarına ağırlık veren kurumlarda kalınma süresinin uzamasının olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Ancak, burası çok önemli, bu çalışmaların olumlu cevap veren çocuk eğitimevlerinde bulunan ergenlerin göstermiş oldukları bu gelişmenin gerileme ya da duraklama yaratmaması için ki bu gerçekten çok önem arz ediyor, kurumdan ayrıldıktan sonra da takibinin devam edebilmesinin önemli olduğu düşünülmeğe.

Şöyle bir not paylaşmak istiyorum, anı, bir tane tekerrürden gelmiş bir çocuk, eğitimde,

Ankara Çocuk Eğitimevi'inde bir ergen vardı. Hakikaten çevremde normal ergenlerde göremediğim kadar böyle akli başında, öz güvene sahip, çok kaliteli görünüyordu. İlgimi çekti, ekstradan bir sohbet ettik. Dedim ki tekerrür, neden tekerrür? Hani çok karakter olarak beni etkileyebildin diye paylaştığımda. Tekerrürün nedeninin çocuk eğitimevinden çıktıktan sonra ailesinin kendisini yargılaması olduğunu belirtti ve aynen şu cümleyi kullandı "Oraya gitmiş ve bozulmuşsun." dediklerini söyledi. Ve yani ailenin çocuğa, ergene bakışı; sen bize, yani hangi yolla getirdiğin önemli değil, bir gelir getirmelisin, bunun için her şey mubahtır ve eğer gidip çocuk evinde düzeliyorsan sen orada bozulmuş sayılırsın!

Bireyin bütün gelişim dönemlerinde ilgi ve sevgiye ihtiyacı olduğu unutulmamalıdır. Bunu da zaten Nilay Hocam çok güzel ve vurgulu bir şekilde anlattı. Benim de detaya girmemiş olmam çok iyi olmuş. Ancak bir noktayı özellikle vurgulamak istiyorum; boşanma, ekonomik durum, eğitim durumu tabi ki tetikleyici unsur. Ama temelinde ilgisizlik ve şefkat eksikliği gözlemlenmekte. Çocuk sayısı da bunu zaten destekliyor. Yoksa boşanma tek başına bir neden değil. Çünkü ben de eşimden ayrıldım ve tek başıma bir çocuk büyüttüm. Bu nedenle boşanma tek başına değil, tam tersine... Örnek kabul edilebilen çevremde, araştırabilirsiniz, kabul edilebilen bir çocuk. İlgî temel, ilgi temel! Bireysel olarak onun üzerine bir boşanma ya da bir ekonomik durum ya da bir eğitimsizlik gibi unsurlar eklenince tetikleyici unsur olduğunu düşünüyorum. Benim araştırmamda da zaten bu sonuç çıktı.

Ergenin aile içerisinde karşılaştığı demokratik yaklaşımlar, ergen için ahlaki değerlerin ediniminde ve suça yöneliminin engellenebilmesini olumlu etkileyecektir. Ergenin ahlak gelişiminde sosyal çevrenin etkisi gözardı edilemez. Sosyal çevresi içinde başta gelen kurum ise eğitim alanıdır, okuldur; ergen aile ve okul etkileşimi çok önemli. Buraya gelmeden önceki, sabahki ortak oturumda da kurumlar arası iletişimin çocuk suçluluğunda da çok çok önemli olduğu vurgulanmıştı. Burada da yine ergen, aile ve okul etkileşimi, iş birliği çok önemli, çünkü bireysel olarak çabalar yetmeyebiliyor. Ergenin aileleri ile birlikte katıldıkları sosyal etkinlikler, eğitim programları düzenlenebilir. Ve çok teşekkür ediyorum, sununum bu kadar.

***

OTURUM BAŞKANI

Evet, biz de katılımcılara teşekkür ediyoruz.

Bu yılbaşında bir proje hazırlamıştık ve bu proje kapsamında cezaevlerinde yapılan araştırmaları konularına göre sunmak istemiştik. Çocuklar için, yetişkinler için, suçlara göre ve bir üniversite iş birliği ile biz bunu gerçekleştirmeyi düşünmüştük. Bugün burada bunun aslında mikro seviyede bir örneğini gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Ankara'da oturan konuşmacılardan 2008-2011 yılları arasında çocuk ceza infaz kurumlarında araştırmalarını tamamlamış arkadaşlarımızdan bu akademik çalışmalarını sunmasını istedik. Hakikaten düşüncemizin doğru olduğunu gördük, çok da faydalandık işin açıkçası. Teşekkür ediyorum.

Şimdi Nilay Hoca'nın ayrılması gerekiyor çünkü öğrencileri bekliyor, gerçi burada da bizler de öğrenciyiz ama tercih sebebi kendi öğrencileri. Soru varsa ben birkaç soru alalım, ondan sonra yemek yiyelim ve öğleden sonra kaldığımız yerden devam edebiliriz. Tabi her şey o kadar net olunca soru da gelmiyor hocam. Müdür Bey buyurun.

NACİ YILDIZ, MALTEPE ÇOCUK CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ

Nilay Hanım'ın sunumu için gerçekten teşekkür ediyorum. Bu sunumu acaba resmî mercilerde veyahut da bir makalede yayınlanmış mıydı? Onu merak ediyorum. Maltepe Çocuk Ceza İnfaz Kurumu personeli için de bir konferans şeklinde bunu bize aktarabilir mi? Teşekkür ederim.

YRD. DOÇ. DR. NİLAY PEKEL ULUDAĞLI

Teşekkür ederim güzel sözleriniz için. Bu, bir kısmı makaleye dönüştü, Türk Psikoloji Dergisi tarafından kabul edildi, muhtemelen Haziran sayısında yayınlanır diye düşünüyorum. Bir kısmı da yabancı dilde muhtemelen yayınlanacak ama şimdi ben istediğinizde Türkçesini daha derli toplu bir biçimde size iletebilirim. İstanbul'da olduğumda seve seve gelirim. Çünkü ben bu teşkilata çok şey borçluyum, çok şey öğrendim, burada yetiştim, burası benim evim. Böyle bir şey benim için bir görev değil, seve seve yapacağım bir şey olur, yeter ki uygun zamanı birlikte tespit edebilelim.

OTURUM BAŞKANI

Tabi bu konferanstaki bütün konuşmalar da sunumlarla beraber bir kitap hâlinde yayınlanacak, çok değerli bir kitap olacak. Onları da herkese ulaştırmaya çalışacağız. Müdür Bey buyurun.

KATILIMCI

Teşekkür ederim. Öncelikle bütün araştırmalar çocukların suç işleyip ya emniyete düştüğünde ya ceza infaz kurumlarına düştüğünde yapılıyor. Bu yaklaşık 150 bine yakın çocuğun suç kurumuna itildiği aile çevreleri ya da arkadaş çevrelerinin araştırıldığına dair bir bilgi ulaşmadı şu ana kadar bana. Öyle bir araştırma var mı? Veya bu konuların araştırılması bu ceza infaz kurumuna düşen çocukların tamamen önlenmesi için bir araç olamaz mı diyorum. Teşekkür ederim?

OTURUM BAŞKANI

Evet, sizlerden katkı verecek olan varsa.

YRD. DOÇ. DR. NİLAY PEKEL ULUDAĞLI

Benim doktora tezimin bir kısmında akranlar var zaten. Türkiye'de yapılan bu tarz çalışmalar var. Ama suçlulukla ilgili Türkiye'de de çok çalışma yok. Baktığımızda bunlar da daha betimleyici, daha tanımlayıcı araştırmalar. İşte akran, aile, ayrı ayrı araştırılıyor. Akranların araştırıldığı yine belirli sayıda araştırma var. Ama yurtdışında da bununla ilgili çok araştırma var. Yine bu sunum kitaba çevrileceği için orada da bir

kısmı zaten sunumumdan dolayı yer alacaktır, orada da olabilir.

Bir müdahale programı olabilir mi? Kesinlikle! Çünkü eğer ergen sosyal özellikler gösteriyorsa çok net bir şekilde kendi sahip olduğu arkadaşlarının da bu tarz özelliklere sahip olduğunu görüyoruz, çok ciddi bir oranda ilişkili. Ama tabii ki kontrol etmek biraz zor. Çünkü arkadaşları ceza infaz kurumunda olabilir, dışarıda olabilir.

Hani ergenin davranışında bir değişiklik yaratabilirsiniz ama tek tek akranlar üzerinde yapabilmek çok zor. Zaten en etkili müdahale yaklaşımı da çocuğun kendi içinde yaratmak, yani akran baskısına karşı durabilmesini sağlamak. Çocuk kendisinde o gücü, o benlik saygısını bulabildiği zaman zaten akranlarına karşı durabiliyor ve ergen üzerinden gitmek belki daha etkili bir yaklaşım olabilir.

OTURUM BAŞKANI

Ben bu soruya bir katkı vermek istiyorum. Daha çok bu alandaki çalışmalar sosyoloji bölümünün alanına giriyor. Ben bu konudaki araştırmaların büyük bir kısmını topladım, sizlerle paylaşabilirim. Ve ileride yapacağımız daha büyük bir sempozyumda bu sosyoloji alanında; aile, akran, çevre, toplum ve mesela Fazilet Hanım'ın söylediği konu var, etiketleme konularında da tartışacağız.

Aslında bu bir bütün, yani psikoloji bunun bir kısmı, sosyoloji diğer bir kısmı, eğitim diğer bir kısmı. Bunları içeren bir sempozyum düşünüyoruz ki her yönüyle konu ele alınabilsin.

Evet, teşekkür ediyorum katıldığınız, teşekkür ediyorum konuştuğunuz için. Afiyet olsun.

Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu

İNFAZ

Eş Zamanlı Panel Oturumları

II. GÜN (13.30 - 14.45)

Oturum Başkanı: Fatih GÜNGÖR, *Tetkik Hakimi,*
Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

"Improving Conditional Release Practices" / "Koşullu Salıverme Uygulamalarının Geliştirilmesi"
Marianne MOORE, *Uluslararası Danışman,*
Justice Studio-İngiltere

"Türkiye'de Koşullu Salıverme Sistemi'nin Geliştirilmesi"
Av. Seda AKÇO, *İstanbul Barosu*

"Tahliye Sonrası Bir Destek Mekanizması Örneği Olarak Gençlik Destek Hattı"
Selin BERGHAN, *Sosyolog,*
ÖZ-GE-DER

"Suça Sürüklenen Çocuklar Nasıl Üretken Bireyler Haline Gelir?"
Mehmet BOĞA, *Cumhuriyet Savcısı,*
Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığı

OTURUM BAŞKANI FATİH GÜNGÖR, ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TETKİK HÂKİMİ

Sayın katılımcılar, hepinizi saygıyla selamlarım.

Bu oturumda ilk iki çalışmamız koşullu salıverme üzerine. Üçüncü çalışmamız, her zaman üzerinde durduğumuz ve iyileştirme çalışmalarında sivil toplum desteğine iyi bir örnek oluşturan Gençlik Destek Hattı uygulaması ile ilgili olacak. Ve son çalışmamız da suça süren çocukların nasıl yeniden topluma kazandırılacakları, nasıl yeniden üretken bireyler hâline dönüştürülecekleri konusunda somut bir örnek üzerinden bu soruya yanıt aramaya çalışacağız.

Ben ilk sözü projemizin de uluslararası danışmanı olan Marianne Moore Hanımefendi'ye bırakıyorum. Kendisi bize "Koşulla Salıverme Konusunda Uluslararası Örnekler"le ilgili bir sunum yapacak. Buyurun Sayın Moore.

“IMPROVING CONDITIONAL RELEASE PRACTICES”/ “KOŞULLU SALIVERME UYGULAMALARININ GELİŞTİRİLMESİ”*

MARIANNE MOORE

JUSTICE STUDIO, İNGİLTERE

1. INTRODUCTION

UNICEF Turkey is assisting the Ministry of Justice in a large scale Justice for Children programme. This project, as part of the programme, is aimed at improving the conditional release system in Turkey.

The presentation to the Symposium provided an overview of the youth justice practices of five EU member states and a comparative assessment of the situation in Turkey with a particular focus on the systems leading to a child’s release. It was based on:

- A rapid desk review of 27 EU member states and their use of conditional release;
- Field visits in Turkey; and
- An in-depth review of selected practices in Austria, England and Wales, the Netherlands, Portugal, and Spain.

1.1. What is conditional release?

The concept of conditional release is understood slightly differently across Europe. Therefore, it is important to work from a fixed definition.

When a child receives a sentence from the court there is an end date at which they are no longer subject to any criminal overview and they are completely free. During this sentence the child may be subject to a prison term. There are two main ways of using this prison term with this freedom date in mind. If a child has been committed to prison their date of release from custody could be:

- The same date as that in which their sentence ends and they are completely free. Therefore they serve their entire sentence in prison.
- Before the end of their overall sentence, so that after they have been released they also have a period of supervision in the community before they are completely free.

Within the second option of releasing a child before the end of their sentence three definitions are widely used:

---

* *The research presented in this intervention/article is still on-going under the scope of Justice for Children Project and its findings remain to be reviewed by the relevant stakeholders. Therefore, opinions expressed below are those of the researchers and do not necessarily reflect the views of the Project partners.*

Bu sunuma konu edilen araştırma Çocuklar için Adalet Projesi kapsamında yürütülmüştür ve proje paydaşlarının geri bildirimleri neticesinde son halini alacaktır. Dolayısıyla, sunum içeriği araştırmacının kendi görüşlerini yansıtmakta olup, proje paydaşlarının resmi görüşü olarak değerlendirilmemelidir.

- Early release: The release from detention of a person before the end of the total period of their sentence and before the specified release date.
- Conditional release: A release from detention on certain conditions such as the imposition of regulations and activities on the association of the offender. If the offender fails to abide by the conditions of the release, the release is revoked.
- Parole: A release from detention before the end of the total period of the sentence. Accompanied by conditions of release (usually set by a parole board and under the supervision of a parole officer).

Conditional release is widely used for children in prison in Europe. There are three main models shown in this diagram:

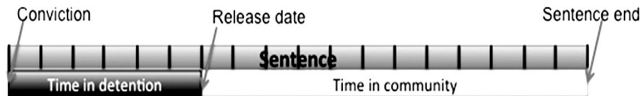
Early release at half way point

Early release at 2/3 of sentence

Minimum period before release

In any system of conditional release, the conditions imposed on the child in order to be released should be clear, explicit and realistic.¹

1.2. Why use conditional release?

The European Union (EU) supports the concept of conditional release based on similar motivations to the individual member states that use it. In the European Convention on the Supervision of Conditionally Sentenced or Conditionally Released Offenders (1964) that attempts to regulate release systems across the European Union, conditional release is recommended by the Council of Europe as a way to counter overcrowding in prisons. It is also outlined as 'an effective and constructive means of preventing reoffending and promoting resettlement' in their (2003)²² Recommendations concerning Conditional Release.² Indeed, European countries have tended to be motivated to use conditional release to prevent overcrowding,

¹ Padfield et al (2010) *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford.

² Padfield et al (2010) *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford.

ensure good behaviour in prisons, rehabilitate, prevent reoffending and keep the community safe. All of these motivations look exclusively at the child as needing to be controlled or to ensure the expulsion of the negative aspect of offending.

However, when looking at systems of justice for children it is essential not just to think about making their period of custody manageable nor to only concentrate on removing the negative aspect of offending from the child. It is advisable instead to aim at an improvement in the child's outcomes so that they will not just stop offending but also improve in confidence, have healthy relationships and achieve positive goals in education and work.

1.3. Overview of release systems in 27 EU countries

In the first phase of this project a rapid review of the 27 EU Member States was undertaken. This review concentrated on identifying countries whose systems of detention and release would be useful for Turkey in the context of improving their conditional release system. The 27 countries and their accession dates are shown in the table below:

- Austria (1995)	- Germany (1952)	- Netherlands (1952)
- Belgium (1952)	- Greece (1981)	- Poland (2004)
- Bulgaria (2007)	- Hungary (2004)	- Portugal (1986)
- Cyprus (2004)	- Ireland (1973)	- Romania (2007)
- Czech Republic (2004)	- Italy (1952)	- Slovakia (2004)
- Denmark (1973)	- Latvia (2004)	- Slovenia (2004)
- Estonia (2004)	- Lithuania (2004)	- Spain (1986)
- Finland (1995)	- Luxembourg (1952)	- Sweden (1995)
- France (1952)	- Malta (2004)	- United Kingdom (1973)

The results of this review were presented in a matrix in September 2012. In the matrix 17 countries were deemed less useful for further review because:

- They rarely use conditional release
- They had few community resources or their youth justice systems were in infancy
- Their systems seemed very different from the Turkish system
- They displayed punitive practice

The remaining 10 countries were presented to the Directorate General of Prisons and Detention Centres at the beginning of November 2012. These were:

- Austria
- Denmark
- Estonia

- Hungary
- Ireland
- Netherlands
- Poland
- Portugal
- Slovenia
- Spain

During this meeting, these, and other countries' systems were discussed, and five countries were chosen for a more in-depth study:

- Austria: because the judicial system and the administrative structure bear similar features to Turkey
- England & Wales: because it has a well-developed conditional release and Probation System
- The Netherlands: because of its holistic approach and high rates of pre-trial imprisonment which bears similarities with Turkey
- Portugal: because of the existence of open, semi-open and closed systems
- Spain: because as a country it has similar demographics and it is a similar size to Turkey.

2. OVERVIEW OF FIVE SYSTEMS

2.1. Austria

Quick facts.

Age of criminal responsibility: 14

Maximum period of imprisonment: 10 years (for those aged 14-16) 15 years (for those aged 16-18)

Ministry of Justice is the ministry responsible for children's probation and detention services in Austria. The whole probation system and social services is run by a non-government organisation (NGO) called 'A New Start' which has a memorandum of understanding (MOU) with the Ministry of Justice. This NGO has held a contract to run probation services for a number of years although it has had many different names.

2.1.1. Deprivation of liberty

There is one special institution for boys in Austria which holds 125 children serving sentences of more than 6 months (Gerasdorf in lower Austria). Once they have

started to serve their term they can stay until after their 22 birthday.³ Girls with sentences this long are housed in an institution reserved for women (Schwarzau in lower Austria). In all other instances children are housed in the institutions connected with their particular local court.⁴ Austrian child prisons are closed but have some open elements. For example, children can work outside of the institution if it can be guaranteed that the child will not be stigmatised. Also during the day the gates are not locked and children are only guarded in a limited manner when they are working outside the premises.⁵

The shortest prison sentence is one day. The longest prison sentence for children under 14 years old is 10 years whilst for those over 16 years old it is 15 years. Sentences can be deferred up to one year because of socialisation, or health, family or financial reasons including allowing the child to finish a job-training programme. This only allowed if the sentence does not exceed one year. There are also suspended sentences. The probation period for a suspended sentence can last for 3 years and may be terminated after one year if new facts support a good prognosis of the child desisting from committing another crime in the future.⁶

When the child arrives at the detention centre they undergo an assessment from a psychologist and they will have a medical assessment. Based on the first assessment an individual plan will be made. This planning is undertaken in the first week of incarceration. A group of professionals including teachers and psychologists agree the plan of work together with the child.

Children can attend school and undertake vocational work in the institutions. For example, in Vienna half of the children obtain vocational training in training shops for about a dozen different professions. The other children receive lessons to catch up on school education or they participate in training courses such as German or English that fit into their short stay in prison. They also have access to two computer training courses for E-learning with about 25 places. The institution in Gersdorf has a long traditional of vocational training and children there can achieve a one year apprenticeship in mechanics or metal work. In contrast, however, court prisons outside Vienna generally lack sufficient schooling and vocational training opportunities. Psychological work and motivational workshops on jobs and careers are also available. However the experience and reporting of progress of the children on vocational training, work and help by a psychologist is limited.⁷

2.1.2. Release

There is a minimum of one month of prison term to be served before any early release. Then, early release is possible after half the prison term has been served.

3 Edelbacher & Fenz (2002) *Juvenile Justice System: An Austrian Perspective in Winterdyk (ed) Juvenile Justice Systems: International Perspectives*. Canadian Scholar's Press Inc. Toronto.

4 Bruckmuller et al (2011) 'Austria' in Dunkel et al *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments Vol. 3. 2nd Revised Edition*, Forum Verlag Godesberg, Germany.

5 Bruckmuller et al (2011) 'Austria' in Dunkel et al *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments Vol. 3. 2nd Revised Edition*, Forum Verlag Godesberg, Germany

6 Bruckmuller, (2006) 'Austria: A Protection Model' in Junger-Tas & Decker (eds) *International Handbook of Juvenile Justice*. Springer, New York

7 Bruckmuller et al (2011) 'Austria' in Dunkel et al *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments Vol. 3. 2nd Revised Edition*, Forum Verlag Godesberg, Germany.

After two-thirds of the term, however, release must be granted unless there is a high risk of the child reoffending. While petitioning for early release, leave for up to 5 days can be granted. The child is first allowed to go out for weekends and then extended periods of time.⁸

Conditional release can be requested by the child, the head of the prison and the public prosecutor. Witnesses may also be called in when making the decision. The decision on conditional release is made by the senate of a regional court located in the district where the prison that they will be released from is located.

As soon as it is clear that the child will be released, there is a plan made as to how to reintegrate the child with the family, their school, and ensure they have suitable accommodation. This is an individualised plan according to what the probation officer recommends in agreement with the child. It is submitted to the judge at intervals set by them.⁹

The period of release is accompanied by a period of supervision by a probation officer. Children who have received a suspended sentence or a sentence which includes conditional release have a probation officer from the very beginning of their sentence. If the child does not already have a probation officer and they are given conditional release then the probation officer gets involved with the child one month before they are released from prison. The probation officers help the child to get school or work and prepare the parents and the child for release. They report directly to the judge on the progress of the child.¹⁰

2.2. England and Wales

Quick facts.

Age of criminal responsibility: 10

Maximum period of imprisonment: Indeterminate sentences (no end date/99 years)

Approximate reoffending rate: 70-80%

The Youth Justice Board for England and Wales (YJB) is an executive non-departmental public body and is the main agency responsible for youth justice policy and services in England and Wales. When it was established in 1998 it received joint funding from the Home Office and the then Department for Education and Skills, now it receives revenue from the Ministry of Justice solely and its board members are appointed by the Secretary of State for Justice.

⁸ Bruckmuller et al (2011) 'Austria' in Dunkel et al *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments* Vol. 3. 2nd Revised Edition, Forum Verlag Godesberg, Germany; Bruckmuller & Hofinger (2010) 'Austria' in Padfield et al *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford

⁹ Interview with Renate Winter, Austrian Juvenile Judge - 29th November 2012.

¹⁰ Bruckmuller & Hofinger (2010) 'Austria' in Padfield et al *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford

The YJB:

- Oversees the youth justice system in England and Wales including Youth Offending Teams which are otherwise run by local authorities
- Sets standards and monitors progress
- Works to prevent offending and reoffending
- Ensures that custody for children is safe, secure, and addresses the causes of their offending behaviour¹¹

All children in conflict with the law in England and Wales undertake an assessment after being arrested by the police. This is called the 'Asset'. Its aim is to identify key risk and protective factors and provide a score to predict reconviction, risk of serious harm to others and the risk of harm to the child him/herself. It attempts to measure change over time in order to understand progress or deterioration in the child's attitude and behaviour in terms of:

- Offending behaviour
- Living arrangements
- Family and personal relationships
- Education, training and employment
- Neighbourhood
- Lifestyle
- Substance use
- Physical health
- Emotional and mental health
- Perception of self and others
- Thinking and behaviour
- Attitudes to offending
- Motivation to change
- Positive factors
- Indicators of vulnerability
- Indicators of serious harm to others¹²

---

¹¹ See www.justice.gov.uk

¹² Information on Asset can be found on <http://www.justice.gov.uk/youth-justice/assessment/asset-young-offender-assessment-profile>

Each element is scored by a Youth Offending Team worker from a community Youth Offending Team (YOT) dedicated to the child.

2.2.1. Deprivation of liberty

There are three main types of custodial establishment for children in England and Wales:

- Secure Children's Homes (SCHs) There are 10 Secure Children's Homes. They house boys and girls aged from 10 to 17 in mixed sex accommodation. However they mainly comprise of children aged 12 to 15. They look after children who have been put there on welfare grounds as well as children on court-ordered secure remand (COSR), and those on a detention and training order (DTO). The units vary from eight bed units to 34 bed units and are often single storey and open plan with a domestic and homely feel. The ratio of staff to children is generally 6:8, 2:3 and 1:2 per unit and they are managed by the local authority.
- Secure Training Centres (STCs) There are four Secure Training Centres (STCs). They house children aged from 12 to 17 years old. There are three STCs for boys and one for girls. The children are all there due to a custodial sentence. They are larger than SCHs and range from 53 to 87 bed units. They are newly built, one or two-story house-blocks facing inwards towards a grass area and have a staff to child ratio of 2:5, 2:6, 2:7 and 3:8 ratio per unit. They are managed by private security firms Serco and G4S. There is a Mother and Baby Unit at the Rainsbrook girls STC.
- Youth Offending Institutions (YOI)
- There are nine Youth Offending Institutions (YOIs). They house boys aged from 15 to 17 years old who are on remand (pre-trial detention) and on custodial sentences. The YOIs usually accommodate between 100 and 400 young people in an institution with wings accommodating 30 to 60 young people on each. The accommodation is varied with some being historic and inherited from other purposes. They often have a larger prison-type design, though with some modernisation and new, purpose built, units. The staff to children ratio is 3/6:30-60 ratio per unit/wing. The National Offender Management Service (NOMS) manages seven establishments and the other two are managed privately by Serco and G4S.
- There are three Youth Offending Institutions for 17 year old girls. They house girls on remand (pre-trial detention) and on custodial sentences. The YOIs are much smaller than boys YOIs usually consisting of 16 to 26 bed units. They are newly built and two storey, and include living accommodation, education, and group work rooms within them. The staff to children ratio is 4/6:16 and they are managed by NOMS.

There are two main custodial sentences in England and Wales. Children can get:

- Detention and Training Order (4 months – 2 years)
- Long term sentences (Section 90/91 or Section 226/228 2 years to life/an indeterminate length)

When the child is admitted into custody a sentence plan/care plan will be decided with the child. The child's YOT worker will be part of this process, together with security staff, teachers and psychologists inside the institution. The plan will outline

the areas of work to address the underlying factors identified in Asset that could reduce the risk of re-offending and support the resettlement of the child such as engagement in education, employment, skills or work training, relationship building or specific treatment programmes.

2.2.2. Release

Only children serving a DTO of 8 months or more are eligible for early release. For those with DTOs from 8 months to 18 months this early release is automatically granted at either a month before or after the halfway point. Those serving sentences of 18 or 24 months can be released up to one or two months before or after the halfway point. On 1st November 2007, Section 33 of the Offender Management Act 2007 came into force a child on a DTO can be released at any time during the one or two-month period, rather than waiting until the end of the month unless there are exceptional circumstances which prevent them being released at the usual time.

There are also the added options of earlier than half time release:

- Home Detention Curfew (Sections 99-100) allows children to be released on licence with a curfew enforced by electronic monitoring which is applicable only to the last 90 days of the prison half release (although sex offenders are not eligible).
- End of Custody Licence (ECL) allows children to be released for the final 18 days before their release date.
- Release on Temporary Licence (ROTL) can be used increasingly as the date for release comes nearer to acclimatise the child to life outside and can also be used for a child to attend a work programme or education.¹³

Most children on DTOs have a fixed term automatic half time release. It is envisaged that the child will be granted early release as recognition of very good progress, measured against an agreed sentence plan. The decision making for HDC and ECL is made by prison authorities. Perhaps due to this there is a concern that HDC is applied differently across different prisons.¹⁴

Before the child leaves the custodial establishment a resettlement plan is written with the child's dedicated YOT worker, the child and relevant professionals from the establishment. It comprises of a risk management plan and intervention/supervision plans. These will form the basis of supervision on release and should build on any work undertaken in custody. The risk management plan addresses specific risks and provides a feasible plan for managing them. This could include confirmed accommodation details, planned offending behaviour work, specific and targeted licence conditions, specific victim protection plans, and planned treatment (with a named treatment provider) where appropriate. When the child is released, in the majority of cases they will be supervised by the YOT worker who was supervising them whilst in custody. The YOT worker will help the child to adhere to their licence conditions and complete the goals on their resettlement plan.

¹³ Padfield (2010) 'England and Wales' in Padfield et al *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge.

¹⁴ Padfield (2010) 'England and Wales' in Padfield et al *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford.

2.3. The Netherlands

Quick facts.

Age of criminal responsibility: 12

Maximum period of imprisonment: 24 months

Approximate reoffending rate: 60-70%

The Ministry of Safety and Justice oversee the Youth Care Agency under which youth probation services fall and also have jurisdiction for judicial institutions for young offenders across the country. The Ministry of Safety and Justice fund the probation service and the judicial institutions for young offenders with an approximate budget of two million euros. The breakdown of finance between these two services is unclear however. When in 2016, the local authorities have responsibility for the budget the funding will come from the government and then they will be free to direct the spending in Youth Care.¹⁵

In June 2011, the Minister of State of the Ministry of Safety and Justice presented a proposal regarding the introduction of a new special 'adolescent criminal law'. This law will enable the conviction of children between 15 and 23 years of age who have committed serious crimes, as adults. In effect, this would mean that 16 to 17 year olds will be dealt with by adult probation officers and also 16 to 17 year olds who do not comply with their alternative sanction will be dealt with more severely in adult detention.¹⁶ This new act of parliament will also mean that services for children will be de-centralised and moved to the jurisdiction of local authorities. This is likely to come into affect in 2016.¹⁷ The National Framework Juvenile Justice Instrumentation has recently been introduced by the Dutch Ministry of Safety and Justice. The aim is to achieve a coherent set of tools for the juvenile justice chain.

2.3.1. Deprivation of liberty

There are 10 custodial centres in the Netherlands (reduced from 14 recently). Some of them are State institutions and some are run by the private sector. All are closed. There is the provision of some half-way houses for children leaving custody but this is a pilot project.¹⁸

In addition there are some specialist treatment centres divided across the estate. These include:

¹⁵ Interview with Maartje Berger, Juridisch adviseur Jeugdrecht, Defence for Children-ECPAT Nederland on 23rd November 2012

¹⁶ IJJO (2008) 'Young Offenders and mental health in the Netherlands: profile, legal framework and interventions' in IJJO Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge. IJJO.

¹⁷ Interview with Maartje Berger, Juridisch adviseur Jeugdrecht, Defence for Children-ECPAT Nederland on 23rd November 2012

¹⁸ Interview with Maartje Berger, Juridisch adviseur Jeugdrecht, Defence for Children-ECPAT Nederland on 23rd November 2012

- The forensic observation and guidance department (FOBA): for children in psychological crisis such as those with serious drug dependence and dissociative disorders. They stay at FOBA for several weeks, are set on the right medication and then return back to their custodial institution.
- The mild mental disabilities (LVG) section: for children with a low IQ (between 55 and 80).
- The Very Intensive Care (VIC) section: for children who need extra assistance because of a psychiatric disorder or personality disorder.
- The ESP-division: for children who have serious sexual problems.
- The Individual Route Department (ITA): for children who are disruptive and have a negative impact on their peers.¹⁹

The following types of custodial sentence can be given in the Netherlands:

- Youth detention for serious criminal offences. The maximum length is 12 months (offenders 12-16 years) or 24 months (offenders 16-17 years).
- 'Institutional placement order' (Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen: PIJ measure) is an order to re-educate or to treat children who have mental health problems based on the pro Justitia evaluation of the child. The measure is imposed for two years, but prolongation is possible up to a maximum of six years.²⁰

The Netherlands makes heavy use of detention on remand (pre-trial detention). An alternative to remand that is currently being used is night detention where they attend school or work in the week but stay at the detention centre at night and on the weekends.²¹

In custody the child is subject to the YOUTURN treatment plan. This plan addresses the underlying problems for each child on the understanding that all children are different. An individual treatment plan is established consisting of a combination of:

- Individual or group therapy
- Psycho-education
- Family counselling
- Pharmacotherapy

From 2010, all juvenile custodial institutions began to work with the basic methodology YOUTURN, which is designed to prevent recidivism and to reduce criminogenic factors. Group employees and teachers of the school (the group

---

19 IJJO (2008) 'Young Offenders and mental health in the Netherlands: profile, legal framework and interventions' in IJJO Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge. IJJO.

20 IJJO (2008) 'Young Offenders and mental health in the Netherlands: profile, legal framework and interventions' in IJJO Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge. IJJO.

21 Interview with Maartje Berger, Juridisch adviseur Jeugdrecht, Defence for Children-ECPAT Nederland on 23rd November 2012.

leaders/coaches) teach children how to deal with anger, difficult moral choices and how they can behave in a socially skilled way. Then the children help each other to resolve difficult situations. Meanwhile, they continuously get feedback on their behaviour in the communal unit and in school.

2.3.2. Release

Since 2008 children have been eligible for conditional release after serving two thirds of their sentence. Early release can be denied or postponed if:

- There is a risk of repeat offending
- If the child misbehaves during detention
- If the child has a history of escape
- The child does not agree to the conditions.²²

Six months before the end of their sentence the child moves towards more freedom, such as a half way house with a decreasing amount of care from the institution.²³

The public prosecutor decides about the release of a child based on the recommendations made by the prison and probation authorities.²⁴ The police and probation then oversee adherence to the conditions through monitoring and regular personal contact with the child and providing on-going support.²⁵

The Child Protection Board case-manage the child after release from detention to ensure that all activities are properly coordinated.²⁶ Although a new plan of work is written for this time there is not a big link between the activities in the prison and in the community. The case-manager does not undergo specific programmes but mainly helps the child to get a new school and set up practicalities in the community. There is a concern that the care for children on exit from custody stops too soon – at about three months after their release date.²⁷

Two new programmes have been aiding children to reintegrate into society:

- **The Work-Wise routing** The work wise routing is a programme to help children get and keep a job, follow and complete a training course and have a safe place to live when leaving the institution. Attention is also paid to building up and maintaining a positive social network through offering constructive support and leisure activities. 'Individual Routing Counsellors', together with behavioural experts, use tools and

22 Moerings (2010) 'The Netherlands' in Padfield et al *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford.

23 Van der Lann, (2006) 'Just Desert and Welfare: Juvenile Justice in the Netherlands' in Junger-Tas & Decker (eds) *International Handbook of Juvenile Justice*. Springer, New York.

24 Moerings (2010) 'The Netherlands' in Padfield et al *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford.

25 Moerings (2010) 'The Netherlands' in Padfield et al *Release from Prison: European Policy and Practice*. Routledge. Oxford.

26 IJJO (2008) 'Young Offenders and mental health in the Netherlands: profile, legal framework and interventions' in IJJO *Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge*. IJJO

27 Interview with Maartje Berger, *Juridisch adviseur Jeugdrecht, Defence for Children-ECPAT Nederland* on 23rd November 2012

interventions to work with the children. They have a tool for risk assessment and risk handling; 'the motivation monitor'; an employment and care programme for girls; and a repeat offender programme. There is also an increased cooperation with outside child rehabilitation and care organizations.²⁸

- **New Perspectives upon Re- entry** The New Perspectives upon Re- entry (Nieuwe Perspectieven bij terugkeer) is a programme to prevent recidivism and to enable the child to function independently and to find a place in society. It is aimed at children aged 16 to 23 years with an IQ over 75 who have committed at least three offenses, at least one of them being a serious crime. The child is assigned a supervisor who is accessible 24 hours a day. If necessary, the supervisor can put in specific behavioural interventions and family, friends, school and colleagues are involved in counselling. The guidance starts three months before the child is released and takes about nine months.²⁹

2.4. Portugal

Quick facts.

Age of criminal responsibility: 16, but children can be subject to measures of detention from age 12.

Maximum period of imprisonment: 3 years

Approximate reoffending rate: 40-50%

Since September 2012, the Ministry of Justice's Directorate-General of Reintegration and Prisons Services (DGRSP) formally the Department of the Directorate General of Social Reintegration (DGRS) manages policy and implementation of educational and punitive measures, custody and alternative to imprisonment. All funding for the DGRSP goes through the Ministry of Justice.

2.4.1. Deprivation of liberty

Portuguese custodial facilities for young offenders are called educational centres ("Centros Educativos"). There are currently 8 custodial facilities in Portugal:

- Bela Vista (Lisbon)
- Madeira (Madeira Island)
- Mondego (Guarda)
- Navarro de Paiva (Lisbon)
- Olivais (Coimbra)

²⁸ IJJO (2008) 'Young Offenders and mental health in the Netherlands: profile, legal framework and interventions' in IJJO Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge. IJJO.

²⁹ IJJO (2008) 'Young Offenders and mental health in the Netherlands: profile, legal framework and interventions' in IJJO Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge. IJJO.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

- Padre António Oliveira (Lisbon)
- Santa Clara (Vila do Conde)
- Santo António (Oporto).³⁰

They are distinguished according to the type of regime carried out in its residential units of which there are three regimes:

- Open regime: The child lives in the educational centre, but can have permission to spend some weekends and holidays with his or her family. It is also possible, in certain cases, that he or she may study or practice sports or other kind of activities outside the centre in the community.
- Semi-open regime: The child lives and studies in the educational centre but can have permission to spend holidays with his or her family, if he or she is able to achieve certain institutional goals and acquire specific social skills.
- Closed regime: In this regime, the child lives and studies in the educational centre, and does not have permission to leave the centre, except for medical assistance or as required by the court or by the police authorities.³¹

Of these, three are open units, 12 are semi-open units, and four are closed units. Given the geographical distribution of the educational centres location, many children are placed far away from their communities. By the end of March 2011, there were 254 children in the educational centres. Of these 90% were male and 10% female of whom 11% were placed at an open unit, 70% at a semi-open unit, and 19% at a closed one.³² Centro Educativo Navarro de Paiva in Lisbon is the best custodial option for children with mental health problems.³³

Children who have committed offences at the age of 16 and 17 are judged as adults. These children can be sent to prison and then stay along with adults in the same facilities. However, it appears that 16 to 18 year olds represent less than 1% of the prison's population.³⁴

Children between 12 and 16 are given the institutional measure of detention

---

³⁰ Between 2000 and 2008 the number of educational centres in Portugal fell from 14 to 6. This led to overcrowding and in 2010 two new centres opened under a new management model based on public-private partnership between the Ministry of Justice and a NGO of Spanish origin, exclusively as open and semi-open units.

³¹ Maria João Leote de Carvalho (2011) 'Measures of Deprivation of Liberty for young offenders in Portugal: current situation' for OIJJ Green Paper. CESNOVA - Centro de Estudos em Sociologia, Universidade Nova de Lisboa.

³² Maria João Leote de Carvalho (2011) 'Measures of Deprivation of Liberty for young offenders in Portugal: current situation' for OIJJ Green Paper. CESNOVA - Centro de Estudos em Sociologia, Universidade Nova de Lisboa.

³³ Boliero (2011) 'Young Offenders ad Mental Health: the Portuguese experience' in IJJO Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge. IJJO

³⁴ By the end of December 2007, there were 101 individuals (0.9% of the total prison's population), 80 individuals (0.7%) in 2009, and 88 individuals (0.8%) in 2010 (statistics available at DGSP webpage: <http://www.dgsp.mj.pt/>). Maria João Leote de Carvalho (2011) 'Measures of Deprivation of Liberty for young offenders in Portugal: current situation' for OIJJ Green Paper. CESNOVA - Centro de Estudos em Sociologia, Universidade Nova de Lisboa.

("medida de internamento"), and precautionary detention ("medida cautelar de guarda") for three to six months in any type of regime.³⁵ The minimum period of stay in a closed institution is 6 months and the maximum is 2 years.³⁶ However in more serious cases it can be 3 years. The minimum period of stay in a semi-open or open institution is 3 months and maximum period is 2 years. Sentences in the open and semi-open regimes can be from 3 months to 2 years. If the child is under 14 they will go to semi-open facilities, if they are over 14 they go to closed ones.

When a child is committed to an educational centre they are given a Personal Education Plan (PEP). This is an educational plan for custody that must be ratified by the court. This detailed plan is a written document that organises and records the educational intervention to be carried out for the duration of the sentence. It looks at the child's motivations, aptitudes, educational and social reintegration needs. It must be aligned with the educational intervention project of the centre and lists the objectives to be attained within the time frame of the measure and the steps to be achieved. The child is involved in drawing up the plan with the professionals such as teachers, psychologists and doctors. The child can appeal to the court if they do not agree with the plan and otherwise it is reviewed every six months.³⁷

There are Penal Teams (Equipa Penal) specialized in the penal system and who work in mixed teams who work across probation and prison services. There is also EP or Prison Teams (Equipa EP'S) placed at and working in prisons. This is a multidisciplinary team in the centres comprising of psychologists, educational officers and social workers. Each child is under the care of a technical expert of this technical team. This person is responsible for the child's development within the institution. They liaise with the family, draw together the PEP and report on the progress of the child to the judge.³⁸ The Centre of Judicial Studies offers training courses for juvenile justice professionals, as well as academic institutions and the DGRSP itself.³⁹

2.4.2. Release

The terms of detention in an educational centre are reviewed every six months and the child can be transferred to a different regime if they are improving.⁴⁰ There is some preparation for release in terms of finding a school place or training programme by the welfare department. The child can decide where they want to go and how this will work.⁴¹

35 Maria João Leote de Carvalho (2011) 'Measures of Deprivation of Liberty for young offenders in Portugal: current situation' for OIJJ Green Paper. CESNOVA - Centro de Estudos em Sociologia, Universidade Nova de Lisboa

36 Botelho and Rocha (2007) 'The Juvenile Justice System in Portugal' in Giostra (ed) *European Juvenile Justice Systems Volume 1*

37 Botelho and Rocha (2007) 'The Juvenile Justice System in Portugal' in Patane (ed) *European Juvenile Justice Systems: First Volume. Centro Di Studio e di Ricerca sulla Giustizia Minorile. Milano*

38 Rodrigues and Duarte-Fonseca (2011) in Dunkel et al *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments Vol. 3. 2nd Revised Edition, Forum Verlag Godesberg, Germany.*

39 Boliero (2011) 'Young Offenders and Mental Health: the Portuguese experience' in IJJO *Mental Health Resources for Young Offenders: European Comparative Analysis and transfer of knowledge. IJJO*

40 Botelho and Rocha (2007) 'The Juvenile Justice System in Portugal' in Giostra (ed) *European Juvenile Justice Systems Volume 1*

41 Maria João Leote de Carvalho (2011) 'Measures of Deprivation of Liberty for young offenders in Portugal: current situation' for OIJJ Green Paper. CESNOVA - Centro de Estudos em Sociologia,

The actual duration of the measure can be reviewed by the judge based on progress against the plan after a minimum of three months. The judge can reduce the duration of the sentence or suspend it for the time still remaining on the condition that a child does not commit a further offence. The judge can also stop the order or fix it to a regime that is less restrictive, or replace it with another non-institutional measure for an equal or shorter period of time in relation to the time left. The judge can also increase the length of the measure by 1/6th of the length initially given. The child or their family may appeal any of these decisions.⁴²

There is no specific legal procedure for the monitoring of children after release although there are Reintegration Teams (Equipa de Reinserção) which are multidisciplinary teams in the community. The technical teams in the prisons try and work with these teams in the community and try to find a programme for them. There is no formal mechanism in the law for the probation team to look after the child. However if there is any requirement once they leave custody then they have to be put in touch with welfare people. The children often have to contact the institutions to ask for help from the staff and sometimes there is a problem with accommodation. Indeed, there appears to be a lack of coordination among the different services and a lack of specific planning regarding reintegration.⁴³

2.5. Spain

Quick facts.

Age of criminal responsibility: 14

Maximum period of imprisonment: 10 years

Approximate reoffending rate: 20%

Spain consists of 17 Autonomous Regions (Comunidades Autonomas) which have a high level of self government.⁴⁴ Although the State is responsible for legislation, sanctions and the judiciary, it is the regions that have the responsibility for deciding how any measure given by the judge is put in place. As such, provisions for children in the justice system are different in every region.⁴⁵ Revenue to the regions comes from the State and it is up to each how they choose to spend money on youth justice.⁴⁶

Youth Justice is administered through each region's public administration. They can either provide justice services themselves or form partnerships or collaboration

---

Universidade Nova de Lisboa

⁴² *Rodrigues and Duarte-Fonseca (2011) 'Portugal' in Dunkel et al Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments Vol. 3. 2nd Revised Edition, Forum Verlag Godesberg, Germany.*

⁴³ *Rodrigues and Duarte-Fonseca (2011) 'Portugal' in Dunkel et al Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments Vol. 3. 2nd Revised Edition, Forum Verlag Godesberg, Germany.*

⁴⁴ *Interview with Prof. Ignacio V. Mayoral Narros, Departamento de Derecho / Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Europea de Madrid, 7h November 2012*

⁴⁵ *David Romero McGuire 'The Spanish Juvenile Justice System'. Unpublished*

⁴⁶ *Interview with Prof. Ignacio V. Mayoral Narros, Departamento de Derecho / Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Europea de Madrid, 7h November 2012*

agreements with other agencies, whether they are public (such as municipalities) or private (non for profit NGOs).⁴⁷ There are three management models:

- Public: The management and services provided to children are carried out by personnel directly from public administration of the region.
- Private: The management and services provided to children are carried out by personnel from a non for profit organization or NGO.⁴⁸
- Mixed management: The management of some resources or a specific programme is under the ownership of the public administration, while other services (such as psychologists, social workers, teachers, jurists, health and sports) is carried out totally or in part by personnel from a non for profit organization or NGO.

The child is the responsibility of the region where he/she permanently resides, not where the offence is committed.

2.5.1. Deprivation of liberty

Educational custodial centres are small (with 14-80 beds) and are run either by the regional public administration or NGOs. The numerical and geographical spread of NGO centres versus public administration run ones varies from region to region. For example in Madrid there are 6 or 7 different centres. There is a vast number of centres to ensure that the children can be cared for in their own communities, or as close as possible to them.⁴⁹

There are three types of regime that operate in a centre, however there are not always three types of centre. Some centres will provide for closed regime and semi-open regimes, while some might be just open centres or just closed centres. It will David Romero McGuire 'The Spanish Juvenile Justice System'. Unpublished differ depending on where you are in the country.⁵⁰ The possible types of regime that are available in the centres are:

- Closed regime: Children and young people live in the centre where they carry out the activities that include education, schooling, training, employment and leisure.
- Semi-open regime: Children and young people live at the centre, but are able to undertake certain activities such as education, schooling, training, employment and leisure, outside of the centre according to their individualized programme. This privilege is conditional on the improvement of the child and the fulfillment of certain objectives against his/her plan.
- Open regime: Children and young people carry out all their activities outside of the centre, making use of the community's resources in which the centre is located. The centre remains as their home residence, and must comply with the internal

⁴⁷ Article 45 of the Act 5/2000

⁴⁸ Interview with David Romero McGuire, Chief Executive Diagrama. 14h November 2012

⁴⁹ Interview with Prof. Ignacio V. Mayoral Narros, Departamento de Derecho / Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Europea de Madrid, 7h November 2012.

⁵⁰ Interview with Prof. Ignacio V. Mayoral Narros, Departamento de Derecho / Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Europea de Madrid, 7h November 2012

programme.⁵¹

Additional, specialist types of regime include:

- Therapeutic in a closed, semi-open or open centre: Children and young people receive special educational assistance or specific treatment. This is for those who have mental health and/or substance misuse problems.
- Weekend custody: Children and young people who receive this sentence must remain at home or at a centre for a maximum of 36 hours between Friday afternoon or evening and Sunday evening or night. However they may also undertake activities that the Judge has ordered must be carried out in the community.⁵²

The usual length of time for a deprivation of liberty sentence is one year with detention and a period of supervised liberty (probation), the exact content of which should be established by the judge. However for serious cases and repeat offences children can have between one and six years of imprisonment with five years supervised liberty (probation) after the first year if you are 16-17, or up to four years for those aged 14-15 years old. Further, if sentenced to a very serious terrorist crime the maximum sentence for those aged 14-15 is six years and the maximum sentence for 16-17 year old children is ten years.⁵³

If the child is given a custodial sentence the Centre's technical team will make an assessment which takes into account their personal circumstances. From this assessment they will devise a plan for the child to work on during their time at the centre. The intervention plan is reviewed every 3 months and will have measures such as attending school, ensuring good behaviour, and family mediation.⁵⁴

The types of programmes carried out by each centre will vary depending on whether they are run by an NGO or the regional public administration. The NGO Fundación Diagrama, which is one of the largest not-for-profit providers of custodial care in Spain, have a holistic approach to programming in their centres. The main aim in them is the social integration of the children. Therefore all activity and interventions are based on three inter-related basic pillars: behavioural, cognitive and emotional-relational. This philosophy is used throughout all areas of daily life at the centre; in schooling, training, integration, health, family, and leisure time, and focuses all activity on the future release of the child and their successful achievement of social reintegration.

2.5.2. Release

No child can be released from a centre without a period of Supervised Liberty (Libertad Vigilada) or conditional release. This period of supervised liberty is in most cases set by the judge at the time of sentence. In serious cases, the period of

---

51 David Romero McGuire 'The Spanish Juvenile Justice System'. Unpublished.

52 David Romero McGuire 'The Spanish Juvenile Justice System'. Unpublished.

53 Gimenez-Salinas et al (2011) 'Spain' in Dunkel et al *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments* Vol. 3. 2nd Revised Edition, Forum Verlag Godesberg, Germany.

54 Interview with Prof. Ignacio V. Mayoral Narros, Departamento de Derecho / Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Europea de Madrid, 7th November 2012

supervised liberty can be as long as six years after the period of time in the centre.⁵⁵

The child will have been prepared for release from the beginning of their time in the centre. For example at Fundación Diagrama's centres preparation for the child to reintegrate into the community as responsible and independent citizens is planned from the first day of custody. The Individualised Integration Programme, which involves the family and the community which is designed to ensure that the child gradually undertakes more and more activities in the community (education, work, constructive leisure, and/or family visits). Additional programs such as the 'Path Project' which supports the child and their family together is aimed at ensuring that the work carried out at the centre is continued once the child is back in his family environment. It also provides support and tools for families to cope with their child's situation. In this way the children are able to prove their progress towards being a constructive member of society while they have the support of the home. This structure leads to achievements for the child and reduces the likelihood of reoffending.⁵⁶

The judge either decides that release should happen based on the original sentence imposed or based on the progress the child has made in the centre. This is shown to the judge through the three monthly reports that the technical team submit to the judge, public prosecutor and the public administration. As the child progresses along the different types of regime the judge will then allow them to be released under supervision.⁵⁷

One month, or a few weeks, before leaving the child leaves the centre, the community technical team begin to take over from the centre's technical team. They undertake interviews with the centre staff including: The coordinators, directors, centre technical team and the child. They then think about the best options for the child in the community and produce a plan for the next three months during release. The programmes on this plan will be the same or similar to the types of programmes given to children on community sanctions.⁵⁸

3. CONCLUSION

3.1. The strengths of the five countries' systems

3.1.1. Governance

The Turkish system appears to be closest to Austria and Portugal in its governance structure. However the experience of Austria, England and Wales, the Netherlands, Portugal and Spain show us that there are many different types of governance model that can be used in youth justice systems. Either centralising the system or devolving it to the regions, as is done in Spain, or using NGOs, and private companies to run aspects of it as we see in Austria and the Netherlands.

⁵⁵ Gimenez-Salinas et al (2011) 'Spain' in Dunkel et al *Juvenile Justice Systems in Europe: Current Situation and reform Developments* Vol. 3. 2nd Revised Edition, Forum Verlag Godesberg, Germany.

⁵⁶ Interview with David Romero McGuire, Chief Executive Diagrama. 14h November 2012

⁵⁷ Interview with Prof. Ignacio V. Mayoral Narros, Departamento de Derecho / Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Europea de Madrid, 7h November 2012.

⁵⁸ Interview with Prof. Ignacio V. Mayoral Narros, Departamento de Derecho / Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Europea de Madrid, 7h November 2012.

Recommendation

One interesting aspect of governance in youth justice that Turkey may want to consider is the existence of a specialised youth justice department akin to the Youth Justice Board in England and Wales.

3.1.2. Community/probation services

The Turkish system of having court social work teams is similar to that which we find in Austria. Also, like all of the five countries, Turkey uses a multi-disciplinary probation team in the community for children in conflict with the law. The use of multi-disciplinary teams demonstrates good practice for children in conflict with the law as they have multiple needs at this time.

Good practice that is demonstrated in England and Wales and the Netherlands is the involvement of probation officers, or the equivalent, from the very beginning of the child's involvement with the criminal justice system. Equally, something that has already been considered by the Turkish probation system is ensuring that the work is targeted at children who have great risks or needs such as in England and Wales - the Scaled Approach.

Recommendation

The child going through the Turkish youth justice system meets many different professionals at different points in time. It would be advisable therefore to think of ensuring that each child has a case-worker who will look after them through their journey such as a probation officer in the Netherlands or a YOT worker in England and Wales.

3.1.3. Assessment and Planning

The BISIS system has introduced holistic and structured planning into the custodial environment in the form of ARDEF. This form appears very similar to the BARO form in the Netherlands and the Asset Assessment in England and Wales. Much of the work of the probation department is concentrated on ensuring children's individual needs are addressed in planning which is similar to all countries' systems. The regular reporting to the judge in Turkey is similar to the situation in Austria, Portugal and Spain.

Recommendation

The Turkish system has very good assessment and planning in both custodial environments and in the probation service, however these systems of assessment and planning are working in isolation from each other. It would be advisable to have an assessment and planning system that is holistic and covers every single stage of the child's journey throughout the system spanning probation, pre and post trial custody, and release arrangements. This could include:

- Having a detailed assessment such as Ardef at the beginning of the child's journey after arrest
- Ensuring that custodial and probation assessments and plans are of the same format as each other and inform each other
- At each time the child moves from the community to custody and to the community again ensure that all their assessments and plans move with them to minimise duplication of effort.

3.1.4. Deprivation of Liberty

The Turkish pre-trial facilities are similar to the custodial environments in Austria, England and Wales, and the Netherlands in that they are closed, whilst the Training Centres are similar to the open institutions of Portugal and Spain. The Turkish system has also inherited the group leader programme which operates in the Netherlands.

It appears that centres that have an open element are most beneficial for the rehabilitation of children. The fact that the Spanish institutions are small and in the communities appears to benefit rehabilitation and links with the community. Indeed Spain and Portugal seem to achieve the best custody provision reintegration, recidivism rates and outcomes for children.

Recommendation

- Ensure that custodial centres are as far as possible located within, and linked to the community.
- Use the Training House open model for pre-trial facilities.
- Ensure that custodial programmes are directed at those with a higher risk of reoffending and linked to the community as much as possible.
- Ensure iSKER activities undertaken within custody can be continued in the community following release.

3.1.5. Release

The Turkish conditional release system is similar to that of England and Wales, Austria and the Netherlands. All of these countries have a conditional release that is more or less automatic at between halfway and two thirds of the child's sentence. Spain and Portugal have more fluid systems based on on-going review of the child's progress against their plans. In Austria, Portugal and Spain it is the judge that decides on the release of the child which is similar to the situation in Turkey.

Re-offending rates differ greatly between four of the countries. Portugal and Spain are able to demonstrate the best rates at 30-40% and 20% respectively. These figures suggest that open regimes where the child gradually gains more freedom are better for children.

Recommendation

Release should be based squarely on achievements towards clear goals outlined in a sentence plan rather than being based on an opinion of good behaviour by custodial staff. There should be a clear and gradated path for achieving more freedom, however links with the community should be emphasised through the entire custodial term using the Spanish model. More flexibility could be introduced into the conditional release system to enable the judge to recommend home detention or weekend detention rather than simply accepting or rejecting the application for release.

Children who have been released conditionally should be consulted to establish what their needs are during this process and how they could be helped not to commit another offence and achieve positive goals.

***

OTURUM BAŞKANI

Sayın Moore'a katkısından dolayı teşekkür ediyoruz. Biraz da teknik aksaklık nedeniyle süresinde bitirmiş olduk programı. Bir uluslararası perspektif çizdi kendisi bize.

Koşullu salıverme aslında bizim yabancı olmadığımız bir sistem. Ceza infaz sistemimizin belki de en köklü sistemleri, en eski sistemleri. Ama eskimiş bir sistem. Çünkü koşullu salıverme sistemi bizde mevcut olmasına rağmen yıllardır çok iyi işlemiyor. Aslında kanun koşullu salıverme için bir iyi hâl tanımlıyor.

Ancak iyi hâli belirleyecek yeterli risk değerlendirme araçlarına sahip olmadığımız için şartla tahliyesine, koşullu salıverilmesine belli bir süre kalan kişilerden disiplin cezası almamış herkesi iyi hâle kabul eden ve şartla tahliyesine karar veren otomatik bir sistem var.

Bu sebeple bu eksiklik görüldüğü için Çocuklar için Adalet Projesi'ne bir aktivite konuldu, bu aktivitelerin bir tanesi koşullu salıverme ile ilgili. Etkin bir koşullu salıverme mekanizmasının geliştirilmesi aktivitesi. Bu kapsamda Sayın Moore uluslararası danışmanlığımı yürütüyor, bize uluslararası bir perspektif çizdi.

Aynı konudaki ulusal danışmanımız ise Sayın Avukat Seda Akço Hanımefendi. Kendisi de bize bu konuda nasıl etkin bir ulusal koşullu salıverme mekanizması geliştirebiliriz ile ilgili bir perspektif çizmeye çalışacak. Buyurun Seda Hanım.

“TÜRKİYE’DE KOŞULLU SALIVERME SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ”*

AV. SEDA AKÇO

AVUKAT, İSTANBUL BAROSU

Teşekkür ederim. Bu çalışmanın adı “Türkiye’de Koşullu Salıverme Sisteminin Geliştirilmesi” ama belki şöyle demek lazım. Hâkim Bey’in de belirttiği gibi; bir koşullu salıverme sistemimiz var bizim geliştirilmiş ancak bunun çocuklar için hem çocuğun yararına hem de çocuk adaletinin amacına ulaşması için nasıl işlenmesi daha doğru olabilir üzerine bir düşünmeye ihtiyacımız var geldiğimiz noktada. Hâkim Bey bu ihtiyacın gerekçelerini zaten ayrıntılarıyla belirtti.

Şimdi ben size bu çalışmada nasıl bir yaklaşımla hareket ediyoruz ondan biraz bahsetmek istiyorum. Koşullu salıverme malumunuz, artık her şeyin bittiği en son nokta. Genellikle bu noktaya gelindiğinde o noktaya dair bir iyileştirme yapıyor iseniz işin başından itibaren bütünü öngörmeye ihtiyacınız olur. Çünkü o bütünde eğer bir aksaklık varsa sistemin son kısmını iyileştirmek de çok işlevsel olmaz. O yüzden ben biraz işin başından itibaren elimizde neler var, diye bir bilanço çıkarmaya çalıştım. Dolayısıyla da biz nelerin üzerine inşa edeceğiz yeni modeli, biraz ona bakabilmek için.

Şimdi asıl amacımız koşullu salıvermeye gerek kalmaması, yani çocuğun aslında hiç ceza infaz kurumuna girmemesi. Bunun için de iki temel prensip var, bizim hukukumuzda da yansımış olan Çocuk Hakları Sözleşmesi’nden gelen iki temel prensip var. Bunlardan bir tanesi, çocuklara durumlarıyla uygun muamele edilmesi ve çocuğun ceza adalet sisteminin içine sokulmasının son çare olmasıdır. Bu ilkeyi hayata geçirmek için bizde öngörülen mekanizmalar ceza adaletinin tamamen dışında tutmaya elverişli değil. Çünkü soruşturmaya bir biçimde başlanmış oluyor. Ama o aşamada son vermeye elverişli bazı mekanizmalar var. Bunlardan bir tanesi kamu davasının açılmasının ertelenmesi, bir diğeri uzlaşma ve ön ödeme.

Bu mekanizmaların bazıları kanunumuza yeni girdi, bazıları daha eski zamandan beri var ve bu yerleşikliğine göre de uygulamaları farklılıklar gösteriyor. Ancak sınırlamaları olan düzenlemeler olduğu için, yani koşullu salıvermenin 1 yılın altında cezayı gerektiren suçlarda uygulanacak pardon, kamu davasının açılmasının ertelenmesinin 1 yılın altında cezayı gerektiren suçlarda uygulanması gibi uzlaşmada da aynı şekilde; ön ödemede de. Yani bu, suç tipleri bakımından ya da cezanın ağırlığına bağlı olan sınırlama uygulama alanını çok daraltıyor. Çünkü çocukları adalet sistemi içerisine

* Bu sunuma konu edilen araştırma Çocuklar için Adalet Projesi kapsamında yürütülmüştür ve proje paydaşlarının geri bildirimleri neticesinde son halini alacaktır. Dolayısıyla, sunum içeriği araştırmacının kendi görüşlerini yansıtmakta olup, proje paydaşlarının resmi görüşü olarak değerlendirilmemelidir.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

sokan eylemler genellikle bu kapsamın dışında kalıyor.

Bu kapsam içerisinde kalanlar bakımından da uygulamada yeterli bir yaygınlığı olmadığını görüyoruz, çok tercih edilmiyor bunlar. Buna da bakmaya ihtiyaç var. Çünkü biz eğer çocuğu ceza adaletinin dışında tutmayı hedefleyen bir yaklaşımla koşullu salıvermeyi yapılandıracaksak daha en başında hiç sokmamaya yönelik mekanizmaları da iyi işletiyor olmamız lazım ki bütüncül biçimde yaklaşalım. O yüzden neden bunlar tercih edilmiyor araştırmaya ihtiyaç var. Ama şimdiki kadar yapılan tespitlerden hareketle söyleniyor ki dosyaların derdest kalacak olması, açık kalacak olması, takibi gerektirecek olması gibi şeyler caydırıcı. Bir de sanırım bu yollara başvurulduğu zaman sorununun çözülebileceğine dair inançta bir güçsüzlük var. Çünkü bu yollara başvurulduğunda sorunu çözmeyi sağlayacak çocuğa verilecek destek hizmetleri yeterli görülüyor. O nedenle 2011 yılında 141.412 çocuk hakkında dava açılmış.

Bu sayı bizim çocuk nüfusumuz bakımından değerlendirildiğinde ve belki başka ülkelerle karşılaştırıldığında yüksek mi, alçak mı tartışılabilir. Ama sonuca baktığımızda yani karara baktığımızda, çıkan kararlara baktığımızda yüksek olduğunu söylememiz çok kolay. Çünkü bunlardan mahkûmiyete dönüşen, hele hapis cezasına dönüşenler gittikçe azalıyor. Öyleyse bu kadar çok çocuğu adalet sistemi içerisine niye soktuğumuza bakarak başlamamıza ihtiyaç var ki biz son aşamayı gerçekten buna ihtiyaç duyan çocukları uygun biçimde yapılandıralım. Eğer buradan gelenlerle uğraşacak olursak yanlış şeyler yaparız çünkü.

İkincisi, çocuğun bu sistem içerisinde özgürlüğünün kısıtlanmasını engelleyecek prensip yine bizim hukukumuzda yansıyan Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden gelen bir çocuğun özgürlüğünün kısıtlanmasına son çare olarak başvurulması ilkesi. Bu ilke bizim Kanunumuzda, Çocuk Koruma Kanunu'nda da bir temel prensip olarak yer aldı. Aynı zamanda bizim Kanunumuzda 15 yaşın altındaki çocuklar bakımından üst sınırı 5 yıl olan cezayı gerektiren suçlarda bir tutuklama yasağı var ki bu da yine özgürlüğü kısıtlamayı engelleyecek bir düzenleme olarak önemli. Tutuklama yerine adli kontrole başvurma olanağımız var ve tutuklama yerine alternatif tedbirlere başvurma olanağımız var; güvenlik tedbiri, koruyucu destekleyici tedbirler gibi. Dolayısıyla da elimizde Kanun'un öngördüğü epey olanak var.

Fakat uygulamaya baktığımızda, örneğin adli kontrolü devreye sokabilmek için gerekli hizmetlerde ve kurumlarda yeterlilikten bahsedemiyoruz. Yaygın olarak yine uygulanmadığını görüyoruz ve bunun sonucunda da Ekim 2011 itibarıyla 1.814 çocuk tutuklu ve hükmen tutuklu olarak ceza infaz kurumlarında bulunuyor.

Bu aşamada bir başka önemli durum da şu, biraz sonra hüküm kısmına geçtiğimde söyleyeceğim, bu 1.814 yani 140 binden başladık 1.814'e geldik, oradan da 200'e iniyoruz. Çok iyi, arttıralım demiyorum ama eğer böyle gidiyor ise bu başlangıç aşamalarını, neden bu kadar çok var bu kısımda diye oturup bir düşünmemiz lazım.

Şimdi burada da yine koşullu salıvermeye yönelik olarak şunu düşünmeye ihtiyacımız var, bu 1.814 çocuğun büyük kısmı hükümlü hâle gelmeden, tutuklu iken cezalarıyla ilgili süreç tamamlanmış oluyor. Çünkü davalar çok uzun sürüyor. Buna da çözüm bulmadan, yani buraya da bakmadan, burayı yapılandırmadan yine koşullu salıverme üzerine yapacağımız çalışma, çocuklar özelinde bakıldığında, onlara etkisi bakımından bakıldığında tatmin edici bir sonuç vermeyecektir. O yüzden de koşullu salıvermeyi yapılandırırken bir yandan da bu önceki aşamalarına ne yapacağımızı düşünmemiz lazım. Nasıl olacak da büyük kısmı esas zamanını tutuklamada geçirmeyecek, tutuklu iken geçirmeyecek, bir an önce hükümlü olacak veya salıverilecek?

Şimdi eğer biraz önce bahsettiğim iki prensiple, yani ceza adaletinin içerisine hiç sokmamak veya tutuklamamak suretiyle, özgürlüğünü kısıtlamamak suretiyle sorunu çözememiş isek. Bir dava açılmış veya ceza verilmiş ise o durumda uygulanacak prensip de yine çocuk haklarına dair sözleşmeden gelen prensibi aynen içeriyor bizim Kanunumuz. Hapis cezasının da son çare olarak kullanılması gerekiyor. Bunu sağlamaya yönelik olarak da elimizdeki mekanizmalardan bir tanesi hükmün açıklanmasının geri bırakılması. Burada artık önceliler gibi pek uygulanmıyor denilecek bir durum yok, bu oldukça yaygın biçimde uygulanıyor.

Cezanın ertelenmesi bir başka olanak, zaten uzun zamandır elimizde olan bir olanak. Nisanda yürürlüğe giren bir kanunla elde edilen bir diğer olanak erken salıverme ismiyle adlandırılıyor ama şartlı salıvermenin bir biçimi ve yine şartlı salıverme elimizdeki bir diğer olanak.

Bu son ikisiyle birlikte aslında cezasının 3/2'sini çekmiş olan ve ona 1 yıl kalan çocukların serbest bırakılması mümkün olabilecektir. Bu önemli bir olanak fakat bu olanağı kullanabilmek için de bunun çocuğun yararına ve çocuk adaletinin amacına uygun işlemesi için de şimdi koşullu salıverme kısmını yapılandırmaya ihtiyacımız var. Orada ne düşünüyorsunuz? Biraz sonra ondan bahsedeceğim ama öncesinde bu koşullu salıvermeye gelinceye kadarki durum ne? Biraz ona bakmamız lazım çünkü elimizde Türk Ceza Kanunu 31. maddesi, çocuklarla ilgili karar vermeye yönelik tek araç olarak bulunduğu sürece, son çare olarak özgürlüğün kısıtlanmasına başvurulması ilkesini güvenceli bir biçimde hayata geçirme olanağımız olamıyor. Çünkü 15 yaşının üzerindeki çocuklar için suçun işlendiği sabit olduğu takdirde ceza dışında yapabilecek bir alternatifimiz yok. 12-15 yaş grubunda da ceza sorumluluğu vardır dendiği anda başka bir alternatifimiz yok.

Bu bakımdan aslında bir önceki kanunumuz daha elverişli bir kanundu, 2253 sayılı Kanun. Orada tedbirlerle sonuç alınamadığı takdirde cezaya hükmedilebileceğine dair bir düzenleme vardı. Öyle uygulanmıyordu aynı konu ama örnek olabilecek bir düzenleme idi. Böyle bir düzenlemeye ihtiyacımız var aslında. Özellikle de hâkimler bunu çok yakından yaşıyorlar ve dile getiriyorlar. Öyle vakalarla karşılaşıyor ki suçun ağırlığı, ciddiyeti aslında çok önem ifade etmiyor, o eyleme o cezanın verilmesi aslında yargıcı da çok zorluyor. Buna dair belki salonda hâkim-savcılar var, onlar daha canlı

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

örnekler verebilirler. Ben onlardan duyduğum örnekleri bu nedenle aktarmayayım şimdi ama çok çarpıcı örnekleri var. O yüzden mutlaka Türk Ceza Kanunu'nun 31. maddesinin değiştirilmesi gerekir ki hâkimin elinde, çocuk hâkiminin elinde uygun bir takdir yetkisi bulunsun.

Bir diğer önemli konu, çok suçta tek sorumluluk ilkesinin benimsenmemiş olması. Aynı durumdan kaynaklanan, aynı koşullar sebebiyle benzer eylemleri gerçekleştiren çocuklar çok ağır cezalarla karşı karşıya kalıyorlar. Yani araba teybi hırsızlığı gibi tekrarlanabilir suçlarda çok büyük cezalarla karşı karşıya kalabiliyorlar. Bir eylem için verilebilecek ceza her ne kadar sınırlandırılmış ise de bu eylemlerin biriktiği durumda ortaya çıkan ceza yine bunu uygulamak durumunda bırakılan hukukçuların vicdanını zorlayan bir ceza oluyor. O yüzden üzerinde düşünmemiz gereken bir diğer konu da çok suçta tek sorumluluk ilkesini çocuk yargılaması bakımından nasıl getirebiliriz.

Bunlar toparlamamızı sağlayacak ve doğru değerlendirerek başkaca çare kalmadığı durumda cezanın bir eğitim, çocuk için bir eğitim modeli olarak kullanılmasını sağlayacak ön tedbirler olacaktır. Bunların olmadığı bir ortamda da 2002-2011 itibariyle 207 hükümlü çocuk ceza infaz kurumlarında bulunmuş.

Şimdi erken salıverme ve şartlı salıverme sistemine geldiğimizde ise pek çok şey söylenebilir. Şart öngörülme, özellikle şartla salıverme kısmında şart öngörülmesi gerekmediği, yani tekrar suç işlememesi şartının yeterli olduğu, bir yükümlülük öngörülmesi gerekmediğine dair bir yaklaşım var uygulamada. O nedenle de şartlı salıverme aslında yaygın olarak yükümlülüğe hükmedilmeksizin salıverme biçiminde uygulanıyor. Çocuk açısından bakıldığında bunun çok da pedagojik olduğunu söylemek mümkün değil. Tabi her seferinde onun için koşulları ağırlaştırılan bir şey yapalım demiyorum. Ama hiçbir zaman yapılmadığı takdirde de çok amaca uygun bir biçimde işlediğini söylemeye imkân bulunamıyor maalesef.

O nedenle de infazın en başından itibaren çocuğun bilgilendirildiği, şartla salıverme konusunda bilgilendirildiği ve şartlı salıvermeye hazırlandığı bir sürecin olabilmesi öngörülecek. Şartların, yükümlülüklerin pedagojik olabilmesi ve denetim sürecinin hem infaz kurumuyla hem mahkemeye iş birliğinde planlanabilmesi için Hâkim Bey'in söylediği gerekçelerle bir yeniden yapılanma üzerinde düşünölmeye başlandı.

Bu düşünce, bu plan neleri içeriyor? Son olarak da ondan bahsedeceğim. İşin şartla salıverme kısmına geldiğimizde bir kurumun, elimizde ceza infaz kurumu, bu kurum çocukların bulunduğu ve salıverilecekleri yer. Dolayısıyla da bu kurumda nasıl muamele edildiği şartla salıvermenin nasıl planlanacağını çok belirliyor. Eğer bu kurumda çocuğu topluma yeniden dönüğe hazırlayan programlar yok ve kurum işleyişi buna uygun değil ise o takdirde zaten yükümlülük öngörerek çocuğu topluma geri göndermek lehine olmayabilir.

Fakat şu anda elimizde bir çalışma var, Adalet Bakanlığı uzun yıllardır çocuk ceza infaz kurumlarıyla ilgili önemli çalışmalar yürütüyor ve son olarak da hepsini

topladığı bir BİSİS sistemi geliştiriliyor. Buna ilişkin de ayrıca bir oturum vardı o yüzden onun detayına girmeyeceğim. Orada sanırım ayrıntılarıyla dinlediniz zaten. Koşullu salıvermeyi inşa edebilmek için bu çok önemli, şimdi temelinde bir ceza infaz kurumunda uygulanan bir program var. Koşullu salıverme bakımından arkasından devreye giren kurum mahkemeler. Bunlar da kararlarıyla bu süreç katılıyorlar.

Ve son olarak da, böyle bir karar verildiği zaman o kararın yerine getirilmesini izleyecek ama sadece denetim yapmayacak. Bu bakımdan biraz belki yetişkinlere yönelik denetim usulünden farklı çalışacak, esas amacı mahkemenin verdiği kararın amaca ulaşması için yani öngördüğü yükümlülüğün çocuğun toplumla bütünleşmesine katkı vermesini sağlamak için çocuğa rehberlik edecek bir denetim sistemini kurabilmek. Bu bakımdan da denetim sürecinde uygulanacak denetim programları önem arz ediyor ki o aşama için de geliştirilen programlar var.

Şimdi elimizde birbirinden farklı üç tane kurum var. Dünden beri çok konuşuluyor ve çoklu kurumların çalıştığı bir alan bu çocuk adaleti alanı. Bunların her biri kendi başına çalışırsa, çok iyi çalışsa bile çocuğa bir faydası olmuyor. Bugün Taner Bey'in sunumunda vardı, her biri bir başka yerden giriyor, gidiyor, bazen bazıları da kayboluyor. O yüzden de bunlar arasındaki bağlam önem ifade ediyor. Buna yönelik de elimizde yine bazı araçlar var, bu araçlardan bir tanesi rapor. Şimdi burada ceza infaz kurumundan mahkemeye verilecek rapordan bahsediyorum. Ancak Marianne sunumunda belirtti, çocuk, adalet sistemi içerisine girdiği andan itibaren defalarca incelemeye tabi tutuluyor ve bir sürü raporlar hazırlanıyor. Bu bakımdan da sadece ceza infaz kurumunun hazırladığı rapor değil, bütün bu yargılama sürecinde çocuk hakkında verilen kararları belirleyen raporların da bu bağlamda değerlendirilmesi lazım.

Bir diğer bağlantı kuran unsur, şart. Şart da hâkimin kafasındaki, sadece şart değil yükümlülük de demek lazım aynı zamanda, hâkimin kafasında bu çocuğun toplumla yeniden bütünleşmesi için öngördüğü elverişli yönetimin denetimli serbestlikteki çalışanla buluşmasını sağlayacak şey, bu da bir ara geçişi yani bütünleşmeyi sağlayan bir şey. Hâkim, bir şey öngörüyor, bir tahayyülde bulunuyor, diyor ki, şu şekilde olur ancak bu uyum. Bu uyumu takip edecek, bu uyumun yerine gelmesi için rehberlik edecek kişinin de o tahayyülle, tahayyülün farkında olarak hareket etmesi ve o tahayyüle uyumlu bir plan yapması lazım. O nedenle de bir yapılandırılması gereken bir diğer alan da bu yükümlülükler ve şartlar alanı.

Ve son olarak, denetim süreci sonunda bir değerlendirme hazırlanması gerekiyor ki tekrar mahkemeye gelip bu dosya sonlandırılabilsin. Amaca ulaşıldı mı? Nasıl bir yol izlendi? Neden ulaşılmadı? Ne yapılırsa ulaşılabilir? Bunlar hep sistemdeki farklı kurumların bir arada çalışmasını sağlamaya yönelik araçlar. O nedenle de biz bu model üzerinde çalışırken hâlihazırda var olan ceza infaz kurumlarındaki işleyişe dair programlar, denetim programları ve mahkeme kararlarına müdahale etmeden bunlar arasında uyumu sağlayacak bir model geliştirmeye uğraşıyoruz.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Şimdi buradaki prensiplerimiz de şunlar: Süreçteki bütün tarafların bir arada çalışmaları, birlikte çalışabiliyor olmaları lazım. Şundan bahsetmiyoruz, tabi ki birlikte çalışılıyor; birisi rapor hazırlıyor öbürü o raporu okuyor karar veriyor, öbürü de o kararı alıyor uyguluyor. Bu beraber çalışma değil. Çocuk Koruma Kanunu bu nedenle denetim planlarını öngörmüştü ve planların hâkim tarafından onaylanmasını öngörmüştü. Bu kanun düzenlenirken şu niyet edilmişti çünkü eğer böyle bir şey öngörülürse planı hazırlayan uzman, sadece denetim bakımından değil tedbir bakımından da, planı hazırlayan uzman hâkime gelecek diyecek ki: Hâkim Bey, siz bu çocukla ilgili şöyle bir sonuç öngörüyorsunuz, bunun için de şu yükümlülüğü öngörmüşsünüz. Ben bu yükümlülüğün yerine getirilmesi için şu hizmetlerin verilmesinde fayda görüyorum ve bunu şu şekilde vereceğim bu hizmetleri.” Hâkimin de: “Evet, çok uygun, tamam, böyle olur veya hayır, benim esas niyetime uygun değil senin öngördüğün araç, aslında daha kapsamlı bir gözetim, denetim gerekiyor.” gibi uzmanı yönlendirmesi ve birlikte düşünerek o amacın gerçekleştirilmesi için ne yapılacağını birlikte planlayarak sonra da birlikte uygulayarak ve izleyerek yürütmeleri arzu ediliyordu.

Yine dünkü oturumun başında Feridun Hoca'nın dediği gibi çocuğun bir sahibi olmalı bu süreç içerisinde ve hâkim de bu sürecin tamamına hâkim olmalı düşüncesinden hareketle. Birlikte çalışabilmelerini sağlamayı bu nedenle istiyoruz. Bu geliştirilecek planda bu üç kurumun beraber düşünebilen, beraber plan yapabilen bir yapıya kavuşturulmasını sağlamaya çalışmayı amaçlıyoruz.

Bir diğeri bütüncül bir yaklaşım geliştirmek: Bu da tüm araçlarda, tüm mekanizmalarda benzer araçların kullanılmasını sağlamaya yönelik. Şimdi mahkemeler çocuklar için sosyal inceleme yapıyor, sonra karar veriyor, sonra ceza infaz kurumu tekrar inceleme yapıyor, değerlendirme, risk değerlendirmesi yapıyor; bir plan yapıyor, sonra rapor yazıyor. Sonra hâkim tekrar karar verirken yerinden yükümlülük ve şart öngörüyor. Bütün bunların benzer bir yaklaşımla yapılması, ilk baştaki sosyal inceleme raporunun en sonda dahi bir değer ifade eder hâle gelmesi ve birbirinden yararlanılarak ilerlemesi, yani hepsini birbirinin üzerine bir katkı biçiminde yürütmesi. Ve esas önemlisi ceza infaz kurumlarında da programlar uygulanıyor, çocuğun yeniden toplumsallaşmasını desteklemeye yönelik, denetimli serbestlik müdürlüklerinde de ve bunlar genellikle benzer alanlara yönelik de oluyor. Bu sefer de psiko-sosyal çalışanlarının daha iyi bildiği bir alana değineceğim, örneğin öfke kontrolü gibi. Şimdi ceza infaz kurumunda başka bir anlayışla öfke kontrolü, denetimli serbestlik kurumunda başka bir anlayışla öfke kontrolü olursa tahmin edeceğimiz gibi çocuğun da dünyası şaşacak. O yüzden de bu sürecin de bir bütün olarak planlanması, yani burada bütüncül bir yaklaşımla işin yürütülmesini sağlamaya çalışmak gibi bir amaç var.

Üçüncü amaç ise; bir kalite güvencesi sağlamak. Çünkü gerek ceza infaz kurumunda uygulanan program gerek sonrasında hazırlanan rapor gerek öngörülen yükümlülük gerek denetim sürecinde hazırlanan program gerekse denetimin sonucunda

hazırlanacak rapor. Eğer standarda sahip değil ise bunun maliyetini çocuk ödeyecek; ya salıverilmeyecek ya salıverildiyse tekrar geri dönecek. Bunu yapmaya da hiçbir sistemin hakkı olamaz. O yüzden bizim hazırladığımız modelde bir kalite güvencemizin olması lazım. Şundan emin olmamız lazım: Hayır salıverilemezsin sen veya şu tarihte salıverileceksin ya da geri döneceksin derken hatayı yapanın biz olmadığımızdan emin olmamız lazım. Ona sunduğumuz hizmetin o arzu edilen sonucu gerçekleştirmeye elverişli olduğundan emin olmamız lazım. Onun için de bütün bu aşamalara dair de bir kalite güvencesi oluşturulsun isteniyor.

Şu anda üzerinde çalıştığımız koşullu salıverme sürecinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin ya da modellemesine ilişkin çalışma bu yaklaşımla hazırlanıyor. Teşekkür ederim.

***

OTURUM BAŞKANI

Seda Hanım'a teşekkür ediyoruz sunumu için. İki kanun arasındaki bir çelişki den söz etti, ben somut bir örnek üzerinden bu çelişkiyi bir vurgulamak istiyorum.

Şimdi Çocuk Koruma Kanunu'nda, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne paralel olarak çocukların özgürlüklerinden mahrum edilmesine son çare olarak başvurulması diye bir ilke getirilmiş. Ancak Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre 3 yıl ve daha fazla hapis cezasına netice ceza olarak hükmedilen çocuklar için alternatif bir çare yok, hapis cezasından başka bir çare yok.

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması gibi, cezanın ertelenmesi gibi tedbirler 3 yıl ve daha az hapis cezaları için öngörülmüş. Zaten biz şu anda hükümlü olarak ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklar için, çocuklarla ilgili olarak 3 yıl ve daha az ceza alan çocuk kurumumuzda yok demek belki iddialı bir laf olabilir ama yok gibi çok rahatlıkla diyebiliriz. Yani bu çocukların eğer 3 yıl ve daha az ceza alıp da ceza infaz kurumunda ise zaten bunların mükerrer çocuklar. Onlarda da yine yasal engel var alternatif tedbirler uygulanması için.

Dolayısıyla bu anlamda alternatif tedbir gerektirecek, yani suçu ne olursa olsun hapis cezası yerine alternatif tedbir geliştirecek bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu kanaatindeyim ben de kanunlarımızda.

Bundan sonraki sunu bizim sürekli vurguladığımız, önemini her zaman vurguladığımız iyileştirme hizmetlerinde, infaz hizmetlerinde sivil toplum katkısına önemli bir örnek oluşturabilecek bir uygulamanın sunumu için sözü Öz-Ge-Der'den katılan Selin Berghan Hanımefendi'ye bırakıyorum.

“TAHLİYE SONRASI BİR DESTEK MEKANİZMASI ÖRNEĞİ OLARAK GENÇLİK DESTEK HATTI”

SELİN BERGHAN

SOSYOLOG, ÖZGÜRLÜĞÜNDEN YOKSUN GENÇLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ (ÖZ-GE-DER)

GİRİŞ

Çocukların suça sürüklenmesi ve suç tekrarı, çok disiplinli bir yaklaşımla ele alınması gereken toplumsal bir sorundur. Bu sorunla mücadelede, risk altındaki çocuk ve gençlerle yönelik önleyici düzenlemeler kadar, ceza-adalet sistemine girmiş çocuk ve gençlere yönelik destekleyici çalışmalar da suç tekrarını önlemede hayati önem taşımaktadır.

Ekim 2011 verilerine göre Türkiye genelinde 12 -17 yaş arası 2021, 18 - 21 yaş arası 7582 tutuklu ve hükümlü çocuk ve genç ile 9776 denetimli serbestlikten yararlanan çocuk bulunmaktadır. Çocuk ve gençlere yönelik ceza infaz kurumlarında eğitim ve meslek edinmeye yönelik çeşitli hizmetler verilmektedir. Ancak bu hizmetlerin çeşitliliği, kalitesi ve yaygınlığı henüz istenilen düzeyde değildir. Tahliye sonrasında ise devlet kurumları tarafından sağlanan herhangi bir destek çalışması bulunmamaktadır. “Gençlik Destek Hattı”, bu ihtiyacın giderilmesine katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

1993’ten bu yana çocuk suçluluğu alanında çalışan Öz-Ge Der, açık ve kapalı ceza infaz kurumlarında ve tahliye sonrası toplum içinde çocuk ve gençlere yönelik çeşitli destekleyici çalışmalar yürütmektedir. “Gençlik Destek Hattı”, tahliye sonrasında çocuk ve gençlere eğitim, sağlık, meslek-iş edinme, ailevi ve kişisel sorunların çözümü için danışmanlık gibi destekleyici mekanizmalar sağlamak için hayat geçirilmiştir.

“Gençlik Destek Hattı”, Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği yürütücülüğünde, British Council ortaklığı, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü iş birliği ve Hollanda Büyükelçiliği finansmanıyla yürütülmektedir. Proje kapsamında kurulan ücretsiz telefon hattı (0800 3140070) ve web sitesi (www.genclikdestekhatti.org) ile tüm risk altındaki çocuk ve gençleri kapsayan çalışma, pilot olarak Ankara, İzmir ve Elazığ illerinde eğitimevlerinden ve çocuk cezaevlerinden tahliye olmuş, denetimli serbestlik gözetiminde olan çocuk ve gençlere yönelik danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Pilot olarak başlatılan çalışmanın önümüzdeki yıl İstanbul’u, daha sonraki yıl tüm Türkiye’yi kapsamaya amaçlanmaktadır.

Hattın açılışından bugüne kadar alınan telefonlar ve başvurularda iş, barınma, aile desteği; tahliyesine az kalan çocukların gelecek kaygıları, danışma talepleri gibi konular yer almaktadır. Diğer yandan, böylesi bir destek hattının sağlıklı ve istenilen şekilde çalışabilmesi, ilgili kamu kurumları, bakanlıklar, yerel idareler ve sivil

toplumun iş birliği ile mümkün olabilmektedir.

ÖZGÜRLÜĞÜNDEN YOKSUN GENÇLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği (Öz-Ge Der), uluslararası literatürde “özgürlüğünden yoksun gençler” olarak adlandırılan kapalı ve açık çocuk infaz kurumlarında bulunan çocuk ve gençler ile, bu kurumlardan tahliye edilen çocuk ve gençler öncelikli olmak üzere risk altındaki tüm çocuk ve gençlere her türlü yardım, destek ve rehberliği sağlamak amacıyla, 1993’ten beri bu alanda çalışan üyeler tarafından yeniden yapılanarak 1999 yılında kurulmuş öncü ve bağımsız bir sivil toplum örgütüdür. Bu konudaki toplumsal farkındalık ve duyarlılığı geliştirmek öncelikli hedefleri arasındadır.

Çalışmalarını; insan hakları ve çocuk hakları uluslararası standartları temelinde, eşitlik ve çocukların yüksek yararı ilkelerini gözeterek, katılımcı ve kurumsallaşmış bir çerçevede yürütmektedir. Başta Adalet Bakanlığı olmak üzere kamu kurumları, hak temelli sivil toplum örgütleri ve barolarla iş birliği yapmaktadır.

Ayrıca yasal sorunların ve engellerin çözümü için gerekli yasa ve mevzuat değişikliklerinin yapılması amacıyla, bölgesel, ulusal ve uluslararası platformlar, girişimler, komisyonlar, kurullar ve koalisyonlarda görev almaktadır. Bu anlamda, Öz-Ge Der, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC), Ankara Valiliği İl ve Çankaya Kaymakamlığı İlçe İnsan Hakları Kurulları, Ankara Çocuk Hakları Platformu, Çocuğa Yönelik Cinsel ve Ticari Sömürüyle Mücadele Ağı’nın üyesidir.

GENÇLİK DESTEK HATTI

Gençlik Destek Hattı (GDH), Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği (Öz-Ge Der) tarafından, Hollanda Büyükelçiliği ana finansmanı, British Council ortaklığı ve Adalet Bakanlığı iş birliği ile Ağustos 2011’de başlayan bir projedir. Projenin temel amacı özellikle risk altında bulunan, kanunla ihtilafa düşmüş, DS gözetimi altında bulunan çocuklar ve gençler başta olmak üzere tüm çocuklar ve gençler için 0800 314 00 70 numaralı ücretsiz telefon hattı ve www.genclikdestekhatti.org web adresi üzerinden bireysel destek sağlamaktır. Destek hattı ve projenin web sitesi Haziran 2012’de kullanıma açılmış, İzmir, Elazığ ve Ankara pilot bölgeler olarak belirlenmiştir. Öncelikle Pazar hariç haftanın 6 günü 10:00-22:00 saatleri arasında hizmet sunan destek hattı, şu anda hafta sonu hariç 10:00-22:00 saatleri arasında kullanıma açıktır.

Hazırlık Süreci

İhtiyaç Analizi Süreci, Sonuçları

İhtiyaç analizi çalışmaları, Ekim- Kasım 2011 tarihleri arasında, “Gençlik Destek Hattı Projesi’nin” pilot bölgeleri olan Ankara, İzmir ve Elazığ’da çocuk tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilmiştir.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

- Ankara'da Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Keçiören Çocuk Eğitimevinde,
- İzmir'de İzmir Bergama M Tipi Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ve İzmir Buca Çocuk Eğitimevinde,
- Elazığ'da Elazığ Çocuk Eğitimevi ve E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen ihtiyaç analizi çalışmaları sonunda,

Toplam;

- 9 çocuk odak grup çalışması
- 4 personel odak grup çalışması
- 13 aile görüşmesi
- 3 çocuk bireysel görüşme
- 1 personelle bireysel görüşme gerçekleştirilmiş; genel toplamda 116 çocuk, 56 personel ve 13 aile ile görüşme yapılmıştır.

İhtiyaç analizi çalışmaları çerçevesinde gerçekleştirilen görüşmeler kapsamında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünden Doç. Dr. Özlem Cankurtaran Öntaş ve Araş Gör. Sedat Yağcıoğlu'na; Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünden Doç. Dr. Arzu İçağasıoğlu Çoban, Dr. Gonca Polat ve Araş. Gör. Melike Tunç gönüllü destek sağlamışlardır.

İhtiyaç analizi görüşmelerine başlamadan önce, yarı yapılandırılmış görüşme formlarının oluşturulmuştur. Danışma Kurulunda Doç. Dr. Özlem Cankurtaran Öntaş, Avukat Şahin Antakyalıoğlu, Sosyal Hizmet Uzmanı Emrah Kırımsoy ve Araş Gör. Sedat Yağcıoğlu'na soruların içeriği ve görüşmelerin etkileri konusunda fikirlerini paylaşmışlardır. Böylece ihtiyaç analizi görüşmeleri sırasında çocukların ve gençlerin olumsuz etkilenmemeleri ve rahatça kendilerini ifade edebilmeleri için alanda çalışmış uzmanların görüşleri alınmıştır.

Sonuçlardan birkaç not:

Tahliye sonrası süreçte çocuk ve gencin tekrar suça itilmemesi için ne gibi önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorsunuz, lütfen belirtiniz? (Ceza infaz kurumu personelinin cevaplarından derlenmiştir)

Elazığ özelinde ortaya çıkan barınma ihtiyacının, İzmir ve Ankara'da öncelikli olduğu anlaşılan iş bulma ihtiyacının giderilmesinin çocuk ve gençlerin tekrar suça karışmaması için alınması gereken başlıca önlemler olduğu anlaşılmıştır. Ancak suç türüne bağlı olarak değişen ihtiyaçlar çerçevesinde farklı önlemlerin alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Örneğin, madde bağımlılığının tetikleyicisi olduğu suçların ya da cinsel suçların faali olan çocuk ve gençler için üniversitelerden tedavi, rehberlik

ve danışmanlık desteğinin alınması gerekliliği; davranış değişikliği oluşturulması için klinik bir servise ihtiyaç duyulduğu saptanmıştır. Çocuğun içinde bulunduğu koşul ne olursa olsun, alınacak önlemlerin ve çocuğun yaşamında oluşturulacak değişimlerin, etkili olabilmesi için bu sürecin çocukla birlikte düşünülmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Çocuk ve gençlerin eğitimevlerinde devam ettikleri meslek kurslarının iş bulmalarını nispeten kolaylaştırdığı, örgün eğitime devam edenlerin de tahliye sonrası çalışma hayatına atılmaları konusunda avantaj yakaladıkları aktarılmıştır.

Tahliye öncesi 6 aylık süreç içinde çocukların, eğitim, barınma, aile iletişimi ve sosyal çevreye uyum konularındaki sorunlarının tespit edilmesi ve buna yönelik tahliye planlarının yapılmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Tahliye olacak çocuk ve gencin tahliye sonrası sürece ilişkin bilgilendirilmesine dair neler söyleyebilirsiniz? Çocuk ve gencin tahliye sonrası ihtiyaçlarına ilişkin hizmetlerle ilgili neler söyleyebilirsiniz? (Ceza infaz kurumu personellerin cevaplarından derlenmiştir)

Çocuk ve gençlerin tahliye olduktan sonra Denetimli Serbestlik Birimi ile iletişime geçmelerini sağlamak üzere, kuruma girerken verdiği adrese tahliye sonrası bir mektubun ulaştırıldığı, ancak adreslerin çoğu zaman yanlış ya da değişmiş olması nedeniyle bu mektubun çocuğun eline ulaşamadığı kurum personellerinin aktarımlarından aktarılmıştır. Denetimli Serbestlik Biriminin çocukların tahliye sonrası ihtiyaçlarını gidermek konusunda önemli bir kurum olma potansiyeliyle kurulmuş olduğunu ancak henüz tam olarak işlevsel hâle gelemediğini belirten personeller bu alanda bir sivil inisiyatifin varlığının önemli olacağını aktarmışlardır.

Özellikle Keçiören Çocuk Eğitimevi personeli, çocuk ve gençlerin, tahliyelerine yaklaşık bir ay kala tahliye sonrasında karşılaşmaları olası sorunlar ve çözümler için ulaşabilecekleri kurumlar konusunda bilgilendirildiklerini ancak bunun çocuk ve gençleri tahliye sonrası sürece hazırlamak konusunda yetersiz kaldığını belirterek tahliye sonrasında çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarını gidermek üzere, sorunların çözümünün her aşamasında onlara destek verecek sivil bir inisiyatifin varlığına ihtiyaç duyulduğunu aktarmışlardır.

Kurumlar Arası İş Birliği Toplantısı

Gençlik Destek Hattı ile çocuklar ve gençler için sağlanması hedeflenen destek alanları kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve tüm ilgili birimlerin iç birliği içinde çalışmasını gerektirdiğinden destek hattı ve web sitesi kullanıma açılmadan önce, ihtiyaç analizi değerlendirmelerini dikkate alarak 19 Ocak 2012'de ilgili tüm kuruluşların davet edildiği bir Kurumlararası İş Birliği Toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıya İngiltere'den ve Hollanda'dan uzmanlar davet edilmiş, ülkelerinde faaliyet hâlinde olan çocuk destek hatlarına ilişkin sunumlar gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Kurumlararası İş Birliği Toplantısı ile kurumlar proje hakkında bilgilendirilmiş, destek

hattı yararlanıcılarının için doğru yönlendirmeler yapılabilmesi için bağlantı kişileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Web Sitesi İçeriği

Çocuk destek hatları dünyanın pek çok ülkesinde devlet desteğiyle uzun yıllardır hizmet vermekte ise de Türkiye gibi bazı ülkelerde sivil toplum örgütleri tarafından yeni kurulmuştur ve güçlendirilmeye çalışılmaktadır. Ülkelerin sosyo-ekonomik ortalaması, sosyal devlet olma seviyeleri, insan hakları ve özellikle çocuk hakları konusundaki yaklaşımları ve bu yaklaşımların uygulamaları birbirinden farklılık göstermektedir. Bu durum başka ülkelerde yer alan çocuk destek hatlarının örnek modeller olarak alınması ve Türkiye'ye uyarlanmasını güçleştirmektedir. Ancak çalışma prensipleri, risk yönetimi, teknolojik güçlükler ve kaynak geliştirme konusunda elde edilen deneyim, müdahalelerin etkililiğine ilişkin bilgiler yol gösterici nitelik taşımaktadır. Bu çerçevede, Gençlik Destek Hattı web sitesinin oluşturulması ve temel çalışma prensiplerinin belirlenmesi konusunda pek çok çocuk destek hattı örneği incelenmiş; Gençlik Destek Hattı web sitesi oluşturulurken içerik ve üslup açısından örneklerden yararlanılmıştır.

Örnekler:

<http://www.childline.org.uk/Pages/Home.aspx>

<http://www.supportline.org.uk/>

<http://www.depauluk.org/>

<http://www.getconnected.org.uk/>

<http://www.nspcc.org.uk/>

<http://www.youthatrisk.org.uk/>

<http://www.halt.nl/index.cfm/site/Halt%20English/pageid/725B6072-E081-2F5B-420E8880C510A27F/index.cfm>

Eğitimler

Çalışmalara başlamadan önce hat çalışanları, gönüllüleri, illerde çalışmamıza destek veren sivil toplum örgütü temsilcileri, cezaevleri ve eğitimevlerinden uzmanların katılımıyla Türkiye'den ve yurt dışından uzmanların eğitimler verdiği ve destek hattı uygulama egzersizleri gerçekleştirdiği 3 farklı eğitim düzenlenmiştir. Eğitimler 19-20 Ocak 2012, 16-18 Mayıs 2012 ve 4-5 Haziran 2012 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Yurtdışından gelen uzmanların kendi ülkelerindeki deneyimlerini de aktardıkları eğitimlerde, etkili iletişim, sorun tanımlama, ayrımcılık karşıtı hassasiyet geliştirme gibi konularda sunumlar yapılarak hat çalışanlarının kişisel birikimlerinin artırılması sağlanmıştır. Eğitimlerde odaklanılan konu başlıkları şöyle sıralanabilir:

- İnsan hakları
- Çocuk hakları
- Adalet sistemi, çocuk adalet sistemi
- Krize müdahale
- İhtiyaçların tespiti
- Durum değerlendirmesi
- Doğru yönlendirme
- Suç tekrarını önlemek
- Danışmanlık hizmeti
- Güven inşa etmek
- Öz güven oluşturmak
- Dayanışma
- Rehberlik
- Etkili iletişim ve ilişki kurabilme
- Yönlendirme ve çözüm olanakları yaratma
- Duygu ve düşünceleri anlama ve ona göre doğru yönlendirme

Eğitimlerle, Türkiye’den ve yurtdışından ilgili alanlardan uzmanların katılımı sağlanarak hat çalışanlarının danışmanlık konusunda yeterli bilgi ve birikimi edinmeleri amaçlanmıştır.

Türkiye’den uzmanlar:

Çocuklara Yönelik Ticari Cinsel Sömürü ile Mücadele Ağı Koordinatörü Şahin Antakyalıoğlu

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Özlem C. Öntaş

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü Arş. Gör. Sedat Yağcıoğlu

İnsan Hakları Uzmanı Dr. Nermin Yavlal

Drama Lideri Nevin Öktem

Ayrıca Gençlik Destek Hattı Proje Koordinatörü A. Fulya Çay, Eğitimler sırasında katılımcılara projeyi aktarmış, Sayın Öktem ile birlikte destek hattı uygulama egzersizlerinde yer almıştır.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Eğitim veren yabancı uzmanlar:

Birleşik Krallık Çocuk Destek Hattı İş Geliştirme Müdürü Elizabeth Dempsey

Birleşik Krallık Suça İtilmiş Çocuklar İçin Ulusal Yönetim Servisi (NOMS) İş Geliştirme Yöneticisi Paul Kelly

Hollanda Çocuklar İçin Alternatif Ceza Adaleti Sistemi HALT Politika Danışmanı Eric Quint

Hollanda Denetimli Serbestlik Biriminde çalışmış, hâlen HAN Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde Öğrenci Koçluğu yapan Linda Rothman

Klinik Psikolog Dr. Leyla Welkin

Hatta çalışacak personel, sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, iktisat gibi alanlarda eğitim almış ve/veya ÖZGEDER çatısı altında çalışmalar yapmış gönüllü ya da profesyonel kişiler arasından seçilmiştir. Eğitimler sonrasında 12 hat çalışanı ve 3 gönüllü personel Gençlik Destek Hattı'nda çalışmaya başlamıştır.

Basın Duyuruları

Gençlik Destek Hattı Projesi öncelikli olarak risk altında bulunan, kanunla ihtilafa düşmüş çocuk ve gençlere destek sunmak üzere çalışmalarına başlamıştır. Ancak temel amacı tüm çocuk ve gençler için erişilebilir bir sivil destek mekanizması oluşturmaktır. Bu nedenle ilk aşamada ceza infaz kurullarında ihtiyaç analizi görüşmeleri gerçekleştirilmiş, ilk hazırlıklar bu analizden çıkan sonuçlar çerçevesinde şekillenmiştir. Destek hattının ve web sitesinin kullanıma açılmasının ardından risk altında bulunan tüm çocuklara ve gençlere hattı duyurmak, kamuoyu oluşturmak üzere 19 Eylül 2012 tarihinde İzmir'de ve 21 Eylül 2012 tarihinde Elazığ'da basın duyuruları düzenlenmiştir.

Basın açıklaması metninden:

Adalet Bakanlığı istatistiklerine göre 30 Nisan 2012 itibariyle ceza infaz kurumlarında 2 225 çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların, 1 828'i tutuklu, 397'si hükümlüdür.

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü birimlerine gelen veya getirilen çocukların sayısı 2008 yılında 62 430 iken 2011 yılında 84 916'ya yükselmiştir.

Güvenlik birimlerine ilk kez gelenlerin sayısı ise 41 576'tır.

Bir başka anlatımla polise ya da jandarmaya birden fazla kez gelenlerin sayısı 43 349'tır ve yarıdan fazladır.

Türkiye'de risk altındaki çocuklara ve gençlere yönelik bir ilk olan bu çalışmayı British Council ortaklığı ve Adalet Bakanlığı iş birliği ile yürütmekteyiz. Hacettepe ve Başkent Üniversitelerinden öğretim üyeleriyle birlikte öncelikle ihtiyaç analizleri

yaparak belirlediğimiz talepler doğrultusunda, yönlendirme ve destek için kamu kurumları meslek örgütleri ve STK'larla iş birliği yapmaktayız. Hukuki destek için Barolar Birliği, meslek edindirme için MEKSA Vakfı, psikolojik destek sağlamak için; Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, sağlık ve barınma ihtiyacı için; Güven Eğitim ve Sağlık Vakfı, ulaşım için; Sincan Belediyesi, çalışmamızı yürüttüğümüz Elazığ'da Valilik, Belediye Başkanlığı, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Elazığ Şubesi, İzmir'de Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği İzmir Şubesi ile birlikte çalışıyoruz.

CHI

Child Helpline International/Çocuk Destek Hatları Küresel Ağı (CHI) dünya genelinde farklı ülkelerde hizmet veren yerel ve ulusal çocuk destek hatlarının bir araya geldikleri bir çatı kuruluş, küresel ağıdır. 2003 yılında 6 farklı ülkenin çocuk destek hatları iş birliği ile kurulmuştur ve şu anda 136 ülkede 167 üyesi bulunmaktadır. CHI, bakım ve koruma ihtiyacı içinde olan çocukların gereksinimlerine cevap vermek ve çözüm üretecek mercilere çocukların taleplerini iletmek misyonu; tüm çocukların seslerini duyurabildikleri, haklarının farkında oldukları ve hayatlarını şekillendirdikleri bir dünya vizyonu ile hareket etmektedir.

CHI, üyesi olan destek hatlarının katılımıyla her iki yılda bir Uluslararası Danışma Toplantısı düzenlemektedir. Bu yıl 17–19 Ekim 2012 tarihleri arasında Güney Afrika'nın Dublan kentinde gerçekleştirilen toplantıda çocuk koruma sistemlerinin güçlendirilmesi, cinsel tacizi önlemede çocuk destek hatlarının rolü, marjinal gençlere ve çocuklara erişim gibi farklı konularda oturumlar düzenlenmiş, CHI üyesi destek hatlarının bilgi ve deneyim paylaşımına olanak tanınmıştır.

Öz-Ge Der olarak, Gençlik Destek Hattı Projesi kapsamında dünya üzerindeki çocuk ve gençlere hizmet sunmak ve destek vermek amacıyla oluşturulan bu üst kuruluşun misyonunun derneğimiz misyonuyla örtüşmesi üzerine üyelik başvurusu yapılmış ve Öz-Ge Der, Ekim 2012 tarihinden itibaren CHI ortak üye statüsü kazanmıştır.

Dokümanlar

Kapsamlı ve küresel Çocuk Destek Hatları Küresel Ağı sayesinde CHI, üyelerine, iş birliği içinde olduğu kuruluşlara ve paydaşlarına, bugün çocuk destek hatlarının karşı karşıya olduğu meselelere ve son gelişmelere ilişkin bir değerlendirme sunmaktadır. CHI, üyelerinden, çocuk destek hattı hizmetleri ile ilgili son gelişmeler ve çocuk destek hatlarına erişime ilişkin büyük farklılıklara dair bilgi toplamaktadır. CHI, üyesi olan destek hatlarının çalışma koşulları, ulaştıkları çocuk sayısı, yararlanıcıların arama nedenleri, karşılaşılan güçlükler ve elde edilen ilerlemeler gibi pek çok alana ilişkin bilgi toplamıştır. Çocuk destek hatlarına ilişkin veriler çerçevesinde, destek hatlarının ihtiyaç duydukları kaynak geliştirme, iyi yönetim, telefon yoluyla danışmanlık, mesaj yoluyla danışmanlık gibi pek çok alanda doküman ve uzman desteği sağlayabilmektedir. Elde edilen veriler, CHI misyonu ve vizyonu çerçevesinde çocuk destek hatları için stratejiler geliştirmek, çocuk destek hatları arasında ortak

bir dil oluşturmak ve deneyim paylaşımına olanak sağlamak üzere pek çok kitap ya da kitapçıkta bir araya getirilmiştir.

CHI ortak üye statüsü kazanılması ile birlikte CHI dokümanlarına erişilmiş, CHI üyelerinin 2003'ten bu yana ağ ile paylaştığı birikimler Öz-Ge Der için kaynak metinler olmuştur. Dernek olarak proje asistanı ve dernek üyeleri tarafından Principles and Standards for Child Helplines 2012, CHI Glossary 2012 ve A Compilation of Child Helpline Data 2010, Fundraising Manuel, Good Governance and Accountability gibi metinler çevrilerek, bundan sonraki süreçte gönüllüler ve hat çalışanlarının eğitimlerinde ve sivil toplum örgütlerine projenin tanıtılacağı toplantılarda kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Kitapçıklar basım aşamasındadır.

Uygulamalar

Hattın açıldığı ve web sitesinin faaliyete geçtiği Haziran 2012'den bu yana, Gençlik Destek Hattını toplamda 34 çocuk ve genç destek almak amacıyla aramışlardır. Bu rakam arama sayısını değil farklı yararlanıcı sayısına işaret etmektedir. Aramaların bir kısmı anında temin edilebilir bir bilgi ya da çözülebilir bir durum nedeniyle gerçekleştiğinden tek seferliktir. Ancak önemli bir bölümü farklı periyotlarda tekrarlanan aramalardan oluşmaktadır.

Çalışmaların daha sistemli ve koordineli yapılması için ve proje uzman personeline (Proje Koordinatörü, Proje Asistanı ve Gençlik Destek Hattı Sorumlusu) hatta 0800 314 00 70 numaralı ücretsiz telefon hattı veya web aracılığıyla ulaşan çocuklar ve gençler hakkında bilgi alınabilmesi için internetten 24 saat erişilebilen veri tabanı sistemi oluşturulmuştur. Veri tabanından elde edilen verilere göre çocukların arama nedenleri:

- Merak
- Dinlenmek
- Barınma
- İş
- Yol parası ve evine ulaşma
- İlişki, sohbet, arkadaşlık ihtiyacı
- İlgi
- Anlaşılmamak
- Önemsenmemek
- Ailesi ile iletişime geçme ve aileye destek
- Hukuki destek
- Para

Bu nedenler bağlamında çocuklara ve gençlere illerle koordineli olarak yürütülen çalışmaların akabinde barınma, yol parası ve evine ulaştırılma, ailesi ile iletişim kurma ve aileye destek, hukuki danışmanlık konularında destek olunmuştur. Ayrıca gençlerin ve çocukların aramaları ya da web sitesi aracılığıyla talep ettikleri destekler için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına yönlendirilmesi sağlanmıştır.

Destek ve yönlendirmelerin organizasyonu kurumlar arası iş birliği ve proje bütçesinden ayrılan kalemler doğrultusunda yapılmıştır. Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan 2 çocuğun memleketlerine dönmeye önce Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Behice Eren Çocuk ve Gençlik Merkezinde 1 gece barınmaları için yönlendirme yapılmıştır. Tahliyelerinin ardından memleketlerine dönmek için yol parasına ihtiyaç duyan çocuk ve gençlere otobüs biletleri temin edilmiştir.

Ayrıca eğitimevlerinden izne çıkan çocuklara ulaşım giderlerini karşılayamayacakları durumda buldukları ildeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ile bağlantı kurarak ulaşım giderlerini temin edebilecekleri bilgisi aktarılmıştır. Aile ilişkileri sıkıntılı olan çocuk ve gençlere, tahliyeden sonra ailelerinin yanlarına dönmeleri, ilişkilerini düzeltmeye çalışmaları konusunda destek olunmuştur. Tahliye olan ve parası olmadığı için bu bilgiyi ailesi ile paylaşamayan çocukların aileleri ile iletişim kurulmuş, bilgi verilmiştir.

Denetimli Serbestliğe ilişkin bilgi almak üzere arayanlara gerekli bilgi sağlanmış daha ayrıntılı bilgi alabilmeleri için yönlendirmeler yapılmıştır. Dosya numarası üzerinden davasının durumuna ilişkin bilgi almak isteyen çocuklara gönüllü avukatların takibi ile bilgi sağlanmıştır. Tahliye sonrasında çocuğun suça itilmesine neden olabilecek koşulları en aza indirmek adına ekonomik sıkıntı içinde olan ailelere buldukları ilde hangi kurumlardan destek talep edebilecekleri bilgisi verilmiştir. Gerektiğinde kurumlarla bağlantı kurulmuştur.

Proje kapsamında çalışan personelin yanı sıra eğitim almış 12 hat çalışanı ve 3 gönüllü ile birlikte Gençlik Destek Hattı çalışmalarını hâlen sürdürmektedir ve önümüzdeki hedefleri arasında öncelikle İstanbul'da hattın yaygınlaştırılması ve daha sonra tüm Türkiye genelinde risk altındaki çocuk ve gençlere hizmet vermesi amaçlanmaktadır.

Gelecek Planı

Gençlik Destek Hattı Projesi Hollanda Büyükelçiliği ana finansmanı ile Ağustos 2011-Eylül 2012 tarihleri arasında yürütülmüş; büyük ölçüde risk altında bulunan, kanunla ihtilafa düşmüş, DS Denetiminde bulunan, ceza infaz kurumlarından tahliye olan çocuk ve gençlere hizmet sunmak amacıyla yola çıkmıştır.

Ancak projenin temel hedefleri arasında destek hattının tüm çocukların ve gençlerin kullanımına açık olması ve tüm Türkiye'ye yayılması yer almaktadır. Bundan sonraki süreçte öncelikle İstanbul başta olmak üzere projeyi tanıma ve yaygınlaştırma

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

çalışmaları devam edecektir. Finlandiya ve Amerika Büyükelçilikleri desteği ile bu alanda yürütülecek çalışmalar planlanmıştır. Ankara ve İstanbul'da gerçekleştirilecek toplantılar ve eğitimlerle, sivil toplum örgütlerine projenin tanıtılması ve destekleri ile projenin etki alanının geliştirilmesi ile daha fazla çocuk ve gence ulaşılması hedeflenmektedir. Kasım 2012'de gerçekleştirilecek bu toplantılar ve eğitimlerde Neşe Hacı Salihoğlu "Aile içi Şiddete Son" örneğini aktaracaktır. CHI yöneticilerinden Catalina Florea "Romanya Çocuk Destek Hattı" na ilişkin bilgi ve deneyimlerini paylaşacak ayrıca CHI hakkında bilgi verecektir.

***

OTURUM BAŞKANI

Sunumu için Selin Hanım'a teşekkür ediyoruz. Sunumu ve çocuklarla ilgili yürüttükleri hizmetler dolayısıyla kendisine teşekkür ediyoruz.

Bundan sonraki sunumumuz ceza infaz sisteminin bütün alanlarında soruşturma, kovuşturma ve infaz sisteminin, ceza-infaz sisteminin bütün alanlarında görevi bulunan bir sunucu, Kütahya Cumhuriyet Savcımız Sayın Mehmet Boğa Bey tarafından yapılacak. Kendisi bize yine her vesileyle vurgulanan çocuk infaz hizmetlerinde kurumlar arası iş birliğinin zorunlu olduğu, mutlak bir iş birliği gerektiği konusunda iyi bir uygulama örneği temelinde sunumunu yapacak. Mikrofonu kendisine bırakıyorum.

“ÇOCUKLARIN SUÇ İŞLEME ORANLARINDAKİ ARTIŞIN ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER”

Mehmet BOĞA

CUMHURİYET SAVCISI / KÜTAHYA CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

GİRİŞ

Her toplumda kişilerin davranışlarını yönlendirmek amacıyla yönelik normlara rastlanır. Bu normlar toplumun temel yapı ve değerlerini bozulmaya, çözülmeye karşı korur, kişiler arası ilişkileri düzenler. Suç toplumu oluşturan bireyin canına, malına, namusuna, toplum düzenine kasteden davranışlar olarak sosyal sistemi temelinden sarsan bir sosyal problem olarak, tarihin ilk dönemlerinden beri araştırmacıların ve bilim adamlarının ilgisini çekmiştir.

Herhangi bir toplumun problemlerini araştırırken ve tanımlarken, sosyal problemlerin mutlaka patoloji diye adlandırılan durumlardan çıkmasının gereklilik olmadığını, onların toplum için değerli fikirlerin ve faaliyetlerin yan etkileri de olabildiğini bilmek zorundayız (İçli Günşen, 1993:XVII-XX).

SUÇ VE ETKİLERİ

Suç, küresel ölçekte en zararlı sosyal problem olarak nitelenmektedir (Glaeser, 2001, Akt. Güvel, 2004: 4).

Suç topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve açık olarak ifade edilen eylem, davranış ve harekettir (Dönmezer, 1984:61).

Suç, haksız, kusurlu ve cezalandırılabilir bir davranıştır (Centel, 2001:145).

Geniş anlamda suç, kanunun yapılmasını yasakladığı ve ceza yaptırımına bağladığı, müspet veya menfi hareketlerdir (Soyaslan, 2003:32).

Suç, tipe uygun hukuka aykırı kusurlu bir harekettir (Artuk, vd., 2002:415).

Suç çok faktörlü, belki en karmaşık sosyal bir olgudur. Diğer bir ifade ile suç, farklı olguların değişik oran ve şekillerde etkisiyle, kişi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Suç bir ülkeye çok pahalıya mal olmaktadır. İşlenen suçun topluma iki tür maliyete söz konusudur. Bu zararlardan ilki suçun işlenmesinden sonra ortaya çıkan kamusal ve bireysel zarardır. İkincisi ise, suçun failinin yakalanmaması ya da yakalanmasından sonra soruşturma ve kovuşturmayaya tabi tutulup cezalandırılması ile suç öncesi devletin suçun engellenmesine yönelik önleyici faaliyetler olarak yapmış olduğu giderlerdir (Akıncı Sokollu, 2004: 54-55).

Suçun verdiği zararın sadece maddi olarak ölçülemez, maddi zarardan daha çok suçun toplumda oluşturduğu huzursuzluk, suç mağdurunun yeniden suça maruz kalabileceği korkusu, mağdurda psikolojik travma oluşturabilmesi, kişinin kendisini

ve yakınıni emniyet içinde hissetmesinde tereddütler oluşturması dikkate alındığında suçun toplumda ve bireyde telafi edilmesi mümkün ve mümkün olmayan çok büyük maliyetlere yol açmaktadır.

Suç korkusu nedeniyle birçok kişi toplumdaki uzaklaşarak içine kapanır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada, Amerikan halkının %64'ünün herhangi bir suçun mağduru olmamak için geceleri sokağa çıkmadıklarını ortaya koymaktadır. Aynı araştırmada her dört kişiden birinin gece sokağa çıktığında yanına köpek, silah ya da düdüğü gibi bir şey, yine her üç kişiden birinin yanına başka bir kişiyi aldığını belirlemiştir. Evlerinin korunması için ise halkın %51'inin birden fazla kilit, %15'inin alarm, %8'inin pencere demiri taktığını, %43 ile %52'inin evde silah bulundurduğunu, %44'ünün ise köpek beslediğini ortaya koymuştur. Gerçekten, ailevi ve ekonomik nedenler dışında insanların daha az dışarı çıkmaları için en önemli neden suça maruz kalma korkusudur (Sheley, 1985: 26, Akt. Akıncı Sokollu 2004: 58-59).

Suçun varlığı, insanlığın tarih boyunca en önemli sorunlarından biri olagelmıştır. Ancak tarihin hiçbir döneminde, günümüzdeki kadar yıkıcı hâle dönüşmemiştir. Suç aktivitelerinin giderek yaygınlaşması ve artması, günümüz dünyasında küresel ölçekteki en önemli sorun olarak değerlendirilmektedir. Ancak suç, sosyal ve bireysel sonuçlarının yanında, ekonomik ve politik açıdan da son derece önemli sonuçları olan heterojen bir olgudur. İktisatçılar, suç oranları yüksek toplumların varlıklarını sürdürseler bile zenginleşemeyeceklerine işaret etmektedir. İnsanın yaşam kalitesi, şiddet içeren ve içermeyen suçlar nedeniyle son derece düşük düzeye gelmektedir. Ayrıca mağdurların karşılaştıkları doğrudan ve dolaylı zararlar devasa büyüklüklere ulaşmaktadır. (Güvel 2004:171)

İŞSİZLİK İLE SUÇ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Suçta sürüklenen çocukların mala karşı suçlar başta olmak üzere, suç işlemelerinin ana nedenleri eğitim ve ekonomik yoksunluktur. Bu iki parametreden daha önemlisi, suça sürüklenenin ailesinde ve kendisindeki eğitimsizliğinden kaynaklanan sonuçların daha çok ön plana çıktığını görmekteyiz.

İnsanın sağlıklı ve mutlu yaşaması, önemli oranda gereksinimlerinin karşılanmasına bağlıdır. Gereksinimlerin karşılanması ise, özellikle kişinin çalışmasıyla yani iş sahibi olması ile sağlanabilir. (Kocacık 2000: 51, Akt. Bağlar 2008: 24)

İşsizlik ile suç arasındaki ilişkinin araştırılması, sosyolojik ve kriminolojik çalışmalarda önemli konuların başında gelmektedir. İşsizlik ve suç ilişkisi, özellikle şehir işsizliği sosyal bilimcilerin uzun bir zamandır (yaklaşık olarak 30-35 yıl) üzerinde yoğun olarak düşündükleri ve araştırma yaptıkları bir konu niteliğini taşımaktadır. Bu nedenle suç araştırmaları ile ilgili literatürlere bakıldığında; suç, işsizlik ve eşitsizlik arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmanın (Farington v.d.,1986; Box, 1987; Field, 1990; Downes, 1993, 1998; Dickinson, 1994; Pyle ve Deadman, 1994; Wells, 1995; Coleman ve Moynihan, 1996; Hâle, 1998; Witt v.d.,

1999; Lucy, 2000) uzun bir süredir devam ettiği dikkat çekmektedir (Reiner, 2000:81 Akt. Kızmaz 2003: 280).

İşsiz tanım olarak, çalışma isteği ve gücünde olup, cari ücret düzeyi ve mevcut çalışma koşullarında iş bulamayan kişi olarak tanımlanmıştır. (Savaşır 1999:169, Akt. Bağlar 2008: 25)

Birçok ülke tarafından kabul gören ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'ya göre işsizlik: Belirli bir yaşın üzerindeki, referans dönemi içinde işi olmayan, çalışmaya hazır ve iş arayan herkes işsizdir. (ILO; The 20 Key Indicators of the Labour Market. Akt. Bağlar 2008: 27).

Aileleri kuşatan yoksulluk, suç davranışının temel nedendir. Yoksulluk beslenme, giyinme, barınma, sağlık, eğitim ve diğer insan haklarından en düşük düzeyde yararlanmayı ifade etmektedir. Ailenin temel sorunları gelir yetersizliği ve eğitimden kaynaklanmaktadır. Bu iki sorun diğer sorunları beraberinde getirmektedir. Çocuk suçluluğunda eğitim ve gelir yetersizliği tayin edici temel iki faktördür. Gelir yetersizliği ve eğitimsizlik, bağımsız değişken olarak diğer değişkenleri belirlemektedir. Bunu göremediğimiz sürece sorunu ve çözümü farklı yerde aranız (Bal, 2004: 25-176).

Suçluluğun açıklanmasında ekonomik etkenler önemli yer tutar. Yoksulluk, suç üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkilidir. Burt, suçlu çocukların %56 gibi büyük bölümünün yoksul ve çok yoksul sınıflardan geldiğini söylemiştir. West, 1973'te yaptığı araştırmasının sonucuna dayanarak, suçluların %13,6'sının ekonomik düzeyi yüksek olan gruptan gelmesine karşılık, %33,3 'ünün ekonomik düzeyi düşük gruptan geldiğini belirlemiştir. Glueck'larsa, 2000 suçludan 3/4'ünün ekonomik durumunun çok düşük olduğunu saptamıştı. Ankara Üniversitesi Kriminoloji Anketi sonuçlarına göre: 1000 suçludan aile bütçesi kötü olan %39, aile bütçesi orta durumda olan ise, %50 olduğu saptanmıştır.

Çocuk suçluluğu literatüründe yoksulluğun anti sosyal ve suçlu davranış ile tutarlı bir ilişkinin olduğunu gösteren birçok araştırma örneklerine rastlanır. (Berg 1967: 305; Belton 1966: 68; Eliot 1994: 1-21; Henry vd 1996:614-623; Lrzelere ve Gerald 1994: 301-324; Douglas vd. 1996: 294-302; Farrington 1992; 123-163)

Sezer Ayan'ın, 'Temmuz 2010 ile 30 Eylül 2010 tarihleri arasında İzmir, Ankara ve Elazığ Çocuk Eğitimevlerinde bir kısmı hâlen mahkûm olan çocuklarla bire bir 132 mahkûm çocukla görüşerek form doldurmak suretiyle yaptığı araştırmada elde edilen verilere göre: Yarıdan fazlasının parasızlık nedeniyle suç işlediğini belirtmesi, yarıya yakınının sürekli alkol, yarıdan fazlasının uyuşturucu madde kullandığını belirtmeleri, suça sürüklenen bu çocukların çoğunluğunun ilk suçlarını 10-13 yaşlarında işledikleri ve işledikleri suçların büyük bir bölümünün hırsızlık, kapkaç ve yağma gibi mala karşı suçlardan oluştuğu ve çocukların tamamına yakınının ekonomik düzeyi düşük bir çevreden gelen çocuklar olduğunu tespit etmiştir. Diğer bir ifade ile bu çocuklar yoksul bir ortamda yaşamının getirdiği olumsuzlukları

derinden yaşayan çocuklardır. (Ayan 2011:108-109)

Suçun ekonomik modelleri kapsamında suç olgusunun belirleyicilerini gelişmiş ülkeler örneğinde inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmada ise, Kayseri’de suç olayı sayılarının sosyo-ekonomik faktörlerden nasıl etkilendiğini ortaya koymak ve politikaları oluşturanlara bu konudaki önlemleri geliştirmede katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışmada literatürde yoğun olarak suçu etkilediği düşünülerek aralarındaki ilişkilerin incelendiği faktörlerden işsizlik, gelir, eğitim ve nüfus başına düşen polis faktörleriyle suç ilişkisi, Kayseri il merkezi verileri kullanılarak incelenmiştir. Bu çalışmadaki verilerin analiz sonuçlarına göre, Kayseri ilinde işsizlik oranları azaldıkça, suç sayıları azalacaktır. Bu nedenle istihdam alanlarının genişletilmesine yönelik politikalar geliştirilmelidir. (Yıldız –Öcal- Yıldırım 2010: 27).

Türkiye’deki ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda görülen birçok olumsuzlukların temelini oluşturan işsizlik ve yoksulluğun, işlenen suçlara da birinci derecede etki yaptığı görülmektedir. İşsizliğin sadece işsiz kalanları değil toplumun tüm kesimlerini, ülkenin sosyal düzenini, toplumun huzurunu ilgilendiren bir sosyo-ekonomik olgu olması nedeni ile bu konuda özellikle atılacak olumlu adımlarda tüm kesimlerin iş birliğini zorunlu kılmaktadır. İşsizliği ekonomik bir değer kaybı olarak görmenin yanında, ciddi bir sosyal tehlike olarak da değerlendirmek sorunun çözümünü hızlandıracaktır.(Bağlar 2008: İ)

Suçluluğun en önemli nedeni hiç kuşkusuz ailenin geçiminden sorumlu babanın ya da gencin işsiz olmasıdır.

Düşük ekonomik düzeyin çocuğu suça yönelten tek neden olmasa da, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde suça elverişli ortamı hazırladığı da bir gerçekliktir (Yavuzer, 2001: 210-211).

İşsizlik değişik yönlerden suçluluk üzerinde önemli etki yapmasının haklı birçok nedeni bulunmaktadır: Bir kere işsizlik maneviyat bozucu etkisiyle kişinin kötülüklerle karşı gelme gücünü zayıflatmaktadır. İş insanın ruhi dengesinin bir unsurudur ve ekonomik yönlerden ayrı olarak da kişinin normalden sapan davranışlar üzerinde etki yapmaktadır. Bu etkiler dışında işsizlik, hastalık, ruhi bunalımlar, yoksulluk ve zaruret meydana getirmektedir. Yapılan incelemelere göre, işsizliğin yol açtığı suçlar, serserilik ve mala karşı işlenen suçlardır (Dönmezer, 1984: 373).

Gottfredson ve Hirschi, işsizlik ile suç arasında olası bir ilişkiyi destekleyen beş nedenin olduğunu belirtmektedirler:

1. Herhangi bir işte çalışma durumu, bireyin zamanı ve enerjisini almaktadır. Bu nedenle, çalışan birey suç davranışı ile meşgul olamaz.
2. Belirli bir işte çalışma, para getirisi olan bir eylemdir. Bu durum, bireylerin suç işleme gereksinimini azaltmaktadır. Meşru yollardan para kazanmanın tatmin edici düzeyde gerçekleştirilmesi durumunda, birey yasaya aykırı yolla her hangi bir

şey alma gibi bir suç işlemeye ihtiyaç duymayacaktır.

3. İş, bireylere önemli düzeyde statü ve kendine güven duyma hissi kazandırmaktadır. Bu nedenle yasal yollarla belirli pozitif pozisyonlar elde eden bireyin, kendini illegal yollarla gerçekleştirme gereksinimi azalacaktır.
4. Herhangi bir işe sahip olan birey, suç işleme durumunda halihazırdaki işini/ mesleğini de kaybetme riskine sahiptir. Bu durum, bireyi suç işlemekten alıkoyabilmektedir.
5. İş veya bir meslek sahibi olma, bireye sorumluluk, dakiklik, titizlik ve kendini önemseme yönünde bir kişilik inşa etmesini sağlamaktadır (Gottfredson ve Hirschi, 1998: 163 Akt. Kızmaz 2003: 283).

Bu faktörlerin yanı sıra; belirli bir işe sahip olan bireyler, işsiz olanlara kıyasla kendilerini daha fazla yasal unsurlara uyma zorunluluğunda hissederler. Bu durum, belirli bir işe sahip olmanın, bireyde bir sosyal kontrol unsuru olarak fonksiyon gördüğünü göstermektedir. Açıklanan bu nedenler, bir işe sahip olan bireyin suç eylemine neden uzak durduğunu gösterirken, aynı zamanda da, işsiz bir bireyin suç işleme potansiyeli taşıdığını göstermektedir. (Kızmaz 2003: 283).

Çocuk suçluluğu konusunda, belirli uzmanlığa dayanmayan gelip geçici işler görmenin, hemen hemen işsiz kalma derecesinde suça sürükleyici etki bıraktığı hususunda bazı yazarlar mutabık bulunmaktadır (Rhodes, 1951, Akt. Dönmezer 1984:373).

İstanbul Üniversitesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü tarafından 974 suçlu çocuk üzerinde yapılan incelemede, bunlardan 319'unun çalışmadıkları ve işsiz oldukları tespit edilmiştir (Çocuk suçları etüdü, Akt. Dönmezer, 1984:373). Gerçekten de Z. K. ile arkadaşı A. bali kullanımı olan ve işsiz olan 18 yaşından küçük iki gençtir. Değişik suçlardan haklarında işlem yapılmış ancak; bir türlü çalışıp meslek edinememiş, avare avare gezmeye devam etmiş, olay gecesini saat 24.00 sıralarında Sevgi Yolu üzerinde arkadaşı ile boş boş otururken, yanlarına gelen emniyet görevlilerinin gecenin ilerleyen saati olduğunu, evlerine gitmelerini söylediklerinde Z. K. "sabah işe mi gideceğiz!" diyerek oturmaya devam ettikleri, o gece bali kullandıkları ve ilerleyen saatlerde çamaşırlıkta akli dengesi yerinde olmayan bir kadını çok kötü bir şekilde dövüp, tecavüz ettikleri, bu nedenle başlatılan soruşturma sonucunda arkadaşı ile birlikte tutuklanmaları sonucu ile karşı karşıya kalınmıştır. İşte işsizlik, diğer olumsuz etkenlerle bir araya geldiğinde böyle bir sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Kader Mahkûmları Derneği Başkanı Necdet Yüksel ile yapılan röportajda ifade ettiği gibi, bu ülkeyi yönetenler bu ülkenin günlük gülistanlık olmasını, huzur ve mutluluk içinde insanların yaşamasını istiyor; bu ise ancak insan çalışırsa, evine aş getirirse sorun çözülür. İnsan çalışmıyorsa, işi yoksa, mutlaka karnını doyurmak için suç teşkil eden yollara başvuracaktır. Şimdi benim karnım aç olsa insanları gözetlerim, çantasını çalacağım veya cebine elimi atıp parasını çalacağım (Saygın, 2010:296).

Bayraklı ve Bozdağ (2008) tarafından Afyonkarahisar E Tipi Cezaevi'nde 102 hükümlü üzerinde yaptıkları çalışmada: Tekerrüre düşen hükümlülerden %71,6'sının ilk suçlarını henüz 18 yaşını doldurmadan işledikleri tespit edilmiştir. Yine aynı araştırma da, tekerrüre düşen hükümlülerin %82,4'ünün eğitim düzeyi düşük olduğu, %78,4'ün suç işlemekten önce suç işleyen kişilerle arkadaşlık yaptığı, bu mahkûmların %60,8'nin suç işlemekten önceki hayatında alkol kullandıkları, %44,1'nin suç işlemekten önceki hayatında uyuşturucu madde kullandığını beyan etmiştir. Yine tekerrüre düşen bu mahkûmlardan, %42,2'si işsizlik ve ekonomik sebeplerle suç işlediklerini; %20,6'sının tahliye olduktan sonra işsiz kalmaktan korktuklarını beyan etmiştir (Sözer ve Lee, 2011:105).

Sinop'ta ömür boyu hapse mahkûm beş altı yetişkin hükümlüyle beraber yediğimiz bir akşam yemeği unutamadığım anılar arasındadır. Özenle hazırladıkları yemekte on yılın ardından anlattıklarını, on günlük tatil anılarını dinlerken etkilendim. İslah evlerinde, ceza evlerinde mahkûmiyet sürelerini dolduran genç, yetişkin tüm hükümlülerin bu kurumlarda yeniden topluma kazandırılmalarında etkili olacağına inandığım birçok sorun çözüm beklemektedir. Buradan tahliye olan suçlu çocuklarımızı hor görmeden, aşağılamadan, yüreklerindeki iyiye yönelme isteğini kırmadan hayatlarını sürdürmeye yardımcı olmak, toplumsal ve insani bir görevdir. Onlara iş vermediğimiz, topluma kazandırmak için sahip çıkmadığımız zaman bu gençlerin yeniden suç işlemek zorunda kalacakları ve ceza kurumlarına geri döneceklerini unutmamalıyız. Suç işlemek ile cezalandırma arasındaki kısır döngüyü kırmak hiç de imkânsız değildir.

Ceza ve ıslah evlerindeki dostlarımdan bazılarıyla yazışmalarım uzun zaman devam etmiştir. Sonra bir gün bakıyorum, kapımda o ürkek, çekingen hâliyle duruyor. Bir keresinde tahliye olduktan sonra, bir suça sürüklenen genç, kendisine iş bulmamı istemek üzere beni ziyarete geldi. Gencin arkadaşım olduğunu sanan annem, onu salona buyur etmiş, onunla tatlı bir sohbete koyulmuştu. Bir ara dışarıda anneme onun ceza evinden çıktığını söyledim. Annemin rengi attı. Salona döndüğünde çocuğa tavrının değiştiğini fark ettim. İşte o gün annemin yüzünde toplumu, toplumun tavrını görür gibi oldum ve bu beni derin bir hayal kırıklığına uğratmıştı.

Hırsızlık suçundan cezasını çektikten sonra serbest bırakılan bu genci, daha sonra kuyumculuk yapan bir arkadaşın yanına tezgâhtar olarak yerleştirdim. Bir zaman sonra kuyumcu arkadaştan, onun daha yüksek ücretle otel kâtipliğine geçtiğini öğrendim (Yavuzer, 2004: 77-78).

İnsan eğitimi, iş eğitimine dayanır (Tulay, 1967: 32, Akt. Akyüz:162). Kişinin toplum içinde yerinin olması, iş sahibi olması ile mümkündür. Bu nedenle topluma uyum göstermesine yardım edilen çocuklara mesleki eğitim verilmelidir. Dünyaca tanınmış eğitimci Pestalozzi'nin "En iyi terbiye iş eğitimi ile verileceği" değerini hiç kaybetmemiş sözüdür (Akyüz:162).

İş kişinin yeteneklerini geliştirir. Kendini ifade etmesini sağlar. İnsanı hayata bağlayan,

yaşatan, ölümsüzleştiren şeylerden birisidir. Aynı zamanda insanı tembellikten, kötü düşüncelerden alıkoyar. Normal olarak işsiz insan, vakit geçiremeyen, streslerini atamayan, hayatını kazanamayan, başkasına muhtaç ve mutsuz insandır. İşin bu kadar faydasına rağmen bazı insanlar işi sevmezler; bunun sebebi küçük yaşlarda çalışmaya alışmama, yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmeme olabilir. İşsizlik veya çalışmayı reddetmek önemli bir suçluluk faktörüdür; çünkü kişi avaredir, kötü şeyler düşünmektedir, ekonomik yönden başkasına muhtaçtır (Soyaslan:190-216). İşsiz insan hayatını devam ettirmek için yemeye, giyinmeye, başkalarının yaptığı ve onlarda gördüğü şeylere sahip olmak istemektedir. Bunu yakınlarından temin edemediği takdirde haklı olmayan şeyleri hukuka aykırı yollarla elde etme yollarını baş vurabilir.

İşsizlik ve suçluluğun kökeninde aynı etmenlere dayalı olduğunu söylemek, hiç de yadırganacak bir önerme değildir. Bu nedenle suçun azaltılmasında doğrudan etkili mesleki ve sosyal beceri kazandıran uygun eğitimler verilmesi gereklidir. Bu kişilerde genel eğitim ve sanat yeteneklerinin azlığı yanında karakter zayıflığı da yer almaktadır. Türkiye’de işsizliğin yoğunluk gösterdiği 2002-2003 yıllarında genç erkeklerin iştirak hâlinde ve özellikle çete oluşturarak işledikleri mala karşı suçlar, kapkaç yoluyla işlenen hırsızlık, süpermarket ve banka soygunları artış göstermiştir (Yücel, 2004: 42).

Haluk Yavuzer’in vurguladığı gibi “Suç işleyen çocukları değerlendirirken, bu çocukların çoğu kez çevrelerinin, gelenek ve göreneklerinin, kalıplaşmış kültür yapısının kurbanı olduklarını gözden uzak tutmamak gerekir. Bu çocuklar tahliye olduktan sonra hor görmeden, aşağılamadan, yüreklerindeki iyiye yönelme isteğini kırmadan yaşamlarını sürdürebilmelerine yardımcı olmak, toplumsal ve insancıl bir ödevdir. Onlara iş vermediğimiz, yardımcı olmadığımız, onları topluma kazandırmak için sahip çıkmadığımız sürece bu gençlerimizin yeniden suç işlemek zorunda kalacakları ve ceza kurumlarına geri döneceklerini unutmamalıyız. Suç işleme ile cezalandırma arasındaki kısır döngüyü kırmak hiç de olanaksız değildir.” (Yavuzer, 2001: 78-79).

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) raporunun uzun dönemde ulaşılmak istenen hedef ve amaçlar bölümünün korunmaya muhtaç çocuklar bölümü başlığı altında belirtildiği gibi:

1. Mutlak yoksunluk sınırı belirlenerek, korunmaya muhtaçlığın ana nedenlerinden olan yoksulluk nedenini azaltmaya yönelik aile sosyal yardım programları gerçekleştirilerek, çocukların her türlü gelişimlerini engelleyici risk faktörlerini (eğitim, sağlık, beslenme gibi) gidermeye yönelik tedbirlerin geliştirilmesi,
2. İşsizliği gidermeye yönelik tedbirler alınarak, başta hükümlülük olmak üzere, işsizlik ve hastalık gibi durumlarda aileye geçici veya sürekli yardım sağlanmalıdır.

İşsizliğin azaltılmasında devlete düşen sorumlulukların başında, istikrarı sağlamaktır.

Devlet istikrar ortamını sağladığında, yatırımlar ve yabancı sermaye artacak, rekabet gücümüz gelişecek, ihracatımız yükselecek, Türkiye daha hızlı büyüyecek ve istihdam kapasitesi önemli oranda artacaktır. (Çubukçu: 6-7 Akt. Bağlar 2008: 174).

TÜRKİYE'DE VE KÜTAHYA'DA ÇOCUK SUÇLARINDA DEĞİŞİM SEYRİ VE ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER

Nüfus artışına ve diğer sosyolojik faktörlere bağlı olarak her toplumda bir suç artışının olması doğaldır. Avrupa Birliği Ülkelerinde, Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre yılda ortalama yüzde 10'luk bir artış seyri göstermektedir. ABD Büyükelçiliği tarafından paylaşılan verilere göre, çocuk suçlarında yüzde 13-14 civarında bir artış görülmektedir. Türkiye'de çocuk suçlarında illere göre artış hızında ciddi değişiklikler görünüyor. Çocuk suç düzeyi 2008 ile 2010 yılları karşılaştırıldığında, Batman'da % 107, Karaman'da % 101, Karabük'te % 96, Şırnak'ta % 96, Bayburt'ta % 92, Tunceli'de % 95, Bitlis'te % 84, İstanbul'da % 72, Ağrı'da % 58, Sakarya'da % 55, Şanlıurfa'da % 51, Sinop'ta % 43, Antalya'da % 42, Siirt'te % 41, Muş'da % 96 oranında artış olmuştur. Bu çocuk suç artış seyri, dünya ortalamasının çok üzerinde olması nedeniyle endişe vericidir. Ancak bu artış oranları kadar önemli olan, bazı illerin geldiği yüksek suçluluk düzeyleri de sorgulanmalıdır. Bu artış seyrinin sebepleri doğru araştırılıp belirlenmelidir. Bu nedenler ışığında suçun azaltılması için hangi sosyal, ekonomik, eğitsel ve siyasal tedbirler devreye sokulması gerektiği acilen belirlenmelidir. Çocuklarımızla ilgili suça sürüklenmelerinde ciddi sorunlarımız olduğunu sayılar gösteriyor. Bir insanın bile hayatı değerliken, yüz binlerin suça yönelmesi ve risk altında olması gerçeğine, hiç birimizin kayıtsız kalma hakkı bulunmamaktadır. (Solak 2011: 334-338).

Suç teorileri ve kriminolojik araştırmalar ile suçun nedenleri tüm boyutlarıyla ortaya konulmuştur ancak; suçun önlenmesi, en azından kontrol altında tutulması için yapılması gerekenler ihmal edilmiştir. Bu konuda yapılması gerekenlerin ortaya konulabilmesi için teori ve uygulama alanlarının birlikte bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle, dünya genelinde ve ülkemizde suçun önlenmesi için yapılması gerekenlerin ortaya konulması çok önem arz etmektedir.

Meşhur bir uzmanın formüle ettiği gibi, suçu önlemenin çekirdeği gündelik hayat şartlarını düzeltilmesiyle yakından ilgilidir (Kube ve Koch 6., Akt. Tellebach, 1993:140).

Yetişkin suçluluğu, tesadüfi suçlar hariç çocuk suçluluğunun bir devamıdır.

Ceza adalet politikasının birinci amacı suç, suç korkusu, bireysel ve toplumsal zararlardan kişiyi ve toplumu korumaktır. İkinci amacı, suçluyu yok etmek değil, ondaki suçluyu cezalandırırken içindeki insanı ortaya çıkarmaktır.

Çocuk ceza adalet sisteminin amacı, suça sürüklenen çocuğu cezalandırmak değil, onu suça sürükleyen nedenleri dikkate alarak eğitmektir. Suça sürüklenen çocuğu ıslah etmenin yolu, onun hakkında mahkemelerin tedbire hükmetmeleri, verilen

tedbir kararlarındaki amaca uygun bir şekilde eğitime tabi tutulmalarıdır. Ceza adalet politikası alanında dünyadaki eğilim, hürriyeti bağlayıcı cezaların suçluyu ıslah etmemesi nedeniyle, suç işleyene öncelikle tedbire hükmetmek ve eğitmek, tedbire uymadığı takdirde hürriyeti bağlayıcı cezaya yönelmektir.

Türkiye genelinde 1980 yıllardan beri çocukların en fazla mala karşı suç işledikleri, bunu da kasten yaralama suçunun takip istatistik verilerinden anlaşıldığı hâlde, bugüne kadar bu suçların işlenmesinin önlenmesi amacıyla gerekli adımlar atılmadığı, eğitim çalışmaları yapılmadığı, bu çalışmaların yapılması için gerekli alt yapı oluşturulmadığı ve ayrı bir ödenek ayrılmadığı için mala karşı suçlar ile kasten yaralama suçları artarak en çok işlenen suçlar arasında ilk sıraları almaya devam etmektedir.

Bildiri ekinde yer alan ve suça sürüklenen çocukların bir daha suç işlememesi ve topluma faydalı birey hâline gelmesi için kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları ile iş birliği hâlinde hazırlanan protokol ve projemizin amaç kısmında belirttiğimiz gibi: Suç işleyeni, bulunduğu ortamdan uzaklaştırmadan ve suç işlemeye sürükleyen saik ve nedenleri ortadan kaldırmadan suç ve suçluyu mücadele etmek mümkün değildir.

Projenin Kütahya'da bir yıl süresince uygulanmasının sonucu istatistiki verilerine çocukların işledikleri mala karşı suçlarda aşağıdaki tablolarda görüldüğü oranlarda düşüşler yaşanmıştır:

2010-2011 YILLARI KARŞILAŞTIRMALI SUÇ TABLOSU				
SUÇLAR	2010 YILI	2011 YILI	Fark	Artış-Azalış %
Evden Hırsızlık	6	10	4	%67
İş Yerinden Hırsızlık	9	19	10	%111
Motosiklet Hırsızlığı	5	2	-3	-%40
Açıktan Hırsızlık	22	22	0	%0
TOPLAM	42	53	11	%26

2011-2012 YILLARI KARŞILAŞTIRMALI SUÇ TABLOSU				
SUÇLAR	2011 YILI	2012 YILI	Fark	Artış-Azalış %
Evden Hırsızlık	10	4	-6	-%60
İş Yerinden Hırsızlık	19	11	-8	-%42
Motosiklet Hırsızlığı	2	9	7	%350
Açıktan Hırsızlık	22	12	-10	-%45
TOPLAM	53	36	17	-%32

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

2010-2011 YILLARI KARŞILAŞTIRMALI SUÇ TABLOSU					
SUÇLAR	2010 YILI	2011 YILI	Fark	Artış-Azalış %	
IZRAR	19	21	2	%11	
YAĞMA	2	8	6	%300	
TOPLAM	21	29	8	%38	

2011-2012 YILLARI KARŞILAŞTIRMALI SUÇ TABLOSU					
SUÇLAR	2011 YILI	2012 YILI	Fark	Artış-Azalış %	
IZRAR	21	13	-8	-%38	
YAĞMA	8	7	-1	-%13	
TOPLAM	29	20	-9	-%31	

Bu tablolar incelendiğinde Kütahya Emniyet Müdürlüğü Bölgesi'nde çocukların işlediği hırsızlık suçlarında toplam bazda % 32 oranında, kasten mala zarar verme suçlarında %38, yağma suçlarında %13 oranında bir düşüş bulunmaktadır. Bir önceki yıl hırsızlık suçlarında %26, kasten mala zarar verme ve yağma suçlarında %32 oranında artış da olduğu göz önüne alındığında bu düşüş oranı çok daha fazla anlam ifade etmektedir. İngiltere'de suç işleme oranlarında %2'lik bir düşüşün başarı kabul edildiği dikkate alındığında, Kütahya'da özellikle bu projenin uygulanmaya başlaması ile çocukların mala karşı işledikleri suçlarda önemli oranlarda düşüş sağlanmıştır. Ben bu projenin Türkiye genelinde uygulandığı takdirde mala karşı suçlarda ilk yıl %30, ikinci yıl % 40 oranında düşüş sağlanacağını düşünüyorum.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suç çok nedenli sosyal olgular içinde, hiç tereddütsüz en karmaşık olanıdır. İnsanların ilkel kabileler hâlinde yaşamasından beri olduğu gibi, her toplulukta var olan sosyal olgudur. Durkeim'a göre suç: "Yanlış" kavramı "doğruya" anlam kazandırmak için gereklidir ve bu kavram içinde kalıtsaldır. Suç aynı zamanda sosyal yapıyı temelinden sarsan, bireylerin bedensel ve ruhsal yapılarında onarılması güç yaralar açan sosyal bir sapmadır. Bu nedenlerle suçu tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir; ancak suç sosyal yapıyı ciddi şekilde sarsan ve bozan bir eylemin bireyin sürekli işlediği ve hayatının ayrılmaz parçası hâline gelmemelidir.

Suçun nedenlerini ve suçlu davranışlarını farklı temellere dayandıran pek çok teori ileri sürülmesine rağmen, bu teorilerin hepsi taraftar bulabilmiştir. Bunun nedeni suçu anlayabilmemiz için gerekli önemli bir gerçeklikten kaynaklanmaktadır: Bunların hepsi bir bakıma doğrudur ve hepsi gerçeklere dayanan bazı bulgular ortaya koymaktadır. Bu teorilerin hepsi suçun nedenlerini ortaya koyarak açıklamaya çalışmaktadır ancak; suçun önlenmesi, kontrolü konuları ihmal edilmiştir. Kriminoloji alanında yapılması gereken en önemli çalışma, suçun önlenmesi ve ıslahı konusunda

somut ilkelerin ortaya konulmasına ilişkin gayretler olmalıdır (Akıncı Sokollu, 2004:151).

Her toplulukta ortaya çıkan suçun, sosyal bir hastalık olarak devamlı işlenmesi karşısında, "Önlemek tedavi etmekten iyidir." sözü geçerlidir. Çünkü suç yaşamda, sağlıkta ve malda kayıplara neden olan ve sıklıkla tekrar getirilemeyen ve işlendikten sonra uygulanan karşı tedbirler genellikle yeni zararlara yol açar (Demirbaş, 2010:323). Suçu önlemek ise, suçun nedenlerini ortadan kaldırmak ile mümkündür.

Bilimsel araştırmalar sonucunda suçun nedenleri, alınması gerekli tedbirler tespit edilirse, araştırmanın sonuçlarına göre kanuni düzenlemeler yapıp uzun vadeli çözümler kalkınma planlarındaki önlemler arasında yer aldığı takdirde, toplumsal hayatta düzelmeye sağlayıp uygulamaya geçirilebilir. Aksi hâlde bilimsel çalışmalar sonucu ortaya konulan değerli öneriler, teoride kalmış öneri olarak kalır. O hâlde çocuk suçluluğunu, dolayısıyla yetişkin suçluluğunun asgari seviyede tutulması için yapılması gerekli önlemler aşağıdakiler olmalıdır:

1) Suç, özellikle çocuk suçluluğu çok fonksiyonlu, karmaşık bir sosyal olgu olması ve taşıdığı özellikleri nedeniyle, tek bir kurum bu sorunun üstesinden gelmesi mümkün değildir. Gerçekte her kurum, her birey bu sorunun çözülmesi, en aza indirgenmesi gerektiğini kabul eder ancak; bu sorun birçok kurumun iş birliği hâlinde çözülebilir. Ülkemizde de kültürel yapıya da dayanan, zor iş birliğine giren ve sorunlarını çözen bir toplumsal yapımız mevcuttur. Türkiye'de uzmanlaşma sağlansa ve kurumların iş birliği içinde sorunların üzerine gidilse çözülemeyecek bir problem kalmaz. O hâlde neden uzmanlaşmaya gidilmiyor? Bunun birçok nedeni bulunmaktadır ancak; uzmanlaşmanın sağlamanın yolu ilgili kamu görevlisini yetenekleri ve isteği doğrultusunda bir alanda başarısı devam ettiği müddetçe uzun süre çalıştırmak ve çalıştığı alanda ilk anda ve belli periyotlarla eğitime tabi tutmaktır. Ülkemizde birçok kamu kurumunda çalışan bir görevli, bir süre bir görevde çalışır, bir müddet sonra tayini çıkıp yeni görev yerine başladığı, ilgili amiri öyle istediği için başka bir göreve verilir, kamu görevlisi sanki yeni işe başlamış gibi, sorumlu olduğu görevi öğrenmeye başlar. Bu durum yapılan görevde liyakati, hızlılığı, verimliliği azaltır. İkinci önemli eksikliğimiz olan iş birliği alanındaki zayıflığımızı giderebilmek için, iş birliği gerektiren konuda bizzat uygulamanın içinde olan kişinin görev yaptığı kurumun iş birliği sağlamada yetkili olması gerekmektedir. İş birliği yapılması gereken konuyu bütün yönleriyle bilmeyen bir görevli ve bu kamu görevlisinin çalıştığı kurum iş birliğini sağlayıp alınan kararı uygulamaya geçirmesi mümkün değildir. Türkiye'de olduğu gibi yapılan toplantılarda etkili sonuçlara ulaşılamadığı, etkili kararlar alınsa bile uygulamaya geçirilemediği bir durum ile karşı karşıya kalınır.

2) Çocuğun yetiştiği ve şekillendiği, toplumun çekirdeği olan ilk ve en önemli kurum ailedir. Yöneticiliğin olduğu gibi anne baba olmanın okulu yoktur derler, doğrudur. Ancak çocuğun anne ve babayı bir kamera gibi çektiği ve örnek aldığı, onların verdiği bilgilere, yanlışlara gösterdiği tepkilerle doğruları ve yanlışları

tanıdığı, kişiliği oluşturduğu dikkate alındığında çocuğa anne ve babanın verdiği ve verebileceği çok şey vardır.

Anne ve baba çocuğu iyi eğitebilmesi için önce kendisinin çocuk yetiştirme önemini bilmesi, iyi çocuk yetiştirme gayreti içinde olması gerekir. Kütahya'da çocuk suçlarına bakıldığında anne ve babanın çocuğun yanlısına dur diyemediği, çocuğunun yaptığı yanlışlarda ona sahip çıktığı gözlemlenmektedir. Bu durumla ilgili yaşanan çarpıcı bir örnek: Cumhuriyet Savcısı, Suç işleyen çocuğu ifadesini aldıktan sonra dışarıda bekleyen aile yakını gelsin dendiğinde, karşıma anne geldi, anneye şu soruyu yöneltildiğinde: Annenin çocuk yetiştirme görevi nedir? Diye sorulduğunda annenin içinden geldiği gibi "çocuğu korumak" dediği görülmüştür.

Suçta sürüklenen ve karşıma gelen çocukların anne ve babalarına söylediğim, çocuğunuzun yanlış yaptığını gördüğünüzde o yanlısını pekiştirmesini ve normal bir davranış olarak görmesini istemiyorsanız, yanlısına doğrudan ya da dolaylı destek olmayın.

Suçta sürüklenen çocukların çoğalmasını istemiyorsak öncelikle anne ve babayı çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirmek, yapmayı ihmal ettikleri veya yanlış yaptıklarının neler olduğu, bunların ne gibi geriye dönülmez sonuçlara yol açabileceği konusunda yol gösterip farkındalık oluşturmak gerekmektedir. Bu amaçla evlenecek her çifti, hem evlilik hayatı, hem çocuk eğitimi konusunda anne ve baba okulu gibi bir ön eğitim veya ön bir kurstan geçmesini sağlamak çok önemlidir. İkinci aşama olarak Millî Eğitim Müdürlükleri ya da İl Sağlık Müdürlüklerine bağlı Sağlık Ocakları bünyesinde Aile Hizmet Birimleri oluşturulmalıdır. Bu birimler gerektiğinde Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Cumhuriyet Başsavcılığı Çocuk Bürolarında görev yapan Cumhuriyet Savcısı, Aile Mahkemesi Hâkimleri ve gerekli diğer kamu kurumlarında görev yapan kişilerin katılımı ile anne ve babaya çocuk eğitime yönelik kurslar düzenlenmeli ve ailelere uzman eğitimciler tarafından rehberlik hizmeti verilmelidir.

Tüm bu önleyici eğitimlere rağmen suça sürüklenen her çocuğun anne ve babasını, öncelikle rızalarıyla okullardaki rehberlik servisleri ile iş birliği içinde çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirmek gerektiğinde Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan tedbirler içinde yer alan anne ve babanın eğitime tabi tutulması tedbirini ilgili mahkemeden bu konuda karar almak suretiyle eğitime tabi tutulması gerekmektedir. Çocuğu suça sürükleyen etkenleri yok etmeden, suça sürüklenen çocukları erdemli yetişkinler olarak görmek mümkün değildir.

3) Okul çağıyla birlikte anne ve babayla birlikte öğretmenin de ön plana geçtiği görülür. Anne babanın yeterli eğitim almadığı, ekonomik yoksunluk ve ihmal ve bilinçli olmama gibi nedenlerle, çocuk eğitimi konusunda yeterli olmayan epey anne ve babanın bulunduğu ülkemizde, ailenin parçalanmış olması da hesaba katıldığında öğretmenin iyi bir model olması, öğretimin yanında öğrencilere topluma faydalı bireyler olarak yetişmeleri için ilgi ve özen göstermeleri, özveride bulunmaları gereklidir. Anne ve babanın eğitici fonksiyon görmediği, olumsuz

ortamlarda yetişmesine rağmen olumsuzluklara bulaşmadan toplum hayatında önemli yerlere gelmiş dünyanın çocukları incelendiğinde, onların yetişmelerinin bir döneminde iyi öğretmenlerin ellerinden tuttuğu hem tecrübe, hem de bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

Okullarda öğrenim gören çocuklardan, problemlı olan, suçta bir yerden bulaşmış ya da madde bağımlısı olan çocukların okullarda tespiti üzerine okul yönetimlerinin problemlı çocuğu rehberlik servislerine yönlendirilmeli, rehber öğretmenler çocukla, çocuğun anne ve babasıyla görüşmeli, çocukla birlikte aileye rehberlik etmeli, eğer problem kendisini aşyorsa, madde bağımlılığı merkezlerine, psikologlara yönlendirmelidir. Rehberlik problemlı çocuğun ailesinin iş birliğine yaklaşmaması veya çocuğu doğrudan etkileyen sorunun kaynağı bizzat anne veya baba ise, kendisi uzmanlık bilgisi ile çözemiyorsa Çocuk Mahkemesi ya da Aile Mahkemesinden uygulanması gereken tedbirin talep edilmesini sağlamalıdır. Kütahya Cumhuriyet Başsavcılığında Çocuk Suçlarına baktığım iki yıldan beri rehber öğretmenlerle yaptığım veya Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğünün rehberlik öğretmenleri ile yaptığım toplantılara katıldığımda, rehberlik öğretmenlere özellikle bali kullanan çocuk tespit ettiklerinde ne yaptıklarını sorduğumda, onların bu çocukların aileleri ile görüşüp tedavi ettirmelerini tavsiye ettiklerini anlayınca, rehberlik öğretmenlerine bally kullanan çocukları tespit ettiklerinde mutlaka tedavi merkezlerine yönlendirmelerini, bu merkezlere gidip gitmediklerini takip etmelerini, tedaviye yanaşmayan çocuklar için sağlık ve tedavi tedbiri talep etmelerini ısrarla vurguladım. Kısa bir süre sonra rehberlik öğretmenlerinin kendileri ile yaptığım görüşmelerde bu konuyla ilgili aldığım geri dönüşlerde, bali kullanan çocukları tedavi merkezlerine yönlendirdikleri, tedaviye yanaşmayan çocuk ve ailelerin mahkemelerden sağlık tedbir kararı alınabileceği uyarısı üzerine hemen tedaviye yöneldiklerini ifade ettiler. Ancak Bölge Hastanesi olarak görev yapan Manisa Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinin Madde Bağımlılığı Bölümünün bali kullanan çocukların yatarak tedavi görmeleri ve yatak kapasitelerinin sınırlı olması nedeniyle ileri tarihler için gün verdikleri görülmektedir. Bu nedenle bu tür tedavi merkezlerinin sayısı en kısa sürede artırılması gerekmektedir.

Kütahya'da okul hayatına devam eden ve bir şekilde suç işlemiş çocukların, soruşturmalarıyla ilgili ayrıntılı bilgilere girmeden ve soruşturmanın gizliliğini ihlal etmeden suçta sürüklenen çocuk, işlediği suçtu aylık olarak her okula ayrı ayrı bildirilmesi için Emniyet Çocuk Şube Müdürlüğüne talimat yazıp, Millî Eğitim Müdürlüğü, Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü ile iş birliği içinde, bu çocukların okullarındaki rehberlik servislerine yönlendirilmelerini, rehberlik uzmanını çocuk, anne ve baba ile görüşüp onlara rehberlik etmelerini, gerektiğinde mahkemelerden tedbir talebinde bulunmalarını tavsiye edip yönlendirilmiştir.

Millî Eğitim Müdürlüğünün okuldaki problemlı çocukları, rehber öğretmenlerine yönlendirip çocuk ve aileye rehberlik etmeleri, bu yolla sorunların çözülmesine gidilmediği, bu tür sorunların üzerinin örtülmesi eğiliminin ağır bastığını

gözlemlenince bu yöntemin yanlış olduğunu, sorunu çözmeyip büyüttüğünü özellikle belirtilmiştir. Bu konuda Millî Eğitim Müdürlüklerinin gerekli hassasiyeti göstermeleri gerekmektedir.

4) Suça sürüklenen çocuklarla ilgili bu bildiriye en önemli üzerinde durulan nokta, onların topluma faydalı bireyler hâline gelmesini sağlamanın ve suçtan uzaklaştırmanın en önemli yolu, onların kişiliklerindeki eksiklikleri gideren, ekonomik yoksunluğu azaltan, yetenek ve becerilerini geliştiren, toplum içinde bir yer edinmelerini sağlayan bir meslek ve sanat edinmelerini sağlamaktır.

İşsiz insan hayatını devam ettirmek için yemeye, giyinmeye, başkalarının yaptığı ve onlarda gördüğü şeylere sahip olmak istemektedir. Bunu yakınlarından temin edemediği takdirde hakkı olmayan şeyleri hukuka aykırı yollarla elde etme yollarını başvurabilir.

Bildiri ekinde yer alan ve suça sürüklenen çocukların bir daha suç işlememesi ve topluma faydalı birey hâline gelmesi için kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları ile iş birliği hâlinde hazırlanan protokol ve projenin amaç kısmında belirttiğimiz gibi: Suç işleyeni, bulunduğu ortamdan uzaklaştırmadan ve suç işlemeye sürükleyen saik ve nedenleri ortadan kaldırmadan suç ve suçluyla mücadele etmek mümkün değildir. Türkiye bu konuda istenilen seviyeye gelmesi için yapması gereken en etkili, uygulanabilir, en önemlisi de sonuç alıcı çözüm yolları bulmak zorundadır. Bu çözüm yolları bulunduğu takdirde, aynı zamanda kapkaç diye adlandırılan yağma, hırsızlık, kasten mala zarar vermek, konut dokunulmazlığını ihlal ile yağma ve hırsızlık suçları nedeniyle işlenen adam öldürme ve kasten yaralama suçları minimum seviyesine inecektir. Hırsızlık suçunu işleyen sadece kişinin sadece malını çalmamaktadır, kişinin malından çok daha önemli o eşyanın kişi için önem arz eden manevi değerini de çalmakta, kişinin konutuna girdiğinde, o kişi o konutta kaldığında evde duyduğu her seste acaba yine mi eve hırsız girdi, dışarıdan eve geldiğinde acaba yine eve hırsız mı girdi duygusunu yaşatmakta, aynı zamanda kişinin psikolojisinin olumsuz yönde etkilemektedir. Musa Eroğlu'nun evine Nisan 2010'da hırsız girip, 3000 Euro, 170 TL ile bağlamasını çalıyor, Musa Eroğlu yaptığı açıklamada çalınan parasına üzülmediğini ancak bağlamasının çalınmasına üzüldüğünü; çünkü onun manevi hatırasının olduğunu söylüyor. Tüm bu nedenlerle suç ve suçluyla mücadele de, edindiğimiz tecrübe ve gözlemlerimizin ışığında alınması gereken en sonuç alıcı tedbirin 15-18 yaş grubundaki suça sürüklenen çocukları, tespit edilmesinden sonra en kısa sürede eğitime alıp bir meslek ve sanat edinmeleri sağlamaktır. Bu eğitimlerinin yanında genel eğitim ve sanat yeteneklerini geliştirici, yaptıklarıyla ilgili farkındalık oluşturuvcu, kişiliklerini güçlendirici eğitim vermek gerekmektedir. Bu eğitimlerin en az iki yıl sürmesi, bu eğitim süreci içinde çalışmalarının yanında belli bir oranda ücret almalarını sağlamaktır. İki yıllık eğitimlerini iyi bir şekilde tamamlayanların çıkrıklık belgesi almalarından sonra, iki ya da üç yıl daha eğitime tabi tutup ustalık belgesi almaları ve gerektiğinde ustalık belgesi almalarını sağlamak suretiyle kendi başlarına iş yeri açabilecek hâle getirmektir. Bu yolla suça sürüklenen

çocuklar topluma zarar veren değil, üreten, katkı sağlayan birer iyi vatandaş hâline gelmelerini sağlamaktır.

Bu projenin uygulanmasında karşılaştığımız en önemli zorluklardan biri, erken yaşta suça sürüklenen çocuklardan bir kısmının ilköğretimleri bitirmedikleri için Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü'ne kayıt yaptıramadıkları olmuştur. Bu nedenle özellikle suça sürüklenen çocukların ilköğretimi bitirmeye yönelik eğitim kurumuna kaydedip devam etmelerinin yanında, mesleki eğitim konusunda ilköğretimi bitirme zorunluluğu aranmadan devam etmesini sağlayacak kanuni düzenleme yapılması gerekmektedir. Bu kanuni düzenlemede oluşturulan komisyon tarafından mesleki eğitime alınmasına karar verilen ve bu eğitimi kabul eden suça sürüklenen çocukların, iş yerlerine alınmalarının teşviki için sigorta primlerinin mutlaka devlet tarafından karşılanmalıdır.

Proje uygulama aşamasında görülen bir eksiklikte, suça sürüklenen çocukların mesleki eğitim kurslarına devam ettikleri süresince, hiçbir kurumun suç işleyen çocukların mesleki eğitimlerine yönelik, bu eğitime tahsis edilmiş bir ödenek ayrılmamasının önemli bir eksiklik olarak kendini gösterdiği gözlemlenmiştir.

5) Türkiye genelinde sadece 33 ilde Çocuk Mahkemeleri faaliyettedir. Çocuk mahkemelerinin olmadığı il ve ilçelerde Sulh, Asliye ve Ağır Ceza Mahkemeleri Çocuk Mahkemesi sıfatıyla görev yapmaktadırlar. Bu durum çocuk suçluluğu konusunda uzmanlaşmamış mahkemelerin çocuk suçları ile beraber görevleri gereği büyüklerin işledikleri suçlara bakmalarını gerekmektedir. Bu durum nedeniyle çocuk mahkemesi sıfatıyla görev yapan mahkemeler, suç işleyen çocukların işledikleri suçların bir kısmı diğer mahkemelere gitmesi ve uzmanlaşmamalarından suça sürüklenen çocuğun gidiş seyrine mahkemeler tam olarak bilmedikleri ve haklarında alınması gereken eğitimleriyle ilgili tedbirleri zamanında ve olması gerektiği gibi alamamaları ile karşı karşıya kalmaktayız. Bu nedenlerle her il cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde çocuk büroları kurulmalı ve her ilde çocuk mahkemeleri kuruluncaya kadar birden fazla sulh, asliye ceza mahkemelerinin bulunduğu yerlerde içlerinden sadece biri çocuk mahkemesi sıfatıyla görev yapmalıdır. Özellikle çocuk mahkemeleri bulunmayan illerde bir mahkemenin çocuk mahkemesi sıfatıyla görev yapması suça sürüklenen çocuklar konusunda etkili tedbirler alınması konusunda çok önemli katkılar sağlayacağı gibi, bu düzenlemeye geçmekte Çocuk Koruma Kanunu'nun 26. maddesine kanuni bir fıkra ekleme yapılmak suretiyle tüm Türkiye'de kolaylıkla uygulamaya geçilebilir.

Ülkemizde çocuk suçlarında uzmanlaşma sadece çocuk mahkemesi hâkim ve cumhuriyet savcıları için değil, aynı zamanda Yargıtay'da ve Bölge Adliye Mahkemelerinde uzmanlaşmaya gidilmesi gerekir. Ne yazık ki, Yargıtay'da çocuk suçlarına bakan bir ihtisas dairesi bulunmamaktadır.

Fransa'da çocuk davalarına karşı yapılan temyizler, çocuk suçları için kurulan daire tarafından bakılmaktadır. Ayrıca Fransa'da 33 tane istinaf mahkemesi ve her birinde

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

bir çocuk mahkemesi bulunmaktadır (Fransa Çocuk Adalet Sistemi ve Mağdur Hizmetleri Çalışma Ziyaret Raporu, 2009: 11-15).

Tüm bu nedenlerle ağır ceza mahkemesinin görevine giren çocuk suçları hariç diğer çocuk suçlarına bakan bir daire kurulmalı, ihtiyaç hâlinde bu davalara bakan daire sayısı artırılmalı, ayrıca her bölge adliye mahkemesinde bir çocuk mahkemesi kurulmalıdır; bu yolla ülke genelindeki yerel mahkemelerin kararları iç hukuk ve evrensel hukuk kuralları ile ilkeleri dikkate alınarak incelenmeye tabi tutulmalıdır.

6) Kütahya'da çocuk suçlarına baktığım üç yıl boyunca gözlemediğim, çok yönlü karmaşık sosyal problemlerden biri olan suç ve suçlu ile sadece savcılık, mahkeme, milli eğitim, sosyal hizmetler gibi kurumların tek başına bu problemi çözemediği ve çözemeyeceğidir. Suçluluğun özellikle kurumların iş birliği ile çözülebilecek bir konu olması nedeniyle, diğer sosyal problemlerden ayrılmaktadır. Bu nedenle çocuk suçluluğunu asgari düzeye getirmek istiyorsak, mutlaka kurumların birbiri karşılıklı iş birliği ve koordine içinde suç problemini çözmeye çalışmalıdır. Aksi hâlde bu mücadelede başarılı olmak çok zordur, belki de imkânsızdır.

7) Suça sürüklenen çocuklarla ilgili en önemli eksiklerden biri de: Adalet Bakanlığı bünyesinde genç suçlularla ilgili ayrı bir genel müdürlüğün bulunmamasıdır. Eğer sadece genç suçlularla ilgili ayrı teşkilatlanmış genel müdürlük bulunmuş olsa, bu müdürlük çocukların suça itilmesine yönelik politika oluşturmak zorunda olduğu gibi, bu hususta oluşturulması gereken alt yapıyı kurar ve oluşturulan genel politika çerçevesinde çocuk suçluluğunun en aza indirgenmesi için atılması gereken adımları bir bir öngörür ve uygulamaya geçirebilirdi. Ülkemizde olan ise, yetişkin suçluluğu ve genç suçluluğu konusunda alınması gereken tedbirler aynı genel müdürlük tarafından planlandığı ve uzmanlaşmaya gidilmediği için organize ve süreklilik arz etmeyen, sonuç elde edilemeyen, netice de yeteri kadar önem verilmemeye yol açan, iyi niyetli çabalardan ibaret olan bir durumla karşı karşıya kalmaktayız. Gerçekte ise, çocuk suçluluğu çok fonksiyonlu bir olgu olması nedeniyle süreklilik arz etmeyen ve birden fazla kurumun bir araya gelmemesi hâlinde, çok istense dahi çözümü mümkün olmayan çok önemli sosyal bir sorun olduğu esas alınarak, Adalet Bakanlığı bünyesinde en kısa sürede genç suçlular genel müdürlüğü kurulması gerekmektedir.

8) Çocuk suçluluğu alanında ülke olarak en önemli eksikliklerinden biri, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 40/2-b.iii, Birleşmiş Milletler Ceza Adalet Sisteminin Uygulanmasına Hakkında Asgari Standart Kuralları (Beijing Kuralları) madde 20/1, Çocuk Koruma Kanunu'nun 4/1-f madde ve fıkralarında her davanın baştan itibaren hiçbir gecikmeye mahal vermeksizin yürütülmesi gerektiği yer verilmesine rağmen, hâlen çocuklarla ilgili davaların büyüklerde olduğu gibi çok geç bitmesidir. Bu sorunu mutlaka bir çözüm bulunmalıdır. Bunun için yapılması gereken en önemli husus çocuklarla ilgili davaların en önce bitirilmesi gerektiği anlayışını hukukçuların benimsemesini sağlamaktır. Bunun uygulamaya geçirilmesi de, çocuklarla ilgili davaların en başından itibaren görev alan hukukçuların uzmanlaşmaları yanında,

belirli bir sürede bu davaların sonuçlanacağı zorunlu hallerde kısa süreler hâlinde uzatılabileceği hükmüne yer vermektir. Suça sürüklenen çocukların işlediği suçlara, ilk müdahale anı ile soruşturmanın zorunlu haller dışında tamamlanması gereken süre ile kovuşturmanın zorunlu haller dışında tamamlanması gereken süreler ayrı ayrı Çocuk Koruma Kanunu'nda mutlaka yerini almalıdır. İngiliz çocuk ceza adalet sisteminde 135 gün olan bu süre, 2005 yılında yapılan ceza adalet reformu ile 83 güne indirilmiştir.

Ülkemizde yargılama sürecinin temyiz yolu da hesaba katıldığında çok uzun sürmesi ve çocuklar için bu yönde bir ayrıma gidilmemesi nedeniyle, soruşturma aşamasında çocukların işledikleri suçlarda sosyal inceleme raporu üzerine çocuk savcısı gerekli durumlarda eğitim tedbirine karar verebilmeli, bu kararı çocuk hâkiminin onayına sunmak şeklinde bir düzenleme getirilmelidir.

Bu önerimi destekleyen Fransa'da acil durumlarda savcılık durumu çocuk mahkemesine bildirmekte ve eğitim yardımı kararı verebilmektedir. Fransa'daki çocuk adalet sisteminde çarpıcı ve önemli bir nokta, çocuğun soruşturmaya alındığından itibaren eğitime alınmasıdır. Ülkede, özellikle korunmaya ve bakıma çocuklar ile suça sürüklenen çocuklara yönelik 'eğitim' adı verilen rehabilitasyon ve eğitim hizmetleri, çok büyük önem taşımaktadır (Fransa Çocuk Adalet Sistemi ve Mağdur Hizmetleri Çalışma Ziyaret Raporu, 2009: 11-13).

9) Gelişim psikolojisi bireyin psikolojik ve biyolojik gelişimini 21 yaşından önce tamamlamayacağını belirtmektedir. Bunun yanında suça sürüklenen çocukların ağırlıklı olarak ekonomik ve eğitim olarak yoksunluk içinde olup zihinsel, sosyal, psikolojik gelişim ve olgunluk düzeylerinin akranlarına göre daha geç olduğu bir gerçekliktir. Birçok ülkenin çocuk suçluluğu istatistikleri incelendiğinde en büyük payın 17-21 yaş grubundaki çocuklar ve genç yetişkinler grubunda olduğu görülmektedir. Bu çok önemli nedenler ve istatistik verileri dikkate alınarak, Almanya, İsviçre ve Fransa'da olduğu gibi çocukluğu gelişim çizgisine göre ayıran üç döneme, dördüncü dönem olarak 18-25 ya da en azından 18-21 yaş grubu ve genç yetişkinler olarak adlandırılacak dönemde suç işleyenlerin, cezai sorumluluğu tam kabul edilmekle birlikte, mahkeme eğitici ve önleyici tedbir ile yaptırımlara karar verebilmelidir. Bu yaş grubundakiler hakkında eğitici ve önleyici tedbirlere başvurulmaması Çocuk Koruma Kanunu'nda bir eksiklikler. Bu durumun giderilmesi hâlinde yetişkin suçluluğunun azaltılmasında ciddi bir katkı sağlayacaktır.

10) Çocuk Koruma Kanunu yürürlüğe girmesinde sonra hâkim ve cumhuriyet savcılarına, kanunun amaçları, getirdiği yenilikler konusunda geneli kapsayacak düzeyde meslek içi seminer çalışması yapılmamıştır. Bu nedenle Çocuk Koruma Kanunu'nun amaçları, getirdiği düzenlemeler, çocuk suçluluğu ve çocuk psikolojisini bir bütün olarak kapsayan seminer çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

11) Suçun, özellikle çocuk suçluluğunun önlenmesi için, suçun mağdurda ne gibi sonuçlara yol açtığını, gencin farkına varması ve bunun üzerinde düşünmesini,

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

neyi yanlış yaptığını ve bir daha aynı yanlışı yapmaması gerektiğini sağlamak için mağdurun istemesi hâlinde katılabileceği, altı ay ile bir yıl süren gençlik konferans sisteminin getirilmesi gerekmektedir. Bu sistem Türk Ceza Kanunu'nda yer alan uzlaşma kurumu ile yapılmak istenen suç işleyene mağdura verdiği zararı gidermeye yönelik bir davranış içine girmesi yanında, mağdurda yarattığı sonuçları görmesini sağlar. Bu nedenlerle hâlen tam olarak fonksiyon göremeyen Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüğü bünyesinde gençlik konferans sistemi birimi kurulması ile çok rahatlıkla yapılabileceği gibi, hem de tam uygulanamayan uzlaşma kurumunu çok daha etkin hâle getirecektir. Bu sistem İspanya, Kuzey İrlanda gibi birçok ülkede uygulanmaktadır.

12) Aileler ve okullar, çocuğun serbest zamanlarını sevdiği ve yararlı işlerle uğraşmasını teşvik edip kolaylaştırmalıdır. Aksi hâlde çocuk serbest zamanlarını yararlı işlerle değerlendirmeden yoksun yetişmiş ise, kötü arkadaş çevresi, madde bağımlılığı, bilgisayar bağımlılığı, pahalı eğlence hayatına yönelebilir bunun sonucu işsizlik ve tembelliğin getirdiği yoksunlukla birlikte çok kolay suça yönelebilmektedir.

13) Eleştirmek kolaydır, basını eleştirmek de kolaydır, zor olan yapıcı eleştiride bulunmaktır. Şunu vurgulamak gerekir ki, görsel ve yazılı basın organları, yapılan faydalı çalışmalar, sempozyum, konferanslar da dahi kamuoyuna bilgi vermek, topluma tanıtmak ve faydalı olanları topluma göstermesi gerekirken, uzman muhabir çalıştırmadığından ya da yeterli ilmi danışman çalıştırmadığından örneğin sempozyumun neden yapıldığı, katılımcıların verdiği bilgilerin önemi, toplumun bu bilgilerin hangi faydayı sağlayacağını farkında bile olmadığı için genellikle sempozyumda olan bir gösteriyi ve bu gösteriye polislin müdahalesini çarpıcı bir şekilde veriyor, sempozyumda ortaya konulan değerli bilgiler dahi yüzeysel olarak ve geri planda veriliyor. Bundan dolayı toplumun çocukla önemli bir konuya dikkatini çekmek için yapılan konferans ve panellin amacı kaçırılıyor. Bu nedenle basın yaygın organlarının mutlaka haber verdikleri konularla, sundukları programlarla ilgili ilmi danışmanları olmalı, gösterilen bir fotoğrafın, basılan bir resim ve yazının çocuklar üzerinde bıraktığı etkiyi bilerek görevlerini yapmaları gerekir.

14) Meclis Araştırma Komisyonu 589 sayılı ve 2010 yılı Araştırma Raporu'nda da belirtildiği gibi: Zorunlu eğitime dışına çıkan ve ilköğretim mezunu olmayan çocuklar ile uzun süre eğitimine ara veren çocukların eğitimlerine devamlarını sağlamaya yönelik, yeni programlar uygulanmalıdır. Bu öneri sağlıklı bir şekilde uygulanırsa, çocukların birçok olumsuzluklarına yönelmesinin önlenmesi için önemli bir basamak oluşturacaktır.

15) Okulda öğrenci olan çocukların, ders saatlerinde internet kafelere girişlerinin yasak olduğu konusunda kanuni düzenleme getirilmelidir.

16) Suça sürüklenen çocuklar için tutuklanmaları ve hürriyeti bağlayıcı ceza verilmesi son çare olduğu, birçok uluslararası çocuk hakları sözleşmesinde yer aldığı ve Türkiye'de bu paralelde kanuni düzenleme getirildiği hâlde, suça

sürüklenen çocukların geneli ülkemizde tutuklanmadığı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılmadığı hâlde, suça sürüklenen çocukların, onların suça sürüklenmesinin nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik yeterli çalışma ve bu şekilde bir çalışmanın alt yapısının olmaması önemli bir eksikliklerdir.

Çocukların suça sürüklenmesinin ana nedenleri eğitim ve ekonomik yoksunluk olması nedeniyle, öncelikle zorunlu eğitime ara veren ve devam etmeyen çocuklara yönelik programlar oluşturulmalı, bu çocukların her açıdan iyiye gitmesi ve ekonomik yoksunluktan kurtulmaları için mesleki eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir.

Türkiye’de acı bir gerçektir ki, bir hükümlü ve tutuklunun devlete maliyeti 50 TL olduğu ve basit bir bina tamirâtı, arşiv düzenlemesi gibi her konuda ve her şey için her ilde ve ülke genelinde kaynak aktarıırken, bunlar için ayrı bir ödenek kalemleri bulunurken, suça sürüklenen çocukların mesleki ve diğer eğitimleri için ayrı bir kaynak aktarılmaması, ayrı bir ödenek kaleminin bulunmaması, yıllık bütçe programları içinde yer almaması çok önemli bir eksikliklerdir. Ülke olarak, hükümlünün günlük bazda devlete maliyetinin yarısı oranında suça sürüklenene ya da suçlunun eğitimi konusunda kaynak aktarsak ve eğitmeye yönelsek suç işleme oranı giderek hızla düşer. Maddi olarak çok yüksek, manevi yönden ifade edilemeyecek maliyetler yaşanmaz. Suça sürüklenen çocuklar için İş Kur İl Müdürlüğü kaynaklarından çok rahatlıkla kaynak ayrılabilir ve aktarılabilir. Eğitime ekonomik yoksunluk nedeniyle devam etmekte zorluk içinde bulunan çocuklar için, bu duruma özel bir kaynak aktarılmaması önemli bir eksikliklerdir. Bu nedenle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonlarından bu çocuklara özel kaynak, özel ödenek kaleminden pay ayrılmalıdır.

Ülke olarak bu önerileri kısa bir sürede gerçekleştirirsek, suç işleme oranlarının çok önemli oranlarda düşüşüne geçeceğini çok rahatlıkla söylenebilir.

17) Değerli araştırmacı Adem Solak’ın belirttiği gibi, çocuk evden okula gitmek için çıktığında aile, çocuk okula gitmese dahi, okulda olduğunu, okul ise, öğrenci okula gelmediğine göre evde olduğunu varsaydığı, bu aradaki boşluğun ise, her türlü istismara açık olduğu bir durum ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu nedenle okullar o gün gelmeyen öğrencinin devamsızlığını en kısa sürede, hatta bir saat içinde durumu velisine, telefonla, mesajla bildirmelidir. Bu basit gibi görünen, çok kolaylıkla uygulanabilecek bir yolu okullarımız en kısa sürede uygulamaya geçilmelidir. Hatta Adalet Bakanlığının yaptığı gibi, Millî Eğitim Bakanlığı okullara bu konuda alt yapıyı en kısa sürede oluşturmalıdır.

Türkiye’de aşırı yoksulluk içinde yaşayan ve okulu terk etme olasılığı bulunan ve terk eden çocuklara yardımcı olacak Valilik, Millî Eğitim Müdürlüğü, Emniyet Müdürlüğü ve gerektiğinde Cumhuriyet Başsavcılıklar bünyesinde bulunan ilgili birimlerin katılabileceği bir komite kurulmalı, bu durumdaki çocukların sorunlarına çözüm üretip maddi ve diğer yönlerden destek olabilecek bir yetki ve alt yapı ile donatılmalıdır.

Şunu unutmayalım ki, Çocuk Koruma Kanunu ile hapis cezasının son çare olduğu

ilkesini kabul etmemiz ve olması gereken de bu olmasına rağmen suça sürüklenen çocuklar hakkında, en kısa sürede koruyucu ve destekleyici tedbirlere hızlı bir şekilde karar verilmez, etkin bir şekilde tedbirler uygulanmaz, tedbirlerin uygulanması için gerekli alt yapılar hazırlanmazsa, suça sürüklenen çocuk sayısı katlanarak artar. Yetişkin suçluluğu hızla çoğalır ve birçok yeni ceza evleri yapmak zorunda kalırız.

KAYNAKÇA

- AKINCI SOKOLLU, Füsün , (2004), Kriminoloji, Beta Yayınları, 4. baskı, İstanbul.
- AKYÜZ, Emine, "Suçlu Çocukların Eğitimi", <http://www.dergiler.ankara.edu.tr / dergiler /40 /483/5684.pdf> (30.10.2011).
- ARTUK, Emin Mehmet, Ahmet, GÖKÇEN ve Caner A., YENİDÜNYA, (2002), Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- AYAN, Sezer, (2011), Suçlu Kim ? Türkiye’de Çocuk Suçluluğu, Ütopya Yayınevi, 1. Baskı, Ankara.
- BAĞLAR, Murat, (2008), "İşsizlik-Suç İlişkisi ve Ekonomik Sonuçları", Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- BAL, Hüseyin, (2004), Çocuk Suçluluğu, Fakülte Kitabevi, 1. Baskı, Isparta.
- CENDEL, Nur, (2001), Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- Çocuk Özel İhtisas Komisyonu Raporu, (2001), Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, 1. Baskı, Ankara.
- DEMİRBAŞ, Timur, (2010), Kriminoloji, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara.
- DÖNMEZER, Sulhi, (1984), Kriminoloji, Filiz Kitabevi Yayınları, 7. baskı, İstanbul.
- Fransa Çocuk Adalet Sistemi ve Mağdur Hizmetleri Çalışma Ziyaret Raporu, (2009), <http://www.cte-dsm.adalet.gov.tr/> (20.10.2011).
- Gündem Çocuk: Türkiye, www.gundemcocuk.org/index (26.10.2011).
- GÜVEL, Alper Enver, (2004), 'Suç ve Ceza' Ekonomisi, Roma Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- İÇLİ GÜNŞEN, Tülin, (1993), Türkiye’de Suçlular, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 3. Baskı, Ankara.
- KIZMAZ, Zahir, Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2003: web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt13/sayi2/279-304.pdf (8.11.2012)
- SAYGIN, Merve, (2010), Suçlu Kim?, Yakamoz Kitap, 1. Baskı, İstanbul.
- SOLAK, Adem, (2009), Şiddeti Anlamak, Hegem Akademisi Yayınları, Ankara.
- SOLAK, Adem, (2011), Türkiye Suç Haritası "Çocuk Suçluluğu", Hegem Akademisi Yayınları, Ankara.

SOYASLAN, Doğan, (2003), Kriminoloji (Suç ve Ceza Bilimleri), Yetkin Yayınları, 3. Baskı, Ankara.

SÖZER, Alper M. ve LEE, R. Daniel, (2011), Suç Önleme, Adalet Yayınevi, 1. Baskı Ankara.

TBMM 23. Dönem Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırması Komisyonu 589 S. Raporu, 2010, Ankara. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss589.pdf> (20.10.2011)

TELLEBACH, Silva, (1992), "Facultatis Decima Anniversaria", M.Ü. Hukuk Fakültesi 10. Yılı Adliye ve Çocuk Suçluluğu Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul, 1993.

UNICEF, (2000), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, HODGKIN, Rachel ve NEVEL, Peter (Ed.), Ajans-Türk Basın ve Basım, 1. Baskı, İstanbul.

YAVUZER, Haluk, (2001), Çocuk ve Suç, Remzi Kitapevi, 10. baskı, İstanbul.

YILDIZ, Rıfat, ÖCAL, Oğuz, YILDIRIM, Ertuğrul, Suçun Sosyo ekonomik Belirleyicileri: Kayseri Üzerine Bir Uygulama, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2010, http://www.iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi36/003_yildiz-ocal-yildirim.pdf (07.11.2012).

YÜCEL, Tören Mustafa, (2004), Kriminoloji, Umut Vakfı Yayını, 1. Baskı, İstanbul.

***

OTURUM BAŞKANI

Sunumu için Mehmet Bey'e teşekkür ediyoruz. Ülkemizde çocuk suçluluğu git gide artan bir oranda yükselmektedir. Ceza infaz kurumlarındaki çocuk sayıları düşüyor yasal düzenlemeler çerçevesinde ancak çocuk suçluluğu oranı, çocuklarla ilgili açılan davalar yıldan yıla artarken Kütahya özelinde bunun özelinde azalmasını Kütahya'da uygulanan projeye bağlamamız yanlış olmaz diye düşünüyorum.

Dolayısıyla ceza infaz kurumu bazında, ceza infaz kurumları bazında bizler ancak ceza infaz kurumu dışında yürütülen hizmetler bakımından çocuklara hizmet götüren diğer kurum ve kuruluşların bu projeyi daha yakından incelemeleri gerektiği konusunda bir kanaat bende oluştu. Bu anlamda ben Kütahya örneğini not aldım.

Sunumlarımız burada bitiyor. Sorusu olan veya katkı sağlamak isteyenler varsa, biraz geç başladığımız için, süreyi aslında biz zamanında bitirdik ama geç başladığımız için biraz uzadı, soruları ve değerlendirmeleri de alabiliriz. Naci Bey buyurun.

NACİ YILDIZ, İSTANBUL MALTEPE ÇOCUK CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Benim iki sorum olacak, birinci sorum Marianne'e, İspanya ve diğer bir ülke daha söylemişti, özellikle şartlı tahliyelerin birinde 2/3 oranında, birinde de cezasının yarısını çektikten sonra yapıldığını. Bunun hâkim karar verdikten sonra, müddetleme tanzim edildikten sonra kesin mi belirleniyor ya da çocuk bu cezayı infaz ettikten sonra bir rapor veyahut da birilerinin incelemesi mi sonucunda mı belirleniyor? Onu merak ediyorum.

Diğer sorum Seda Hanım'a olacak, özellikle ülkemizde tutuklama müessesesi ile ceza müessesesi çok farklı işlediğini görüyorum. Özellikle ben ceza infaz kurumuna baktığımda bugün 256 kişilik mevcut içerisinde 2009'dan bu tarafa yatan çocuk sayısı 2, 2010 yılından bu tarafa yatan çocuk sayısı 2, 2011 yılından bu tarafa yatan çocuk sayısının 28 olduğunu görüyorum. Ve bu çocukların muhtemelen ceza alma durumunda, herhâlde 3 yıldan daha fazla ceza alma durumları göz önüne alınmış ki bu tutukluluk süresiz devam ediyor. Madem bunları, tehlikeli durumda madem bunları, ne bileyim tutuklamayı gerektirecek bir pozisyonda, bu çocuklar 3 yıldan fazla ceza almaları durumunda ben bunları eğitimevlerine göndereceğim. Şimdi eğitimevleri mi daha bu çocuklar için zararlı, tutukevi mi daha çok zararlı ben onu merak ediyorum yani. Böyle bir çelişki var. Yani burada tutuklama müessesesi mi daha kârlı, hüküm vermek mi daha kârlı çelişki içerisindeyim açıkçası.

Bir de özellikle hırsızlıkla ilgili, ne bileyim bazı suçlarla ilgili mahkemelerde tutuklamaların tekrar tekrar yapıldığını görüyorum. Bende hırsızlıktan beş defa tutuklanıp aynı kuruma gelen çocuk var. Madem bu hırsızlıktan bu çocuk tahliye edildi, madem tahliye müessesesi bunu tahliye edecekti tekrar niye tutukladı beş defa? Madem tahliye edilecek niye bırakıyoruz veyahut da ceza alacak madem bu çocuk, niye tahliye ediyorsunuz? Onu merak ediyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Seda Hanım'ın cevap vereceği boyutları aşan noktalar da ben tespit ettim soruda. Birinci soruda Marianne Hanım buyurun, birinci soru için.

MARIANNE MOORE

Merhaba. Çok teşekkür ediyorum. 5 ülkede kararı kimin verdiği ve kararı ne zaman verdikleri konusu, sanırım soru buydu, değil mi? Söylemiş olduğum gibi 5 ülke iki gruba ayrılabilir. Avusturya, Hollanda ve Birleşik Krallık'ta şartlı salıverme genellikle çocuğun aldığı cezanın yarısına varıldığında veya 2/3'sine varıldığında ele alınıyor. Örneğin İngiltere ve Galler'de bu süre yarısı, Avusturya'da ise üçte ikisi şeklinde. Bu durumlarda genelde ceza infaz kurumu yetkilileri tarafından bir rapor hazırlanıyor ve onlar da çocuğun davranışlarının yeterince iyi olup olmadığına, salıverilmelerinin uygun olup olmadığına dair görüş bildiriyorlar.

Bence bu karar genellikle ceza infaz kurumundaki en yetkili kişi tarafından yani bir

şekilde bu konudaki en yetkili merci tarafından veriliyor ve bunun ardından çocuk serbest bırakılıyor. İspanya ve Portekiz sistemlerine gelince, her üç ayda bir hâkim çocukla çalışan ekiplerden bir rapor alıyor ve karar da bu raporlar doğrultusunda veriliyor. Türkiye'deki sistem ise şu aşamada biraz karma bir sistem gibi görünüyor çünkü burada cezaevi yetkilileri çocuğun salıverilmesi ile ilgili bir tavsiyede bulunabiliyor ancak bu kararı veren neticede hâkim. Umarım sorunuza cevap verebilmişimdir.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederiz. Seda Hanım buyurun.

AV. SEDA AKÇO

Şey kısmına evet Hâkim Bey cevap verirse daha iyi olur, niye öyle karar veriyorlar? Onu bilemiyorum, soralım beraber.

İlk kısmı ile ilgili olarak yani siz de aynı şeyi söylemek istiyorsunuz. Oturup bir düşünmek lazım, biz neden çocukları birtakım davranışları sebebiyle yargılıyoruz? Hırsızlık yapmış, işte arkadaşını yaralamış ya da başka birisini yaralamış. Niye yargılıyoruz biz bunu, tutuklama ya da ceza gibi şeyler öngörüyoruz? Gelişmekte olan bir birey ve bir hata yapmış ve bu hatasını düzeltmesini istiyoruz asıl niyetimiz bu, değil mi? Toplumda bu hatayı yapmayan bir birey olarak yaşamasını sağlamak. Şimdi daha minimize ederek düşünürsek evinizde söylediğiniz kurala uymayan bir çocuğunuz var. Bir şey söylediniz, işte akşam dışarıya çıktığında 22.00'da gel dediniz, gelmedi, 23.00'da geldi. Buna da kızdınız ve dediniz ki git odana ben bir süre düşüneneceğim ve bu davranışına uygun cezayı belirleyeceğim. Gitti odasına, bir gün geçti, iki gün geçti, 1 ay geçti, 3 ay geçti, 5 ay geçti siz hâlâ düşünüyorsunuz ne karar versek acaba, inceliyorsunuz! Neden geç geldi, ne zaman gelse daha iyi olurdu? O ise orada durmaya devam ediyor. Karnını doyuruyorsunuz, işte banyosu vesaire yapabiliyor ama ne oluyor o çocuk çıktığı zaman? Birincisi gelişimi ile ilgili yapması gereken, o dışarıda yapacağı bir sürü şeyi yapmadığı için bir kere geri kalmış olacak. İkincisi de sizin bu davranışınızın vereceği bir zarar da olacak. Değil mi, bu kadar beklerse eğer bu eylemin müeyyidesi nedir acaba diye ondan örseleneceği gibi sizin verdiğiniz kararın da bir manası kalmayacak herhâlde. Beş ay sonra eve geç gelişimle ilgili verdiğiniz bir cezanın o kadar beklediği zaman artık ne dengesi ne adilliği ne de anlamlı kalacaktır çocuk için.

Çocuk adaletinde bu bakımdan bir oturup düşünmek lazım, yani 5 ayda o çocuk zaten büyüyor. Bir de üstelik biz yıldan bahsediyoruz; 1 yıldan, 2 yıldan, 3 yıldan bahsediyoruz. Yargılamaya başladığımız zamanki algı, anlayış düzeyi ile karar verdiğimiz zamandaki düzeyi arasında çok büyük bir fark oluyor. Artık manası kalmıyor verilen kararın da. O bakımdan aslında hangi kurumda kalması gerekirden daha çok üzerinde acilen durulması gereken şey, çocuk adaletinin amacına uygun işlemesi için çocuk yargılamasının belli bir zaman dilimi içerisinde sonlandırılmasını sağlamaktır.

Aslında kanunun hazırlık zamanında bu dava zaman aşımı süresi üzerinde çok

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

düşünülmüştür, çocuğa özgü bir zaman dilimi koymak üzere ve bir geçiş de öngörebilmek için hâlihazırda yargılananlarla birlikte ama Meclisten geçemedi bu düzenleme. Fakat bizim bunu hızla önümüze almamız lazım. Bu kadar zaman çocuğu tutukevinde tuttuğunuzda ne size bir faydası oluyor ne çocuğa bir faydası oluyor, üstelik hem çocuk zarar görüyor hem de kurum zarar görüyor. Çok uzun süre hakkında verilecek kararın ne olduğunu bekleyen ya da işte defalarca aynı eylem dolayısıyla çocuğun hırsızlık yapmasının bir tane sebebi var ve çocuk adaleti de o sebebi çözmek üzere çalıştığına göre 5 kere ayrı ayrı yargılama yapmasının bir manası yok. O bir sebebi çözecek olduğuna göre bir kere yapıyor olması lazım.

İşte o çok suçta tek sorumluluk ilkesi dediğim şey burada işe yarayacak. Bunu getirebilmek için oturup düşünmemiz lazım. Yoksa gerçekten beyhude bir çaba sarf ediyoruz. Çok çaba sarf ediyoruz, hem infaz kurumları bakımından hem yargılama makamları bakımından çok çaba sarf ederek çok zarar veriyoruz. Bu dengesizliği çözecek bir formül üzerinde acilen düşünmemiz lazım. Madem diğer alanlar üstünde de bu kadar ayrıntılı çalışmalar yapmaya başladık, bu alanı ertelemememiz gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI

Evet, niye arka arkaya 5 kere suç işler sorusu tabi öncelikle çocuğa, sonra Müdür Bey size, sonra bana sorulması gereken bir soru. Şimdi, eğer varmak istediğimiz nokta, nasıl olsa suç işleyecek bırakmayalım noktası ise 99'u yapan 100'ü de yapar mantığı hukukta doğru bir mantık olmadığı kanaatindeyim ben.

Evet, buyurun Müdür Bey.

MEHMET OLCAR, KURUM MÜDÜRÜ

Ben Sayın Marianne'e soracağım, bu İspanya'da merkezlerden bahsetti ve güvenlik görevlisinin olmadığını söyledi. Bu kurumlar veya merkezler ceza infaz kurumları mı yoksa sivil toplum kuruluşlarının işlettiği bir merkez mi? Onu öğrenmek istiyorum. Teşekkürler.

MARIANNE MOORE

Bence bunlara ceza infaz kurumları değil daha çok eğitim merkezleri demek istiyorlar ancak bunlar kanunu ihlal eden çocukların burada gönderildiği kurumlarla aynı türde kurumlar. Çocuk özgürlüğünden mahrum edilmesini içeren bir ceza aldığı zaman merkezlere gönderiliyor. Yerel yetkili makamlar tarafından idare edilen bu merkezler yerel makama göre değişen şekillerde farklı yollarla idare ediliyorlar. Bu merkezlerden bazıları yerel makamların kendileri tarafından işletiliyor ve devlet çalışanları ve devlet kaynaklarını kullanıyor. Bazıları STK'lar tarafından işletiliyor ve denetimli serbestlik hizmetleri sağlıyor ve merkezde çalışan kişileri STK sağlıyor. Evet merkezdeki kişilere eğitmen deniyor ve sosyal hizmetler, psikoloji ve eğitim gibi alanlardan mezun kişiler. Bunların ceza infaz kurumu geçmişleri veya güvenlik işleri geçmişleri yok. Merkezlerde güvenliği sağlayan kişiler var ve tabi ki bu merkezlerin bazıları da kapalı merkezler.

Bunlar güvenli yerler, güvenliği de sağlamaya çalışıyorlar. Çocuklar bu merkezlerde kalırken kapalı, yarı açık ve açık olmak üzere üç aşamadan geçiyorlar.

OTURUM BAŞKANI

Evet, genç arkadaşlarımızdan soru sormak isteyen vardı, buyurun.

KATILIMCI

Öncelikle değerli sunumlarınız için hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Atatürk Üniversitesinden katılıyorum, mastır öğrencisiyim. Öncelikle şöyle bir sorum olacak, bu suçta sürüklenen çocuklara karşı ceza infaz kurumuna göndermek en son yöntem dediniz.

Çocuğun belki ileride topluma suç makinesi olarak geri dönmesini istemediğimizden dolayı olabilir. Ancak burada şöyle bir şey söz konusu olabilir mi? Mağdur olan tarafın mağduriyetinin iyice arttırılmaması için nasıl bir yol izleniyor? Nasıl burada bir dengeleme yapılıyor?

Bir de suçta sürüklenen çocuğa karşı alternatif uygulanan bu denetimli serbestlik veya danışmanlık tedbiri gibi yöntemler suçta sürüklenen çocuklar için teşvik edici bir rol oynayabilir mi? Çocuk ceza infaz kurumuna değil de bu yöntemlere maruz bırakıldığı zaman cezasının veya hatasının farkına varabiliyor mu? Yani suçta sürüklenen çocuk denetimli serbestlikten sonra tekrardan suç işliyor mu? Bunun nasıl bir etkisi var. Bu iki soruyu özellikle Hâkim Bey size ve Savcı Bey'e soracaktım. Teşekkür ediyorum.

MEHMET BOĞA

Birinci sorunuzu aslında Seda Hanım'ın cevaplaması daha uygun, herhâlde onun alanı gibi geldi. Yani bu suçta işlemenin mağdurlar üzerinde yarattığı etki, değil mi, onu sormuştunuz?

KATILIMCI

Evet, yani suçta sürüklenen çocuğa karşı verilen alternatif yöntemler,

MEHMET BOĞA

O değil, ilk soru.

KATILIMCI

Evet, ilk sorum bu,

MEHMET BOĞA

Yani o mağdurlar üzerindeki etkisi.

OTURUM BAŞKANI

O soruya ben kendimce bir cevap verebilir miyim Sayın Savcım?

Şimdi, bir kere çocuk suçluluğu kolektif bir şey, yani bir suçlu dediğinde aslında toplumda suçlu. Biz o yüzden suça sürüklenen tabiri kullanıyoruz, yani çocuğu suça sürükleyen toplum. Toplumun çocukla ilgisizliği, dolayısıyla aslında mağdurun da burada bir payı var. Dolayısıyla eğer mağdur çocuğa karşı suç işlemişse bu işi biraz sineye çekmek mağdurun da biraz görevi diye ben düşünüyorum peşinen.

SELİN BERGHAN

Esasında çocuk da o suçun bir mağduru, yani suçu işlemiş dahi olsa onu da mağdurlardan biri olarak görmek gerekiyor. O yüzden de zaten hapis yerine alternatif bir şeyler aramak gerekiyor. Çünkü hapis sonuçta onun mağduriyetine yeni bir mağduriyet getiriyor. Ama yaptığı şey kanunlar yönünden, işte ne bileyim yanlış bir şey olduğu için bunu öğrenmesini de amaçlamak gerekiyor. Seda Hanım daha var olan mekanizmalar üzerinden sanırım daha şey söyleyebilir.

AV. SEDA AKÇO

Söylediğinizle ilgili bir şey söyleyeyim sonra örnek vereyim, çünkü anlaşılabilir bir şey söylediğiniz. Hani mağdurların ihtiyaçlarını öngörmeden çocuklar için söylediğimize yakın bir sistem kurmaya imkân yok gerçekten. Çünkü doğan mağduriyet de herkesi ilgilendiriyor. Özellikle adalet mekanizmasındaki uygulamacıyı çünkü o adaleti tesis etmekle görevli. Yani sadece faili koruyarak verdiği kararın adillliğini açıklayamaz topluma. O yüzden mağdurun da korunması bu bakımdan önemli, öngörmek gerekiyor.

Fakat burada bir yargı var, ona dikkat etmenizde fayda olduğunu düşünüyorum. Şöyle bir yargı var: Ceza öğretici ve eğitici, ceza dışında öngörülen ya da önerilen bu yöntemlerinse öğretici ve eğitici bir fonksiyonu ya yoktur ya da azdır. Hâlbuki biliniyor ki tam tersi ceza o kadar da eğitici ve öğretici değil ve ceza dışındaki yöntemler de iyi tasarlandıklarında daha etkili bir biçimde davranış değişikliği sağlayabilirler.

Dünkü yargılama seansında, o oturumda Mustafa Özbek'in bir sunumu vardı ve uzlaşmayla ilgili bir örnek verdi. Mesela bizim hukukumuzda da girmiş olan bu uzlaşma çocuğu alıp niye olduğunu anlamadığı bir biçimde bir yerde 1 yıl, 2 yıl tutmanızdan daha etkili bir biçimde çocukta davranışının zararı konusunda farkındalık yaratabiliyor. O nedenle kaygınızda haklısınız, mağduru öngörmemiz lazım, mağdurun zararını gidermeyi öngörmemiz lazım ama bunun için farklı usuller var. Mesela bir tanesi -ki biz Çocuk Koruma Kanununu hazırlarken, koruma, adalet, şu anki Koruma Kanunu aslında adalet kısmı, bunun bir koruma kısmı vardı bir de üçüncü bir kanun vardı: Mağdurun Zararını Tazmine Dair Kanun- Çocuk Koruma ve Çocuk Adaletine Dair Kanunu hazırlarken eş zamanlı olarak bunu da öngörmüştük. Çünkü bu eleştiri ya da çekince her zaman geçerli bir şey, zararının tazminini çeşitli şekillerde öngörmek mümkün, bir. Uzlaşma mesela bu bakımdan çok tatmin edici bir yanıt verebilecek araç, iki.

Çocukta davranış değişikliği sağlamayı hedefleyen tedbirler de aslında Hâkim Bey'in dediği, bir parça da toplum bunu kabullenmeli kısmında işlevsel olabilecek araçlar.

Onun için de yani söylenen şey ceza infaz kurumu ya da ceza olmasın derken bırakalım ucunu ne hali varsa görsün, o süre boyunca canının istediğini yapsın gibi bir şey değil aslında.

OTURUM BAŞKANI

Sayın Savcım buyurun.

MEHMET BOĞA

Ben şunları ilave etmek isterim: Bir defa suçu toplum hazırlar, kişi işler! Yani bu genel ilkelerden birisi. İkincisi, bazı şeyler kınıldıktan sonra onu düzeltmek mümkün değil. Üçüncüsü, ceza adalet sisteminin amacı kişideki suçluyu cezalandırırken ondaki insanı ortaya çıkartmak. Bu çerçeveden hareket ettiğimiz takdirde danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri çocuklardaki herhangi bir şekilde suça teşvik veya onun hatasını görmemesini değil bilakis onun hatasını görmesi, fark etmesi hatta onun kendisini düzeltme noktasındaki yöntemlerdir. Yani bunun şimdiye kadar herhangi bir olumsuz sonucu olmuyor. Yani bizim uyguladığımız proje çalışmaları, kendi mesleki tecrübelerimle birlikte değerlendirdiğimde eğitim çalışmaları çocuğu kesinlikle olumluya doğru götürüyor.

Bizdeki eksiklik ne? Yapılması gereken eğitim çalışmaları zamanında yapılmıyor, uygulanmıyor. Bunun üzerinde birileri alt yapı çalışmasını yapmıyor. Yani burada sorumlu olan kişiler, kurumlar üzerine düşen görevleri tam olarak yerine getirmiyor. Ha bunda da biraz önce söylediğimiz gibi siz sadece sivrisineklele uğraşamazsınız, bataklığı kurutmak zorundasınız. Bataklığı kurutabilmek için gerçekten genel ilkelerinizi belirlemeniz lazım, stratejinizi belirlemeniz lazım, sorunlara ilişkin çözümler üretmeniz gerekiyor ve bu çözümleri uygulamaya geçirmeniz gerekiyor.

Bütün bunların olabilmesi için bizim yargı camiasındaki eksikliğimiz, biz suç işleyen çocuğu tanımıyoruz. Bu nedenle zaten bir ceza infaz kurumu müdürümüzün sorduğu soruyla karşılaşılıyor. Hakkında beş defa tutuklama kararı verilebiliyor. Bu çocuk diğer bizim yargılamada kullandığımız tutuklama tedbiri, diğer tedbirler etkili olmuyor ki üst üste tutuklama kararı veriyoruz.

Fakat olayın şöyle bir yönü de var biraz önce arkadaşımızın sorduğu gibi, burada mağduru da düşünmek zorundayız, mağduru da göz ardı edemezsiniz. O çocuğu dışarıya bıraktığımız vakit suç işlemeye devam ediyor, siz tedbir alamıyorsunuz.

Uyguladığınız tutuklama tedbiri, diğer yöntemler etkisiz ve sonucunda bu hâle geliyoruz.

NACİ YILDIZ

5 defa Sayın Savcım!

MEHMET BOĞA

Yani bunu şöyle anlatayım, şöyle bir şey söyleyebilirim, 18 yaşını bitirmemiş çocuk 100 defa suç işliyor, 100'ün üzerinde. Eğer bir çocuk 100'ün üzerinde suç işliyorsa sizin mekanizmanın bir noktalarında çok önemli eksiklikler vardır, yanlışlıklar vardır. Tabii bunu dediğimiz gibi birçok çözüm önerileri getirilebilir, bir sürü neden ileri sürebilir. Fakat biz ana nedenleri ortadan kaldırmadığımız sürece, ana çözüm nedir? Yani yargının, eğer biz hızlı, işleyen, güzel bir sistem olmasını istiyorsak uzmanlaşmayı sağlamak zorundayız. Yani hâkim-savcıların uzmanlaşmasını sağlamak zorundayız. Bunun dışında hangi çözümleri getirirseniz getirin, hangi yollara başvurursanız başvurun çözüm üretmeniz çok zor.

Bunun altında da sadece bu yargıda değil birçok kamu kuruluşunda bu böyle. Ha bunun nedenlerini incelediğimizde yine daha önce de bahsediyorum, yani toplumsal sorunlar bu tür sorunlar bir tane nedene bağlı olsa çok kolay çözeriz. Birden fazla etken var, birden fazla neden var. Bunun bir kısmı aşılamıyor, bir kısmı zamanla aşılır. Temennimiz bunların dile gelmesi, bunları yüksek sesle bizim ifade etmemiz bile çözüm noktasında önemli aşamalardır, önemli basamaklardır, önemli olan bir noktada güzel örneklerin Türkiye genelinde yaygınlaşması. Ben eğer yaygınlaştığı takdirde suç işleme oranının hızla düşeceğine inanıyorum.

OTURUM BAŞKANI

Buyurun hanımefendi.

KATILIMCI

Ben öncelikle bu toplantıya katılan herkese, destek veren herkese teşekkür ediyorum. Bu sunumda da çok değerli bir yaklaşımla hepimizi bütüncül bir şekilde aydınlattınız. Yaşadığım bir örneği anlatmak istiyorum, hiç inanamadım.

Kocaeli Hukuk Fakültesindeyim ben. Kocaeli'nde çocuk polisi, işçi çocuk suçluları ile ilgili onları rehabilite etmek için bir dolu davranışlar yapıyor, projeler geliştiriyor. Bir tanesi de onlarla futbol maçı yapmaktı ve hukuk fakültesi ile bir maç yapmayı planladılar ve biz destek verdik ve sonuçta onlarla bir maç yaptık. Bir çocuk vardı 11 yaşında ve 94 kere tutuklanmıştı polis tarafından. Ben inanamadım ve ne olur gözüne bakmak istiyorum dedim. Arkadaşlar getirdiler, tanıştırdılar, öyle masum görünüyordu ki! Ondan sonra ben bu konuya her zaman boynu bükük yaklaşıyorum, cevabı yok. Ama çalışıyoruz, eminim ki bu iyi niyetle bir şeyler olacak. Şefkat gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler, çok sağ olun. Evet, başka soru yoksa...

Habil Bey önce kaldırdı, buyurun Habil Bey. Az önce niye çocuklar 5 kere suç işler konusunda sorumluluğu sıralarken sizi atlardım, aslında sizi de saymam gerekiyordu.

HABİL KANOĞLU, ADALET BAKANLIĞI CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ŞUBE MÜDÜRÜ

Marianne Hanım'ın sunumunda İngiltere, özür dilerim düzeltiyorum, Portekiz ve İspanya örneğini sunarken bizim projenin danışmanı olması nedeniyle Türkiye'deki açık ve kapalı kurumları ziyaret etme şansı buldular ve çocuk eğitimevlerimizi yanlış anlamadıysam açık değil yarı açık kurum algıladıklarını ya da anladıklarını söylediler. Kendi algıları böyle olabilir ama bizim mevzuatımıza göre çocuk eğitimevleri hüküm alan çocuklar açık kurumlardır. Açık kurumlarda bulunan çocuklar eğitimlerine ve mesleki ve örgün eğitimlerine devam eden çocuklar gözetim görevlisi olmaksızın okullarına ve mesleki eğitim merkezlerine gidebilmekte ve dönebilmekteler.

Onun dışında sosyal ve kültürel faaliyetler için gerek il içi gerekse il dışına kurumun olanakları ve kurumun kararı ile çıkma şansı bulabilmekteler. Bizim Genel Müdürlük olarak aslında danışmanlığını yaptığımız aktivitede olmasını istediğimiz ülkelerden bir tanesi de Portekiz'di. Portekiz'deki sistemi doğrusu hem kişi olarak hem de biz en azından şube olarak çok sıcak buluyoruz. Açık, yarı açık ve kapalı. Bu üçlü sistemin bize daha uygun olacağını değerlendirmekteyiz tabi. Bunun da not edilmesini ve bu yanlış algılamaysa da düzelmesini arzu ettiğim için söz aldım, teşekkür ediyorum bütün katılımcılara.

MEHMET ŞEN, İZMİR ÇOCUK EĞİTİMEVİ MÜDÜRÜ

Öncelikle değerli sunumlarından dolayı tüm katılımcılara teşekkür ediyorum. Konuya suçun önlenmesi, özellikle çocuk suçluluğunun önlenmesine yaklaşıırken daha geniş bir perspektifle üç açıdan bakılması gerektiğini düşünüyorum. Öncelikle çocuklar ceza infaz kurumuna girmeden suç nasıl önenebilir?

Bu konuda çocuk, aile ve çevredeki şiddet ve tehdit ve öfke dolu oluşumlara karşı belki toplumsal bir duyarlılık oluşturması gerekiyor. Kültürel sürecin olumsuz etkilerinden aile ve çocukların korunması gerekiyor. Bunun haricinde özellikle maddi açıdan, parasal açıdan yeterli ve yoksul durumların sivil toplum kuruluşları ve gerekse devletin bazı kurumları tarafından bunlara belki yardımlar yapılarak, sahip çıkılarak bu suçluluğun önlenmesi konusunda belki çaba gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI

Yine bir teknik aksaklık işimizi kolaylaştırdı mı diye düşünürken... Müdür Bey, kusura bakmayın süremiz de doldu, dışarıda bekliyorlarmış, yeni sunum için.

Bütün katılımcılara teşekkür ediyorum.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

İNFAZ

*Eş Zamanlı Uzman
Tartışması Oturumları*

II. GÜN (15.15 - 16.45)

**CEZA İNFAZ KURUMLARINDA YAPILAN
ÇALIŞMALARLA SİVİL TOPLUM KATILIMI**

Moderatör: Emrah KIRIMSOY, Gündem Çocuk Derneği

Av. Bilal KOLBÜKEN, Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı

Elif KALELİ, Ankara Çocuk Eğitimevi

Essafi MONIA, Hâkim, Tunus

Metin SÖNMEZ, Sakarya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Murat ERKAN, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Samir HMAIED, Hâkim, Tunus

Selin Berghan, ÖZ-GE-DER

OTURUM BAŞKANI EMRAH KIRIMSOY, GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ

Öncelikle Çocuklar İçin Adalet Sempozyumunun ikinci gününün son oturumuna hoş geldiniz tekrar.

Bugünkü oturumumuz şimdi ceza infaz kurumlarında yapılan çalışmalara sivil toplum katılımı. Burada eş zamanlı uzman tartışması şeklinde bir oturum yapılması bekleniyor. 7 tane katılımcımız var farklı örgütlerden, farklı kurumlardan. Aramızda Avukat Bilal Kolbükten var, Türkiye Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfı'ndan. Elif Kaleli, Ankara Çocuk Eğitimevinden. Essafı Monia, Tunus'tan Hâkim olarak yanımızda. Metin Sönmez, Sakarya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu. Murat Erkan, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu. Samir Hmaied, galiba doğru telaffuz ettim, Tunus'tan tekrar, Hâkim. Bir de Selin Berghan, Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneğinden.

Şöyle bir kurgumuz olacak, öncelikle ana başlığımız altında yani ceza infaz kurumlarında yapılan çalışmalara sivil toplum katılımı konusunda katılımcılarımız 5'er dakikalık sürelerle kendi görüş ve yorumlarını paylaşabilecekler. Bu paylaşımında aslında temelde Türkiye'nin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde özellikle infaz kurumlarında her çocuğun hiçbir ayrımcılık gözetilmeden yaşayıp gelişmesinin desteklenmesi, katılımın sağlanması ve yüksek yararı doğrultusunda sivil toplum çalışmalarını etrafında dönecek çalışmam. Belki bir taraftan da referans alabileceğim uluslararası belgeler de olacak. En önemlisi Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin çocuğa özgü yargılamadaki genel yorumu, bu da 10 numaralı yorum. Belki zamanı gelirse onlara da atıfta bulunabileceğiz. Ben çok fazla vakit almadan uzmanlarımıza söz vereceğim. Öncelikle Avukat Bilal Kolbükten'e söz veriyorum. 5'er dakikalık zamanımız var.

AV. BİLAL KOLBÜKEN, TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI

Teşekkür ederim ben herkesi saygıyla selamlıyorum. Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı adına buradayım. Vakfımız Genel Merkezi İstanbul'da bulunan Ankara ve İzmir'de de şubeleri bulunan ve 20 yılı aşkın bir süredir çocuk suçluluğu alanında çalışan bir sivil toplum örgütü. Tabi ki suçu yönelen çocuklarla çalıştığımız için de en çok ortaklaşa çalıştığımız kurum Adalet Bakanlığı oluyor. Özellikle 2010 yılından bu yana neredeyse kesintisiz olarak Ankara'da önceden Elmadağ'da bulunan, şimdi Sincan'dan bulunan Çocuk Ceza İnfaz Kurumunda ve geçtiğimiz dönemlerde de Maltepe'de, İstanbul Maltepe'de ve İzmir Bergama'da bulunan Çocuk Cezaevlerinde etkinliklerimizi sürdürüyoruz.

Ceza infaz kurumlarında sivil toplum katılımı ya da etkinlikleri gibi başlık konulduğunda Türkiye açısından aslında işte bütün bu proje ve çalışma içinde ifade edilen gerek koruma önlemi noktasında gerek yargılama noktasında gerek tahliye ya da infaz noktasında yaşanan sorunlar aslında bir yönüyle tabi ki sivil toplum ve devlet iş birliğine de yansıyor. Burada bizim sivil toplum ve devlet ortak çalışması

kültürünü yavaş yavaş elbette edinmemizin mutlaka payı vardır ama temel sorunun, benim düşünceme göre temel sorunun aslında Türkiye'deki toplum olarak bizim toplum olma bilincine henüz erişemediğimizden kaynaklandığını düşünüyorum.

Özellikle tartışılan konu çocuk ise biliyorsunuz ki o toplumun diğer sorunlarına göre çok daha çabuk tepki vermesi, daha destekleyici, koruyucu bir tavır göstermesini beklemek gerekiyor. Ancak ilişkiler mekanikleştikçe, kentlere göç alıp da insanlar birbirinden koştukça elbette ki çevremizde olan, hemen yanı başımızda olan sorunlara duyarsızlaşıyoruz ve çocuklarımız da hemen yanı başımızdaki çocuğumuz bile bir sorun yaşıyorsa buna toplum olarak tepki veremiyoruz. Buna tepki vermenin tabi ki en önemli aracı bence, içinizde yaşadığımız çağ değerlendirildiğinde elbette sivil toplum kuruluşları aracılığı ile olabilir ama Türkiye'de derneklere, vakıflara ya da diğer sivil toplum inisiyatiflerine üye sayısına baktığımızda bu var olan üyelerin üye oldukları kuruluşlara olan ilgisine, en azından aidatlarını ödeyip ödemediklerine, toplantılarına katılıp katılmadıklarına baktığımızda aslında sivil toplumun kendi içinde çok ciddi sorunları var.

Ancak mesele yine çocuk açısından değerlendirildiğinde ve suça sürüklenen çocuk gibi çocuğun içinde farklı bir disiplin, farklı bir alan olan ve insanların genellikle kaçınmayı, kaçmayı düşündükleri bir alan olan suçluluk alanı olunca elbette ki toplum desteğini bulmak biraz daha zorlaşıyor.

Bizler çok uzun yıllardır Adalet Bakanlığı ile çocuk cezaevlerinde ya da daha öncesinde çocuk cezaevlerine girmese bile yargılama aşamasında bulunan ya da tahliye olan gençlerle farklı farklı alanlarda çeşitli çalışmalar yürütüyoruz. Bu çalışmaların tabi ki farklı başlıklar altında elbette ifade edilebilir ama genel olarak sanırım şunu ifade etmek gerekir: Ceza infaz kurumunda yapılan çalışma suça yönelen çocukların büyük bir çoğunluğunun parçalanmış ailelerin bireyleri oldukları. Aslında toplum tarafından, aileleri tarafından ya da okulları, eğitim kurumları her neyse onlar tarafından yeterince ilgilenilmediği için buraya yönelen gençlerin çoğunlukta olduğu düşünüldüğünde öncelikle Vakfın cezaevlerinde, kapalı kurumlarda yaptığı çalışmanın böyle bir işlevi olduğunu düşünüyorum.

Bizler farklı isimler altında bazen toplasak bile genel olarak eğitsel, sanatsal, sportif etkinlikler projesi adını verdiğimiz projemizle Adalet Bakanlığına gönüllülerimizin CV'lerini verip, Adalet Bakanlığının onaylamasıyla beraber belli bir eğitimden geçen gönüllülerimizin çocuklarla haftanın bir tam gününü, bir hafta sonunu birlikte geçirmeleri üzerine kurulan bu sistemde çocuklarla çeşitli etkinlikler yapılmasını bu küçük proje odağında çalışıyoruz.

Elbette ki, haftanın bir günü çocuklarla birlikte olmak, bizim sürekli tanıtım broşürlerimizde ya da başka sivil toplum kuruluşlarının broşürlerinde ifade edilen, çocukları kurumlardaki olumsuzluklarının etkilemediği işlevini yüzde yüz karşılamayacağı açık. Ancak burada önemli olanın bir sivil toplum kuruluşunun, bir

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

sivil toplum kuruluşunun üyelerinin gelip suça yönelmiş ve ceza infaz kurumuna girmiş bir çocuğa şu mesajı vermesidir diye düşünüyorum: Sen bizler için, yani bu toplum için değerlisin. Elbette bir hatayla veya elbette beraat de edebilir bunu unutmamak lazım, buradasın ama çıktığında suça yönelmek istemiyorsan yeniden eğitimini, yeniden işine dönmek istiyorsan bizler toplum olarak dışarıdayız ve seni desteklemeye hazırız. Bence verilmesi gereken önemli mesaj budur ve biz Vakıf olarak bunları yapmaya çalışıyoruz.

Tabi ki bu çalışmalarımızın Adalet Bakanlığı ile kesiştiği nokta olduğu için açıklanabilir. Tabi ki önleyici çalışmalar ya da tahliye sonrası gençlerle farklı çalışmalarımız hatta bu projenin Adana'da çok yaklaşık olan Türkiye Çocuk Adalet Sisteminde Sivil Toplum Gözüyle Bakış Projemizi daha geçmiş dönemlerde tamamladık. Bizde çocuk mahkemelerinden verilen kararların gerçekten çocuklarımızı koruyup korumadığını, uluslararası sözleşmelere ve Çocuk Koruma Kanunu'na uygun olup olmadığına, önemli bir çalışma yaparak araştırdık ve maalesef ortaya çıkan fotoğraf çok iç açıcı değil Türkiye açısından ama şunu ifade etmek lazım: Adalet Bakanlığı özellikle Çocuk İyileştirme Gözetim Şube Müdürlüğü ve Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Vakfımızın bu çalışmalarına olabildiğince ciddi katkı veriyor ve ciddi bir vizyon gösteriyorlar. Dolayısıyla onların desteği, katkı ve izinleriyle ceza infaz kurumuna girmek, orada çocuklarla bir gün geçirmek ve planladığımız çalışmaları yapabilmek elbette ki önemli bir kazanım. Dolayısıyla Vakıfta uzun yıllarca bu ilişkileri sürdürerek buradaki çocuklara çıktıktan sonra destek olma çabasını gösteriyoruz.

Zamanımız doldu, son bir cümle ile kapatacağım. Bir sivil toplum kuruluşunun orada yaptığı çalışmanın nasıl sonuçlar verdiğini elbette ki ölçmek uzun erimli bir çalışmayı gerektirir. Ancak hemen yine Adalet Bakanlığının bize ilettiği iki küçük sonucu sizlerle paylaşmak istiyorum. Birincisi, Vakfın Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğu dönem içinde çocukların kendi başlarına iken meydana gelen olaylarda ciddi bir azalma olduğu sonucunun, yine yeniden suça yönelme davranışında bazı çocuk ve gençlerimiz bakımından azalma olduğu sonucunu duymak, öğrenmek bizler için tabi ki mutluluk verici. Ancak dediğim gibi tartışılacak ve konuşulacak çok konu var bu alanda, sınırlı bir süre olduğu için şimdilik burada konuşmama son veriyor, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyoruz Bilal Bey'e. Bizi kısıtlı bir süre içerisinde de olsa infaz kurumlarında yürüttükleri çalışmalardan örnekler verdiler. Ayrıca bu çalışmaların çocuklar üzerindeki olumlu değişikliğe dair Adalet Bakanlığı temsilcilerinden aldıkları geri bildirim de paylaştılar, teşekkür ediyoruz.

Ben sözü şimdi Elif Hanım'a veriyorum, Ankara Çocuk Eğitimevinden.

ELİF KALELİ, SOSYAL HİZMET UZMANI, ANKARA ÇOCUK EĞİTİMEVİ

Hepinize merhabalar. Elif Kaleli, Ankara Çocuk Eğitimevinde sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmaktayım. Kurumlarımızda bulunan hükümlü çocuklarımızın

cezaevlerindeki yaşamı mümkün olduğu kadar dışarıdaki yaşamın olumlu yönlerini örnek alabilmesi, bu örnek aldıkları modelleri davranış hâline dönüştürebilmeleri için sivil toplum kuruluşlarının sivil toplum kuruluşlarının ceza infaz kurumlarında bulunması bizler için büyük önem taşımaktadır.

Bu destekleri somut anlam dışında aynı zamanda psiko-sosyal anlamda, eğitici anlamında, mesleki, özellikle çocuk ceza infaz kurumlarında mesleki eğitim ve eğitimin diğer alanlarında sivil toplum kuruluşlarının hâlihazırda kendi kurum bünyemizde yürüttüğümüzün dışındaki destekleri bizler için çok büyük önem taşıyor.

Az önce belirttiğim gibi bu somut desteklerin dışında ceza infaz kurumlarımızdaki toplumda oluşan ön yargının giderilmesi için de sivil toplum kuruluşlarına biz büyük önem duymaktayız. Çünkü kapalı bir kurum, çoğunluğına baktığımızda, yani eğitimevleri tamam dışa açılıyor, ıslah evlerinde yürütülen faaliyetler dışında da sürdürülebilirliğini gösteriyor. Ancak kapalı kurumlarımızın yoğun olması nedeniyle buradaki kurum içerisinde bulunan hem personelin hem kurumun hem de suçla sürüklenen çocuklar kavramının o toplum içerisindeki o olumsuz imajını ya da etiketinin silinmesi sivil toplum kuruluşlarının sayesinde olmaktadır.

Personel açısından baktığımızda da personelde hem hükümlü ve tutuklulara yönelik bazı zaman içerisinde gelişebilecek olumsuz izlenimin toplum içerisinde yerleşmiş, hükümlüler açısından olan o olumsuz izlenimin giderilmesinde biz sivil toplum kuruluşlarına büyük önem veriyoruz. Kurum olarak da çocuk eğitimevi olarak da her zaman bu iş birliği, destekleyici faaliyetlerin arkasında duruyoruz. Şimdilik bu kadar diyeyim, eğer devam edilecekse.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ederiz. Belki sorularla tekrar kurum içindeki çalışmalara da dönebiliriz. Özellikle toplumdaki ön yargıyla mücadele konusunda sivil toplumun kurumlardaki çalışmasının önemine dikkat çekti Elif Hanım.

Şimdi bir sonraki konuşmacımıza söz vermek istiyorum, Essafi Monia, Tunus'tan aramızda şu anda. Buyurun.

ESSAFI MONIA, TUNUS

Merhaba. Ben Tunus'tan geliyorum. Orada hâkim olarak görev yapıyorum. Bence Tunus da, sosyal yapıların ve güvenliğin en önemli önceliklerinden bir tanesi olan Afrika'daki ve Latin Amerika'daki bazı ülkelerde görülen çocuk suçlarına ilişkin küresel ve sosyal olaylardan uzak kalmadı. Okulların eğitimdeki rollerinin azalması çocukların suçlarla ilişkisinin artmasında rol oynadı. Bunların arasında farklı suçlar, hırsızlık, narkotik kullanımı, fiziksel saldırılar, cinayetler var. Çocuk mahkemesi hâkimlerinden çocuğun nereye gönderileceğine dair karar vermesi isteniyor. Çocuk ya ıslah evine gönderiliyor ya da çocuklar için özel bölümü olan bir ceza infaz kurumuna. Tutukluluk esnasında çocuk mahkemesi hâkiminin çocuğu ziyaret edip durumunu kontrol etmesinin ve karar

verilen tedbirleri kabul edip etmediğini kontrol etmesi zorunluluğu unutulmamalı. Çocuk mahkemesi hâkiminin karar verilen tedbirleri gözden geçirmesi için her altı ayda bir kararını yeniden incelemeye alması gerekiyor. İslah evleri 13 ila 18 yaş arasındaki çocukları kabul eden kamu kurumları ve görevleri çocuk mahkemesi hâkimi, çocuk mahkemesi tarafından verilen kararları uygulamaya geçirmek. İslah evleri ayrıca ailelerinde veya toplumsal alanda genç suçluların yanıt verme durumlarıyla da ilgilenmektedir. Suç işleme nedenleri genellikle aile, maddi sebepler ve ilişkilerdir. Sivil topluma katılım müdahalelerin kalitesini artırmakla ilgilidir. Hem çocukların hem de suçlu çocukların adil ve etkili hizmetler almasını sağlamak ve koruma sağlamak içindir.

Sivil topluma katılım çocuktaki şiddet eğiliminin üstesinden gelinmesi amacıyla tüm eğitim kurumlarının ve eğiticilerin ev ceza infaz kurumu yetkililerinin ve çocukların ebeveynlerinin katılımı önemlidir. 6 yıl önce sivil toplum ile birlikte Adalet Bakanlığı Tunus'ta çocuklar ve aileler için daha kolay koruma programlarının hayata geçirilmesi için bir dizi yerel ve bölgesel iletişim ağı hayata geçirdi. Tutukevlerinde veya benzer kurumlarda çalışan kişileri ve çocuğun topluma tekrar kazandırılması için kendisiyle doğrudan temas hâlinde olanları daha iyi eğitebilmek için çok sayıda konferans gerçekleştirilmektedir. Tutuklu bulunan gençlerin ailelerine eğitim verilmektedir. Bazı eğitimlerin ardından, tutukevlerinden ayrıldıktan sonra kullanmaları amacıyla kız ve erkek çocuklara eğitimler verilmektedir. Bunlara örnek olarak halı dokuma, hazır giyim bilgisi, vb. verilebilir. Onlara kendi projelerini başlatmaları için başka materyaller de sağlanabilir. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Essafi Monia'ya da çok teşekkür ediyoruz. Ülkelerindeki uygulamalarından bahsetti ve özellikle sivil toplumun çocuklarla çalışmalarında eğitici ve çocuğun içindeki şiddeti kaldırmaya yönelik çalışmalarından örnek verdi.

Evet, sırada Metin Sönmez var, Sakarya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan, buyurun efendim.

METİN SÖNMEZ, SAKARYA L TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUM MÜDÜRÜ

Merhabalar. Sivil toplum kuruluşlarının ceza infaz kurumundaki yeri ve önemine geçmeden önce tüm katılımcıları saygıyla selamlıyorum.

Sivil toplum kuruluşları ceza infaz kurumlarında ne kadar önemli? Kurum müdürleri, idareciler, sivil toplum kuruluşlarına ne kadar yer verebilir, ne yapabilir? İlk önce bir mevzuatımıza bakmak lazım. Mevzuatımızdaki bizi bağlayan 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirleri İnfazı Hakkında Kanunu'nun 77. maddesinde, yine Tüzüğü'nün 101, 107, 135 ve 136. maddelerinde 46/1 No.lu Genelgenin 6 ve 9. kısmında sivil toplum kuruluşlarına atıfta bulunarak "sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili mesleki eğitimlerde ve sportif faaliyetlerde iş birliğine gidilir" denilmektedir. Bunun haricinde mevzuatımızda sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili herhangi bir madde veya bir düzenleme yok maalesef.

Bizler idareci olarak kurumlarda iş yaparken mutlaka ve mutlaka mevzuata göre hareket etmek zorundayız. Sivil toplum kuruluşlarının bir kere kurumlarda yer alabilmesi için mevzuatta ciddi anlamda değişiklik yapılması lazım. Değişiklikle birlikte sivil toplum kuruluşları mutlaka kurumlara alınmalı, içerideki çalışmalar onlarla birlikte değerlendirilmeli. Nasıl ki bir mutfakta yemek pişiriliyorsa o utanılacak veya çekineceğimiz herhangi bir nokta yok ise kişilere, servis edilecek kişilere sunuluyorsa biz de mutfağımızı sivil toplum kuruluşlarına açmalıyız, göstermeliyiz içeride neler yapıyoruz, ne tür çalışmalarımız var?

Burada kurum müdürü arkadaşlarım da var, dışarıdan kurumu tanıyan arkadaşlarımız da var. Şuna emin olabilir ki, şu an ceza infaz kurumlarında çok ciddi çalışmalar var, çok ciddi yenilikler var. Belki diğer resmî kurumlarda göremeyeceğiniz faaliyetler, çalışmalar, eğitim, öğretim ve diğer çalışmalar büyük bir hızla devam etmekte, büyük bir fedakârlıkla devam etmekte. Ama maalesef biz yapmış olduğumuz çalışmaları veya faaliyetleri yeterince topluma anlatamıyoruz, izah edemiyoruz. Sebebi şu, basına bilgi verme yetkimiz yok. Mutlaka basınla ilgili Bakanlıktan izin almamız gerekiyor ama içeride çok büyük çalışmalar var, çok büyük faaliyetler var.

Geçmiş yıllarda diğer kolluk güçlerinden emniyet ciddi anlamda işte kötü anlamda anılıyordu ama basın yoluyla veya diğer medya grupları vasıtasıyla bunu aştı. Şu an emniyet veya diğer kolluk kuvvetleri gerçek oldukları yerde ama bizim ceza infaz kurum çalışanları maalesef ama maalesef hak ettikleri noktada değil. Bizimle birlikte omuz omuza çalışanlar, bizimle birlikte sırt sırta çalışanlar dahi bizlerden bihaber maalesef. Bunu anlatmanın en iyi yolu da sivil toplum kuruluşlarını kurumlara çekerek yapılan çalışmalar ve faaliyetleri anlatmaktır diye düşünüyorum. Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI

Metin Bey'e çok teşekkür ediyorum zamanı çok değerli bir şekilde kullandı. Özellikle mevzuattaki engellere dikkat çekmeye çalıştı. Bir mevzuat düzenlemesinin gereğine vurgu yaptı. Bir de ortak çalışma ve çok güzel bir benzetme, mutfakta yemek nasıl pişiyor, onu açık hâle getirmeliyiz ile ilgili bir öneri geliştirdi. Bu aslında biraz benim zihnimde şeffaflık ve bağımsız izleme mekanizmalarını nasıl oluşturabiliriz sorusunu canlandırdı. Belki tüm konuşmalardan sonra bu soruyu tekrar düşünebiliriz.

Efendim şimdi sırada Murat Erkan var, Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan, buyurun efendim.

MURAT ERKAN, ANKARA KADIN KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Evet, günün bu saatinde bizlere katıldığınız için, bizleri dinlediğiniz için ben teşekkür ediyorum öncelikle.

Ankara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda psikologum ben. Hep suça sürüklenen çocuklardan bahsediliyor ama ben burada bulunan sivil toplum kuruluşlarından ceza infaz kurumuna sürüklenen çocuklara da el atmalarını ve onlarla da ilgilenmelerini

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

rica ediyorum. Çünkü annesi ceza infaz kurumunda olduğu için bir sürü çocuğumuz şu an ceza infaz kurumunda ve gerçekten çok şeye ihtiyaçları var. Hadi birileri suça sürüklendi ama ötekilerin hiçbir suçu yok ve doğru zamanda doğru yerde müdahale edilmezse bu çocuklarımız da aslında elimizden kayıp gidip bir süre sonra suça sürüklenen çocuk olacaklar. Dolaylı da olsa bu çocuklar da bizim diyoruz ve bu konuya da el atmalarını istiyorum.

Tabi istiyorum derken kaç kuruluştan istiyorum? Şöyle bir sorum olacak, şu an bu salonda kaç sivil toplum kuruluşunun temsilcisi var? Acaba görebilir miyim? 4, pardon 2, 4, 5, 6 oldu git gide artıyor ama yine de 10'a da çıksa bu sayı açıkçası Türkiye cezaevleri gerçeği için bilmiyorum siz yeterli buluyor musunuz? Evet, günün bu saatinin etkisi mi yoksa cezaevlerinin soğuk yüzü mü bilemiyorum ama bu sayı açıkçası az diye düşünüyorum. Nedenleri tabi ki tartışılacaktır ama hakikaten 150 bin kişilik bir camiadan bahsediyoruz cezaevleri deyince.

Evet, çocuklar için içinde ama çalışanları ve mahpuslarıyla düşündüğümüzde 150 bin kişilik camia ve bu sorun Adalet Bakanlığının sorunu değil bu Türkiye'nin sorunu. Türkiye'de de tabi STK'ların desteği; sivil toplum kuruluşlarının desteği olmazsa çok zor diye düşünüyoruz. Ve bu 6 kurumla olacak değil diye düşünüyorum.

Bunun dışında sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili tamamen kendi düşüncelerim tabi, belki tepki de olur ama bizler kurumsal yapı olarak kendi içimize kapalı kurumlarımız, güvenlik standartlarıyla, yapısı gereği ama sivil toplum kuruluşlarımızın kendi içerisinde kapalı kalmayıp daha geniş sivil kitlelere ulaştığı durumlarda daha etkin olacaklarını düşünüyorum. Çünkü sorun çok büyük, sayı çok büyük o nedenle ulaştırılması gereken yer sayısı çok fazla. O yüzden daha geniş kitlelere ulaşıp daha geniş sivil kitleleri hareketlendirmeleri durumunda biraz daha etkin olacağını düşünüyorum.

Bilmiyorum, şu an söyleyeceklerim bu kadar.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Sayın Murat Erkan'a teşekkür ediyoruz. Aslında ceza infaz kurumunda suça yönelme nedeni dışında bulunan çocuklara dikkat çekti ve bir bakıma da talebini yeniledi aslında. Bu çocuklarla ilgili acaba çalışmalar güçlendirilebilir mi diye. Sivil toplum yeterli mi diye hepimize sorduğu bir soru vardı. Tartışma bölümünde bunu da ele alabiliriz. Özellikle kurumların kapalı yapılarının desteği dâhil etme konusunda belki bir engel olabileceğini, nasıl açık, daha açık iletişim toplumla sağlanabilir konusunu zihnimize getirdi. Teşekkür ediyoruz.

Şimdi sırada bir sonraki konuşmacımız, Samir Hmaied, Tunus'tan, kendisi hâkim. Buyurun efendim.

SAMİR HMAIED, TUNUS

Teşekkür ederim. Merhaba. Uluslararası Çocuk Adalet Sempozyumu'nda sizlerle bir

araya geldiğim için mutluyum. Adım Samir Hmaied. Tunus'ta hâkim olarak görev yapıyorum. Sivil toplum bileşenleri ya da daha basit ifadeyle sivil toplum derken neyi kastediyoruz? Genelde bir organizasyon veya medya veya diğerleri. Çocuk merkezlerindeki veya cezaevlerindeki çocuk suçlularla ilgili hükümlerin yerine getirilmesinde sivil toplum bileşenlerinin rolü nedir? Çocuklara verilen cezaların uygulanmasını izleme konusunda önemli rol oynayan sivil toplum kuruluşları göz önüne alındığında bu görevin ana ve ikincil rollere bölünebileceği söylenebilir. Mesela belgelendirme rolü. STK'lar kanunu çiğneyen veya bu konuda başı belada olan çocukların sayısına ilişkin istatistikler oluşturabilirler. Ayrıca adalete erişim hakları gibi konularda ve bu hakkın çiğnenmesi ile ilgili rapor verebilirler, çocuk merkezlerinin ve ceza infaz kurumlarının kurulması için uygun koşulların sağlanmasıyla ilgilenebilirler. İkinci olarak ise, yardım rolü gelmektedir. Kanunu çiğneyen veya bu konuda sıkıntı yaşayan, ceza infaz kurumlarında, gençlik merkezlerinde kalan veya rehabilitasyon görmekte olan çocuklara bu kuruluşlar yardımcı olabilir. Böylelikle bu çocuklar kendilerini psikolojik, tıbbi ve sosyal anlamda eğitim almış ve cezalarını çekmelerinin ardından uygun işler bulmaya yardımcı olabilecek olan yerel eğitim uzmanlarının yardımıyla topluma yararlı birer birey hâline gelebilirler. STK'ların bir de ceza infaz kurumunda veya çocuk tutukevinde yer alan çocuklara yönelik onlara hizmetler sağlama rolü vardır ki bu role de saygı duymak gerekir. Çocukların tekrar suça yönelmelerine engel olmaya çalışmalarına yardımcı bu kuruluşların yardımcı olmaya çalışması büyük önem taşımaktadır. Sivil toplum bileşenlerinin ceza infaz kurumlarındaki ve çocuk merkezlerindeki çocuklara yardımcı olma konusundaki rolü hayati derecede önemlidir. Bu da hükümetlerin bu çabayı daha fazla desteklemesi gerektiği anlamına gelmektedir. Bazı rejimlerde demokrasi ve insan hakları ilkeleri doğrultusunda STK'lar bu görevlerini daha rahat yerine getirebilmektedir.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Sayın Samir Hmaied'e teşekkür ediyoruz. Özellikle sivil toplum kuruluşlarının destekleyebileceği alanlara dikkat çekti. Bir konu daha var aslında özellikle infaz kurumlarında çalışma yapacak sivil toplum örgütlerinin insan haklarına ve insan onuruna uygun çalışmalarına yönelik belki standartlar geliştirilebilir diye bir öneriyi paylaştı. Öte taraftan bu çalışmaları yapabilmesi için sivil toplum örgütlerinin de desteklenmesi ve onlara olanaklar sağlanması gereğine de dikkat çekti.

Teşekkür ediyoruz. Sözü, Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği'nden son konuşmacımız Selin Berghan'a veriyorum. Buyurun efendim.

SELİN BERGHAN, ÖZGÜRLÜĞÜNDEN YOKSUN GENÇLERLE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Teşekkür ederim. Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneğini temsilen buradayım. Bizim Derneğimiz de 1999 yılından beri Ankara'da. Kanun'la ihtilaf halindeki çocuk ve gençlere destek sağlamak amacıyla çalışmaktadır. O yüzden sanıyorum Ankara'daki bulunan kurum temsilcileri bizi tanırlar, onlarla birlikte çok çalışıyoruz.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Zaten ceza-adalet sistemi içinde bulunan çocuklara yönelik bir şey yapmak istiyorsanız zaten iş birliği yapmak zorundasınız Adalet Bakanlığı ile. Biz de kurulduğumuzdan beri her projemizi zaten onların ortaklığı ile yapıyoruz ve bu anlamda Adalet Bakanlığının esasında sivil toplumla iş birliği yapma deneyimi olduğunu da düşünüyoruz. Aynı şeyi Bilal de ifade etti.

Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı da kapalı kurumlardaki çocuklarla ilgili çalışan Ankara'daki az sayıdaki sivil toplum kuruluşlarından bir tanesi. Onlar da mesela Ankara kurumlarında işte müdürlerin faaliyetlerinin olumlu etkileri hakkında yorum almışlar. Aynı şeyi biz de duyuyoruz. Kuruma gidip bir çalışma yaptığımızda bunun çocuklar üzerinde olumlu etkisi olduğunu ceza infaz kurumu yönetimi bizlere de ifade ediyor. Yani dolayısıyla faaliyetlerimiz aslında bir şey oluyor yapabildiğimiz zaman ama sürekli olarak bu ülkede bir iş birliği kültürümüzün olmamasından bahsediyoruz. Kamu sadece STK ile değil sivil toplumla değil, diğer kamu kuruluşlarıyla iş birliği yapmak ve koordineli çalışmak konusunda sıkıntı yaşıyabiliyor.

Ve evet, ben bizim çalıştığımız kurumları bağlayan bir yönetmelik, kanun işte mevzuat olduğunun farkındayım. Metin Bey de ifade ettiler, mevzuatın dışına çıkamayacaklarını ve mevzuatta sadece mesleki eğitim ve sportif faaliyete destek vermek amacıyla tanımlandığımızı göz önüne alırsak aslında yapacağımız çalışmalarını da çok çeşitlendiremiyoruz bu anlamda. Oysa belki işte mesela Samir Bey başka örnekler verdi. İzleme çalışmaları yapılabildiğinden bahsetti. Ben biraz da sivil toplumun ne türden izleme çalışmaları yaptığını kendisinden duymak isterim eğer zaman kalırsa. Bizim izleme çalışması yapabilmemiz, işte biraz daha Emrah'ın dediği gibi bizi daha şeffaf bir yere de götürecektir bir şey.

Bir yandan Murat Bey'in dediği başka bir şeyi söylemek istiyorum, işte sivil toplum dernekleri daha çok artmalı, daha fazla iş yapmalı, daha çok kişiye ulaşmalı dendi. Sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini göz önüne alırsanız şu anda sivil toplum kuruluşlarının zaten yaptığı çalışmalarda başarı gösteriyor olması bile zaman zaman çok iyi bir durum. Çünkü bizim kaynak problemimiz var. Biz bu hem insan kaynağı anlamında hem finansal kaynak anlamında, çok sınırlı dar alanda yani kısa paslaşmalarla götürüyoruz.

Bizden beklenen bazı işler ve iş birliğinin de sadece çocuklara ayni ve nakdî yardım şeklinde, onların acil ihtiyaçlarını gidermek şeklinde görülmesi olduğundan o zaman zaten bütün sınırlı kaynakları kullanıyorsun bu sefer sadece. Aslında devletin sağlamakla zorunlu olduğu, yani çocuk eğer tahliye oluyorsa ve şehrine, memleketine geri dönemiyorsa, yol parasını örneğin devletin düşünmüş olması ve bunun için bir bütçe ayırmış olması gerekiyor. Türkiye Cumhuriyeti'nin bütçesinin buna elverdiğine inanıyorum. Ancak kronik bir sorun olarak bu burada duruyor. Bunu sivil toplumun çözmesi bekleniyor ama sivil toplumun zaten yapabileceği şey eğitim ve sportif faaliyetlerle çiziliyor bir yandan. Yani dolayısıyla belki gerçekten bu anlamdaki mevzuatın ele alınması hem kamu kurumlarına hem sivil toplum kurumlarının

rahatlatacak bir şey olacaktır diye düşünüyorum. Onun dışında zamanımı taşmadan bitireyim.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ederim. Selin Hanım'a da teşekkür ediyoruz zamanı çok verimli kullandı. Aslında ifadelerinde Adalet Bakanlığı ile yaptıkları çalışmalarda hani iş birliği deneyiminin oldukça uzun yıllardır sürdüğüne dikkat çekti. Tabi bir iş birliği kültürünün gelişmesi, izleme çalışmalarının yapılması, kaynaklarda sıkıntı gibi konularda bazı güçlendirmelere ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekti sanırım benim anladıklarımın. Mevzuatın ele alınmasının da bir öncelikli konu olabileceğine değindi.

Şimdi aslında bütün konuşmacılarımız 5'er dakika size özellikle ulaştırmak istedikleri mesajları paylaştılar. Belki hem bir toparlama hem de sivil toplumun çocuk adalet sisteminde ne tür rolleri olabileceği ile ilgili bir çerçeve çizmek istiyorum. O da aslında hani ilk kuralın, özgürlüğünden yoksun bırakmanın son çare olması ilkesini bir kenarda tutarsak buna rağmen ceza infaz kurumlarında nasıl bir düzenleme ve sivil toplumun rolü burada nasıl olmalıdır diye soruları cevaplandırmamız gerekiyor ki dün de aslında yaptığımız tartışmalarda bu infaz kurumlarında özellikle kapalı kurumlar olduğunda nasıl bir kapalı kültür oluştuğunu birlikte tartışmıştık. Güç ve erkin olumsuz kullanımının sonuçlarının nasıl olabileceğine değinmiştik.

Belki tam bu noktada sivil toplumun infaz kurumlarında gerek mevcut hizmetlerin geliştirilmesine ve güçlendirilmesine, yani zaten akan bir program var ve bu programlara biz nasıl paralelleşebiliriz? İşte Çocukları Yeniden Özgürlük Vakfının yaptığı gibi günlük çalışmaların güçlendirilmesinde, programları nasıl güçlendirebiliriz diye yaptığı örnekler gibi, bilakis Öz-Ge-Der'in de öyle.

Öte taraftan yeni model ve hizmetler geliştirilmesine sivil toplumun nasıl öncelik yapılabileceği, bilindiği gibi model ve hizmetler geliştirme örneklerin çoğaltılması aslında bunun yaygınlaştırılması, beraberinde mevzuat değişikliklerine de öncülük edebiliyor. Bu yüzden sivil toplumun yeni modeller oluşturulmasındaki rolü aslında çok daha yaratıcı ve kolay olabiliyor kamu kurumlarıyla karşılaştırıldığında.

Üçüncü önemli rol, aslında izleme ve raporlama çalışmaları. Sistemin dışından kişiler olarak bağımsız ve özerk değerlendirme ve izleme yapabilmek her zaman daha kolaydır siz de takdir edersiniz ki bu hem öz disiplini hem de öz denetimi de beraberinde getirebiliyor. Burada sivil toplum örgütlerinin nasıl roller verilebilir diye belki tartışılabilir.

Dördüncüsü de savunuculuk ve politika geliştirmede aslında sivil toplumun rolü ne olabilir özellikle infaz kurumlarında diye dört temel alanda belki özetleyebileceğimiz bir rol var ve biraz evvel de katılımcılarımızdan parça parça bu rollerle ilgili örnekler de dinledik.

Belki sonuç olarak şimdi katılımcılarımızdan Türkiye bazında veya işte kendi

ülkelerinde de olabilir tabi uluslararası bir sempozyum olduğu için. İnfaz kurumlarında sivil toplum çalışmalarını güçlendirmek üzere neler yapılabilir, nelere ihtiyaç var, neler kolaylaştırılabilir diye ikinci bir tura döneceğim bu bir uzman tartışması olduğu için müsaade ederseniz. Belki aramızda bu soruya cevap vermek isteyenler olabilir diye sağa sola bakıyorum. Evet, buyurun efendim, Metin Bey.

METİN SÖNMEZ

Ben, izleme ve denetimle ilgili bir katkıda bulunmak istiyorum. Burada yabancı konuklarımızda var. Türkiye’de değil dünyada araştırın, ceza infaz kurumları kadar denetlenen ve izlenen başka bir kurum yok. Haftada, bir infaz savcımız mutlaka gelir denetler. İzleme kurulları gelir denetler, kontrolörler gelir denetler, müfettişler gelir denetler. Denetler, denetler, denetler, herkes denetler! Bu denetim zaten fazlasıyla vardır. Kesinlikle başka bir denetim olmasın, onu bir kapatalım isterseniz öncelikle. Bir de sivil toplum kuruluşları için içine girerse aşureye döner, işin içinden hiç kimse çıkamaz.

AV. BİLAL KOLBÜKEN

O zaman bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi olarak şimdi biraz önce değerli konuşmacı da o soruyu sordu. Oradan başlayayım, sivil toplum acaba yeterli mi dedi? Tabi ki tartışma yaratmak değil ama amacım bu soru sivil toplum yeterli mi? Değil. Toplum yeterli mi olmalı. Örneğin kamu görevlilerinin dernek ve vakıflara üye olmasında bir engel var mı ülkemizde? Yok. Acaba kamu görevlileri kendilerine sormalılar ben kaç tane derneğe ya da vakfa ya da bir sivil toplum inisiyatifine üyeyim? Bakın ülkemizde hâlâ devlet memurlarının, kamu görevlilerinin sivil toplumla ilgisi, algısı aslında sanki farklı bir boyuttan farklı insanlar gibi. Hayır, biz bu toplumun bireyleriyiz ve bu toplumda neler olup bittiğini anlamak, öğrenmek bakımından da bu çalışmalarını yapmaya ve elbette ki hak ihlallerini önlemeye çalışıyoruz.

Bugün bir ceza infaz kurumuna girdiğinizde, bakın onlarca denetimden bahsediyorsunuz, benim bu söylediğim cümle belki bugün için bile geçerlidir. Ceza infaz kurumunda neyin değişmesini istersiniz sorusuna eğer bir çocuk “ikinci ekmek verilsin” diyorsa demek ki bu çocuğa ekmek az veriliyor. Ya da ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra neyin değişmesini istiyorsun dediğinde farklı bir cevap veriyorsa ya da diyelim şu an ceza infaz kurumunda işte biz işkence yok, dövme yok. Elbette ki çok iyi bir noktaya geldik ama çocuk “ben üşüyorum” diyorsa ya da eğer biz oraya sivil toplum kuruluşu olarak girmiş, onunla bir gün geçirmiş, onun yediği yemeği yememiş olsaydık Adalet Bakanlığının son 5-10 yılda yaptığı çok büyük atılımların bazılarında bizim katkımız olmamış olacaktı. Biz ceza infaz kurumunda çocukla yemek yediğimizde yemeği çocuklar yaptığı için gidip Bakanlığa diyoruz ki, bu yemek insan onuruna yakışmaz. Veya diyoruz ki çocuk kız yetiştirme yurtlarında, çocuk yurtlarında çocuklara 5 öğün yemek verilirken cezaevlerindeki çocuk da çocuk değil mi? Neden bunun ara öğünleri olmasın? Çocuk öğle yemeğini yiyor, akşamleyin çalışacak nöbetçi yemeklerini daha

erken vermek üzere çocuklara 15.00'da akşam yemeğini getirip verdiğinde çocuklar açken o yemeği yiyor ve bizim çocuğumuz bütün bir geceyi aç geçiriyor. Eğer bir ülkede, bu çocuklar suça yönelmiştir, kimileri beraat edecektir, etmesin hüküm alsın, bir çocuk aç yatıyorsa cezaevlerinde; işte sivil toplum olarak oraya giriyorsak, o yemeği yiyorsak, o odanın sıcaklığını hissediyorsak bizim bir işlevimiz vardır. Bu denetleme değil, bu sadece hak ettiği muameleyi görmesinin bir kuralı.

Diğer bir açıdan bakalım, bakınız çocuklar Türkiye Çocuk Adalet Sistemine Sivil Toplum Gözüyle Bakış Projesi'ni daha geçtiğimiz aylarda bitirdik. Türkiye'nin başkenti Ankara'da çocuk mahkemelerinin çocuklar için verdiği kararları inceledik. Bugün cezaevlerinin bence tartışılması gereken en son noktadır Adalet Bakanlığı ve cezaevleri. Bu sorunların aşılmasıyla ilgili aslına bakarsanız cezaevlerinin hemen hemen hiçbir sorumluluğu yok. Burada, bu ülkede yargıçlar var, bu ülkede 2005 yılında çıkan bir kanun aradan 7 yıl geçmesine rağmen bugün; HSYK'nın, Adalet Bakanlığının, Aile Bakanlığının ve UNICEF'in ortak olduğu bir projede hâlâ tartışma konusu. Eğer bir yargıç, kanunun emredici hükümlerini aradan 7 yıl geçtikten sonra bile hâlâ uygulamıyorsa hâlâ bizim için o kanunun getirdiği işte gerek Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi gerek kanunda doğrudan emredici hükümleri bir hâkimin Yozgat'ta, Urfa'da, Ankara'da farketmez! Herhangi bir ilde bir yargıcın verdiği örnek bir karar bu ülkede duyamıyorsa, özgürlüğünden yoksun bırakma son çaredir sözü tamamen sözde kalıyorsa o zaman bu ülkede Adalet Bakanlığının da cezaevlerinin de aslında tartışılmasından önce bunu tartışmak gerekir. Biz Ankara'da, Türkiye'nin başkentinde yaptığımız bu çalışmada bunları belgeleriyle, bilgileriyle ortaya koyduk. Bugün, Çocuk Koruma Kanunu aradan 7 yıl geçmesine rağmen hâlâ uygulanmıyor.

Bir hâkim şöyle bir şey düşünse, ben bu çocuğun eylemini değerlendirdim ve cezasının şu olduğunu Kanun'da gördüm. Fakat Çocuk Koruma Kanunu diyor ki, bu Kanun suça sürükleyen çocuklar için de uygulanır ve 4/i maddesi diyor ki, çocuklarla ilgili verilecek kararlarda özgürlüğünden yoksun bırakma son çaredir. Bu ne demek? Sen hâkim olarak önce başka çareleri deneyeceksin, bundan sonuç alamazsan hapse atmayı düşüneceksin.

Bir hâkim görmek istiyorum ki, iki yıllık cezasını örneğin vermek istemiyorum çünkü kanun böyle diyor ve ben şu tedbire gidiyorum: Türkiye'de yalnızca ve yalnızca uyuşturucu madde kullanma ile ilgili AMATEM'e gidip tedavi olmazsa bunun uygulandığını görüyoruz, diğer bütün suçlarda ihlâl var.

Şimdi işte bunu sormalıyız. Bizler sivil toplum olarak elbette ceza infaz kurumunda bulunma, o kapalı mekânda yer almakla çocuklarımızın halini anlamak adına bence bir ciddi bir fayda üretiyoruz. İkincisi, bakın bu eleştirileri, bu incelemeleri yapıyoruz ve diyoruz ki, hayır burada bir sıkıntı var. Burada istatistikler işte tutuklulukların uzun sürmesi, bakın ceza infaz kurumundaki çocukların bugün işte Ergenekon Davası, Balyoz Davası söz konusu olduğunda büyük fiğan koparılıyor, %60 tutukluluk oranları haksız mı diye. E çocuklarla ilgili tutukluluk oranı %90. Yani buna artık bu ülkenin

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

bir dur demesi, bir müdahale etmesi gerekmez mi? İşte biz bu ülkenin sivil toplumu olarak bunlara sesimizi çıkarmaya, elbette daha iyiye gitmesini sağlamaya çalışıyoruz. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkür ediyoruz. Bütün uzmanlarımızın da söyleyebilecekleri var. O yüzden de dağıtmaya çalışıyorum süreyi. Eğer kesiyormuşum gibi algılanıyorsa özür diliyorum.

Elif Hanım buyurun.

ELİF KALELİ

Ben, sizin söylediğiniz hani genel sorunlarla ilgili birkaç düşüncemi ifade etmek istiyorum. Sivil toplum kuruluşlarının ceza infaz kurumları içerisinde hani sorunları daha çözülebilir ele alması, ele alabileceğini az önce söylemiştik ama benim gözlemlediğim birkaç nokta var.

Sivil toplum kuruluşları işte genel müdürlük ya da kurum bazında bir iş birliği yapıyor, herhangi bir faaliyet düzenleniyor. Bu faaliyetin, az önce belki de bahsettiğiniz o izleme ve işte değerlendirme, raporlandırma kısımlarından maalesef ki biz kurum personeli olarak, kurum içerisinde aktif olarak o çalışmanın içerisinde yer alıyoruz. Gözlemlerinizi ya da yazdığınız rapor hakkında maalesef ki bizim bir bilgimiz olmuyor. Bu öncelikle mevzuat gereğidir, belki Genel Müdürlüğümüze ulaşıyor. Biz daha sonra bunu farklı bir şekilde ele alıyoruz. Ancak madem o üçgen içerisinde, iş birliği içerisinde çalışıyorsak oradaki sizin gözlemlerinizin anında bizlere ulaşması çok çok önemli.

Aynı zamanda yapılan çalışmalar süreli çalışmalar ve bu süreli çalışmalar sonunda faaliyet bittiği an hani toparlanılıp kurumdan çıkıyorsunuz kuruluş olarak. Hani belki bu maddi durumunuzla ilgilidir, projenin zamanı ya da süresiyle ilgilidir. Ancak hani Bilal Bey'in söylediği güzel bir şey vardı, sivil toplum kuruluşları genel anlamıyla toplumu temsil etmeli ve harekete geçirmeliydi. Bu harekete geçirme kısmında belki sizin de bir ayağınızda bir eksiklik olabileceğini düşünüyorum. Eğer harekete geçirilebiliyor olsaydı yapılan proje evet, güzel sonuçlar veriyor. Bu güzel sonuçların da kurumsal bazda bizim adımıza belki sürdürülebilir yeterliliğimiz yok. Belki o toplumu harekete geçirerek sizin gönüllü katılımlarınızla, hani proje bitse bile gönüllü katılımların devam ederek projenin sürdürülebilirliği kurumsal bazda bizler için önemli.

Son bir şey daha söylemek istiyorum, çocuğun o kurumda neye ihtiyacı var? Evet, bir proje gerçekleştiriliyor, kuruma getiriliyor ama kurumdaki çocuğun, çoğunluğunun belki de ihtiyacı gözlenmiyor. Bu ihtiyacı kurum çalışanları olarak bizlere sormanız hem bizleri belki daha çalışmalarınızın içerisinde katacaktır hem ihtiyacın, ortada bir emek var, o emeğin, çalışmanın daha verimli gerçekleşmesini sağlayacaktır hem sizin açınızdan hem bizim açımızdan.

Bir isteğimizi daha belki de şöyle ifade edeyim, kurumsal alanda aynı ve nakdi olarak

evet size başvurduğumuz alanlar var.

Evet, devlet tahliye olan çocuğun evine geri dönmesini de sağlamalı ama mevzuat içerisinde bazı kısıtlamaları biz raporlaştırıyoruz, ifade ediyoruz gerekli yerlere. Evet, sosyal yardımlaşmadan ben Diyarbakır'a dönecek olan tahliyesi gelmiş çocuğun parasını veremiyorum. Bunu kurum içerisinde 5 lira işte Çiğdem Hocam verir misiniz, 2 lira Elif Hocam verir misiniz diye 60 lirayı ya da harçlığıyla beraber 100 lirayı cebine koyuyoruz, gönderiyoruz. Ama buradaki sivil toplum kuruluşunun şunu yapmasını, belki de hani sizlerin şunu ifade etmesi, gerekli yerlere ifade etmesi gerektiğini düşünüyorum.

Biz bir yere kadar sesimizi çıkartabiliyoruz. Sosyal yardımlaşmalarda belki gerekli düzenlemelerin yapılmasını siz talep edebilirsiniz. Çünkü hükümlü olduğu için biz çocuğun kurumda bulunduğu süre içinde onun yemeğini, bakımını, şununu, bununu sağlamakla yükümlüyüz. Maalesef ki ara bir kurum olsa, ara bir süreç olsa o süreç içerisinde çocuk evine gidecek, o gitmesini sağlamaktaki belki yeni bir kamu kuruluşu prosedürü ile yapılabilir, belki yeni bir sivil toplum kuruluşlarının, gönüllülerin yaptığı bir kurum olabilir bu, bina olabilir. O binaya belki çocuk sığınacak. Tehlikeye atılmadan, tekrar suç işlemesini engelleyecek o gece için, tekrar suç işlemesini engelleyecek neden ortadan kalkacaktır ve gerekli yardım sağlandıktan sonra evine dönebilecektir. Belki de bu kamu kuruluşlarının harekete geçirilmesinde sizlere ihtiyaç var. Hani bunu da aynı, nakdi yardım olarak sizlere baktığımızı düşünmeyin ama bu sesi sizin de toplumu harekete geçirmeniz gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Elif Hanım'a teşekkür ediyoruz. Şimdi Metin Bey de söz istemişti, arkasından da Selin Hanım.

METİN SÖNMEZ

Şimdi burada bir yanlış düzeltmek istiyorum ben, Sayın Avukatımız az önce çok uç bir noktadan örnek verdi. Ekmek isteyen mahkûmlardan bahsetti, inanın benim gözlerim yaşardı. Sanki bir Afrika ülkesindeymiş gibi! Efendim buna kesinlikle katılmıyorum. Ben mahkûmlarıma, tüm mahkûmlarıma çocuklar da dâhil, kadınlar da dâhil, diğer büyük mahkûmlar da dâhil ayda bir kez döner yedirtiyorum mutlaka. Dışarıda yemedikleri yemekleri de yedirtiyoruz. Yani bu mümkün değil, eğer oradaki bir mahkûm çocuk hangi memurumuza aç olduğunu beyan ederse mutlaka o memur onun karnını doyurur.

Ben çok örnek vermek isterim de çok doluyum. Bu tür şeyler konuşmak da pek uygun da değil. Geçen hafta da cebimden bir çocuk mahkûmun hesabına para yatırdım geleni gideni yok diye. Üç tane memurum şu an burada beni dinliyorlar. Fazla da konuşmak istemiyorum açıkçası ama yabancı misafirlerimiz de var. Yanlış bir kanı oluşturmamak adına ben bunları konuşuyorum.

AV. BİLAL KOLBÜKEN

O zaman müdürüm, bugün için demedim ama...

METİN SÖNMEZ

Geçmişte sadece cezaevleri konusunda değil tüm resmî kurumlarda ciddi anlamda sıkıntılar vardı. Şu an çok ciddi reformlar yapıldı ceza infaz kurumlarında. Bunu anlatmamız lazım, anlatamıyoruz biz. Az önce mutfaktan bahsettim ben. Ben sözümü Mevlana'nın bir sözüyle bitirmek istiyorum, Mevlana'nın çok güzel bir sözü var diyor ki, "Beni bir ben bilirim bir de beni yaratan. Bana bir ben lazım, bir de beni anlayan." Bizleri anlamanızı istiyoruz artık, ciddi anlamda anlamanızı istiyoruz.

KATILIMCI

Bir sorum olacaktı.

OTURUM BAŞKANI

Biraz sonra alabilir miyiz, herkes... Ama lütfen yoksa çünkü çok şey yapıyor, çok teşekkürler. Bir bitirelim sonra sizlere de vereceğiz. Evet, Metin Bey'e teşekkür ediyoruz. Biraz sinirlendik mi diye düşündüm ben.

METİN SÖNMEZ

Ama hak etmiyoruz bunları, samimiyetimle söylüyorum hak etmiyoruz.

OTURUM BAŞKANI

Hiç cevap vermeyin! Tamam. Biraz yoğunluktan, biraz üst üste galiba yapılan çalışmaların daha çok tanınırlığını da paylaşmak istedi.

Şimdi Selin Hanım'da, daha sonra da Murat Bey'e söz veriyoruz. Hayır, önce Selin Hanım'dı, sonra da Murat Bey. Buyurun Selin Hanım.

SELİN BERGHAN

Şimdi esasında burada kamu kuruluşlarında meslek elemanları olsun, idareciler olsun ve sivil toplumdan katılımcılar olsun aslında herkesin ortak derdi çocuklar için hani bir şeyler yapabilmek yani kimsenin de bir art niyeti falan yok. Hepimiz bunu işte ne bileyim Elif diyor gerektiğinde bir şekilde çözüldüğü, acil durumlara mevzuat olmasa, kaynak olmasa şu da olmasa bir şekilde kendi aralarında da çözebiliyorlar Müdür Bey de az önce örneğini verdi. Yani sonuçta biz hâlâ acil durumları kendi aramızda, iyi niyetimizle çözüyoruz. İşte bizim, sivil toplumun söylemeye çalıştığı şey bu. Yani bunu, biz zaten bunları yaparken sizi eleştirmek, yaptığımız her şey yanlış demek gibi bir rolle burada değiliz. Bizim rolümüz bugün hâlâ acil durumların kendi aramızda, kendi iyi niyetimizle, hayırseverlik ilkesiyle çözülemeyecek olmasıdır. Bu acil durumları zaten yaşadığımızı biliyoruz. Buna karşı şimdiden önlem olabilecek olduğumuzdur. O yüzden biz izlemeyi teklif ederken bundan da yani çok korkmaya gerek, yani bizi hiç

izleme açısından istememenize de gerek yok. Sonuçta kamu kurumlarının bir başka kamu kurumunu izlemesi, değerlendirmesi, ölçmesi başka bir şeydir. Bir sivil toplum kuruluşunun, bağımsız olarak yani sizin üstünüz değiliz, altınız değiliz, o bürokraside bir yerde değiliz, o an bir siyasi yapı değiliz, belki o temsil etmiyoruz. Biz daha farklı bir açıdan bakmak için bu izlemeyi istiyoruz. Yani sivil toplum örgütü izleme talep ettiğinde neden bu ülkede bu kadar sorun çıkıyor onu da bilmiyorum ama yani bizim amacımız nerede hata yapılıyor, ay nerede eksik var, onu bulalım da... Yani sonuçta Adalet Bakanlığı benim de Bakanlığım. Yani işte Sosyal Hizmetler benim de Genel Müdürlüğüm. Onların hepsi beni de ilgilendiren şeyler. Onlar daha iyi olsun çabası. Sivil toplumun belki ne olduğunu biraz düşünmek gerekiyor.

O yüzden ben size dedim, bizi aynı, nakdi yardımlar için tabi ki arayacaksınız. Bizim elbette böyle bir gücümüz var. Pozantı'dan çocuklar geldi apar topar; ailelerini arayacak telefon paraları yoktu, telefon kartı alacak paraları yoktu, iç çamaşırları yoktu, işte çorapları yoktu, içecek çayları yoktu, şunları yoktu, bunları yoktu, hiçbir şeyleri yoktu. Ceza infaz kurumu ile bizde sürekli görüşme hâlinde olduğumuz için bu ihtiyaçlar bize bildirildi. Biz de en kısa zamanda bütün ihtiyaçları giderdik sivil toplumu harekete geçirerek. Bunu hiçbir şekilde, hiçbir yerde, basında falan da görmediniz, duymadınız. Zaten adalet işlerine bağlayan, aynı kamu kurumlarını bağladığı gibi bizim de çalışmalarımızı bağlayan bazı prensipler var basınla paylaşmak konusunda.

Yani söylemek istediğim şey, sivil toplumun biraz belki ne olduğunu düşünmek lazım. Biz hayırsever bir iş yapmak için burada değiliz, kimseye hayırsever olmak için biz burada değiliz. Biz birtakım hak talepleri için buradayız. Hak ihlallerinin önlenmesi için buradayız. Yapılan hak ihlallerinin de ortaya çıkarılması ve soruşturulması için buradayız. Yoksa biz kimseyi suçlamak için, kimsenin kötülüğünü görmek için burada değiliz. Sizlerle de amacımızın ortak olduğunu düşünüyoruz ki, zaten birlikte çalışalım diyoruz ama mesela şu anda biz tahliye sonrası gençlere destek vermek için bir çağrı hattı açtık. Bu kamu kuruluşları tarafından açılmış bir hat değildir. Dernek olarak biz yaptık bunu.

Çocuklar her türlü ihtiyaçları için arayabiliyorlar, kurumlarda şu anda tanıtım yapıyor. Adalet Bakanlığıyla tabi ki de iş birliği içinde yapıyoruz. Adalet Bakanlığı da çok memnun kaldı, çok memnuniyetle karşıladı projeyi.

Ve şöyle karar verdik, ıslahevlerinin olduğu 3 ilde önce pilot olarak başlayalım. Daha sonra İstanbul'u kapsayalım, daha sonra Türkiye'deki bütün çocuklar için genişletelim alanımızı diye ve çalışmalarına başladık. Elazığ'a gittik, İzmir'e gittik, Ankara'daki işte tutukevlerinde yaptık, şunu yaptık. Sonra kapanışa gideceğiz mesela ıslahevinin kapandığı ve çocukların tahliye olduğu, yani siz bizimle bir proje yürütürken bize de bu gelişmelerden zamanında haberdar etmeniz gerekiyor yani bizi de siz bu noktada muhatap almadığınızda aslında biz de çok da ciddiye alınmadığımızı düşünüyoruz o zaman. Kapatacaksanız bundan haberdar edebilirsiniz çünkü biz kalkıp Elazığ'a geliyoruz ve orada çocuk yok, siz yoksunuz, şey yok. Yani bu size,

METİN SÖNMEZ

Derneğin iyi çalışmadığını gösteriyor sadece.

SELİN BERGHAN

Derneğin iyi çalışmadığını gösteriyor!

METİN SÖNMEZ

Tabi, tüm gazeteler yazdı çocuk ceza infaz kurumlarının kapatıldığını.

SELİN BERGHAN

Kapatıldığını yazdı! Biz kapatılmadan önce, yani kapatılana kadarki süreçte çalışıyorduk zaten. Projenin en başında gittik dedik ki, biz üç ilde yapacağız, bu ıslahevlerine gideceğiz. Adalet Bakanlığı da bize "tamam" dedi. Madem kapatılacağını biliyordunuz neden bizi o üç ile götürdünüz? Ya da kapatılma süreci biz projeye başladıktan sonra da alındı ise de alındığı zaman mesela neden haber etmediniz gibi bir şeyler söylemeye çalışıyorum. Bu benim çalışmadığımı çok göstermez sanırım. Ben televizyonlardan öğrenmedim sonuçta kapandığını, Adalet Bakanlığından öğrendim. Televizyonlardan önce öğrendim de,

OTURUM BAŞKANI

Toparlayabilir miyiz? Çünkü diğer...

SELİN BERGHAN

Bu kadar!

OTURUM BAŞKANI

Karşılıklı konuşmalara daha geçmiyoruz, Berrin Hanım daha sonra geçeceğiz konuşmacılara. Şimdi Murat Bey'i dinliyoruz, buyurun.

MURAT ERKAN

Teşekkür ediyorum. Ben yine bir soru soracağım: Şu an burada bulunan konuklarımızdan bizim cezaevlerimizi görmemiş olan var mı? Cezaevlerimizi 1, 2, 3, 4. Peki az önce ilk duyduğunuzda, çocuklar ekmek bulamıyor, aç yatıyor, üşüyor cümlelerini duyduğunuzda cezaevlerimizle ilgili ne düşündünüz?

KATILIMCI

Zindan!

MURAT ERKAN

Evet, şimdi devam edeceğim. Cezaevleri kapalı kutu, doğal olarak bu kutunun içini herkes merak ediyor. Şimdi merak ettiği için de görmek, bilmek, izlemek de istiyor.

Tabi görmeyince, bilmeyince ya da izlemeyince de bazı yargılar geliştiriyor ki bunları bazıları "ön" oluyor ki ön yargılardan en çok nasibini alan kurum ceza infaz kurumları ve ceza infaz kurumu çalışanları.

Tabi, bu tarz söylemler ön yargıların daha da artmasına neden oluyor. Şimdi cezaevlerini hiç görmemiş kişiler var burada. Bu tarz bir hikâyede nasıl bir sonuç çıkıyor? Tabi şunu da söyleyeceğim, evet ceza infaz kurumlarıyla ilgili kapalı kutu, merak ediliyor, izlemek isteyen çok kişi var ama inanın etkisi ve yetkisi olan herkes izliyor, hatta teknik olarak izliyor. Gerekirse yüzlerce kamera ile izliyor! O nedenle izlemek yerine bir şeyler yapabilmeyi tartışırsak bence daha güzel olur diye düşünüyorum ve ön yargılardan bahsediyoruz ya bu tür seminerlerde, toplantılarda, sempozyumlarda buna benzer söylemler ceza infaz kurumları, yani bu kapalı kutular ve içerisinde çalışanlarla ilgili ön yargıların da artmasına neden oluyor maalesef.

Eğer eskilerden hikayelerse mahkumdur, ajitasyon yapacak ki kazanımlar elde edecek! Bu ceza infaz kurumunun gerçeği maalesef, bu potansiyeli de taşıyorlar. Şu an gidin tavuk yiyen tavuğu da beğenmeyecek. Çünkü hedefi hep bir iyisini kazanmak ama bu tarz bir hikaye ki olabilir, spesifik bir örnektir ama bunları buralara taşımak "gerçekten böyle mi?" sorusunu da hemen ardından sormamızı gerektiriyor. Evet, söylenmiş olabilir, ekme yetmemiş olabilir. Şu an bu salonda terleyen var mı? Ben terliyorum. Ne yapacağız? Bütün salonu mu soğutalım, herkesi mi üsütelim? Arada istisnalar tabi ki var ama bunu buraya taşıdığımızda maalesef 35 bin çalışanlı, zor çalışanlı bir yerdeki insanlar hakikaten ciddi ön yargılardan nasibini almış oluyor. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Peki, konuşma sürerken Bilal Bey özellikle bir yanlış anlaşılmaya dikkat çekecek. Ondan sonra da sizlere vereceğim mikrofonu.

AV. BİLAL KOLBÜKEN

Ben tartışmanın derinleşmesi için sözümü düzelteyim. Ekme yetmediği için ya da soğukta kaldığı için şiddet gördüğünü düşündüğümüz bu çocuk ve gençlerimizin dönemi Elmadağ Çocuk Ceza İnfaz Kurumunda olduğu dönemdi. Gerçekten de ekme sınırlı sayıda. Çocuklara soruyoruz, çocuk diyor ki, ikinci ekme verilsin. Bu budur! Bugün yok ve bugüne gelinmesin de tabi ki bu tartışma! Bizim çünkü Bakanlıkta yaptığımız çalışma yöntemi de şudur: Çocuk orada soğukta şiddet görüyor, soğukta kalıyor, ekmeği yetmiyor diye basına yansıtmıyoruz. Biz sürekli bunları Bakanlıkta tartışıyoruz ve Bakanlık, tecavüzlere uğruyordu bu çocuklar içeride, Elmadağ'da özellikle yoğundu. Bunlar hep tartışılıyor, bakın şimdi acil çağrı butonunu Bakanlık getirdi. Biz Bakanlıkta bunları tartışarak bunların sivil toplum...

MURAT ERKAN

Tecavüzü yoğundu demek ciddi bir suçtur.

AV. BİLAL KOLBÜKEN

Özür dilerim. Vardı evet, yoğundu! Her koşuşta vardı, özür dilerim.

MURAT ERKAN

Olabilir ama "yoğundu" demek ağır bir suçlama!

AV. BİLAL KOLBÜKEN

Üstadım dedi ki, biz sürekli denetime giriyoruz, sivil toplum gelmesin ama bakın sivil toplum geldiği için bence bunlar bu noktaya yavaş yavaş geldi. Ama bakın bugün için yine aynı şeyi söylüyorum; bugün çocuk çocuktur, bizim çocuğumuz da olabilir, çocuk yetiştirme yurdunda da kalabilir, ceza infaz kurumunda da kalabilir. Çocukların yaşlarına uygun olarak beslenmeleri gerekir. Ara öğün, kurumlarda 5 öğündür. Biz hemen bunu SHÇEK Genel Müdür Yardımcı vekili geldiler sağ olsun, o gün gittiğimizde günlük 4 lira olan yemek harcırahının hemen o gün 5,5 olduğunu bize müjdeledi, söyledi.

Yani ben şu an aç kalıyorlar, üşüyorlar demiyorum tam tersi ama bakın o gün Elmadağ'da yemeği çocuklar yapıyordu, bunu lütfen bilelim. Şu an artık bir firma yapıyor, profesyonel yemekleri geliyor, ısınmaları profesyonelce. Bu sıkıntılar vardı ve bunlar yaşanıyordu ama bakın bugün için o kadar çok denetleme var, o zaman şu soruyu yanıtlayalım. Bunların önemi yok ama bir adım attığımızı da görün diye, örneğin çocuklar, biliyorsunuz dubleks yapıda kalıyorlar, alt taraflar tamamen fayans, televizyonları var, mutfakları var. Orada çocuklara girdiğimizde tamamının elleriyle arkada, göstereyim, şu şekilde duvarlarda durduğunu görüyoruz. Bu bugün yaşanan bir olay, geçtiğimiz yıl. Sebebi şu; plastik sandalyeleri var, sandalyeler evimizde de olsa tabi ki kırılıyor, adi, kalitesiz malzemeler. Çocuklar çok hareketliler ve hiç birinin sandalyesi kalmamış. Bir iki tane plastik sandalye, 5 kişi, 10 kişi ayakta. Sonra ceza infaz kurumu yönetimi, müdürlük sağ olsun rica etti. Biz de toplumu harekete geçirdik ya 100 ya da 200 hatırlamıyorum, gidildi oraya teslim edildi. Ama onlar söyleyeyim, 1 ay 2 ay sonra yine bitmiştir. Sandalye kantinde satılan bir şey, 10 lira olarak. Çocuğun parası yoksa o çocuk orada ayakta!

Bakınız ben dediğim gibi suçlamak değil, sivil toplum giderse ihtiyacı görür, gücü yetiyorsa karşılar, yetmiyorsa Bakanlığa bunu anlatır. Bizim orada olmamız bu toplum adına orayı yaşamamız, çocukları daha iyi anlamamız için mutlaka bir araçtır. Bunu lütfen bu şekilde algılsın. Sözlerimin yanlışlığı için de özür diliyorum, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Geliyor, bir saniye, bir saniye mikrofonu alacağım da efendim. Aslında birbirimizi daha fazla dinlemeye ve tanımaya ihtiyacımız var diye düşündüm. İki taraflı bir talep var aslında, hani yapılabilecek taraf, çalışmalara sivil toplum desteği istiyoruz diye bir

talep var. Öbür taraftan da sivil toplum, biz de bir şeyler yapmak ve katılmak istiyoruz diye bir talep var. Bu talep ve arzı bir araya nasıl getirebiliriz diye belki daha dikkatli düşünmemiz gerekiyor. Çünkü ancak birarada çalışırken, yani hani bütün süreçte bu katılım sürecini işletirsek çocuğa bir şekilde dönebileceğiz. Burada da belki katılım süreçlerinden; mesela zamanında olması, kapsayıcı olması, hesap verebilir olması, şeffaf olabilmesi gibi kriterleri de kamu tarafı kadar sivil toplumun da kendisine dönüp bu süreci değerlendirmesi gerekiyor. Çünkü ortak çalışma aslında sadece birinin birinden beklemeı değıl, bir dengeyi de gözetiyor.

Şimdi gerçekten çok keyifli gidiyor, bir tartışma oturumu oldu gibi görünüyor. Birkaç tane söz isteyen arkadaşımız oldu. Öncelikle sizin, sonra Berrin Hanım, sonra sizi alacağım. Mikrofonu ulaştırabilirsek sonra da Mehmet Bey size vereceğiz. Lütfen öndeki beyefendiye...

Yalnız şöyle bir şey var, başlamadan şöyle bir şey rica edebilir miyim? Oturumumuza bildiğiniz gibi zaten geç başladık. Not aldım ben, 15.15'de başlaması gereken oturum 15.55'de başladı. Bu demek ki sizin sabırlarınızı ancak 17.25'e kadar zorlayabiliriz ve bu noktada da diğerkonuşmacıların söz hakkı olduğunu düşünürseniz kısa kısa almanızı isteyeceğim. Teşekkürler.

KATILIMCI

Ben o zaman Tunuslu misafirlerimize seslenmek istiyorum.

Kurumlarında bulunan bayan hükümlü ya da tutukluların çocukları yanlarında kalabiliyor mu? Kalıyorsa bunlara işe-ibade devlet tarafından veriliyor mu? Veriliyorsa miktarı ne kadar? Ne zamana kadar sürüyor? Beraberinde devlet okullarında bu masum çocuklar faydalandırılıyor mu ya da kreşlerden faydalandırılıyor mu? Merak ediyorum, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Kim cevaplamak ister acaba?

KATILIMCI

Soruyu tekrar sormanızı rica ediyor.

OTURUM BAŞKANI

Soruyu tekrar sorabilir misiniz?

KATILIMCI

Kurumlarınızda barındırılan bayan hükümlü ya da tutukluların çocukları 6 yaşına kadar ya da sizin belirlediğiniz bir yaşa kadar yanlarında barındırılıyor mu? Onlara devlet işe-ibade veriyor mu? Bunların karşılığını tahliye olduktan sonra alıyor musunuz? Bu çocukları devlet okullarından faydalandırıyor musunuz ya da kreşlerden

fağdalandırıyor musunuz? Teşekkür ederim.

SAMİR HMAİED

Bazı kurumlar çocuklara vermek üzere, çocukların ceza infaz kurumunda veya tutukevinde proje yapması için para toplamaktadırlar ya da bu paraları ailelerinin durumunu düzeltmek için kullanmaktadırlar. Yani çocuklar aileleri, anne ve babaları ile evlerinde olabilmektedirler. Anneleri ceza infaz kurumundayken anneleriyle kalabilmektedirler. Para sadece ceza infaz kurumuna girerken verilmektedir, ceza infaz kurumundayken değil.

OTURUM BAŞKANI

Cevap yeterli mi acaba?

KATILIMCI

Evet, ben bir de ülkemizdeki katkıdan bilgi vermek istiyorum.

OTURUM BAŞKANI

Kısaca lütfen, diğer söz haklarını da gözetelim.

KATILIMCI

Efendim biz 6 yaşına kadar hükümlü ve tutukluların çocuklarını yanlarında barındırıyoruz. Eğer kreş gereksinimleri varsa bunları devlet imkânlarıyla kreş yerleştiriyoruz. Okul çağına gelen insanları da eğer 6 yaşını geçtilerse devlet yetiştirme yurtlarına yerleştirip okumalarını sağlıyoruz. Annelerinin yanında kalan çocuklara annelerinin işesinden ayrı 5 liralık işe daha çıkartıyoruz. Bunların parasını da dönüşte almıyoruz. Peki, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Küçük bir bilgilendirme yapıldı.

SAMİR HMAİED

Yani aileler çocuklarıyla olabilmektedir. Anne ve baba ile evlerinde. Anne ceza infaz kurumundayken anneye kalabilmektedirler. Para sadece ceza infaz kurumuna girerken verilmektedir, ceza infaz kurumundayken değil.

KATILIMCI

Efendim, biz annesinin yanında kalan çocuklara sosyal yardımlaşmayla beraber yürüttüğümüz Uçurtmayı Vurmasınlar adlı Proje kapsamında 280 lira da nakit para veriyoruz. Sırf anne ceza infaz kurumunda katlanabilirliği artsın diye.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyorum, Berrin Hanım söz istemişti, mikrofonu arkaya alabilirsek.

BERİN ALACA, ÖZ-GE-DER YÖNETİM KURULU BAŞKANI

İyi akşamlar. Biraz evvelki konuşmalara birkaç tane ekleme yapacağım. Öncelikle Elif Hanım'ın bahsettiği konuya gelmek istiyorum. Biz ıslahevlerinin uzun süreden beri Sincan'a taşınması yönünde bazı hazırlıklar olduğunu biliyorduk. Hatta bu projenin mimarı eski Genel Müdür Nizamettin Kalamam'a Ankara Çocuk Hakları Platformu olarak gittik. Sincan'ın çok uzak olduğunu, Keçiören'den çocukların oraya götürülmesinin yanlış olduğunu konusundaki fikirlerimizi izah ettik. Nizamettin Bey bize o kadar övdü ki açılacak yeni yeri fakat sonuçta çocuklar kapalı kurumun yanına götürüldüler. Sincan çok uzak bir yer oldu ve yürüttüğümüz projede de Elazığ vardı. Önce Sincan'daki çocuk Keçiören'e alındı, Elazığ'a basın toplantısına gittik, 2 gün önce çocukların, Elazığ'ın da geldiğini duyduk. Elazığ o bölgedeki, Diyarbakır gibi işte diğer illere dörder saat mesafede. Bir çocuk 10 liraya bir dolmuşla gidiyordu, ailesi gelip görebiliyordu. Şimdi bir çocuğun oraya gitmesi dönmesi 75 lira, aileler zaten yoksul. Gelmeleri gitmeleri çok zor oluyor.

Bu konu bizden önce sizi etkiliyor, daha iyi biliyor ıslahevi, kusura bakmayın ben 1993'ten beri bu alanda çalışıyorum isimler çok değişiyor, eğitimevine hep ıslahevi diyorum. Biz en son Ankara Çocuk Hakları Platformu olarak Fatma Şahin Hanım'ı ziyaret ettik ve ben orada bizzat Bakan'a bu konuyu söyledim. Kendisi bunun aslında kolay bir sorun olduğunu, çözümlenmesinin kolay olduğunu söyledi ve o arada da Genel Müdür vardı. Genel Müdür de Adalet Bakanlığının bu konuda görüşmelere başladığını söyledi. Ayrıca sosyal yardımlaşma vakıflarıyla görüştük, sınavlara gidenlere veriliyormuş yol parası. Bu evet siz de gittiniz. Evet, yoksa ben yani çocuklar taşınmalarıyla birlikte ıslahevlerine gitmelerinden önce biz başladık bu konuda faaliyete ama şimdi o iki üç kurum görüşürken bunun üzerinden 6 ay geçer, bu sorun 6 ay sonra çözülür belki. Yani ama bunlarla ilgili yapılan her türlü çaba size destektir yani. Zannetmeyin ki, ben, arkadaşlar hemen savunmaya geçiyorlar. Sonuçta çocuk hepimizin çocuğu ama emekli olduklarında bazıları da diyor ki biz bir sivil toplum örgütüne girdik. Yani emekli oluncaya kadar beklemeyin, gelin biraz da sivil toplum örgütlerinde çalışın, bekleyin. Ben hayatım boyunca iki karpuz taşıdım; özel sektörde yöneticilik yaptım, 19 yaşından beri de dernek üyeliği, yöneticiliği yapıyorum uzun yıllardan beri.

Bilal'in konusu da gereksiz uzadı, yemek konusu. O konuda da şöyle bir durum var: Hepimizin çocukları var, yeğenleri var görüyoruz. Ergenlikte insanlar çabuk açılır, çocuklar sık sık yemek istiyorlar. Saat 17.00'da akşam yemeği yiyince yatıncaya kadar bir şey yiyemiyorlardı. Şimdi ek bir ara konmuş işte süttü, elmaydı, bir şeyler yiyorlarmış. Bunlar, bir de ergenlik çocuğu için beslenme bizden daha çok onların kaloriye ihtiyacı var. Yani geçmişte tabi 11 yaş çocuğunun tutuklandığı dönemlerden bugünlere geldik. Bunda da AB sürecinin başta, daha sonra da sivil toplum, kamuoyu baskısı ve Adalet Bakanlığının yeniliklere diğer kurumlara nazaran, gözlemlendiğim, daha açık olması neticesiyle bugünlere geldik. Yani onun için gelişmiş ülkelerde izleme diye bir şey vardır sivil toplumun. Bizde de olması gerekir, ben o konuda o düşüncedeyim. Bunu denetim

diye düşünmeyin, bu hep birlikte uyumlu çalışmanın gereğidir diye düşünüyorum ben. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, teşekkür ediyoruz. Orada bir söz hakkı vardı, buyurun, ikinci sırada.

SİNEM TORUN, PSİKOLOG, UŞAK CEZA İNFAZ KURUMU

Teşekkür ederim. Ben öncelikle bu oturumda bulunan herkesin aynaya bakma fırsatı olduğunu düşünüyorum oturum boyunca.

Birkaç şeye değineceğim. Birkaç şey derken, bakış açımızı biraz daha genişletme fikrimi paylaşmak istiyorum. Şimdi oturum boyunca evet savunmalar ortaya çıktı çünkü hepimizin ortak yarası. Çünkü duygularımız harekete geçiyor. Lakin hissettiğimiz duyguları kişiselleştirmekten veya kurumsallaştırmaktansa, hissedeceğimiz duygularda tabi ki özgürüz ama söylemlerimize gerek yazılı gerek sözel söylemlerimize çok dikkat etmemiz gerektiğine inanıyorum.

Bu bizim hani hem toplum olma özelliğimiz açısından da birinci sorumluluğumuz olduğunu düşünüyorum. Çünkü burada uluslararası bir platformda da bulunuyoruz aynı zamanda. Birbirimizi suçlayıcı ya da işte eksiklerini sürekli hatırlatıcı olmaktansa eksiklikleri birlikte tamamlayıcı bir unsur olmanın bu sempozyumun birincil amacı olduğunu hepimize hatırlatmak istiyorum.

Yani birkaç hani kavram var: Toplum olma bilincine erişememek mi acaba yoksa toplum olma özelliğimizi giderek kaybetme mi? Bu konuda cevap istemiyorum ama hepimizin içinde bu soru, bu sempozyum sonunda kalsın istiyorum. Çünkü sürekli hani söylemlerimizde "toplum olma bilincine erişememe erişememe!" Fakat bu ülke, Türkiye Cumhuriyeti'nden önce de bu millet toplum olma özelliğini çok iyi taşımış bir ülke fakat globalleşmenin getirdiği ve uyarıların artması ile birlikte sanırım biraz yalnızlaşma ve toplumsal değerlerimizi de kaybetme durumundayız. El ele verme noktasında toplum olma bilincini kazandırmak adına bize ait olan ne varsa yeniden kazandırılması adına da sivil toplum kuruluşlarının tüm devlet kurumlarıyla el ele vererek ve toplumla, sivil topluma da bakarak, ailelere bakarak da görev alması, iş birliği hâlinde görev alması gerektiğine inanıyorum, el ele vermemiz gerektiğine inanıyorum.

İzleme kurullarımız bizim zaten var. Belki bu izleme kurullarının içerisine nasıl sivil toplum kuruluşları yer alabilir? Üniversitelerle iş birliği hâlinde ve o izleme kurulunun içerisinde yer alabilir. Belki bu konuda birtakım yapılanmalara gidilebilir, bu da düşünülebilecek bir durum. Herkese teşekkür ediyorum paylaşımlarından dolayı. Sempozyumun amacını içimize alarak, onu içimizde özümseyerek evlerimize gidip bunu düşünmeyi, sorumluluk olarak ben kendim alıyorum. Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ederim. Evet, Mehmet Bey de söz alacaktı, daha sonra da size ve Naci Bey'e.

MEHMET OLCAR

Şimdi bütün katılımcılara teşekkür ediyorum, hepsinin fikirleri çok önemli. Evet, bu tartışmada gerçekten belki olumsuz tarafları kadar pozitif tarafları da mutlaka vardır. Ben de kurumda 20 yıldır çalışıyorum, 7. kuruma gidiyorum. İnanın sivil toplum kuruluşlarıyla, STK'larla çok iş birliği yaptım. Ya bunları ceza infaz kurumlarında olmazsa olmazlardan biri olarak görüyorum. Ama şu da bir gerçek ki her kurumda, her ailede yaralar var. Önemli olan bu yarayı görmek yerine bu yarayı tedavi etmek, tedavi yollarını göstermek, daha olumlu olduğunu düşünüyorum. Yani bunu biz kaşımak yerine eğer bu yaralara pansuman yapıp, iyileştirmek, ilaç, tedavi görürsek birbirimize daha çok ısınırız, daha çok faydalı oluruz. O bataklık dediğimiz, sivrisinekler dediğimiz orayı kurutmak daha içten, daha kısa zaman alırız. Yani ufak şeylerle uğraşıp büyük işleri başaracağımızı engellemeyelim. Biz yine birbirimize sarılalım, destek verelim. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Biz teşekkür ederiz. Arkadaki hanımefendi ve daha sonra da Naci Bey'e söz vereceğiz.

KATILIMCI

Teşekkür ederim, sosyal hizmet bölümü 3. sınıf öğrencisiyim. Adli bilgim çok yeterli değil bu yüzden yanlış bir şey söylersem mazur görün lütfen. Murat Bey'e ve Metin Bey'e bir soru yönelteceğim; demin ceza infaz kurumlarının etkisi ve yetkisi olan herkes tarafından denetlendiğini söylediniz, kameralar yoluyla da denetlendiğini söylediniz. Metin Bey de her hafta denetleniyoruz dedi, sürekli denetleme altında olduğunu söyledi. Kafamda oturtamadığım nokta şu: Bu kadar denetleniyorsa bu kuruluşlar, Pozantı'da istismarlar nasıl yaşandı?

OTURUM BAŞKANI

Ben şöyle bir şey rica edebilir miyim? Naci Bey'den sonra, yani dinleyicilerin bütün sözlerini aldıktan sonra sırayla herkese tekrar söz hakkı gelecek o zaman bu soruyu cevaplayabilir miyiz, uygun mudur Murat Bey? Tamamdır, herkes sonra tek bir kapanış yapar. Buyurun Naci Bey?

NACİ YILDIZ

24 yıldır bu teşkilatın içinde olan biri olarak ve bu teşkilatın idareciliğini yapan biri olarak bugüne kadar hiçbir STK ile bu noktada bir sıkıntı yaşamadığımı söyleyebilirim. STK'lar gerçekten toplumların dinamiği, toplumların gelişmesi, kurumların gelişmesi açısından önemli. Ancak ve ancak STK'ların da bu noktada kendilerine çeki düzen vermesi gerektiğini düşünüyorum. STK'ların da bu noktada kendilerini topluma güven verir bir davranış içerisinde hareket etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Siyasallaşmadan, gerçekten kurumların gerçek ihtiyaçlarını ortaya koyarak hareket ederlerse biz el birliği ile hazırız. Bir elin nesi var iki elin sesi var mantığıyla hareket

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

ederiz. Kaldı ki biraz önce Bilal Bey'in söylediği geçmişte yaşanmıştır ama o olay yaşanmadan önce Bilal Bey'ler o kurumlardan sordular mı acaba, ya bu kurumların bir ihtiyacı var mıdır, bu çocukların bir ihtiyacı var mıdır diye sordular mı?

Kardeşimiz Pozantı ile ilgili bir hususu merak etti. O hususun neden yaşandığını sordu. Pozantı olayı yaşanmadan önce ben Pozantı'daki meslektaşımın sivil toplum kuruluşları buraya gelmiyor, burası uzaktır deyip defalarca yakındığını biliyorum. Oradaki çocukları hiç kimseye teslim edemediklerini defalarca bu konuda beyan ettiklerini, bu konuda yakındıklarını biliyorum. Bu noktada çok açığı, benim Maltepe Ceza İnfaz Kurumu 296 kamerayla 24 saat dijital kayıtla kayıt altına alınıyor. Bu noktada absürt, ne bileyim, bizi üzecek, insanlık namına çok sıkıntılı olacak bir davranış varsa kayıt altına alınıyor. Bu ortaya çıktığı zaman ilgililer hakkında yasal işlem zaten yapılıyor bu kaçınılmaz. Geçmişte yaşandı ve benim bir meslektaşım, arkadaşım da müebbet ceza aldı bu konuda. Eğer varsa cezasını zaten çekiyor. Ben de böyle bir şey yaşasam elbette ki cezamı çekeceğim.

Bu gerçekten insanlık bunu insanlık suçu olarak değerlendiriyor böyle bir şeyin olması durumunda. Pozantı olayı yaşanmadan önce biz orada neler yapabildik, ne yapabildik onu merak ediyorum. Kameraların Ankara'da, Genel Müdürlükte istendiği anda Genel Müdürlük yetkilisinin düğmeye basıp Maltepe Ceza İnfaz Kurumunda bu dakikada, bu saatte ne olduğu şeklinde, neler yaşanıyor şeklinde denetleme pozisyonuna, yetkisine sahip.

O nedenle STK'lar bize güç verir. STK'lar bizim işimizi çok daha güzel, çok daha verimli yapmamıza katkıda bulunur ama STK'lar kendilerini bilirse, STK'lar bizim kuruma gelirken hangi amaca hizmet edeceğini düşünerek bu amacı da buradaki çalışanlara düzgün bir şekilde anlatır, bu amaç doğrultusunda hareket ederse elbette ki kapımız açık. Şahsen ben bunu kendi adıma söylüyorum ki, meslektaşlarım da var, böyle bir düşüncüyü onlar da taşıyordur. Ama burada absürt bir durum var mıdır, burada hatalı bir şey yakalayabilip de biz basına, kamuoyuna vurun abalıya mantığıyla hareket ederiz düşüncesiyle geliyorsa benim kapım kapalıdır, şahsen onu söylüyorum. Teşekkür ederim bütün katılımcılara, bütün uzmanlarımıza.

OTURUM BAŞKANI

Biz de teşekkür ediyoruz Naci Bey.

Şimdi aslında zamanımız dolmak üzere fakat hem sorular var katılımcılara. Bir de tüm katılımcıların içimde kalmasin, ben şunu da paylaşmak istiyorum diyebileceği son cümleleri alacağız son 5 dakikamız olduğu için. O yüzden nasıl bir sıralama yapalım? Sıradan mı gidelim, konuşmak isteyenlerle ilgili?

OTURUM BAŞKANI

Elif Hanım sizden başlayalım mı isterseniz, yoksa Murat Bey'den mi?

ELİF KALELİ

Murat Bey'den.

OTURUM BAŞKANI

Tamam, top bu tarafa atıldı. Murat'a,

MURAT ERKAN

Metin Bey'le biz aramızda istişare de yaptık. Sorunuza cevabı verecek Metin Bey. Açıkçası Pozantı sürecinden bahsediliyor ama hani her şey medya değil. Zaman zaman medya da taraflı oluyor, medya da yandaş olabiliyor. Medyayı etkileyen gruplar var ki Türkiye şu an çok çalkantılı siyasi süreçlerden geçiyor ki buna her kurum alet olabiliyor. Bazen askeriye, bazen emniyet, bazen cezaevleri ve medya bunları çok güzel kullanıyor. O yüzden sadece ışıklı tabelaya bakmamak lazım, biraz arka plana da bakmak lazım.

Evet, biz Pozantı ile ilgili burası çocuk ceza infaz kurumu olmamalı diye direndiğimiz anlar oldu ama ortaya iddialar geldi ve iddialardan sonra tanrılar kelle istedi. Çok sevdiğimiz, çok da iyi çalışan birçok arkadaşımız, iyi de çalışmasına devam edecek arkadaşımız hani tanıdığım için söylüyorum, görevlerinden alındılar, başka yerlere gönderildiler, şu oldu, bu oldu. Bundan sonra bu arkadaşlarımız ne kadar verimli çalışacak diye endişe yaşıyorum sadece ama işin içyüzüyle ilgili yine Müdür Bey'in söyleyecekleri olacaktır.

OTURUM BAŞKANI

Var mıdır burada söz almak isteyen? Okey, Bilal.

AV. BİLAL KOLBÜKEN

Ben şöyle kısa bir açıklama yapmak istiyorum, aslında Adalet Bakanlığının değil de bu soruyu sanırım bizim yanıtlamamız daha doğru: Pozantı'da neden böyle ihlaller oldu diye? Şimdi, aslında hayatta hangi aşamada olursak olalım karşı tarafı eleştirirken mutlaka kendimizi onların yerine koymamız şart. Hele hele biz de sivil toplum kuruluşları olarak Bakanlıkla yaptığımız çalışmada onların hangi temel kaygıları duyduklarını elbette anlamaya çalışmalıyız ama bir de nereye kadar neyi kontrol edebileceklerini de anlamaya çalışmak lazım.

Şimdi Pozantı olsun, burada eskiden Elmadağ olsun veya başka bir ceza infaz kurumu, bizim toplum olarak şunu görmemiz gerekir: Bir kere bu tür ihlaller ve biz bunu Adalet Bakanlığına aktardıkça şunu bilin ki Adalet Bakanlığı sürekli çareler aradı. Biraz önce sözünü ettim, diyelim bir çocuk bir başka çocuğa tecavüz ettiğinde hemen kendisine bir saldırı, bir taciz varsa, tecavüz varsa acil çağrı butonu artık oluşturuldu ve hemen Bakanlık anında acil görevliler oraya devreye giriyorlar. Orada bile tecavüzler engellenemediği için Bakanlık farklı bir proje düşündü. Biz buna karşı çıktık çünkü çocukların özel alanına müdahaledir diye. Bakanlık şunu bile düşündü: Biz o zaman

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

her koğuşa bir ceza infaz koruma memuru oturturalım, o orada dursun. Herhangi bir ihlal olduğunda müdahale etsin.

Bakin şimdi toplu yaşanan yerlerde; yatılı okul, hastane, çocuk yurtları ya da cezaevleri fark etmez, orayı yönetenlerin orayı kontrol edebilmeleri hiçbir zaman yüzde yüz mümkün olamıyor. Kamera koyuyorlar, diyelim şu anda her tarafta kamera var, çocuğun banyosuna ya da tuvaletine kamera koyamazsınız. Dolayısıyla bir çocuk başka bir çocuğa korkutarak ya da zorlayarak ya da başka bir sebeple kötü bir şey yaptığında ceza infaz kurumu yönetiminin onu bilmesi, görmesi ve müdahale etmesi her zaman mümkün olamıyor eğer o çocuk ihbar etmezse, bir de o korku ihbar etmesini de önleyebiliyor.

Dolayısıyla Bakanlık bunu önlemek için kameralarını koyuyor, acil çağrı butonlarını oluşturmuş, gerekirse infaz koruma memurlarını içeriye oturturmuş ama diyelim bir çocuk bir çocuğa banyoda tecavüz ediyorsa artık, geceleyin herkes yattığında tuvalette tecavüz ediyorsa burada Pozantı ya da başka bir ceza infaz kurumu onları suçlamak mümkün değil. Bu birazcık toplu yaşanan bu tür kurumlarda maalesef karşımıza çıkacak bir durum. Ama tabi ki şunu demiyoruz, elbette ki orayı yönetenler oranın güvenliğinden, çocuklarımızın tecavüze uğramamasından, işte aç kalmamasından, üşümemesinden elbette her şeyden sorumludurlar. Ancak bunu da işte görmek lazım, bu tür toplu yaşanan bir yeri idare etmenin işte bu önlemlere rağmen bakınız nasıl bir sıkıntı yaşadıklarını görmek gerekir.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkürler. Buyurun Murat Bey, Metin Bey.

METİN SÖNMEZ

Sayın avukatımıza çok teşekkür ediyorum. Kısaca özetledi, gerçekleri özetledi. Kurumlarda çalışan memurlarımızın büyük bir kısmı dışarıdan gelen arkadaşlarımız için anlatıyorum ben bunu. Ben kendi kurumumdan bahsedeyim, 250 personelim var yaklaşık 200'ü üniversite mezunu. Şu an kendi imkânlarıyla, devletin 1 liralık harcırasını kullanmadan kendi imkânlarıyla buraya gelen üç memur arkadaşım var benim kurumda çalışan. Sadece bu sempozyumu dinlemek amacıyla geldiler, bilgilenecek amacıyla geldiler.

Kurumlarda bazen önüne geçemeyeceğimiz olaylar olabiliyor. Tabi, bunu basın farklı bir şekilde kullanabiliyor. Çocuk odalarına biz bazen memur verdiğimizde sabahları gidip çocuğa sorduğumda diyor ki, biz rahatsız oluyoruz neden veriyorsunuz? Aileler de rahatsız oluyor. Diyorlar ki, çocuklarımız kendi başlarına kalsınlar, oynasınlar. Memur nezaretinde sürekli 24 saat kalsınlar. Bu konuda da biz biraz aciz kalıyoruz. Yani orada hiçbir idareci bu tür olayların olmasını istemez.

Ayrıca Berin Hanım'a sadece bir şey aktarmak istiyorum, Berrin Hanım biraz taşı bana vurdu gibime geldi. Dedi ki, sivil toplum kuruluşlarına, sivil toplum kuruluşlarına üye

olun. Şuradan bir şey anlatmak isterim ben size, yeni bir kurulan bir vakfımız var, TUTKAV diye bir vakıf, Türkiye Uzlaşı ve Toplumsal Kalkınma Vakfı. Onu müteveli heyeti üyesiyim, kurucu üyelerindenim. Türkiye’de bir ilki gerçekleştirdik biz. Tüm siyasi grupları, her toplumun her katmanını bir araya getirerek bir Vakıf kurduk, açılışını yaptık. Şuna emin olabilirsiniz, ben değil diğer müdür arkadaşlarımız da en az sizler kadar sosyal ve her türlü aktivitenin içindeler, emin olabilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI

Teşekkür ediyoruz. Efendim bu taraftan var mı son sözler için?

ELİF KALELİ

Kapalı kurumlarda evet maalesef bazen acı olaylar yaşandı geçmiş dönemlerde ve bunlar için Müdürümün ya da diğer uzman arkadaşımın söylediği gibi bazı tedbirleri almak istesek de kişinin haklarına bağlı olarak o tedbirleri alamıyoruz, bazı noktalarda duruyoruz. Ancak şunu da biliyoruz ki, bir arkadaşımın bana verdiği bilgiydi, Pozantı’da yaşanan bu olaylar öncesinde, birkaç yıl öncesinde bu kurumda araştırma yapıldı. Ancak bu araştırmanın sonucu Genel Müdürlüğümüze gelmediği için ya da bu araştırmanın sonucu kurumumuzla paylaşılmadığı için yıllar sonra bu o kişi tarafından, evet, ben yıllar önce bu kurumda bu tür olayların yaşandığını biliyordum şeklinde bazı bildirimleri de olmuş. Evet, biz burada diyoruz işte bu iş birliği belki de bu noktalarda önemli. Hani bu sadece kurumsal STK’lar değil akademisyenler, STK’lar ve bu izlenimlerin edindikleri bilgileri acil durumlarda hemen bizlerle paylaşırsa biz bu bilgileri gerekli şekilde değerlendirebiliriz ve önlemleri Bakanlığımız tarafından kapalı kurumlarda ya da diğer yetiştirme yurtları olabilir, başka kurumlar olabilir. Buralardaki acil durumlara anında müdahale edilebilir. Teşekkürler, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI

Selin.

SELİN BERGHAN

Açıkçası ‘hiç iş birliği kültürümüz yok’ diyoruz ama nihayetinde bu saate kadar da aynı odadayız, birlikte konuşuyoruz, tartışıyoruz, arada bir gerilesek de birbirimize kızsak da kimse gitmedi. Bence bu çok güzel bir şeyi gösterir. Bu aslında iş birliği kültürümüzün başladığını gösterir. Ben hâlâ şuna inanıyorum: İster sivil toplum, ister kamu kuruluşu olsun nihayetinde hepimizin hedefi aynı, amacı aynı. Sadece biraz dilimiz farklı sanırım. Biz denetleme, izleme, gözleme deyince biraz sınav yapacakmışız gibi, çocukların sınav karşısındaki psikolojisi gibi bir şey oluyor olabilir. Ama bizim bundan anladığımız şey esasında Pozantı olayında da mesela meslek elemanını da, kurumun yöneticisini de sizin elinizi de güçlendirecek bir şey olması bakımından, biz izleme demeyelim adına, siz diyorsunuz ya ne ihtiyacımız var hiç sormuyorsunuz.

Bizi ziyaret için siz davet edin. İhtiyaçlarımızı sormak için siz davet edin. Ama bunu sürekli yapabilmemiz için, bizim bunu sadece Ankara, İstanbul değil bizim bunu

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Pozantı'da yapabilmemiz için bunun bir altyapısını geliştirmek için bize yardımcı olun; nereye başvurabiliriz, hangi kaynaklar kullanılabilir? Bu konularda siz de bize yardım edin. Biz de sizin ihtiyaçlarınızın dile gelmesi, o ziyaretlerimizle sizin ihtiyaçlarınızın karşılanması için elimizden geleni yapalım.

Ama biz de kalkıp sizin kapınızı istediğimiz gibi çalamayız. Nihayetinde sizi de bizi de bağlayan mevzuat içerisinde çalışmak zorundayız. Birbirimizin işini mevcut mevzuat sınırları içerisinde nasıl kolaylaştırabileceğimizi konuşalım diyorum. Yoksa ben amacımızı çok da farklı, birbirimize düşman taraflarız falan gibi düşünmüyorum gerçekten. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, yavaş yavaş kapatıyoruz. Sadece Yaşar sana da vereceğim ama bir saniye veya ilk önce sana söz vereyim, az sonra da ben kapatayım. En sonunda Yaşar Hanım'a verelim, mikrofon nerede acaba? Habil Bey de görüşecek, tamamdır.

YAŞAR HANIM

Bu oturum çok büyük bir kaygı uyandırdı bende, onu paylaşmak istedim çok kısaca. Uzun zamandır çalışıyorum Adalet Bakanlığı ile birlikte. Bu hiçbir zaman siz-biz çatışması yaşamamıştık. Ve hani ceza infaz kurumunda da çalışırken kendim oranın bir personeliymiş gibi hissedebiliyordum ve kamu-STK ilişkilerinin eskiye nazaran ilerlediğini düşünüyordum ama bu oturum biraz acaba kamu-STK ilişkilerinde geriye mi dönüş var, kamu yeniden STK'lara "kendine gel" mi diyor? Bunu bir oturumcu da, bir katılımcı da ifade etti. Acaba yeniden eskiye dönüş mü var? Biraz bunu düşünmek de fayda var diye düşünüyorum.

Yeniden o kat ettiğimiz yolları düşünüp, eskiye dönmeden iş birliği içerisinde devam etmek lazım. Hani buradaki oturumdaki siz-biz tartışması, işte STK'nın üst bakışı, kamunun STK'ya kendine gel tavrı biraz rahatsız etti beni. Hani buna sahadaki çalışmalarda biz hiçbir zaman yaşamıyoruz, iş birliği içerisinde çalışıyoruz aslında. Keşke hani bu oturumda da bu yaşanabilseydi, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Evet, biz teşekkür ediyoruz. Habil Bey'e söz veriyoruz şimdi de. Mikrofonu ön tarafa alabilir miyiz?

HABİL KANOĞLU

Oturumu elbette son siz kapatacaksınız Oturum Başkanı olarak.

Adalet Bakanlığının ve UNICEF'in teknik desteğiyle işte iki yıl boyunca yürütülecek olan, yürütülen projesinin bu aktivitesini sivil toplum kuruluşlarına ayırmak elbette ki tesadüf değil. Bakanlığın öngörüsü ve bir sivil toplum kuruluşu temsilcisinin bu oturuma başkanlık etmesi de bir tesadüf değil aslında bir öngörünün ve Bakanlığın

bir bakış açısının eseri. Bunu söylemek isterim. Yaşar Hanım kaygılanmasın diyeyim.

Burada bulunan çok kıymetli Bakanlık temsilcileri elbette ki kişisel deneyimlerini ve devlet memuriyetinin getirdiği vakarı, onuru da yansıtmak suretiyle hem alanlarını savunup, hep ama alanlarına uygun sivil toplum kuruluşlarını çekmek için buradalar. Hiç birinin, yani herkesin amacı, bu masa etrafında bulunan herkesin amacı çocuk odaklı çalışmak, çocukları topluma kazandırmak! Nitekim topluma dönüşünü sağlamak diye söylediğimiz zaman o çocuklar ne kadar bizimse o kadar da toplumun, hepimizin.

Şimdi, yeni bir tartışma olsun istemiyorum ama bu Bakanlığın vizyonunun bir eseri aslında. Berin Hanım'a da teşekkür etmek isterim çünkü belki toplumdaki adalet kavramının getirdiği ağırlıktan kaynaklı olarak ağır aksak işlediği düşünülse de aslında daha esnek, çok daha yeniliklere açık bir kurum olduğunu ifade ettiler. Bence de doğru bir tespit, teşekkür ederim bu tespitleri için de.

Bakanlığımız elbette ki sivil toplum kuruluşlarıyla çalışmaya devam edecektir, bu böyle olmak durumundadır. Yani gitmek istediğimiz yer büyük Atatürk'ün muasır medeniyet seviyesinin de üstüne çıkmak ülküsüne destek verecek, omuz verecek herkesle. Bu nedenle katılımlarınız için çok kıymetli katılımcılara ve sabırla takip eden, soğuşa rağmen takip eden çok kıymetli dostlarıma teşekkür ediyorum, hayırlı akşamlar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI

Evet, Habil Bey'e de çok teşekkür ediyoruz. Süremizi tamamladık aslında, sadece bir iki kelime de ben yapmak istiyorum. Öncelikle tüm katılımcılara samimi paylaşımları için teşekkür ediyorum. Ara sıra tansiyonu yükselttik ama sonra tekrar aşağı aldık gibi görünüyor. Belki hani üzücü, hâlâ kalbimizi acıtan olaylara atıfta bulunduk. Bu tür olaylarla ilgili bir sürü anlaşılabilir neden, anlaşılabilir durum vs. kenara bırakıp kabul edilebilir olmadığını ve bunu nasıl bir daha yaşamayacağımızı sorgulamak için iyi de bir fırsat bu bir taraftan. Sadece tartışmalar sırasında sürekli dile gelen, aslında ara ara dile gelen bağımsız izleme mekanizmalarıyla ilgili aslında yarın bir oturum olacak, onun da reklamını şimdiden yapalım. Çocuk adalet sisteminde bağımsız izleme mekanizmaları, bununla ilgili uluslararası standartlar ve yükümlülükler tartışılacak. Belki bu konuda görüş almak isteyen o oturumlara da katılabilir demek istiyorum.

Herkese tekrar teşekkür ediyoruz sabrınız için. Umanım siz de keyif almışsınızdır uzman tartışma oturumundan. İyi akşamlar.

Uluslararası
Çocuklar için Adalet
Sempozyumu

İNFAZ

*Eş Zamanlı Uzman
Tartışması Oturumları*

III. GÜN (11.15 - 12.30)

**ÇOCUK ADALET SİSTEMİNDE
BAĞIMSIZ İZLEME MEKANİZMALARI**

Moderatör: Séverine JACOMY-VITÉ, UNICEF Çocuk Koruma Bölüm Şefi

Essafi MONIA, Hâkim, Tunus

Ezgi KOMAN, Gündem Çocuk Derneği

Hamit KARSLIOĞLU, Nevşehir E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Mehmet OLCAR, İnebolu M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Mustafa BATU, Ankara İzleme Kurulu Üyesi

Mustafa İNANDI, Ankara İzleme Kurulu Üyesi

Samir HMAIED, Hâkim, Tunus

Prof. Dr. Zehra Gönül BALKIR, Kocaeli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

OTURUM BAŞKANI SÉVERİNE JACOMY-VITÉ, UNICEF ÇOCUK KORUMA BÖLÜM ŞEFİ

Günaydın herkese. Adım Séverine Jacomy-Vité. UNICEF Türkiye'nin çocuk koruma bölümünün başındayım. Şu ana kadar sempozyumu beğendiğinizi ve sempozyum dolayısıyla çok yorulmamış olduğunuzu umut ediyorum. Sempozyumun sonuna yaklaşıyoruz ancak umuyorum ki dikkatlerinizi bu önemli uzman tartışması için toparlayabilirsiniz. Bildiğiniz üzere bağımsız izleme mekanizmaları tutukevlerinde çocukların haklarının korunmasını garantiye almak açısından hayati önem taşımaktadır. Bu tartışmayı bu sabah bazı iyi referanslarla ve tanımlamalarla başlatmak istiyorum. Böylece hepimizin neyi tartıştığımız hakkında ortak bir anlayışı olsun.

Bu sabah Havana Kuralları'nı kontrol ettim. Bu kurallar özgürlüklerinden mahrum kalan çocukların haklarının korunması için BM tarafından koyulan kurallardır. İzleme mekanizmalarına ilişkin bir bölüm var. Aslında bu bölüm hakkında biraz hayal kırıklığına uğradığımı ifade etmeliyim. Çok derinlemesine işlenmemiş. Aslında hepinizin bu kuralları bilip bilmediğinden haberdar değilim. Ancak 1990 yılında BM tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen şahsen hâlâ izleme amaçlı olarak tutukevlerini ziyaret ettiğimde kontrol listesi olarak çok faydalı olduklarını düşünüyorum. Bu sabahki tartışma ışığında sizleri bu kuralları keşfetmeye ya da yeniden keşfetmeye çağırıyorum. Hepimizin de bildiği üzere iç denetim mekanizmalarından çok bağımsız olanlardan çok da bağımsız olmayanlara kadar değişik şekillerde izleme mekanizmaları mevcut. Bazı ülkelerde yerel veya merkezî ya da merkezî veya ulusal düzeyde izleme mekanizmaları var. Belki bu durum Türkiye ile çok yakından ilgili değil ancak bazı federal ülkelerde bunun çok faydalı olduğu görüldü. Bazen federal düzeyde mekanizmanın yerel, il bazında veya kanton düzeyinde oldukça özerk olan sistemleri izlemeye gelmesi söz konusu oluyor. Ve ayrıca yine ulusal izleme mekanizmaları veya Avrupa mekanizmaları ya da uluslararası mekanizmalar konusu da var. Umuyorum ki bu sabah tüm bu farklı türdeki mekanizmaların birbirini tamamlama açısından ne kadar faydalı olduğundan bahsetmeye zaman bulabileceğiz.

Şimdi, sözü uzmanlarımıza vereceğim, onlar da kısa birer giriş yapacaklar ve ardından tartışmaya geçeceğiz. Ancak bundan önce bağımsız izleme mekanizmaları dediğimizde neyi kastettiğimizi basit bir tanımlamayla netleştirmek istiyorum. Bu kurum tüm ceza infaz kurumlarından ve ceza infaz kurum sisteminden bağımsız bir denetleme kurumudur. Bu kurum çocukların maruz kaldıkları muameleleri ve göz altı koşullarını değerlendirmek için tutukevlerini denetlemekle ve bulgularına dayanarak harekete geçip hükümetin ilgili birimlerine bu bulguları haber vermekle yükümlüdür. Bence bu çok temel ve basit bir tanımlamadır ancak bu sabah göz önünde bulundurmanız gereken tüm unsurları içermektedir. Ben de hepimiz için bağımsız bir izleme mekanizmasının temel bileşenlerinin neler olduğuna dair bir liste sunmak istiyorum. Belki siz de biz tartışmayı sürdürürken bu listeyi gözden geçirebilir ve bu konuda bir boşluk varsa veya geliştirme veya sistemlerde değişiklik gibi önerileriniz varsa bunları

tartışabiliriz.

O zaman, temel bileşenlerden ilki olan bağımsızlık. Bu, göz altına alındığı kurumun yönetiminin bir parçası olmaması manasına gelmektedir. İkincisi yetkin ve kalifiye denetmen ekiplerinin olması. Üçüncüsü denetmen ekibinin bir parçası olarak tıp eğitimi almış uzmanların bulunması. Dördüncüsü kızları ve kadınları kabul etmesi beklenen göz altı kurumları için denetmen ekiplerinde kadın denetmenlere yer verilmesi. Beşinci olarak düzenli ziyaretler gerçekleştirilmesi. Tek bir ziyaret değil. Altıncı olarak habersiz ziyaret gerçekleştirilebilme serbestliğinin olması. Yedinci olarak devlet sınırları içerisinde çocukların özgürlüklerinden mahrum bırakıldıkları, alıkonuldukları tüm yerlere erişimlerinin olması. Çünkü hepimizin bildiği üzere bazı ülkelerde izleme mekanizmaları denetim gerçekleştirmek için izne tabi oluyor, bu yasal bir boşluk. Sekizinci olarak tüm bilgilere ve tedavi kayıtlarına ve göz altı koşullarına erişim, güvenilir bir ortamda göz altında bulunan çocuklarla görüşme gerçekleştirme olanağı, ziyaret edecekleri kurumları ve görüşme yapacakları çocukları seçme özgürlüğü. Tekrar belirtmek istiyorum. Bunlar çok temel konular gibi görünüyor. Ancak ne yazık ki durum her zaman öyle olmuyor. Yani benim ne yazık ki bunların mümkün olmadığı durumları deneyimlediğim zamanlar oldu. Ayrıca çocukların alıkonulduğu kurumdaki tüm çalışanlara erişim, denetmenlerin raporları kamuoyuna açık hâle getirilmeli. Raporlarla ilgili sistematik takipler yapılmalı. Ayrıca görevi kötüye kullanma veya şiddet iddialarının araştırılması için olanak sağlanmalı.

Özür diliyorum. Biraz uzun bir giriş oldu. Ancak tartışma için ortak bir çıkış noktamızın olmasının önemli olduğunu düşünüyorum. Şimdi bu tanımların ve bu temellerin farklı ülkelerdeki durumlara nasıl uyduğunu tartışma fırsatı elde edebiliriz. Sizlere bu sabahki konuşmacılarımızı takdim etmekten büyük onur duyuyorum. Tunus'ta hâkim olarak görev yapan Sayın Monia, Türkiye Gündem Çocuk Derneğinden Sayın Koman, Nevşehir E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Sayın Karşlıoğlu, İnebolu M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Sayın Olcar, bir sivil toplum kuruluşu olan Ankara İzleme Kurulundan Sayın Batu ve yine aynı kuruluştan Sayın İnandı, yine Tunus'ta hâkim olarak görev yapan Sayın Hmaied ve Kocaeli Üniversitesinden Sayın Gönül Balkır. Şimdi sözü önce kim almak ister? Belki de sıraya göre gitsek iyi olur. Şimdi sözü sizlere vereceğim ve hepimiz beşer dakika konuşalım. Böylece tartışmaya da yeterince süre kalır.

MUSTAFA BATU, ANKARA İZLEME KURULU ÜYESİ

Sayın Başkan, değerli katılımcılar hepinize iyi çalışmalar diliyorum. Ben Ankara İzleme Kurulunun ilk kurucusuyum. 5 arkadaşım, ben de 2001 yılından beri Başkan olarak görev yapmaktayım. Yasamız 4681 sayılı Yasa ve 14.06.2001 yılında kabul edildi. Ekim 2001 yılından itibaren 4681 sayılı Yasa'nın 1. maddesi uyarınca, uluslararası sözleşmelerle belirlenen ilkeler çerçevesinde ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin yönetim, işlevi ve uygulamalarını yerinde görmek, incelemek, bilgi almak ve tespitleri rapor hâline getirerek yetkili ve ilgili mercilere sunmak üzere izleme kurulları kurulmuştur. Daha ayrıntılı şekilde bilgiyi arkadaşımız Sayın Mustafa İnandı verecektir.

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

Ankara İzleme Kurulu ilk kurulduğunda Şereflikoğhisar ilçesi hariç tüm Ankara'yı kapsıyordu. Daha sonra Sincan İzleme Kurulu kuruldu ve bütün ağırtık da ceza infaz kurumları Sincan bölgesinde kaldı. Bizim bölgemizde Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu, Kalecik Ceza İnfaz Kurumu, Elmadağ, Çubuk, Kızılcahamam, Haymana Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, Ankara Numune Hastanesi Yükümlü ve Tutuklular Koğuşu, Ankara Adliyesi Tutuklular Nezarethanesi bulunmaktadır.

Ankara Çocuk Ceza İnfaz Kurumu 11 yıl bize bağlıydı. 2012 Ağustos ayından itibaren Sincan İzleme Kuruluna bağlanmıştır. Tabi ki personel durumu değişmiştir, şimdi Sincan'dadır. Bizde bu Ceza İnfaz Kurumunda firar durumu: 20.02.2012'yle 01.06.2012 tarihleri arasında 12 firar meydana gelmiştir ve bunlar da bu kurumların doğal bünyesinden kaynaklanmaktadır ve bunlarda kuşkulananacak bir şey yoktur. Gelen hükümlü çocukları bu yönde eğitmek, onları aydınlatmak gerekmektedir.

Ceza infaz kurumunda ben 11 yılı aşkın süredir Başkan olarak görev yapıyorum. Biz ceza infaz kurumuna gittiğimizde herhangi bir sınırlama ile karşılaşmıyoruz. Gününü biz tayin ediyoruz ve kuruma giriyoruz. Girmedığımız koğuşu, incelemediğimiz evrakı yoktur, bunu da söyleyeyim. Yemekhanesini de, gazete geliyor mu, gelmiyor mu, televizyon çalışıyor mu, telefon konuşmaları yapıyor mu, inceliyoruz. Bugün ceza infaz kurumlarının tamamında telefon konuşması yapılmaktadır. 2001 yılından beri biz İzleme Kurulu olarak bunu raporlarımızda sürekli belirttik ve bu da sağlanmıştır. İncelediğimiz konular yemek durumu: Çocuk eğitimevinde biz yemek durumunu yeterli gördük ve görevliler ne kadar dikkat ederse, ne kadar fedakâr olurlarsa o kadar yararlı olurlar. Yani bugün çocukların yemek masrafı 4,5 lira değil mi? 4 liradır.

KATILIMCI

Çocukların 5 lira, büyüklerin 4 lira.

MUSTAFA BATU

Çocukların 5 lira, büyüklerin 4 lira. Para az gibi gözükebilir fakat becerikli yöneticiler herhâlde iyi sonuçlar alabilirler. Sosyal, kültürel faaliyetler devam etmektedir. Ve ben bir şeyi daha belirtmek isterim, gerek yöneticiler olsun gerekse ilgililer olsun hükümlü-tutuklu herkes nezaket kuralları içerisinde söyleyeceğini söylemelidir. Evet, söyleyeceğini söyleyecek ama nezaket kuralları ve saygı kuralları içerisinde ve hiçbir sorun da olmaz. Ankara Çocuk Eğitimevi'nde müdürler çocukları; tiyatroya da götürmüşlerdir, maçlara da götürmüşlerdir, pikniklere de götürmüşlerdir, önemli günlerde kutlamalar ve anmalar yapılıyor, dinî ve millî bayramlar kutlanıyor, konserler veriliyor, gazete geliyor, ziyaretçileri geliyor. Evet, Mustafa İnandı arkadaşımız eğitim programları hakkında bilgi verecektir.

Ben bir konuyu da belirtmek isterim. Bazı ülkelerde izleme kurulları sadece cezaevleri ile sınırlı değildir, başka kurumlarda da izleme kurulları olduklarını, çalıştığını seminerlerde öğrendik. Bizde de tabi ki başlangıç hâlinde, 11 yıl, ve ben şuna

inanıyorum ki izleme kurulları daha iyi olacaktır. Bugün mesela Ankara İzleme Kurulu nasıl oluştu? İzleme kurulunu Ankara Adli Yargı Adalet Komisyonu seçiyor, onun istekleri oluyor izleme kurulu seçiliyor. Ondan sonra o 5 kişi tamamen bağımsız, tamamen bağımsız durumdadır. Toplanıyor; bir başkan, bir ikinci başkan, bir de raportör seçiyor. Gündemini kendisi belirliyor, ceza infaz kurumuna gidiyor. Kendisi istediği gibi inceleme yapıyor ve mutlaka iyi sonuç alınıyor. Ve gelecekte daha da iyi olacağı kanısındayım.

MUSTAFA İNANDI, ANKARA İZLEME KURULU ÜYESİ

Öncelikle bu toplantıyı üç gün süreli olarak, bu kadar yoğun katılımımla tertipledikleri için teşekkür ediyorum. Katılımcı arkadaşlarımla da duyarlılığına özellikle teşekkür ediyorum. Çok değişik kesimden arkadaşlarımız gelmişler. Ben çok uygulandım, bunu özellikle belirtiyim. Uluslararası düzeyde olması da ayrı bir güzellik arz ediyor.

Zamanımızın kısıtlı olduğunu biliyorum, öncelikle kısaca mevzuatımızı ve Sayın UNICEF temsilcimizin önerileri hakkında kısaca cevap vermek istiyorum. Ülkemizde ceza infaz kurumları ve tutuklevleri izleme kurullarının kurulması 14.06.2001 tarih ve 4681 sayılı Kanun'la kabul olunmuş ve aynı yıl içinde de Ankara İzleme Kurulu Ankara Adli Yargı Adalet Komisyonu tarafından üyeleri seçilerek göreve başlamıştır. Hepimiz yeminlerimizi yaptık.

İzleme kurullarının görevleri, 6. maddesinde ceza infaz kurumları ve tutuklevlerindeki infaz ve ıslah uygulamalarına ilişkin işlem ve faaliyetleri yerinde görmek, incelemek, yönetici ve görevlilerden bilgi almak, hükümlü ve tutukluları dinlemek. İki, ceza infaz kurumları ve tutuklevlerinde infaz ve ıslah, hükümlü ve tutukluların sağlık ve yaşam koşulları, iç güvenlik, sevk ve nakilleri ile ilgili olarak gördükleri aksaklık ve eksiklikleri yetkili mercilere bildirmek. Ceza infaz kurumu ve tutuklevleri ile ilgili tespitleri ve aldıkları bilgileri değerlendirerek en az 4 ayda bir rapor düzenlemek. Raporun bir örneği Adalet Bakanlığına, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına gönderip, gerektiğinde şikâyet ve fırrar gibi durumlar olduğunda infaz hâkimliğine de gönderiyoruz. Kanun'la verilen görevleri yapmak şeklinde belirtilmiştir.

Ankara İzleme Kurulu yetki alanı adli yargı adalet komisyonunun bulunduğu yargı çevresi ile sınırlıdır: Yasa'nın 2. maddesi 3. fıkrası. Komisyonun yargı sınırları içinde şu anda Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu, Kalecik Açık Ceza İnfaz Kurumu, Elmadağ Kapalı, Çubuk Kapalı, Kızılcahamam Kapalı, Haymana Kapalı Ceza İnfaz Kurumları, Ankara Numune Hastanesi Hükümlü ve Tutuklular Koşuşu ile Adliye Tutuklular Nezarethanesi bulunmakta.

İzleme Kurulumuz heyet olarak çalışmakta, 5 kişiden oluşmakta. Yıl içinde 2 ayda bir aralıklarla yukarıda sayılan kurumlara anılan yasada belirtilen görevini yerine getirebilmek için ziyaretler gerçekleştirmektedir. Bu iki ayda bir aralıklarla ziyaretimiz Sayın UNICEF temsilcimizin ziyaretlerin sürekli mi olduğu hususuna yasal olarak

verdiğimiz bir cevaptır. Ve bundan da mutlu oluyoruz ülkemiz adına.

İzleme Kurulumuz Haziran 2012 tarihine kadar sürekli olarak, demek istediğim iki aylık periyotlar dâhilinde, bunlar resmî yazılarda mevcuttur ve yukarıda saydığım kurumlara da gönderilmiştir ziyaretlerimizin sonuçları. Sürekli olarak Ankara Çocuk Eğitimevine de ziyaretler gerçekleştirmiş, özellikle özellikle, bunu vurgulamak istiyorum, eğitimevinde hazır bulunan çocuklarla görüşülüp kurumun tüm bölümleri gezilmiş, yetkililerden gerekli bilgiler alınmış, özellikle çocukların okula devamı, iş ve meslek kurslarına devamı teşvik edilmiştir.

Kurum nakledilmeden önce en son bizim gittiğimizde ki diğerlerinin hepsi diğer raporlarımızda var, 10 çocuğun Siteler Çıraklık Eğitim Merkezine, meslek eğitim okuludur orası. Kurum içinde seramik ve kaynak kursuna 16 çocuğun katıldıkları, açık ilköğretime 10, açık ilköğretim lisesine 22 çocuğun katıldığı ve devam ettiği, kurumda 4002 adet kitabın kitaplık defterinde kayıtlı olduğu, güncel, gerek personelin gerek özellikle çocukların istifadesine sunulduğu görüldü. Tabi biz bunları bizzat kaynağından aldığımız bilgilerle doğruluyoruz, çocuklarla da konuşuyoruz.

Şimdi konuşmamın diğer bölümünde zamanım varsa kısaca UNICEF temsilcimizin katılımını istediği için kendilerine ülkem adına, ülkemizde İzleme Kurullarının bu 6-7 veya 8 civarında niteliğini saydı, yani standardı, dünya standardında olması gereken niteliğini. Bağımsız olmalı dediler. Görev yapan arkadaşlarımız bugüne kadar profesör, doktor ayrıldı kendileri. Çocuk profesörüydü bu bey, şu anda ayrıldılar, profesördü daha önce, birisi doktor olsun demişlerdi. Bağımsız, emekliydi. Ben de emekliyim, hiçbir kurumda çalışmıyorum, tek bu görevi yapıyorum. Nitelikli olmalı dediler, hepimiz üniversite mezunuyuz. Hukuk fakültesi mezunu var, avukat var, doktor var, şu anda eczacımız var. 5 üyeden 1'i eczacılık fakültesi mezunu, deneyimli, yeni mesleğini, uzmanisini kapatmış. Yine kadın olmalı dedi, özellikle bizim Yasamızda bu vurgulanıyor. Üyemizin biri kadındır bunu özellikle bilmenizi istiyorum. Ziyaretler sürekli olmalı. Demin arz ettim, Yasamızın ilgili maddesinde iki ayda bir bunun yapılacağı ve periyodik olarak gidileceği belirtilmiş. Haberli ve habersiz gitme yetkisini İzleme Kuruluna vermiş ve çok kuruma da habersiz gidiyoruz. Saati de belli değil, zaman mevhumu yok. Bu iki ay da en uzun süremizdir, istersek daha uzun sürelerde de gideriz, hakkımız var. Hiçbir engelle de karşılaşmadık bugüne kadar. Kurumlarımız bu konuda çok duyarlı. Habersiz denetleme, evet o konuya değindim.

Her yere erişim olmalı, kurumun içine girdiğiniz zaman bu çok önemli. Şimdi burada, onu da söyleyeyim, ben kendim yıllar önce Cumhuriyet Savcısıydım uzun süre, emekli oldum. Tabi kader beni böyle bir kurumda görev yapmayı nasip etti ve bundan da çok mutluyum. Ömrümün belki çok büyük bir kısmı cezaevlerinde geçti. Hiçbir bölümü yok ki girmeyelim. Bütün bölümlerine giriyoruz. Hele kamu görevinden ayrıldıktan sonra böyle bir görevde çalışmanın verdiği huzur ve rahatlık daha da çekici oluyor benim açımdan ve diğer İzleme Kurulu üyesi arkadaşlarımızın heyecanını gördükçe de mutlu oluyorum.

Her yere erişim olmalı. Her yere giriyoruz. Bunu da burada övünerek söyleyebilirim. Bizim kendi baktığımız, incelediğimiz bölge yönünden söylüyorum ama bu toplu infaz kurumlarında ne derece oluyor veya büyük kapalı infaz kurumlarında nasıl oluyor o konuda kesin bir sonuca varamayacağım.

Çocuklarla ilgili görüşme: Devamlı görüştük bulunan çocuklarımızla. Bütün çalışanlara ulaşılmalı. Elbette tek taraflı bu iş yürümez. Öncelikle çocuklarımızla görüştükten, kurumun ilgili bölümlerini ki ünitelerini, koğuşunu, havalandırma alanını, ışık alıp almadığını, yeterli güneş alıp almadığını özellikle bakıyorduk, görüyorduk. Daha sonra kurum müdürümüz, sosyal çalışmacımız, güvenlikten sorumlu infaz koruma memurları, hepsiyle her gidişimizde değişik birimlerle, sosyal çalışmacı ile öğretmenle görüştüğümüz zamanlar çok olmuştur. Zaten bu görevi de onlar yürütüyorlar.

Bütün çalışanlara ulaşılmalı. Evet, ulaşıyoruz. Raporlar yayınlanıyor mu? Buna herkes erişebilir mi diye bir önerisi oldu. Çok teşekkür ediyorum. Bu da yine bizim Mevzuatımızda özellikle vurgulanmış, var. 4681 sayılı Yasa'da İzleme Kurulları verdikleri raporları Bakanlığa gönderiyor, Bakanlığımız bunları yıllık olarak yayınlıyor. Bir de şunu söyleyeyim, yerel bazda ve ulusal bazda bu izleme kurulları görev yapıyor. Ama hep şu anda yerel bazda yapıyoruz, teşekkür ederim saygılar sunarım.

OTURUM BAŞKANI

Her ikinize de çok teşekkür ediyorum. Ankara'daki izleme kurumuna ilişkin çok kapsamlı bilgilendirme gerçekleştirdiniz. Şimdi sözü Hamit Bey'e vereceğim. Kendisi bize izleme uygulamalarına maruz kalan tarafın fikirlerini sunacak. Daha sonra ise sözü sivil toplum kuruluşlarının rolüne ilişkin bilgilendirme için Ezgi Hanım'a vereceğim. O yüzden lütfen tüm uzmanların söz almasının ardından tartışmaya zaman kalması adına konuşmalarınızı kısa tutun. Çok teşekkürler.

HAMİT KARSLIOĞLU, NEVŞEHİR E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ

Teşekkür ediyorum. Nevşehir Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Hamit Karslıoğlu, aranızda olmaktan mutluyum, saygıyla selamlıyorum.

Ben İzleme Kurullarına Ekim 2012 tarihli Avrupa Birliği Türkiye İlerleme Raporunu ele alarak başlamak istiyorum. Orada biz ceza infaz kurumu müdürlerine der ki, cezaevlerinin denetlemesine ilişkin standartlar Birleşmiş Milletler standartlarıdır. Moderatör Hanım da buna dikkat çekti. Türkiye'de uygulanan ceza infaz kurumu denetim usulleri; siyasi denetim, adli denetim, uluslararası denetim ve idari denetimdir. Adalet Bakanlığı ile CTE Genel Müdürlüğü merkezi örgütlenmeyi, Cumhuriyet Başsavcılıkları ve ceza infaz kurumları da yerel örgütlenmeyi oluşturur. İzleme kurulları ise bulunduğu yargı çevresinde ceza infaz kurumu veya tutukevi olan her adli yargı adalet komisyonunca kurulmaktadır.

Bu bağlamda aile mahkemelerinin yapısına da değinmek istiyorum. Aile mahkemelerinin hakimlerinin seçiminde 30 yaş sınırı konulmakta, mümkünse yüksek

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

lisans yapmış olmaları avantaj sağlamakta, evli ve çocuk sahibi olmaları istenmektedir. Bu özelliğin bizim kurumumuz oluşturulurken de göz önünde bulundurulması şüphesiz ayrıntılı bir nitelik kazandıracaktır.

Cezaevleri denetim kurullarının çalışmalarının yerel devlet kuruluşundan tamamen bağımsız olmaları gerekir, onların yerine detaylı incelemeler yapmaya ve ödün vermeyen raporlar hazırlamaya yol açan birimler kurulmalıdır. Barolar Birliği veya Tabip Odaları gibi sivil toplum kurumlarının katılımının, devletin kurumlarını daha güçlü ve etkili hâle getireceğini düşünmekteyim. İzleme kurullarının Devlet Bakanlığı veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu gibi merkezî bir otoriteye bağlanmaları gerektiğini düşünmekteyim. İzleme kurullarının merkezî otoriteye bağlı olması, şüphesiz kurulların daha nitelikli üyelere sahip olmasını sağlayacaktır. Şöyle ki; sizin seçtiğiniz kurul üyelerinin kendi kurumunuzu denetlemesinde ne kadar objektif olacağı Birleşmiş Milletler kurullarında endişeyle karşılanmaktadır. Bu anlamda yapılacak çalışmalarda siyasi denetimin özellikle uluslararası denetimin de yeterince beraberinde geleceğini düşünmekteyim. Teşekkür ediyorum.

EZGİ KOMAN, GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ

Bu cezaevleri izleme kurullarıyla ilgili olarak az önce sözü edilen Paris Prensiplerine, yani Birleşmiş Milletlerin belirlemiş olduğu bu özel izleme mekanizmalarına, bağımsız denetleme mekanizmalarına ilişkin kriterlere baktığımızda Ankara İzleme Kurulunun üyeleri anlatırken bakıyorum, ne yazık ki aynı sonuçlar çıkmıyor. Bağımsızlığına baktığımızda, ekibe, yani izleme kurullarında yer alan kişilere baktığımızda işte düzenli ziyaretler, çocuklarla iletişim.

Şöyle söylemek istiyorum, evet cezaevleri izleme kurulları Türkiye için bir fırsattı. Hakikaten orada yaşanan her türlü hak ihlalini önleyebilirdi ama şu an baktığımızda insan hakları standartlarına göre işlemediğinin çok net bir kanıtı var. Eğer bugün cezaevleri izleme kurulları işliyor olsaydı biz Pozantı'yı yaşamayacaktık, Pozantı önlenenekti. Dolayısıyla Birleşmiş Milletler kriterlerine uyduğunu söylemek benim için pek mümkün değil. Aslında insan hakları örgütleri de böyle düşünüyor. O yüzden de cezaevleri izleme kurulları şu saatten sonra ne yapabilir? Hakikaten bir fırsat mıdır, bir önleme mekanizması olarak işler mi? Onu tam bilemiyorum ama önümüzde birtakım fırsatlar var. Ben aslında o fırsatlardan konuşmak istiyorum.

Dün başka bir toplantıdaydım ve toplantıda rastgele aslında bu cezaevleri izleme kurullarıyla ilgili enteresan bir bilgi paylaştı arkadaşım. Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Merkezinden bir akademisyen cezaevleri izleme kuruluna üyelik için başvurduğunda evine jandarma geliyor! Yani o kurulun üyesi olmak sandığınız kadar herkese hani sunulan bir eşit durum değil. Tırnak içinde söylüyorum elbette "iyi vatandaş" olmanız gerekiyor. Dolayısıyla hani izleme kurullarıyla ilgili daha fazla ben pek bir şey söylemek istemiyorum ama elimizde bir Pozantı var.

Peki, diğer fırsatlar nedir Türkiye'nin şu anki durumunda? Dış denetleme

mekanizmalarından söz ettiniz. Aslında pek çok denetleme mekanizması var. Bunlardan ikisi, -galiba o fırsatları da kaçırıyoruz, hani böyle pek iyi haberler değil ama- Türkiye Ulusal İnsan Hakları Kurumu ve Kamu Denetçisi Kurumu. Şu anda ikisi çok gündemde, özellikle Kamu Denetçiliği Kurumu çok gündemde.

Bir takım idari durumlarda başvuru mekanizmalarıydı, denetleme mekanizmalarıydı ama onlar da artık kamuoyu tarafından bütün güvenilirliğini ve bağımsızlığını yitirmiş durumda. Türkiye Ulusal İnsan Hakları Kurumu hâlâ toplanamamış durumda. Dolayısıyla sanırım o fırsatlar da kaçıyor. Ama elimizde hâlâ daha bir fırsat var, onu en iyi şekilde değerlendirmemiz gerekiyor. O da işkenceye karşı ek protokolün öngördüğü yani OPCAT'in öngördüğü bir ulusal önleme mekanizması.

Ulusal Önleme Mekanizması; hem ulusal ve uluslararası denetime her türlü kapalı mekana, alıkonulma mekanlarına, sadece cezaevleri değil, çocuklar üzerinden baktığımızda klinikler, bakımevleri, rehabilitasyon merkezleri olmak üzere bütün bu mekanların ulusal ve uluslararası bağımsız denetime açılmasını öngörüyor. Çünkü buna hakikaten gerek var. Neden? Çünkü biz bir kere bunu çözemedik ve de buraların bir şekilde hem bu tür kapalı mekânların ve uygulamaların kamuoyuna açık bir şekilde bir pencere yaratılması gerekiyor ve bu mekanizmalar bu pencere görevini görebilir aslında. Çünkü bu tür mekânlar oradaki görevlilerin aslında birazcık kendilerini belki de denetimin dışında, belki de kontrolün dışında hissedebildikleri yerler oldukları için buraların hakikaten düzenli olarak ve etkili olarak denetlenmesi gerekiyor.

Bu aslında bir tek OPCAT değil, Çocuk Hakları Sözleşmesi de zaten bunu öngörüyor. Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni çocuğa karşı her türlü şiddeti, her türlü işkence ve kötü muameleyi, bedensel her türlü müdahaleyi bir şekilde ihlâl olarak tanımlıyor. Ve bunun da sınırı aslında çok geniş. O yüzden de temmuz ayında bir karar yayınlandı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde bir çocukla ilgili Türkiye'de. Bir tek cezaevleri ve klinikler değil aslında devletin bir şekilde sorumlu olduğu her kurumda buna okullar da dâhil, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararında okuldan söz ediyor, okulda yaşamını kaybeden bir çocuktan dolayı Türkiye'yi mahkûm etmiş durumda. Bu demektir ki aslında çocukların olduğu her yerde, özellikle devletin sorumlu olduğu her yerde yaşanan ihlalin tek sorumlusu var, o da devlet. Ve de bunun önlenemesinin de bir yolu bağımsız izleme mekanizmaları.

Başka ne diyebilirim?

OTURUM BAŞKANI

Bu kapsamlı genel değerlendirme için çok teşekkür ediyoruz. Dış izleme konusunda en önemli iki zorluk ki aslında bunlardan sadece iki değil çok sayıda var. Bunların çoğu çok kapsamlı, yani zorluklardan bir tanesi bu izlemelerin öncelikle çocuk konusuna odaklanmasını sağlamak olacaktır. Diğer zorluk uluslararası veya Avrupa mekanizmalarına ilişkin zorluk. Bunlar yerel ve ulusal mekanizmaları desteklemek ve sağlamlaştırmak için ortaya koyuldu. Bu nedenle de en son başvurulacak çare olmalı

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

bunu başarmak bence. Bu hâlâ devam eden bir süreç. Şimdi sözü Zehra Hanım'a vermek istiyorum yoksa siz mi tercih edersiniz? Peki. Sözü Tunus'tan gelen meslektaşlarımıza vereceğim. Onlar da başka bir ülkeden bu konuda farklı bir deneyim paylaşabilirler. Teşekkürler.

ESSAFI MONIA, TUNUS

Öncelikle bu sempozyumu düzenleyen herkese teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Tunus'taki sistemimizle ilgili konuşmaya çocuk adalet sistemimizden bahsederek başlayacağım. Bizim doğrudan bir çözümümüz yok ancak suça maruz kalan veya tehlikede olan çocuğu korumak için kanunlarda bazı kurallar bulabilirsiniz. Çocuk infaz kurumlarında inanılmaz yoğun olan cinsel istismar ve görevi kötüye kullanma gibi durumlardan çocuğu güvende tutacak yerlere ihtiyacımız var. Çocukların rehabilitasyon esnasında kurum çalışanları ve diğer görevlilerden kendilerini güvende hissedebilmeleri gerekli. Genç ve çocuk kurumlarına ilişkin sistemlerin doğru işleyebilmesi için pek çok aşama gerekli. Bu konuda adalet sistemi bağımsız izlemenin sadece gençlerin haklarını korumakla kalmayıp aynı zamanda sistematik konular hâline gelmeden önce güvenlik ve güven kaygılarını belirlediğini ortaya koymaktadır. Bunlarla birlikte gerekli politikalara ilişkin öngörüler sağlanır, güvenilirliği artırır ve gençlerin sistemdeki ihtiyaçları konusunda kamuoyunda bilinç oluşturulmasına yardım eder.

Tunus'ta açık alandan bahsedebiliriz: çocuk koruma görevlisi durumun, çocuğun fiziksel veya ahlaki bütünlüğüne yani sağlığı için bir tehdit oluşturup oluşturmadığını göz önünde bulundurmalıdır. Durumu inceler ve durumun ciddiyetine göre diğer tedbirlere karar verir. Geleneksel olarak uygun diğer tedbiri önerir veya davayı aile hâkimine götürür. Kendisi için gerekli olan bilgi sınırları içerisinde görevini yerine getirirken yönetimlerin ajanları, kamu veya özel kuruluşlar ve çocukla benzer şekilde ilgilenen hiç kimse çocuk koruma görevlisine ilişkin profesyonel gizlilik açısından sıkıntı yaşamamalıdır. Çocuk koruma görevlisi çocuğun takip edilmesini sağlar ve kendisine verilen davalarla ilgili olarak ayda bir kez hâkime özet sunar ve aileye destek verir. İkinci olarak ise aile hâkimi çocuk hâkiminden, savcılardan, çocuk koruma görevlilerinden, kamu sosyal hizmet kurumlarından ve çocukla ilgili olan tüm kamu kuruluşlarından tehlikede olan çocukla ilgili duruma ilişkin tüm bilgileri talep edebilir. Aile hâkimi çocuğun davranışlarına ilişkin bölgedeki yetkili polis otoritelerinden bilgi alabilir ve onlara gerekli gördüğü takdirde bilgi verebilir. Kendisi ayrıca çocuğun sağlık kontrolüne veya psikolojik teste götürülmesini talep edebilir. Aile hâkimi çocuk koruma görevlisinin yardımıyla ve yeterli sosyal kurum ve sosyal kuruluşlarla koruma altında bulunan çocukların durumlarını izleyebilir.

Şimdi ceza infaz kurumunda olan çocuklardan ve kovuşturma ve mahkeme esnasında tutukevlerinde bulunan suça karışmış çocuklardan bahsetmek istiyorum. 13 yaşının altında olan çocuk suç işlediğinde ceza almaz. Yaşları 13 ila 18 olan çocuklar normal ceza mahkemeleri tarafından yargılanamaz. Adli polis yetkilisi çocuğu sorguya

almadan önce ciddi durumlarda destek olması için çocuğa bir avukatın atanmasını isteyebilecek olan yetkin bir savcıya haber vermek durumundadır. 15 yaşın altındaki bir çocuk hiçbir durumda annesi ve babası bulunmadan adli polis tarafından sorguya çekilemez. Çocuk hâkimi, hâkimler sıralamasında ikinci sırada gelmektedir. Sosyal dosyayı hazırlayan herkes ve çocuk hâkimleri ailelerin bütünlüğüne ve çocuğun özel hayatına saygı göstermelidir. 15 yaşın altındaki suçlu çocuk ciddi suçlar haricinde göz altında tutulamaz. Böyle bir durumda özel bir kuruluşa veya ceza infaz kurumunun özel bir bölümüne geceleri diğer tutuklulardan ayrı tutulmak koşuluyla yerleştirilmelidir. Bu tedbire uymama hâlinde sorumlu taraf hakkında soruşturma açılabilir. Çocuk hâkimi için ceza infaz kurumu en son başvurulacak çaredir. Çocuk hakimi verdiği kararların ve çocuk mahkemesinin kararlarının ve tedbirlerinin uygun şekilde gözetiminden sorumludur. Durumunu kontrol etmek için ve çocuğun kararı kabul edip etmediğini anlamak için çocuğu ziyaret eder. Çocuk hâkimi gerekli görmesi hâlinde çocuğun medikal veya psikolojik muayenesini talep edebilir. Verilen tedbir kararını gözden geçirebilir. Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI

Fransızca söylenenleri kısaca tercüme etmek istiyorum. Tunus'ta tutukvevleri veya çocuklar için bakım evlerinde çalışanlar tarafından herhangi bir kötü muameleye maruz kalma veya istismar edilme gibi durumlarda iç hukukun ve hükümlerin bir parçası olarak 10 hatta 20 yıla kadar ceza alabilirler. Tunus'taki durumla ilgili verdiğiniz bilgilerden dolayı çok teşekkür ederim. Tunus'taki bu duruma ilişkin eklemek istediğiniz bir şey var mı? Teşekkürler.

SAMIR HMAIED, TUNUS

Herkese merhaba, bu uluslararası sempozyumda sizlerle tanışmaktan çok mutluyum. Çocuk haklarının korunması konusunda Tunus'un deneyimleri oldukça eskilere dayanıyor ancak çocuk adalet kurumlarında asıl önemli olan bağımsız izleme mekanizmaları. İnsan hakları ihlallerini izleme konusunda kamu tarafından incelemeler olacağını sistem hatırlatıyor. Tunus çocuk hakları konusunda bağımsız mekanizmalar kurmaya çalışmaktadır ve son dönemde çocuk hakları alanında çalışan yüksek ve bağımsız bir çocuk hakları mekanizmasının ortaya konması için kanun taslağı görüştü. Bu komisyon Tunus'ta çocuk haklarına daha fazla saygı gösterilmesini ve ilgili ulusal programları güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Program izleme mekanizmalarına ve bağımsız izlemeye tabidir. Tunus'ta 2012 yılının Eylül ayında UNICEF iş birliğinde bu bağımsız mekanizma, görevleri, fonksiyonları ve çocuklarla ilgili alanda çalışan diğer pek çok devlet kurumu ve özel kurum arasındaki yeri hakkında fikirler geliştirmek için uluslararası bir toplantı düzenlendi. Ayrıca bu toplantıda Fransa, Belçika, İspanya, Avusturya ve Norveç gibi ülkelerle karşılaştırmalı çalışmalar yapıldı. Bağımsız komisyon genel olarak insan hakları ve özellikle de çocuk hakları bağlamında çocukların hakları için savaşmakta ve çocuk hakları uluslararası sözleşmelerinde yer alan ilke ve hedefler bazında yasal metinler ve bunların uygulamaları arasındaki farkı azaltmak ve son

olarak da eğer varsa çocuk hakları ihlallerini izlemek ve çocukların haklarına ilişkin yapılan ihallerle ilgili çocuklardan veya temsilcilerinden şikâyetler alınması hâlinde izleme gerçekleştirmekle uğraşmaktadır. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Tunus'la ilgili bu iki bilgilendirme için teşekkür etmek istiyorum. Bağımsız izlemenin gelişimine ilişkin durumu ve çocuk haklarına ilişkin bir sistemin belli bir süreçte olduğunu öğrenmek oldukça memnuniyet verici. Bunu duyduğuma çok memnun oldum. Şimdi sözü Mehmet Bey'e vereceğim.

MEHMET OLCAR, İNEBOLU M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Sayın Başkan, değerli katılımcılar hepimizi saygıyla selamlıyorum. İyi ki buradayız, iyi ki çocuklar var. Bu çocuklar hepimizin çocukları, geleceğimiz, umutlarımız. Ben sözü aslında çok kısa kesmek istiyordum ama ikiye bölmek zorunda kaldım. Çünkü 383 kurumun bulunduğu, yaklaşık 35 bin personelin çalıştığı, şu an itibarıyla 130 bin mahkûmun bulunduğu, 100'ü geçkin ceza infaz kurumunda çocuk olmasına rağmen sadece 5 tane çocuklara ayrılmış ceza infaz kurumu bulunmasına rağmen 1 tane münferit bir ceza infaz kurumunda bir olay olması ve yargıya intikal etmesine rağmen, ben yaklaşık 20 yıldır ceza infaz kurumunda çalışıyorum. Bu süreç içerisinde STK'ların ceza infaz kurumlarının vazgeçilmez bir unsuru olduğunu düşünen birisi olarak ve kurum müdürü olarak hep çalıştım ama her nedense böyle toplantılarda işin özünü çok iyi yapılan örnekler yerine en uç örnekler verilmesi o 35 bin personeli derinden yaralamaktadır.

Biz 2000 yılı öncesinde bütün büyük ceza infaz kurumlarının ücre köşesinde yatan hükümlü ve tutuklu çocuklarımızı bugün müstakil ve eğitim görmüş personele emanet ediyoruz. Uzman personelimiz psikologla, sosyal hizmet uzmanlarımız, öğretmenlerimiz, sadece uzmanlarıyla yetinmemekte, yüksek lisans, doktora yaparak hatta öğretim üyeliğine terfi eden arkadaşlarımız var. Biz bunlarla çalışıyoruz. Kurumumuzda bulunan infaz koruma memurlarından yüksekokul mezunu, üniversite mezunu, özellikle eğitim fakültesi bölümünden mezun olan infaz koruma memurlarını çocuk bölümlerine yerleştirmekteyiz. Bunun da göz ardı edilmemesi gerekir.

Son yıllarda ceza infaz kurumlarındaki şikâyetler, yargıya intikal eden olaylar minimum olmuştur. Bugün Pozantı örneğini verdi Ezgi Hanımefendi. Oradaki olayın idareden kaynaklanmadığını, tamamen fiziksel yapıdan kaynaklandığını araştırdığı zaman bulabilir. Yargıya taşınmış bir olay hakkında fazla konuşmak istemiyorum.

Bugün itibarıyla, daha önce biz bu hem kurum müdürü olarak hem de yine UNICEF-Avrupa Birliği ile iş birliği içerisinde yürütülen bu proje daha sonra program hâline dönüştürülmüş Ardış Programının yöneticisi olarak bir sürü arkadaşımız da şu anda şu salonda, biz bunların eğitimini veriyoruz ve bu eğitim sonucunda eğitim verdiğimiz kurumların personeline nasıl davranış değişikliğini yerinde izlemekteyiz. Bu da

kurumlarımıza ne kadar önem verdiğimizizi, eğitim verdiğimizizi göstermektedir.

Az önce belirttiğim gibi Bergama Ceza İnfaz Kurumu, İncesu Ceza İnfaz Kurumu ve Pozantı Ceza İnfaz Kurumu tamamen büyüklere has, özgü kurulmuş ceza infaz kurumları iken buraya çocuk kurumlarının konulmasına karşı da, başta tarafım olmak üzere birçok müdür arkadaşımız karşı çıkmasına rağmen buraya çocuklara kurum kuruldu. Ama Bakanlığımız bu yanlışı gördü ve şu anda çocuk kurumlarına bu çocukları taşıdı. Adını saymış olduğum kurumlar kapatılarak büyüklere tahsis edilmiş oldu. Bu konuda bu açıklamayı yapmak mecburiyeti yapmayı duyduğum için ve sizlere bu konuda zamanınızı aldığım için özür diliyorum. Teşekkür ederim.

Şimdi denetimlerle ilgili, bağımsız denetimlerle ilgili bizim kurumlarımızda iki bölüm var: Birisi iç denetim, birisi de dış denetim diye ayırabiliriz. İç denetimde kurum müdürü her gün, 15 günde en az 1 sefer gece olmak üzere, Cumhuriyet Savcısı istediği zaman, Cumhuriyet Başsavcısı yine istediği zaman, her zaman kurumumuzu denetleyebilir. Ve şu anda kurumlarımız, çocuk kurumlarımızın hepsi elektronik izleme sistemi ile ortak alanla izlenmektedir.

Dış olarak, Adalet Bakanlığından gelen kontrol ve müfettişler bütün izleme yapmaktadır. Yine burada izleme kurulu üyesi ve Hamit arkadaşımızın bahsettiği gibi bağımsız kurulan izleme kurulu üyeleri yine istediği gün, istediği saatte ve istediği çocukla görüşebilmektedir. Artık kurumlarımızın en ücra köşesine kadar hiçbir sınırlama olmadan teftiş, denetime tabidir.

Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu da zaman zaman ceza infaz kurumlarımızı denetlemekte, bu konuda raporlar alarak uluslararası alanda paylaşmaktadır. Hepinizi saygıyla selamlıyorum, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Çok tutkulu ve samimi çağrınız için teşekkür etmek istiyorum ve sizin bahsettiğiniz davalarda da, üzülerek söylüyorum ki sonuçta davalar hep olacak, eğer böyle bir şey mümkün ise en mükemmel sistemlerin olduğu ülkeler de dâhil tüm ülkelerde çocuk koruma meseleleri ve ihlal vakaları olacak. Örneğin Pozantı davasında mesela bence en çarpıcı olan istismar ve ihlal konularındaki iddialarla ilgili izleme mekanizmalarının yeterliliği konusuydu ve olayın tam manasıyla ele alınması için medyanın süreçte var olmasının gerekliliğiydi. Yani bence hak ihlallerini tartışmak bir konu, hızlı, etkili ve kapsamlı bir yaklaşıma sahip olmak için mekanizmaların yeterliliğinin tartışılması ayrı bir konu. Şimdi de sözü son konuşmacımız sayın Prof. Dr. Zehra Balkır Hanım'a veriyorum.

PROF. DR. ZEHRA GÖNÜL BALKIR, KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

Teşekkür ederek sözüme başlamak istiyorum.

Şimdi bağımsız izleme mekanizmaları takip etme yeteneği. Bir kere bu kapsamda ve

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

nitelikte toplantıda öncelikle şu soruyu sormamız lazım kendimize: Bizim, çocukların korunmasıyla ilgili bir sorunumuz var mı? Çocukların güvenliğini sağlayabiliyor muyuz? En başından başlamak istiyorum yoksa çok anlamlı olmayacak sanki bu konuşma.

Bizim bir algı sorunumuz var, bir odaklanma sorunumuz var. Şu ana kadar gerek katılımcılar gerek kimseye şey yapmak istemiyorum ama bir koruma mekanizması ama nedense yeterli olmuyor. Bizim şu anda cezaevlerimizde bir ihlal var mı çocuk korumasında? Yok diyebiliyor muyuz? Yok diyemiyorsak var demektir. Bir kişi bile ihlal edilmişse, bir kişinin korunması bile ihlal edilmişse bizim bağımsız bir koruma mekanizmasına ihtiyacımız var demektir. Bir kişi bile ihlale uğramışsa, bir çocuğumuzun hakkı bile ihlale uğramışsa bizim acilen bir şeyler yapmamız gerekiyor.

Şimdi dünden beri arkadaşlar haklı olarak kendi kurumlarını savunuyorlar ve başka çare olmadığını söylüyorlar. Benim açımdan başka çare olmadığını söylemek kabul edilemez. Niye kabul edilemez? Eh işte her şeyi yapıyoruz ama işte tecavüze engel olamıyoruz. Kabul edilemez, asla kabul edilemez! Böyle bir şey olmaz! Bir devlet ki kendi insanını koruyamıyorsa, bir devlet ki kendi filizini koruyamıyorsa, bir devlet ki ceza infaz kurumundaki çocuğuna başka, yetiştirme yurdundaki çocuğuna başka, evdeki çocuğuna başka, sokaktaki çocuğuna başka davranabiliyorsa ya da davranmasına engel olamıyorsa bugün, bu ayrımcılıktır, insan onuru açısından kabul edilebilen bir şey değildir.

Bir kere bir odak, odakla ilgili sorunumuz var öncelikle onu ele almak zorundayız. Çocuğun yüksek yararı en önde olmalı ve çocuğun esenliğine zarar vermemek en önde olmalı. Genel kural, son çare ama en kısa süre içeride tutma çaresi. Belki adil yargılanma açısından derhal, kısa sürede karara bağlanması ama her şeyden önce çocuğun korunması gelmeli. Böyle baktığımızda devletin sorumluluğu açısından, yasalar bir hukukçu olarak çok yasalarımız olduğunu görüyorum. Yani yasa olarak belki iyi niyetimizi devlet gösteriyor olabilir ama bunun gereğini yapamıyorsa, gereğinde başarı sağlayamıyorsa bizim başka mekanizmalara ihtiyacımız var demektir. Ve burada ister istemez idari vesayetten, devletten bağımsız kendi başına bağımsız izleme kurumu gereği ortaya çıkıyor.

Peki, ne yapabilir, nasıl yapabilir? Çocuk odaklı, çocuğu koruyacak bir izleme mekanizması neler yapmalı? İşte Sayın Başkan takip etme yeteneğinden bahsetti ama belki her bir çocuk için ayrı ayrı çocuk odaklı bir dosya açacak, çocukları tek başına yasal yoldan, psikolojik yoldan incelemeye yetecek o dosyada. Doğrudan bununla bağlı bir bağımsız izleme kurumu olmalı. Ayrımcılık, doğrudan doğruya çocuklara yapılacak ayrımcılığı kontrol edebilen bir usulü, şekli, yöntemi de olmalı bu bağımsız mekanizmanın ceza yargılamasından başlamak üzere. Belki tüm çocuklarla ilgili her alanları kontrol edecek, ihlalleri anında fark edecek, bunlarla ilgili gerekli başvuruları yapabilecek bir izleme mekanizması olmalı aklımızdaki. Ve bilgi teknolojileri artık yeterli, çocukların takip edilmesi, her bir ceza infaz kurumundaki çocuğun tek tek takip

edilmesi böyle iki ayda bir yöntemlerle, makro düzeyde kontrollerle ya da sadece oradaki sadece oradaki görevlilerin kontrolüyle yetinilecek bir şey olmamalı. Belki çocukların her olduğu yerde izlenmesi ve bunlarla ilgili raporların da bir biçimde bütüncül bir şekilde kamuoyuna aktarılmasının sağlanması, en azından ilgililere sağlanması ama her şeyden önce çocuğun içindeki çığılığı ve korunmadığı hissine engel olacak bir yöntem olmalı. Bu bağımsız izleme midir, içeride midir, dışında mıdır? Örneğin mahkemelerin genel kontrol yetkisi olduğundan, biliyoruz, mahkeme, hâkim ama iki gündür benim dinlediğim her oturumda hâkimlerin aldıkları tedbirlerin sonuçlarını bile bilmedikleri, ne yapacaklarını bilmediklerini sadece yasaları uyguladıklarını gösterdi.

Sadece yasaların uygulanması ve bir hâkimin aldığı bir tedbirler çocuğun hayatını nasıl değiştirdiğini bilmeden bir tedbir kararı vermesi kabul edilebilir gibi görünmüyor bana insan hakları açısından. Bir hukuk, hak-hukuk ihlal açısından kabul edilebilir gibi görünmüyor. Bunların önlenmesi için bir şeyler yapılmalı.

Eğer bu bağımsız, idari, özerk bir bağımsız izleme mekanizması olacaktıysa derhal olmalı. Çünkü bu toplantılar bunların yapılmasının, bu kurumsal değişikliklerin yapılmasının tam zamanı gibi görünüyor. Ama her şeyden önce çocuğun üstün yararı ve güvenliğinin sağlanması! Ben hiçbir kurumda, başaramadık, yapamıyoruz, yeterli gelemiyoruz devletin sorumluluğu açısından, Türk Devleti'nin sorumluluğu açısından kabul edilemez görüyorum ve teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI

Aslında her şeyin çocuk koruma kültürüne ve hak temelli bir kültüre sahip olmaya dayalı olduğunu hatırlattığınız için teşekkürler. İzleme konusunda ne kadar iyi olduğumuzun göstergesi de bence çocukların sisteme ne kadar güven duyduğudur. Yani bence ortaya koyduğunuz bütün hususlar sistemi geliştirmek açısından mutlaka düşünülmesi ve üzerinde durulması gereken konular. Saat şu anda 12:30 ve öğle yemeği vakti geldi. Son 10 dakikalık süreyi izleyicilere ayırmayı gerçekten istiyorum. Orada bir el görüyorum, orda ikinci ve şurada da üçüncüsü var. Lütfen, söz sizin.

EMRULLAH TURAN, İZMİR ÇOCUK VE GENÇLİK CEZAEVİ MÜDÜRÜ

Ondan bir önceki çalıştığım kurum da İzmir Çocuk Eğitimevi, eski ismiyle ıslahevi idi. 27 senelik ceza infaz kurumu müdürüyüm ben. Bir katkıda bulunmak istiyorum, onun için söz aldım.

Cezaevleri toplumun bir parçasıdır, toplumdan farklı bir yer değildir. İzmir'in kenar mahallesinde bir şey oluyorsa, istisnai bir durum olarak da ceza infaz kurumunda böyle bir şeyin olması bizim için üzücüdür. Pozantı Ceza infaz Kurumunda da olsa bizim için üzücüdür. Yalnız ben bir tespitte bulunmak istiyorum yani Pozantı örneği verildi, güzel! Peki, biz Ege Üniversitesi ile Eğitim İş birliği Protokolü imzaladık. Benim ceza infaz kurumumdaki çocuklar, görme engelli çocuklar için kitap okuyor dijital ortamda ve bunları gönderiyor. Böyle bir STK ile de ben iş birliği içindeyim. Şimdi bir haksız eleştiri

Çocuklar için Adalet Sempozyumu-İNFAZ

var, ben buna üzülüyorum. Yani cezaevleri hepsi Pozantı gibi değil ki! Bir de gelin bizim ceza infaz kurumumuzu görün. Pozantı'dan sonra açıldı bu kurum.

Bir iki ölçek vermek istiyorum. Bu kurum, T tipi bir ceza infaz kurumu, 850 kişi kapasiteli 20 bin metrekare alana sahip ama çocuk ve gençlik ceza infaz kurumu 360 kişi kapasiteli 42 bin metrekare alana sahip. Şu anda bütün çocuk ceza infaz kurumu müdürlerinin burada olması, Genel Müdürlüğümüzün, Bakanlığımızın şu konuya verdiği önemi göstermez mi? Hiçbir kimse kurumunda bir asayiş olayı olmasını istemez, hiçbir çocuğun burnu kanasın istemez. Böyle bir niyet asla olamaz, hiçbir yargı çalışanı bunu kabul edemez.

Bir katkıda daha bulunmak istiyorum ben. Bu izleme kurullarının özerk olması veyahut da bağımsız olması konusu. Bu bizim hatamız değil. Biz herkese kapımızı açarız, özerk kuruluşlar da gelse bağımsız kuruluşlar da gelse biz denetime açtığımız yani, bizim öyle bir sorunumuz yok. Yasadan kaynaklı bir sorun, devlet büyüklerimiz değiştirir bunu. Yani bizim ceza infaz kurumu olarak bir kaçınacak noktamız yok. Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Buna hızlıca yanıt vermek istiyorum. Bence şu ana kadar bahsedilmeyen önemli bir konuya parmak bastınız. Biz şu ana kadar iç, dış, bağımsız ve daha az bağımsız olarak resmî mekanizmalardan bahsettik. Ancak bence sizin bahsettiğiniz topluma ve dış oyunculara daha açık olmamız; tutukevleri ne kadar açık olursa olayların ve kötü vakaların olmasını o kadar iyi önleriz. Bence bu topluma açıklık konusu çok önemli bir unsur ve ben şahsen bunu gayr-ı resmî izleme mekanizması olarak niteliyorum. Bu insanlar izlemek için geliyor olmasalar bile onların burada bulunmaları, çocukların onlarla rahatça konuşabileceklerini hissedebilmeleri önem taşıyor. Bence bu da çok önemli. Teşekkürler.

NACİ YILDIZ, İSTANBUL MALTEPE ÇOCUK CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRÜ

Dünkü, önceki günkü sunumlarımda hâlen ceza infaz kurumunda 264 çocuğun bulunduğunu belirtmiştim. Yani gerçekten ben, şöyle bir gurur kaynağını belirtmek istiyorum.

Ya iyi ki Türkiye Cumhuriyeti, Adalet Bakanlığı çocuklarla ilgili Birleşmiş Milletler Sözleşmesine koyduğu taahhüdün gereği olarak bir sempozyum düzenlenmiş UNICEF'le birlikte ki böyle bir şeyi tartışıyoruz burada. İyiyi tartışıyoruz, kötüyü tartışıyoruz ki ortaya güzel şeyler çıkaralım tartışıyoruz. Biz kesinlikle, ben bu kurumların bir idarecisi olarak, yöneticisi olarak ya bizim kapalı alanlarımıza dokunmayın, bizi bu noktada eleştirmeyin demiyoruz. Ben şahsen yapıcı eleştirilerin her zaman şahsen başta beni ve bütün çalışanlarımızı bu noktada güçlendireceğini düşünüyorum kesinlikle ve kesinlikle! Ama bizi yerin dibine batırmaya çalışan eleştirileri kesinlikle ve kesinlikle kabul etmiyorum. Bizi güçlendirecek eleştiriler için her zaman, her zaman açık kapım.

Ve bugüne kadar söylüyorum, bütün STK'larla en güzel şekilde çalıştım bundan sonra

da çalışmaya devam edeceğim. Ama ceza infaz kurumlarımızın denetimine sıra geldiği zaman ben aldığım notlardan okumak istiyorum, biraz süreyi aşarsam özür diliyorum, görgüsüzlük veyahut da saygısızlık olmasın lütfen: Sağlık açısından İller İdaresi Kanunu'na göre valiliklerce denetleniyor ceza infaz kurumlarımız. Gıda yönünden Tarım Bakanlığına Tarım İl Müdürlüklerince denetleniyor. Adli yönden Cumhuriyet Savcıları ve Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından denetleniyor, kurumlarında meydana gelen olaylarla ilgili, adli vakalarla ilgili; ölüm, intihar, yaralama, buna benzer olaylarla ilgili denetleniyor ve gerekli soruşturmalar yapılıyor. Yine idari yönden Bakanlığımıza bağlı hesap uzmanları tarafından, seçilmiş hesap uzmanları tarafından, Kontrolörler Kurulu Başkanlığı tarafından görevlendirilen başkontrolörler tarafından denetleniyor. Yine idari yönden aynı zamanda kendileri bağımsız hâkim olan, o unvanı almış olan Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından, Bakanlık, Teftiş Kurulu Başkanlığına bağlı olarak çalışan hâkimler tarafından, müfettişler tarafından, başmüfettişler tarafından denetleniyor. Geliyorlar kuruma; idari yönden, infaz yönünden, sağlık açısından, eğitim açısından denetleniyor. Yine idari yönden insan hakları kurulları, İl İnsan Hakları Kurulları tarafından denetleniyor. İnsan hakları ihlalleri var mı yönünden.

Yine gurur duyduğumuz sempozyuma konu olan izleme kurulları tarafından ve bu izleme kurulları vilayetlerdeki adli yargı adalet komisyonu tarafından, bu başkanları inanın şunu açıklıkla söyleyebiliyorum, gururla söyleyebiliyorum, ceza infaz kurumu personelleri atamadı. Bunları Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından atanan komisyon başkanları tarafından yeterli kriterler ortaya konarak atanmış olan izleme kurulları tarafından ve istedikleri zaman bu kuruma gelerek; idari yönden, eğitim yönünden, ısınma yönünden, barınma yönünden teftiş ediyor, denetleniyor, gerekli raporlar Bakanlığa sunuluyor. Ve bu raporların zaman zaman da kitaplaştırılarak kurumlara gönderiliyor, ilgili kurumlara da gönderiliyor.

Ve son olarak şunu da söylemek istiyorum, özür diliyorum. Bir de bu ülke adına seçilmiş parlamenterlerin görev yaptığı Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu ve Komisyona bağlı alt komisyon, Çocuk Hakları Alt Komisyonu tarafından ceza infaz kurumları kontrol ediliyor, denetleniyor ve gerekli raporlar hem Meclis Başkanlığına hem kamuoyuna açıklanmak suretiyle ceza infaz kurumlarımız denetleniyor. Şunu merak ediyorum, gerçekten ulusların geleceği olan bu gençler, bu çocuklar elbette ki bizim açımızdan çok önemli. Çünkü geleceğimizi biz buradan sonra onlara emanet edeceğiz. Ama şunu merak ediyorum, özellikle yabancı konuklarımıza da sormak istiyorum; Amerika Birleşik Devletleri'nde, İsrail'de, İsviçre'de bir ceza infaz kurumu denetlendi mi? Bununla ilgili elimizde bir rapor var mı? Orada insan hakları açısından bir ihlal var mıdır? Çok merak ediyorum. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti bu noktada vurun abalıya mantığıyla her zaman göz önünde olan, denetlenmeye her zaman işte kapısı açık olmasına rağmen, sonuna kadar açık olmasına rağmen sürekli eleştiri konusu. Özellikle ve özellikle bunu çok merak ediyorum, bu konuda cevap istiyorum. Teşekkür ederim, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI

Tamam, teşekkür ederim. Diğer ülkeler için çok kısa yanıt verebilirim. Tunus'tan ve diğer ülkelerden gelen meslektaşlarımızı dinledik. Hepsini bilmiyorum ama bazılarındaki tabii ki izleme mekanizmaları var. Bazen tabii ki olumsuz vakalar ve hak ihlalleri olabiliyor. Bu konuda çok çeşitlilik var ve örneğin İsviçre ve Almanya'dan listeler var elimde. Kurumlar genelde devlet kontrolünde ama bazı kurumlar da özel kurumlar. Güney Afrika'da tamamen bağımsız bir sistem var, eğer ilgilenirseniz internetten inceleyebilirsiniz. Size bazı detaylar verebilirim.

ABD konusunda ben uzman değilim ancak diğer panelde konuşacak olan önemli bir uzmanımız ve onunla bu konu hakkında görüşebilirsiniz. Bu ülkelerin çoğunda artık bir çocuk ombudsmanı mevcut. Bu kişi kurumda kalma ve ayrıca göz altı durumlarına özel önem gösteriyor. Yani demek istediğim her ülkenin kendi çözümü var ve ülkeler birbirlerinden bir şeyler öğreniyor. Belki Türkiye de diğerlerinden bazı fikirler edinebilir. Sizin de belirtmiş olduğunuz gibi sizin pek çok denetleme düzeyiniz ve pek çok raporlama yükümlülüğünüz var. Belki bazı şeylerin basitleştirilmesi ihtiyaç duyulabilir.

EZGİ KOMAN

Ben konuşmacıların hepsine teker teker teşekkür ediyorum gerçekten. Tekrar oturumun başlığını belki hatırlamakta fayda var: Çocuk adalet sisteminde Bağımsız İzleme Mekanizmaları diye geçiyor. Belki, işte örnekleri sunulan izleme kurulları bunlardan sadece biri. Artıları, eksileri de bir şekilde tartışılabilir ama bağımsız mekanizmaları aslında çok çeşitli yöntemlerle yapılabiliyor, bu da çeşitlendirilebilir.

Belki işte son Hocamızın da dediği gibi "çocuk odağında düşünmek" çocuğun yararı, kapsayıcılık, ayrımcılık olmaması, şiddetin tamamıyla önlenmesi gibi kavramların biraz içselleştirmeye ihtiyacımız var diye düşünüyorum. 2-3 günden beri bu kapalı kurum kültürünün ne kadar hiyerarşik bir yapılanma oluşmasına ortam sağlayabileceği, güç ve erkin kontrolsüz kullanımına destek olabileceği gibi tehlikeler, risklerle ilgili sürekli geri bildirimde bulunuldu, bunu bir gözetmemiz gerekiyor. Çözüm yollarıyla ilgili birçok örnekler verildi; gıdasından tutun eğitim programına, hukuki konudan başka birçok konuyla ilgili bağımsız, daha doğrusu izleme çalışmalarının yapıldığını. Ama belki bağımsız izleme mekanizmasının çocuk adalet sistemine getireceği katkılar tekrar bir değerlendirmekte fayda var. Bunun işte öncelikli olarak aslında yolu infaz kurumlarına sivil toplum kuruluşlarının açılması oluyor. Çünkü oturumda da tartışıldı uzun uzun. Orada hem bire bir mevcut hizmetleri güçlendirmeye yönelik çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarının etkisi, bunun dışında yeni model oluşturan sivil toplum örgütleri, sadece izleme veya raporlama, savunuculuk ve politika geliştirmeye yönelik çalışmalar yapan sivil toplum örgütleri gibi kocaman yelpaze var aslında. Ve bu birer birer farklı roldeki aktörlerin rollerinin çocuk adalet sistemine getireceklerini bir tekrar düşünmek gerekiyor. Belki biraz daha ufkumuzu genişletmemiz gerekiyor.

Olumsuz deneyimin aktarılmasıyla ilgili olarak da atılganlıkta bulunmamak

gerektiğini düşünüyorum ben kişisel olarak. Bundan çıkaracağımız kocaman dersler var. Olumlu olan çalışmalarını yadsıyoruz anlamında değil bu. Lütfen duyuralım ve biz de mutlu olalım olumlu çalışmalardan. Belki medya ile ilgili çalışmalarda olumlu örnekleri de yaygınlaştırmak gerekiyor.

Ama ben tekrar Pozantı'ya döneceğim. Çünkü çok önemli dersler çıkarmamız gerekiyor ondan, bir daha tekrarlanmaması ve asla böyle bir şeyin yaşanmaması ile ilgili olarak. Tabi o anlık çıkan bir bomba değil yani, birçok arka geçmişi var o olayın geçmişine, nedenine, nasılına geçiren. Şimdi adli süreçte olduğunu söyledi Mehmet Bey ama yine de görüşümü belirtmek isterim. Yani neredeyse 2006'ya, belki de daha öncesine yönelik bir geçmişi var Pozantı'daki patlamaların. Çok sakın bir şekilde ve çocuk odaklı değerlendirmek gerektiğini düşünüyorum. Nitekim tam o süreçlerde Pozantı'da kalan çocuklarla da görüşme yaptığımızda doğrudan gelişmeleri ve orada bir patlayan bomba olduğunu Habil Bey'e, Ali Duran Bey'e de iletmiştik hep birlikte neler yapabiliriz diye. Fakat geç kaldık ve bir daha geç kalmamak için ne yapmamız gerektiğini aslında düşünmemiz gerekiyor. Uzattım biraz, teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI

Çok teşekkürler. Bence bu tartışma konusunda gerçekleştirebileceğimiz en dengeli ve güzel sonuç buydu. Ben şimdi öğle yemeği için oturuma ara vermek istiyorum. Tüm panelistlerimize ve panele katılım gösterenlere çok teşekkür ediyorum. Çok teşekkürler ve afiyet olsun.

